

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Dette er en digital utgave av en bok som i generasjoner har vært oppbevart i bibliotekshyller før den omhyggelig ble skannet av Google som del av et prosjekt for å gjøre verdens bøker tilgjengelige på nettet.

Den har levd så lenge at opphavretten er utløpt, og boken kan legges ut på offentlig domene. En offentlig domene-bok er en bok som aldri har vært underlagt opphavsrett eller hvis juridiske opphavsrettigheter har utløpt. Det kan variere fra land til land om en bok finnes på det offentlige domenet. Offentlig domene-bøker er vår port til fortiden, med et vell av historie, kultur og kunnskap som ofte er vanskelig å finne fram til.

Merker, notater og andre anmerkninger i marginen som finnes i det originale eksemplaret, vises også i denne filen - en påminnelse om bokens lange ferd fra utgiver til bibliotek, og til den ender hos deg.

Retningslinjer for bruk

Google er stolt over å kunne digitalisere offentlig domene-materiale sammen med biblioteker, og gjøre det bredt tilgjengelig. Offentlig domene-bøker tilhører offentligheten, og vi er simpelthen deres "oppsynsmenn". Dette arbeidet er imidlertid kostbart, så for å kunne opprettholde denne tjenesten, har vi tatt noen forholdsregler for å hindre misbruk av kommersielle aktører, inkludert innføring av tekniske restriksjoner på automatiske søk.

Vi ber deg også om følgende:

- **Bruk bare filene til ikke-kommersielle formål**
Google Book Search er designet for bruk av enkeltpersoner, og vi ber deg om å bruke disse filene til personlige, ikke-kommersielle formål.
- **Ikke bruk automatiske søk**
Ikke send automatiske søk av noe slag til Googles system. Ta kontakt med oss hvis du driver forskning innen maskinoversettelse, optisk tegngjenkjenning eller andre områder der tilgang til store mengder tekst kan være nyttig. Vi er positive til bruk av offentlig domene-materiale til slike formål, og kan være til hjelp.
- **Behold henvisning**
Google-"vanmerket" som du finner i hver fil, er viktig for å informere brukere om dette prosjektet og hjelpe dem med å finne også annet materiale via Google Book Search. Vennligst ikke fjern.
- **Hold deg innenfor loven**
Uansett hvordan du bruker materialet, husk at du er ansvarlig for at du opptrer innenfor loven. Du kan ikke trekke den slutningen at vår vurdering av en bok som tilhørende det offentlige domene for brukere i USA, impliserer at boken også er offentlig tilgjengelig for brukere i andre land. Det varierer fra land til land om boken fremdeles er underlagt opphavsrett, og vi kan ikke gi veiledning knyttet til om en bestemt anvendelse av en bestemt bok, er tillatt. Trekk derfor ikke den slutningen at en bok som dukker opp på Google Book Search kan brukes på hvilken som helst måte, hvor som helst i verden. Erstatningsansvaret ved brudd på opphavsrettigheter kan bli ganske stort.

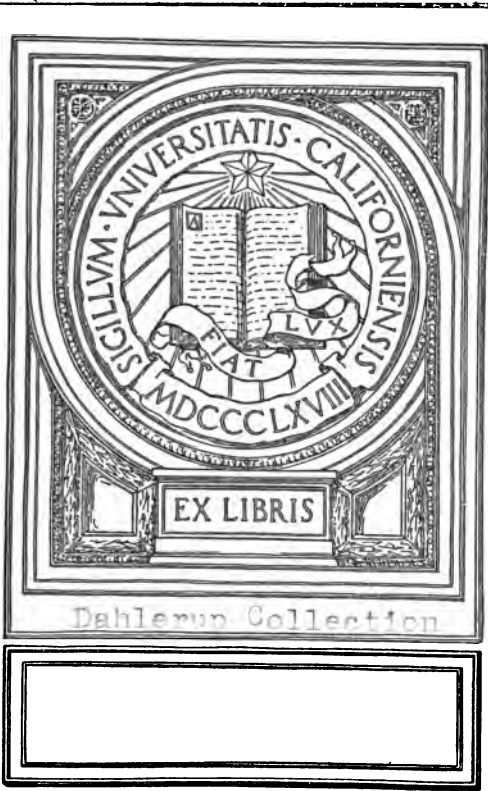
Om Google Book Search

Googles mål er å organisere informasjonen i verden og gjøre den universelt tilgjengelig og utnyttbar. Google Book Search hjelper leserne med å oppdage verdens bøker samtidig som vi hjelper forfattere og utgivere med å nå frem til nytt publikum. Du kan søke gjennom hele teksten i denne boken på <http://books.google.com/>

UC-NRLF

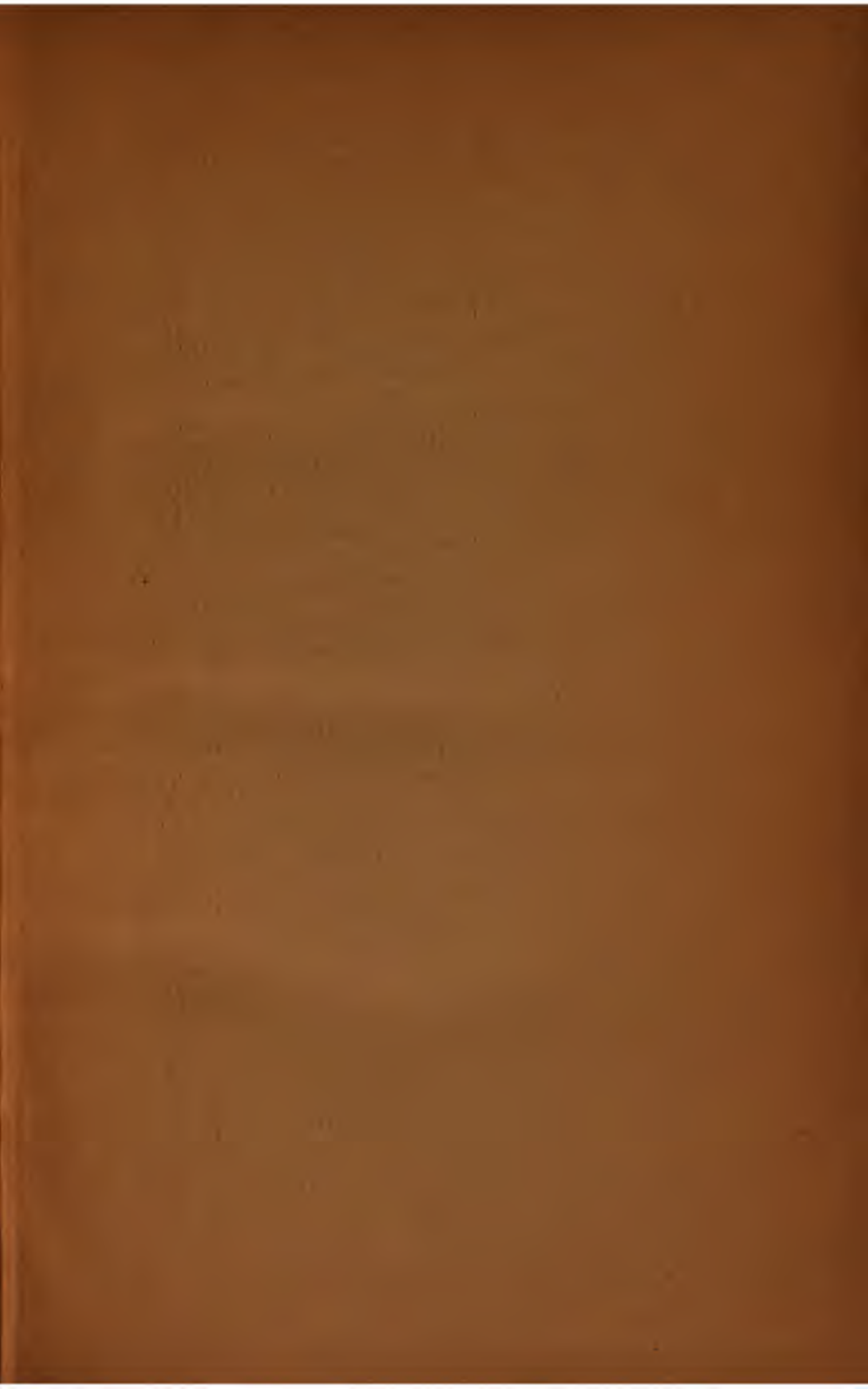

\$B 107 879

EX LIBRIS

Dahlerun Collection

Norrøne Gude- og Helte-Sagn

ordnede og fremstillede

af

P. A. Munch.

Ny Udgave

bearbejdet af

A. Ajer
cand. mag.

Christiania.

P. F. Steensballe's Forlag

Trykt hos Carl E. Werner & Co.

1880.

TO THE
ADMINISTRATOR

Barber

B6860
M85
1880

Da der er gaaet 26 Aar, siden P. A. Munch udgav sin sidste Fremstilling af den norrøne Mythologi under Titelen „Nordmændenes ældste Gude- og Helte-Sagn, ordnede og fremstillede af P. A. Munch (Chra. 1854)“, er det naturligt, at en ny Udgave af denne Bog ikke kunde blive et uforandret Dplag. Jeg har imidlertid søgt kun at foretage Forandringer paa saadanne Steder, hvor det kunde synes rimeligt, at Forf. selv vilde have ændret sin Fremstilling. Selve Mytherne ere derfor gjengivne i omtrent uforandret Form, naar undtages § 39 og Slutningen af § 55 samt nogle Tilføielser hist og her; derimod ere Anmærkningerne for en stor Del omarbejdede i større eller mindre Grad ligesom og § 56. Nye Tilføielser ere §§ 71 og 72 samt 77—83; kun lidt af §§ 77 og 81 fandtes i den tidligere Udgave. Bogens sidste Afsnit om Stedsnavnene har Professor D. Nygh havt den Velvilje fuldstændigt at omarbejde; foruden ham har jeg ogsaa Professorene Dr. S. Bugge og Dr. G. Storm at takke for mange Oplysninger og Raad, hvormed de altid have staaet rede. Hvad Navnernes Form angaar, har jeg søgt at gjøre Skrivemaaden mere konsekvent, end den var i den forrige Udgave; saaledes er U-Dmlyden af a gennemført overalt.

A. Njær.

Rettelser.

- S. 26, L. 17 f. o. „Amsvartnir“ læs „Ámsvartnir“.
 - 78, L. 3 og 2 f. n. og S. 79, L. 16 f. o. Navnet „Baale“ bør vel rettere hebe „Baale“; med fuld Sikkerhed kan det dog ikke siges.
 - 98, L. 13 f. o. 57 læs 58.
 - 136, L. 5 f. n. „anAb“ læs „Aand“.
-

Indledning.

1. Vore Forfædres Gubelære, saadan som vi kende den af vore gamle Mythe-Kvad og gamle Forfatteres Optegnelser, er os ei opbevaret i sin oprindelige Renhed, men blot i en sildigere Skikkelse, fra en Tid, da dens Bekjendere havde tabt sin ubegrænsede Tillid til de ældre Guder, havde begyndt at nære Tvivl og faaet Aelse om en høiere og bedre Trøst, end hine Guder kunde give dem. Af hine Kvad og Optegnelser lære vi den derhos at kende, som den viste sig i Norge i de sidste Aarhundreder før Christendommens Indførelse, og som den, kun noget over 100 Aar før denne Begivenhed, medbragtes til Island af de norske Nybyggere. I sin oprindelige Tilstand var den fælles for alle Folk af den saakaldte store germaniske Stamme, — altsaa paa den ene Side for Nordmænd, Sviar og Daner, paa den anden Side for Goter, Franker, Sachser, Schwaber, Angelsachser o. fl. Den strakte sig saaledes ei alene over hele Norden, men ogsaa over Størstedelen af Tydskland, Frankrige og England. Men det ligger i Sagens Natur, at efterhaanden som de germaniske Stammer skilte sig fra hverandre indbyrdes med Hensyn til Sprog, Skikke og Livsvilkaar og udviklede sig selvstændigt, enhver paa sin Maade, maatte ogsaa Religionslæren hos enhver af dem antage en særegen Charakter og paa hvert Sted forøges med flere, for det enkelte Folk særegne, Tilsetninger, idet kun de egentlige Grund-Myther endnu vedbleve at være fælles for dem alle. Egeform saaledes vor ældre Gubelære, uagtet den som norsk baade er nordisk og germanisk, dog derfor ikke er den rene oldgermaniske Gubelære, saaledes viser endog en flygtig Sammenligning mellem den og de saa Efterretninger, vi have om de forskjellige tydske Folks Religionslære i Hedenold, at den, skjønt stemmende med denne i sine Grundtræk, dog afviger derfra i mange Enkeltheder. Ja af det lidet, vi kende til de hedenste Religionsmyther i Danmark, erfare vi, at de ikke engang her stemmede overens med dem, vore Oldskrifter opstille som herstende i Norge og paa

Island. Det ligger i nærværende Skrifts Plan fornemmelig at hvæle ved de nordiske nordiske Mythesagn, dels forbi de nærmest vedkomme os, dels ogsaa fordi det kun er disse, som man kjender nogenleedes fuldstændigt, og som man saaledes kan ordne til et virkeligt System. Men vi ville dog derhos, saa ofte det laaber sig gjøre, betragte den Maade, hvorpaa Mytherne fremtraadte hos de andre germaniske Folk.

2. Den germaniske Gubelære i alle sine Forgreninger indskrænktes og tabte sig, efterhaanden som Christendommen udbredtes, — allerførst i Frankrige, omtrent fem hundrede Aar efter Christi Fødsel, dernæst i England, eet til to Aarhundreder senere, siden i Tydsland, hvor Sachserne, Christede af Karl den Store henved 800, var det sidste hedenske Folk. I Norden holdt den sig derimod længere; thi paa Island udryddedes den ei før end i Begyndelsen af det 11te Aarhundrede, i Norge og Danmark 20 til 30 Aar tidligere, og i Sverige neppe før end 1150.

3. I de sydligere Lande lykkedes den gamle Religions Udryddelse saa godt, at neppe engang Grindringen derom vedligeholdt sig hos Folkene. Kun enkelte af de gamle Forfattere vide at fortælle lidt derom; men hvad de berette, er mangelagtigt og nedskrevet med den allerførste Fordom og Foragt. I de sydligere Lande, endog dem, der vare beboede af Tydskere, herskede ikke denne Lyst og Trang til at bevare Fædreneminder, der var saa egen for Norden, eller ogsaa, om den havde hersket, ophørte den forstørstedelen, da den katholske Geistlighed fik Overhaand. Det var der mestendels kun Geistlige, som bestræbte sig med at optegne Begivenhederne, og disse ansaa det for Synd at nævne mere end høist nødvendigt om de gamle Guder. Underleedes var det i Norden, hvor for det første den gamle Religion vedligeholdt sig længere, hvor Folkets Lyst til at granske efter de gamle Minder og høre om Forfædrenes Bedrifter ikke nogeninde tabte sig, og hvor i Særdeleshed Geistligheden aldrig fik saameget at betyde som i Syden. Hovedsagen var, at Folket, idetmindste i Norge og paa Island, vedblev at bruge sit Modersmaal saavel i Skrift som i Tale, saa at Geistlighedens Sprog, Latinen, aldrig fik ret Indpas. Det kunde lidet nytte den norske Historiestriver at fortælle paa Latin som Sydens Geistlige; thi han vilde da kun have fundet saa Læsere. Historiestrivningen blev derfor Folkets, ikke strengt taget Geistlighedens Sag. Dertil kom, at vore Forfædre satte overordentlig Pris paa Skaldetunst og Kvæder. Stalberne kvad i Modersmaalet, og da de hentede sine fleste Billeber og Signelser fra den gamle Gubelære, var det aldeles nødvendigt

at studere denne, baade naar man selv vilde digte, og naar man vilde forstaa Andres Digte. Saaledes erklærede Skalden Hallfred, da han var dødt, rent ud til Kong Olav Trygvessøn, at han hverken vilde laste de gamle Guder eller ophøre at nævne dem i sine Kvad.

Ann. Hvilke Skrupler den katolske Geistlighed nærede med Hensyn til Vin-derne fra Hebenold, kan sees deraf, at den nidkjære Biskop Jon Dagmundsøn paa Island (c. 1110) iffe engang taalte, at man benævnte Ugebagene paa gammel Vis efter Guberne (som Onsbag, Torsbag o. s. v.), men i Stedet indførte Benævnelsen anden, tredje Dag o. s. v., hvilke Benævnelser endnu ere brugelige paa Island, medens man hos os, som bekendt, har beholdt de gamle Navne.

Hvorledes Gubefagnene blandt vore bedenste Forfædre afgav Stof ei alene for Skaldkunsten, men ogsaa for en vistnok raa Billedhuggerkunst, vife Beretningerne om den Naade, paa hvilken den mægtige islandste Hovding Olav Paa (c. 970) udsmykkede sit Hus paa Hjarbarholt. Han lod Billeber, fremstillende Scener af Gubefagnene, kunstigen udfjære paa Panelet rundt om i sin Hall. Om disse Billeber kvad Skalden Ulv Uggesøn et langt Kvad kaldet Hus-Draapa, af hvilket endnu Brudstykker ere til. Af disse ser man, at Billeberne maa have fremstillet saagodtsom den hele Sagnetreds.

4. Paa denne Naade vedligeholdtes Kjendskabet til den ældre Gudelære fornemmelig i Norge og paa Island, og man behøvede desuden i lang Tid kun at gaa til Naboriget Sverige for at finde den i fuldt Flor. Og den almindelig udbredte Interesse for Digtning og Historie har ogsaa bevaret den for Efterverdenen i to islandste Skrifter, Snorres Edda og den saakaldte Sæmunds Edda. Snorres Edda er en ordentlig Haandbog for Skalder, forfattet af den berømte Snorre Sturlesøn omtr. 1230; dens første Del indeholder en hel Fremstilling af den gamle Gudelære, hvori der desuden findes en Mængde enkelte Fortællinger om Guberne og deres Bedrifter. Den har faaet Navnet Edda, hvilket betyder en Oldemoder, vel fordi Fremstillingen støttede sig paa ældgamle Beretninger og Kvad „fra Oldemoders Liber.“ Sæmunds Edda er en Samling af Kvad om de gamle Guder og Helte. Naar denne Samling er bleven til, er uvisst, sandsynligvis omtrent samtidigt med Snorres Edda; men de Digte, hvoraf den bestaar, ere langt ældre end denne Tid og have levet i Folkemunde længe, inden de bleve optegnede. Sæmunds Edda kaldes ogsaa den ældre, Snorres den yngre Edda. — Oplysninger om den gamle Gudelære kunne ogsaa hentes fra mange andre gamle Kvad, som vi endnu have tilbage, og hist og her fra Sagaernes Beretninger; men det er altfammen saagodtsom intet imod Eddaerne. Det er altsaa ene gennem nor-

diste eller norffe Kilder, at vi lære den gamle Gutelære tilgavnø at kjende.

Ann. Den ovenfor omtalte Samling af gamle Kvad har faaet de feilagtige Navne Sæmunds Edda og den ældre Edda, fordi man efter et islandsk Sagn i lang Tid antog den lærde Sæmund Sigfusson for at være enten Forfatter af Digtene eller i alle Fald den, der havde samlet og nedskrevet dem. Sæmund (født 1056, død 1133) regnede sin Slægt i lige Rente op til Skjolbungens Harald Hiltetand; han rettede i sin Ungdom udenlands og studerede i Lybfland, hvor han, efter et islandsk Sagn, endog skal have lagt sig efter hemmelige Vibenskræber. Han boede paa Edda i det sydlige Island og regnes blandt Landets Høvdinger. Han gjennemgaa Are Frodes berømte Islendingabók og blev ved at stifte en Skole paa sin Gaard af megen Betydning for Litteraturens Udvikling, hvorfor man i en senere Tid tillagde ham Forfatterflabet af forskjellige Værter. Hans Søn Loft ægtede Kong Magnus Barfods Datter Thora, og en Søn af dette Egteskab var den lærde Son Lofstsøn, Snorre Sturlesøns Fostefader.

De Kvæder, der indeholdes i denne Samling, ere følgende: Völuspá eller Vølsens Spaadom, Hávamál eller den Høies Tale (et gnomisk Digt, der lægges Dbin i Munden), Vafprúðnismál eller Dbins Spørgemaalmaal med Vafþrúðne (se nedenfor § 52) Grímnismál eller Grímnismaal, (se sammesteds), Skírnismál, Skírnis Reise (§ 16), Hárbardsljóð, Hárbards Udvemsord mod Thor (§ 53), Hymiskviða, om Thors Besøg hos Hym (§ 43), Lokasenna, Lokes Smædeord (§ 49), Þrymskviða, om hvorledes Thor hentede sin Hammer tilbage fra Þrússerbrotten Þrym (§ 46), Alvismál, et Kvad, der indeholder endel Ordforklaringer, Vegtamskviða (§ 48), Rígsþula, et allegorisk Digt om de forskjellige Stænders eller Folkeklassers Oprindelse, Hyndluljóð, et historisk-genealogisk Digt; herpaa følge de herofte Kvad, hvoraf de fleste omfatte Vølsunge-Sagnetredsen: Völundarkviða, Helgakviða Hjörvarðssonar, 1ste og 2den Helgakviða Hundingsbana, Grípisspá, Regnismál, Fáfnismál, Sigrdrífumál, et Brudstykke af en Sigurdarkviða, 1ste Guðrúnarkviða, Sigurdarkviða hin skamma, Helreið Brynhildar, 2den og 3de Guðrúnarkviða, Oddrúnargrátr, Atlakviða, Atlamál, Guðrúnarhvöt og Hamðismál*).

*) Sæmunds Edda findes i mange Udgaver og Overtættelser; de vigtigste ere: Edda Sæmundar hins fróða. Pars I—III. Hafniae 1787—1828. — Edda Sæmundar hins fróða. Ex rec. E. C. Rask cur. A. A. Afzelius. Holmiae. 1818. — Den ældre Edda. Udg. af P. A. Munch. Chra. 1847. — Die Edda. Herausgeg. von F. Lüning. Zürich. 1859. — Edda Sæmundar hins fróða herausgeg. von Th. Möbius. Lpz. 1860. — Norrøen Fornkvæði. Islandsk Samling af folkelige Oldtidsdigte om Nordens Guder og Hæroer, almind. kaldet Sæmundar Edda hins fróða. Udg. af Sophus Bugge. Chra. 1867. — Sæmundar Edda hins fróða. Kritisk Håndudgave ved Svend Grundtvig. Kbh. 1868 og 2 Udg. Kbh. 1874. — Die Lieder der älteren Edda (Sæmundar Edda) herausgeg. von R. Hildebrand. Paderb. 1876 (Bibliothek der ältesten deutschen Literatur-Denkmalen. Bd. 7). — Den ældre Edda. Overtat og forklaret af F. Magnusen. Bd. 1—4. Kbh. 1821—23. — Den gamle Edda eller Oldemor. Overtat paa Nydansk af B. B. Gjort. Kbh. 1865. — Den ældre

At den saakalte yngre Edda eller i alle Fald flere Dele af den tilkægges Snorre, grunder sig foruden paa Sagn ogsaa paa bestemte Vidnesbyrd derom i selve det gamle Skrift. Dets Indhold er 1) Gylfaginning, eller en Udfigt over Gudelæren, forfattet i Form af Spørgsmaal og Svar; den spørgende er Kong Gylve, der forklædt besøger Asgaard, og de svarende ere de tre høieste Guder, som her kaldes Hár, Jafnhár og Frídi; 2) Bragarœdur, eller Brages Forklaringer for Rige om Digtekunstens Oprindelse; 3) Skáldskaparmál, eller en Fortegnelse over de vigtigste Omstrøninger og de Didsagn, der i denne Henseende ere nødvendige at kende; 4) Háttatal, der giver Regler for Versbygningsteknikken ledsagede af Exempler. — Dette Skrift er det eneste, som Navnet Edda med Rette tilkommer, og naar den ovenfor omtalte gamle Samling af Kvad nu i Almindelighed ogsaa kaldes saa, skriver dette sig oprindelig fra en Forveksling af de to Verker*).

I. Gude-Sagnene

eller den egentlige Gudelære.

Verdensbannelsen, Istuer, Ufer, Rønnesler, Dverge, Dæner, Alver.

5. Bore Forfædres Sagn om Verdens Skabelse og alle Ting's Oprindelse ere meget dunkle. De tænkte sig det umaadelige Rum som en vid Afgrund, Ginnunga-Gap (Ginnunga-gap), paa hvis ene Kant der var isnende Frost og Laage, paa den anden Side Ild

Edda. Paa Dansk ved F. B. Horn. Kbh. 1869. — Den ældre Edda oversat af P. G. Røller. D. 1. 2. Kbh. 1870. — Edda. På Svenska af P. A. Gödecke. Sth. 1877. — Die Edda, die ältere und jüngere, übers. von R. Simrock. Stuttg. u. Tübing. 1851. — Die ältere Edda, übers. und erklärt. Vorlesungen von A. Holmann. Herausgeg. von A. Holder. Lpz. 1875. — Die ältere Edda (Sámundar Edda) übers. von B. Wenzel. Lpz. 1877. — Die Edda. Aus dem Altnord. von P. v. Wolzogen. Lpz. — Edda Sámundar hins fróða. From the old Norse or Icelandic (by B. Thorpe). P. 1. 2. Lond. 1866. — Les Eddas traduites par M. le R. du Puget. Paris. — Ogsaa enkelte Dele af den ældre Edda ere ofte udgivne og oversatte, i. Ex. Næder der alten Edda. Herausg. und erklärt durch die Brüder Grimm. Th. 1. Berlin 1815 (indeholder en Udgave og Oversættelse af Heltebidtene). — Udgaltet norrøst Oldkvad, overs. og forkl. af J. Aarð. Ara. 1864. — Den ældre Edda, norrøne Oldkvad, overs. af A. Gjesfing. 1. Kr.sand 1866 (indeholder Gudebidtene).

*) Snorres Edda blev allerede udgivet af Hefen i det 17de Aarhundrede i Kjøbenhavn; de vigtigste senere Udgaver og Oversættelser ere: Snorra Edda ásamt Skáldu utg. af R. K. Rask. Stockh. 1818. — Edda Snorra Sturlusonar. Utg. af S. Egilssyni. Reykjavík 1848. — Edda Snorra Sturlusonar. Tom. I. II. Hafniæ 1848—52 (med latinsk Oversættelse). — Edda Snorra Sturlusonar. Þ. Jónsson gaf út. Kaupm. 1875. — Die profaische Edda im Auszuge &c. Herausgeg. von E. Wiltens. Th. 1. Paderb. 1877 (Bibliothek der ältesten deutschen Litteratur-Denkmäler. Bd. 11). — Die Edda, die ältere und jüngere, übers. von R. Simrock. Stuttg. und Tübing. 1851. — Les Eddas trad. par M. le R. du Puget. Paris. — La Fascination de Gulfi (Gylfa ginning). Trad. & expliqué par F. Bergmann. Strasb. & Paris 1861.

og Hebe. Den kolde Del kaldtes Taagehjemmet eller Niofheim (Nifkheimr), den hebe Muſpelheim (Múspellheimr, Ødelæggeſens Hjem). Efterſom Niofheims Is efterhaanden ſmeltebes af Heben fra Muſpelheim, ſtrømmede der fra Niofheim Edderſtrømme, Elivaager (Élívágar), ud i Ginnungagapet, og Muſpelheims oplivende Straaler gjorde det muligt, at levende Væsner her fremkaldtes. Diſſe levende Væsner vare en uhyre Føtun (Jötunn) eller Fette, Yme (Ymir) eller Murgelme (Aurgelmir), og Roen Audhumbla (Audhumbla), hvis Melk nærede ham. Af Yme fremkom igjen flere Føtner, og ſaaledes blev han Stamfader til hele den onde Føtunſlægt. Roen Audhumbla fremkaldte ligeledes Liv ved at ſlikke de iſlagte Saltſtene, og ſaaledes fremkom Bure (Buri), hvis Søn Bur (Burr) med Beſtla, Føtneren Bølfhorns Datter, havde Sønnerne Dbin, Bilje og Be (Ódinn, Vili, Vé). Burs Sønner vare gode og deilige; de vare Stamfædre til Æſernes Slægt (Áss, Flert. Æsir, Gief. Ása).

6. Da Ymes Æt havde formeret ſig til en utrolig Mængde, dræbte Burs Sønner ham, og i det ubrindende Blod druknede alle Føtner, undtagen Bergelme (Bergelmir), der med ſin Kone redede ſig paa en Baad. Alſaa fik man ikke Ende paa Føtunſlægten; thi Bergelmes Æt formerede ſig. Føtnerne kaldes og Thufſer (pursar), Rim-Thufſer (hrimpursar), Riſer (riſar), Berg-Riſer (bergriſar), Trolde (tröll), Berg-Trolde; de vare fremdeles ſaare ondſkabsfulde. Af Ymes Legeme dannede Burs Sønner Jorden, Himmelen og Havet. Kroppen ſelv blev Jorden, Benene Fjælde og Stene, Haarene bleve Træer og Græs, Hjernestallen blev Himmelhvelvingen, Blodet blev Havet, Floder og Søer, Hjernen Stjerne, Madterne i Ymes Legeme de ſmaa Dverge (dverggar), der troedes at bo dybt under Jorden og i Stene, nærmere forbundne med Føtnerne end med Æſerne.

7. Burs Sønner, Dbin, Bilje og Be, vare i Førføtningen de eneſte Æſer. De nøiedes ikke med at ſkabe den livløſe Verden, men frembragte ogſaa den levende, Menneſkene og Dyrene. De to førſte Menneſter, Aſk og Embla, (Ask, Embla) ſkabtes af to Træer. Dbin gav Anden, Bilje (Høne) Sindet og Be (Rovur) Varme og Farve. Fra dem nedſtammede Menneſkeſlægten.

Burs Sønner dannede ogſaa Himmellegerne. De brugte dertil Gnifterne fra Muſpel, ſom fore omkring i Luften. Solen og Maanen ſattes paa hver ſin Bogn, og hver Bogn fik to Heſte; Solens Heſte hebe Arvaf og Alſvinn (Árvakr d. e. den aarle

vaagne, Alsvidr d. e. den meget hurtige). Foran Solen staar Skjoldet Svalin (Svalinn d. e. Rjølaren). Til at høre Bognene toges Mundilfares to deilige Børn Sol og Maane. Mundilfare var nemlig saa stolt af disse Børn, at han opkaldte Datteren efter Solen og Sønnen efter Maanen; men til Straf satte Æserne dem til hint Arbejde. Maane tog engang to Børn bort fra Jorden, just som de vandrede bort fra Brønden Byrge med Karret S og Stangen Simul paa sine Skuldre. Børnene hed Vil og Hjul, deres Fader Vidfinn. De følge siden Maanen.

8. Jøtnerne eller Rim-Ætusserne vedbleve uafslædig at forurolige Æserne og deres Verk. En fæl Jøtunkvinde, Moder til mange Jøtner i Ulveham, fødte blandt andre ogsaa tvende, Sköll (Sköll) og Hate (Hati), der gave sig til at fare efter Solen og Maanen for at opluge dem. Disse maa derfor stynde sig paa Himlen; men omsider ville dog Forsølgerne naa dem. Hate er den fæleste; han kaldes ogsaa Maanegarm eller Maanehunden. Smød Menneffene vare Jøtnerne saa flemme, at Æserne til Bærn mod dem maatte opføre en stor Borg af Jmes Dienbryn, der nu dannedes til Klipper, rundt om den midterste Del af Jorden. Borgens og alt indenfor kaldes Midgaard (Midgarðr), udenfor var Jøtunheim. Men midt i Himlen bannede Æserne sit eget Hjem, kaldet Aasgaard (Ásgarðr), hvor Odin havde sit eget Sæde, Vidfjalv (Hlidskjálf), fra hvilket han kunde se ud over den hele Verden, baade Jorden og Himlen, og holde Die med, hvad der foregik. Her formerede Æserne sig; isærbeleshed fik Odin mange Børn.

Ann. Jorden tænkte vore Forsædre sig som en rund Skive eller Flade, der svømmede midt i det store Verdenshav. Rundt langs Kysterne af dette Hav, troede de, var Jøtunheim eller Jøtnernes Bolig, og Midgaard afstilt derfra ved store Bjerge. Derfor er det, at Jøtnerne ogsaa kaldes Berg-Riser. Kolbt og fælt var det i Jøtunheim, deraf Navnet Rim-Ætusser. I de ældste Tider, da det norste Folk boede adspaltet i mange Dalsfører, og enhver Bygd havde nok med sig, ansaa Indbyggerne vistnok overalt de høieste Fjelde, som rundt om kunde sees, for Midgaards Grænse og troede, at Jøtnerne boede straks bagenfor eller i Fjeldene selv. Derfor har der ogsaa altid hersket den Overtro, at der i de fleste Bjerge boede Jøtner (Jutulur) eller Bergtrolde, som foruroligede de nærmestboende Folk, tog deres Kvæg, narrede dem selv ind til sig o. s. v. Den ældste Form af Jøtnernes Navn synes at være „etanas“ (af eta, æde); dette viser, at man har tænkt sig dem som graabige, fortærende Væsner. Angelsakserne havde Formen eoten, Lybsterne rimeligvis ezan. En Jøtunkvinde kaldtes i Oldtiden gygr, og endnu den Dag idag kaldes Bergtroldens Hustru Gygr.

Audhumbli har man vistnok forenklet sig som en kollet (horn-

Is) Ro, da endnu i flotte Dialekter *humble-cow* betegner en saaban (Adjekt. homyll, hummilt „foklet“); den første Del af Navnet er vel Adjektivet andr „øde“. Ildskjalv, af hlið, Port, og skjál, en Hylde, Bænk, det engelske skelf, betyder „Port-Bænken“. — Navnet „Æser“ (i Enkelttal „Aas“) er egentlig kun den gamle norske Form. Den oprindelige Form var Ansus; saaledes fortæller allerede den gamle gotiske Forfatter Jordanis, hvorledes Goterne, førend de antog Christendommen, dyrkede „Anses“. Denne Form „Ans“ er i vort Sprog gaaet over til „Aas“ ligesom „Anst“ (Kjærlighed) til „Aast“, „Gans“ til „Gaas“. Tydskerne vedligeholdt Formen „Ans“. Angelsakserne i England sammendrog den til os, i Flertal „ése“. I Sverige og Danmark antog den allerede i Enkelttal Omlyd, idet man sagde „Es“. Alt dette viser sig især af de mange Navne, som sammensattes med Ans, Os, Es eller As. Det samme Navn, der hos Tydskerne Isd „Ansmund“, Isd hos Angelsakserne „Osmund“, hos Daner og Sviar „Osmund“, i Norge „Aasmund“. Den bekjendte Hedningeomvenders tydske Navn „Ansgár“ svarer til det danske „Æsger“, det norske „Aasgeir“. Af alt dette indser man lettelig, at Æsernes Navn slet ikke, som man har troet, har noget med Alsen at bestille. For end mere at forebygge denne urigtige Mening vilde vi i det Følgende, hvor vi omtale den nordisk-germaniske Gudelære i Almindelighed, kalde den „Anse-Religionen“. — Betydningen af Navnet „Anser“ eller „Æser“ er uvis. — Af „Aas“ dannebe vore Forsædre Hunkjønsformen „Aasynjer“; saaledes kaldte de Gubinderne.

9. Foruden Æser, Dverge og Jøtner tænkte vore Forsædre sig ogsaa andre overnaturlige Væsener, Baner (vanir) og Alver (álfar). Banerne boede i det saakaldte Banahheim, og man synes især at have troet, at de regjerede Naturkræfterne. Der var engang, heder det, Ufred mellem Æserne og Banerne, som endtes med, at de sluttede Fred og gave hverandre Gisler derpaa. Æserne sendte Høne (Hœnir), Banerne sendte Njörd (Njörd), der saaledes kom til at blive optagen i Æsernes Tal. — Alverne vare Væsner, der havde sin meste Samfærsel med Menneskene og voldte dels godt, dels ondt. Alverne vare derfor enten gode eller onde; de gode kaldtes Lyssalver (ljós-álfar) og vare lysere end Solen, de boede i Alvheim (Alfheimr); de onde kaldtes Svartalver (svart-álfar, dökk-álfar), vare fortere end Beg, boede under Jorden og sammenblandes ofte med Dvergene.

Anm. Der er meget, som taler for den Mening, at Banerne, saaledes som de omtales i vor gamle Gudelære, egentlig kun tilhøre denne, og at Læren om deres Optagelse i Gubernes Samfund er særegen for de norrøne Folk alene. Thi naar vi lægge Mærke til, at Goterne, efter at have antaget Christendommen, som oftest i Stedet for „Gub“ sagde „Serren“ („frouja“), og Angelsakserne „frea“, hvilkte Navne begge svare til „Frey“, kunne vi ei andet end slutte, at „Frey“, frea, frauja i den

oprindelige germaniske Gudelære kun var et Alnavn til den øverste Gubdom. Men dette synes ei at have været saa brugeligt blandt Nordmænd og Sviar, hvorfor disse, ved at blive bekendte med andre germaniske Folks Kultus, troede i den hos dem saakaldte Frauja eller Frey at se en særegen Gubdom, der da blev optagen i den norrøne Gudekrede. Paa lignende Maade turde ogsaa de øvrige Bane-Gubdomme være indkomne i Gudelæren. Dette ubeløfter imidlertid ei Muligheden af, at vore Forfædre allerede tidligere have tænkt sig visse Naturgubdomme, især maatte Luft-Væsner, under Navnet „Vaner“, og at de til dem have henført de laante Benævnelser.

Om Alverne ved man endnu paa mange Steder meget at fortælle. De kaldes i Sverige Elfvar, i Danmark Elver eller Eller, og der er mange Sagn om Elverpigerne, Ellepigerne og Ellekongerne; de troes at bo paa Bjerge og i Høie, der da kaldes Ellehøie, samt i Skove og Buske, fornemmelig i Dre- eller Older-Krat (dansk „Elle-Krat“).*) Uagtet man beskriver dem som meget delige, ere de ikke sjelden yderst ondskabfulde. Hos Angelsakserne løb Navnet ælf (engelsk elf); hos Tyskerne heb det Alp; men i Njtydsk har nu Ordet „Alp“ en anden Betydning (se S 37), og det nu brugelige Navn Elfen er først indført i det 18de Aarhundrede fra Engelsk.

Ved Alvheim tænkte man sig dels en egen Volk i Himlen, dels en hel Verden. Flere lige Hovedverdner (heimar), havde vore Forfædre, nemlig Godheim (Gudernes Hjem), Vanahheim, Alvheim, Mannahheim (Menneskenes Hjem), Svartalvheim, Jotunheim, Helheim og Nivlheim. Af disse vare to paa Jorden, nemlig Mannahheim og Jotunheim.

Ibevolben, Valhall og Yggdrasil.

10. Uferne indrettede siden i Nasgaard en stor Borg, i hvis Midte Ibe=Volden (Idavöllr) eller Ibe=Slätten var. Her byggede de to heilige Sale, Gladsheim (Gladshheimr) med Høisæder for Odin og de 12 fornemste Ufer og Vingolv (Vingölf) med Høisæder for Frigg og Afsynjerne. Omkring Lidskjalu, hvorfra Odin ser ud over hele Verden, byggedes en Sal, Valaskjalu (Valaskjál), tækket med Sølv (sm. lgn. S. 22). Men den fornemste Sal i Nasgaard var Valhall (Valhöll), Ufernes Gildesal. Der beverte de Odin alle Uferne og ligeledes alle Einherjerne (einherjar), eller de tapre Krigsmænd, der efter Døden komme til ham. Valhall har 640 Døre, og af hver Dør kunne paa eengang 960 Einherjer gaa jevnfides.

Imellem Jorden og Himlen indrette de Uferne en Bro, Bævrast (Bifrost), eller Regnbuen. Det Røde i Broen er Ild, som

*) Naar Sagnet lader Elleskallet fortrinnsvis bo i Ellekrattet, kommer dette af Lighed med mellem de to oprindelige aldeles forskellige Ord. Den samme Lighed bragte ogsaa Herder til i Overtættelsen af den danske Bise „Elvestub“ at gjengive „Ellekonge“ med „Erlkönig“; derfra er Ordet gaaet over i Goethes bekendte Ballade.

stedse brænder for at hindre Jøtnerne fra at komme over. Bævrast er den deiligste og stærkeste Bro, men vil dog engang bryde, naar alle Tings Ende kommer.

Anm. Vingols betyder Venne-Gulvet, Venne-Salen af vinr, Ven. Uagtet Vingols tilhørte Nafnjerne, bevertedes dog ogsaa Einherjerne her. Valhall kommer af Val, saa kaldtes alle de faldne Helte; Valhall er derfor det samme som de faldne Kjemperes Hall. Herjer er det samme som Helte, Einherjerne de ypperste Helte. Bævrast betyder den bævende Vet, thi Rast er det samme som Vet.

11. Af Æserne var det fornemmelig tolv foruden Odin, som regnedes for Verdens Hoved-Guder (gød); de havde fordeelt alle Tings Styrelse mellem sig og raadsloge hver Dag om, hvad der skulde ske. Odin befalede over dem alle; han var den øverste, den mægtigste Gud, alle Tings Dpholder, derfor kaldtes han og Alfader. I Gladsheim, hvor Gudernes Højsæder staa, holdt de Raad. Guderne, Verdens Styrrere, kaldtes som saadanne Regin eller Ragn (regin, rögn), d. e. de høie, vældige Magter; de kaldtes ogsaa Rögn (bönd) eller „Haft“ (höpt), d. e. de bindende, sammenholdende, og Bear d. e. hellige; deres Højsæder kaldtes Rökstole eller Dommer-Sæder. Guderne eller Æserne kaldtes hvide, lyse, straalende, hellige, mægtige; de kaldtes Seirguder (sigtivar), Valguder (valtivar). De elskede Mennekeslægten, forsvarede den mod Jøtner, Dverge og Svartalver, overholdt Ret og Retfærdighed.

Naar Guderne holdt sine høitidelige Thing, hvor alle Æser samlede, gif de til Ygg-Drasil (Ygg-drasill) Ask eller Verdens-træet. Her var deres største Helligdom. Yggdrasil Ask udbreder sig over hele Verden. Den har tre Rodder, hvoraf en er hos Æserne, en anden hos Nithusjerne, den tredie nede i Nivlheim. Ved denne Rod er den søle Brønd Hvergelme; her ligger den frygtelige Orm Nidhogg, der med utallige andre Orme uafslædig gnaver paa Træets Rod og truer med at ødelægge det. Ved den Rod, som er hos Nithusjerne, er ogsaa en Brønd, tilhørende Jøtnen, den vise Mime (Mimir); i denne Brønd er det største Mandevind gjemt, og Mime drikker af den hver Dag. Ved den tredie Rod hos Æserne er ogsaa den tredie Brønd, Urdebrønden. Her er det, hvor Guderne holde sit Thing. Paa Aflens Grene findes mange Dyr; der er en klog Orm og en Høg, fire Hjorte og det lille Fjorn Katatosk (Katatoskr), der uafslædig løber op og ned og sætter Splid mellem Ornen og Nidhogg.

Anm. Yggdrasil Ask er et Sindbillede paa den hele Verdensbygning, hvis uendelige Udstrækning og dog nøie indbyrdes Sammenhæng man let-

tekt foreskilder sig under Billedet af et Træ. Ondskabens Kamp mod det Gode, mod den hele Skabning er betegnet ved Ormen Nidhogg (d. e. Nørke-Suggeren) og det Skabtes idelige Afvælsing og Fjærgængelighed ved al den anden Afbræk, Træet maa lide. Derfor heber det i Grimnismål: „Yggdrasils Aft døer mere Besvær, end Folk ved; Hjorten bider oventil; paa Stammens Sider raadner det, nedentil slider Nidhogg“.

Læren om Yggdrasil er forøvrigt noget mistænkelig, for saa vidt der handles om dens oprindelige germaniske Egtbed. Der er et og andet, som virkelig synes at tyde den paa, at den gjennem mange Mellemled er laant fra Christendommen. Thi Navnet „Ygg-Drafil“ betyder egentlig kun „Yggs“, d. e. Ddins Hest. Ved „Hest“ omstrevne Skaldene i Ddtiden ofte Ordet „Galge“; saaledes sagde de „Hagbarbs Hest“, fordi Hagbard blev hængt. Nu er der i det gamle Hávamál B. 138 lagt Ddin selv følgende Ord i Munden: „jeg ved, at jeg hang paa det vindfolde Træ hele 9 Nætter, saaret med Geir og givn til Ddin, selv til mig selv, paa det Træ, om hvilket Ingen ved, af hvis Rødder det oprinder“. Her menes aabendart Ygg-Drafil, og heraf erfarer man altsaa, at der var en dunkel Mythe om, at Ddin, under en anden Personlighed, var ofret til sig selv ved at hænges i et Træ eller en Galge. Dette synes at indeholde dunkle Reminiscenser af Læren om Christi Korsfestelse. Det bekræftes derved, at Korset i et ælbgammelt angelsachsisk kristeligt Digt netop kaldes „Galgen“, og at det i et andet oldtydsk Digt beskrives som „Træet, hvis Rod naar til Helvede (d. e. Hells Hjem), hvis Top naar til Herrens Trone, og hvis brede Grene omfatte hele Verden“. Dette passer igjen ganske paa Yggdrasil. Ogsaa Sachsernes gamle „Irminsul“ (Verdens-Støtten) minder, som Grimm har paavist, (Mythol. 4. Aufl. II. S. 667) om Korset. Man maa ved alle disse mærkelige Overensstemmelser virkelig blive noget uvis om, hvad man skal tænke om Mythen.*) Overensstemmende med denne Lære synes Sagnet ogsaa at have ladet Ddin indtjiste en egen Dsring, der bestod i at hænges i en Galge, gjennemboret med Geir. Dette var vel nærmest, hvad man kalder at riske med Geirsoodd; se nedenfor § 12.

Ddin.

12. Ddin, den ældste og øverste Gub, havde foruden Alfader mange andre Navne. Han kaldtes Ygg (den Forfærdelige), Gagnraad (den, der raader for Seiren, Seirherren), Herjan (Hærguden),

*) Forf.'s Formodning om, at Yggdrasils-Mythen egentlig er et Laan fra Christendommen, er i den sidste Tid bleven saa bestyrket, at den nu kan antages for Bished. Professor S. Bugge og Dr. W. Bang have nu godtgjort, at en stor Del af de Myther, der ere særegne for de nordiske Fremstillinger af Gudelæren, ikke ere egne germaniske, men opstaaede bl. a. ved Indflydelse fra Christendommen. Dr. Bang har saaledes gjort opmærksom paa Ligheden mellem Skildringerne af Yggdrasil og gamle kristelige Forestillinger om Korset og Livets Træ; se Dr. Bangs Skrift: „Bølsusa og de Sibylliske Drafler (Chra. Vidensk. Selsk. Forhandl. 1879. No. 9)“, Side 12, 13.

Haa (den Høie), Thridje, Nitar (Hnikarr), Nitub (Hnikubr),
 Bileyg (Bileygr o: den mildbøiede), Baaleyg (Baleygr o: hvis
 Diekast brænder), Vølverk (den, som virker ondt), Sigfader (Sig-
 födr, Seirfader), Gaut (Gautr, Skaberen), Hroftatyr (Hroptatyr,
 Kampguden), Valfader (Valfödr, de Faldnes Fader) o. s. v. Val-
 fader kaldtes han, fordi alle de faldne Helte hørte ham til og
 samlede hos ham i Valhall; Seirfaderen, fordi han gav Seiren i
 Strid. Ddin var den viseste af alle Guderne; hos ham hentede de
 andre stedse Raad i vanskelige Anliggender. Han øste Visdom af
 Jøtnen Mimes Brønd og jatte ham derfor sit ene Øie i Pant,
 hvorfor Ddin altid beskrives som en ensøiet, noget gammelagtig
 Mand; dog tænkte man sig ham forresten som stærk, smuk, bevæbnet
 med Spyd og Skjold. I Valhall og Vingolv, hvor Ddin bevæbte
 Guder og Einherjer, nød han selv ikke andet end Vin, der baade
 var ham Mad og Drik; Resten gav han til sine tvende Ulve, Gere
 (Geri) og Freke (Freki), og sine to Havne, Hugin (Huginn) og
 Munin (Muninn), der sidde paa hver sin Stulber af ham. Disse
 Havne har han og en Del af sin store Visdom at takke; thi de
 flyve hver Dag ud i den vide Verden, komme hjem ved Døgdurtid
 og sige ham da Besked om Alt, hvad de have seet; derfor kaldes han
 og Havneguden. Derhos kan han fra sit ophøiede Sæde, Lid-
 skjald i Balastjald, se Alt, hvad der foregaar. Paa sin Hest, den
 aattefodebe Sleipne (Sleipnir), den raskeste i Verden, rider han
 overalt, hvor han vil, i største Hast. Hans Spyd, Gungne (Gung-
 nir), treffer Alt, hvad han sigter efter. Paa Fingeren har han den
 kostelige Ring Draupne (Draupnir), af hvilken der hver niende Nat
 drypper 8 ligesaa herlige Ringe.

Til Ddin var der, som det synes, indstiftet et eget Slags
 Menneſte-Dfving, hvilket maaste fornemmelig hidrog til, at man
 betragtede ham som grusom og barsk. Den bestod deri, at den, der
 skulde ofres, helst en fornem Mand eller Kongen selv, hængtes i et
 Træ eller en Galge og gjennembores med et let Spyd, kaldet
 Geir. Ddin skulde selv have været den første, som indstiftede
 Dfvingen ved at hænge, ofret sig selv og gjennemboret af Geiren,
 paa hint Træ, som derefter kaldtes Yggs-Hesten eller Ygg-Drafil
 (se § 11). Egentlig skulde vel derfor ogsaa den Dfrede hænge i ni
 Dage, i Righed med Ddin, og Legemet hver Dag gjennembores
 paany. Thi der fortælles i et enkelt Haandskrift af Snorres Yng-
 lingasaga, at Ddin, som her gjordes til et Menneſte, paa sin Døds-
 seng lod sig „merke med Geirs-Ddd,“ d. e. lod sig stikke ni Gange
 i Hovedet med en Geir. Heraf maa man slutte, at Krigere, der døde

Straaðsð, men bog ønskede efter Døden at komme til Ddin, istedetfor at lade sig hænge, hvilket i deres Sygdom ei vel gik an, lode sig merke med Geirsoðd, som en Antydning af Dfringen. Marsagen, hvorfor Ddin troedes at ønske disse Dfre, var, som man let ser, den, at han gjerne vilde faa Balhall faa talrigt befolket af Einherjer som muligt. Derfor søgte han endog ved List at skaffe sig flige Dfre, saaledes som det fortælles om Vikar. Med Hensyn til denne Offerkultus kaldtes han og Galgegramen, de Hængtes Herre (Hanganz), Draugedrotten o. a. d.

Ddins Hustruer ere Jørd og Frigg; hans Medhustruer Jøtunkvinden Grib, Gunnlød, Rind; hans Sønner ere Thor (med Jørd), Balder (med Frigg), Vidar (med Grib), Vaale (med Rind), derhos Heimball, Hød, Brage; alle disse vare Hovedguber. Andre af hans Sønner vare Ty, Nep, Meile og Hermod, Gudernes Sendebud. Dldtidens Konger og Fyrster fatte stor Pris paa at nedstamme fra Ddin, og derfor tillagde man ham efterhaanden flere Sønner, som Stjold, Stamfader for de danske Konger, Seming, Stamfader for de norske, Sige, Vølvingernes Stamfader, o. fl.

Uferne vare alle mere eller mindre Krigsguber (valtvær) og Ddin altsaa den ypperste Krigsgub. Det maatte han saameget mere være, som han modtog de faldne Helte i sine Haller. Krigen kaldtes derfor Ddins Leg, Ddins Veir, Sverdet Ddins Ild. Ddin dyrkedes overalt med overordentlig Urefrygt, men ikke altid som den fornemste Gub. I Sverige gjorde man meget af ham, og det store Tempel i Sigtun var fornemmelig helliget ham; men i Norge gjorde man ofte mere af Thor. Jo længere man derimod kom sydpaa, desto mere anseet blev Ddin, i Danmark og fornemmelig i Lydskland og England. De hedenske Sachser havde et helligt Ddinstempel paa Harzbjergget; i Danmark er Ddenfe i Fyen opkaldt efter ham; hos os findes hans Navn i forskjellige sammensatte Stedsnavne, — saaledes har hele Galøven Dnsø sit Navn efter ham.

Anm. Snorre fortæller om Ddin, at hans Afsyn var ligesaa forfærdeligt for hans Uvenner som Ibsaligt for hans Venner. Derfor beskrives han af de kristne Stribenter som en listig ubseende, ondskabsfuld, gammel ensiet Mand, der altid gik omkring og gjorde Fortreb; thi man troede virkelig, at Ddin var til, og at han efter Christendommens Indførelse var Hovedet for alt Djevelfkab. Endog Aasabyrkerne tænkte sig ikke altid Ddin som forsinde og venlig; ubertiben fremstillede han som lunefuld, grusom, uretfærdig.

Ddins oprindelige Navnform var „Vóðans“; saaledes kaldtes han, som man maa antage, blandt Goterne. Angelsachserne kaldte ham

Woden, Tydfkerne Wotan eller Wuotan. Navnet kommer af Ordet „wada“ Præt. ód (eg. wód) d. e. wade, fare beftigt frem f. Ex. i Slagtummelen; det betegner ham fom Kampgub.

Ddins Navn er overalt, hvor Anferreligionen herfkebe, ogfaa blevet anvendt til at betegne Ugens midterfte Dag. Bore Forfædre fagde ódinsdagr, hvoraf wort Onsdag, Angelfachferne wódnesdæg, hvoraf det engelfte wednesday. Dog kaldtes denne Dag ogsaa ofte hos os Midvikudagr (Midt-Uge-Dag), hvilket fiden er blevet til Mefedag, Møkedag.

Den Eftigbed og Snildbed, der tillægges Ddin, tilligemed den Omftændigbed, at Ugens 4de Dag bærer hans Navn, er Aarfag i, at Romerne, der troede blandt de tybfte Guber, ligesom blandt de græffe, at kunne finde en tilfvarende for hver af fine egne, antog Mercurius for at være den samme fom Ddin, uaget hin ei, fom denne, var den fornemfte blandt Guberne. Saalebes fortæller allerede Tacitus, at Tydfkerne dyrkede Mercurius fom den øverfte Gub, og denne Foreftilling om Mercurius' Identitet med Ddin forplantede fig endog til de tybfte Folksflag felv. Derfor heber det i en verifificeret angelfachffift Præbiften mod Afgudsdyrkelfe omtrent fra 9de eller 10de Aarbundrede, da Hebenftadet forlangft var ubryddet blandt Angelfachferne og fun bestod blandt de værfte eller norbfiffe Beboere af Nord-England: „Der var en Mand ved Navn Mercurius . . . han var meget ondffabffuld og fvigefuld i fine Gjæringer, elffede Tyveri og Underfundigbed; ham gjorde Hebningerne til en herlig Gub — . . han heber paa Danff med et andet Navn Ddin (Ódon)“.

Thor.

13. Næft Ddin er Thor (þórr egentl. þunarr) den fornemfte Gub. Han er den, fom vogter Menneffene og deres Bert mod de raa Naturkræfter, perfonificerede fom Føtnerne; han raabede derfor oprindeligt for Luften og Veirliget og altsaa for Regn og Kornmodning, men ogsaa for Lynild og Torden, hvorved han ifær tænfftes at ffremme Føtnerne. Siden, da Veirliget, Regnen m. m. anviffes Bane-Gubdommene, beholdt Thor fun Lynet og Tordenen tilbage, og man antog ham nu næften ffedfe og ene fyffelfat med Krig imod Føtnerne. Han har, heber det, en Bogn, hvori han ager, og naar den ruller, kaldte de det Torden, o: Thor-Døn. Bognen drages af to Buffe, Tanngnjofft og Tanngrisne (tanngnjóstr d. e. den tandgniffende; tanngrinnir, omtrent det samme), og diffe have den Natur, at Thor kan ffagte dem, fortære dem og igjen lade dem levne op igjen, naar fun Venene famles i Guberne. Forbi Thor fom ofteft ager med diffe Buffe, kaldes han Afe=Thor (Ókuþórr) Afe=Thor; desuden har han flere Navne, fom Ving=Thor, GHorride, Ginride.

Thors Rige heber Thrudvange (þrúdvangar); der ffaar hans

prægtige Hall, Bilskirne (Bilskirnir), den største i Verden, med 540 Sale. Thor har tre herlige Klenodier; det bedste er Hammeren Mjöllne (Mjöllnir), som Jøtnerne hel ofte faa at smage; han kan efter Behag gjøre den liden og stor, han kan kaste den i Luften, den rammer altid og kommer altid af sig selv tilbage. Derhos har han prægtige Jærnhandsker til at holde i Hammeren med og et Styrkebelte: naar han spænder det om sig, vokser hans Afsættelse. Uden Thor vilde Weserne ofte være komne i den verste Nød for Jøtnerne; men han er altid paafærde, naar de nævne hans Navn. Han er gift med den deilige Siv (Sif), hvis Haar er af Guld (se nedanf. § 27); deres Døtre ere Mode og Datteren Thrud; med Jøtunkvinden Jarnsaxa har han og Sønnen Mague.

Thor beskrives som ilskindet og heftig; naar han ager mod Jøtnerne, nedstyrte Bjerge, og Jorden staar i Luer. Naar Guberne gaa til Things ved Yggdrasil, bryder Thor sig ikke om at drage over Bæ-Raft, men gaar en Gjenvei, vadende over byde Elve. Undertiden overiler han sig og gaar derfor ikke flogt nok tilværks, hvorfor han da ogsaa et Par Gange er kommen tillort (se især § 42).

Thor dyrkedes næsten ligesaa meget som Odin overalt, hvor Anse-Religionen herskede. Størst var hans Anseelse i Norge, hvor han betragtedes som Landets Skytsaad. Der var det Sagn i Norge, at Landet i den fjerneste Oldtid var optaget af Jøtner, der alle uddøde paa to Kvinder nær; men disse vare saa sterke og flemme, at da Nordmændene siden kom østenfra og bosatte sig, kunde de ikke fri sig fra Kvindernes Overlast, førend de paakaldte Thor, der med sin Hammer slog Kvinderne ihjel. Saaledes blev han Landets Skytsaad. Han beskrives fordetmeste som stor og sterk, smuk og majestætisk af Udseende, med rødt Skjeg og Mjöllne i Haanden. Det store og prægtige Tempel paa Mæren i Thrøndelagen var især helligt Thor; et andet herligt Tempel havde han i de ældste Tider paa Mosterøen. Desforuden havde han mindre Templer (Pórshof) rundt om i Landet, hvilket kan sluttes af Mængden af de Gaarde, som forhen hed Thorshov. Mange Steder vare ham ogsaa helligede og bare Navn efter ham.

Anm. Navnet Thor kommer ikke, som man efter Ord-Rigebden skalde tro, af pors, at turde, at vove; men det er en sammenbragen Form af det ældegamle og ikke engang i Eddadigtene brugelige punar (Thonar), der svarer til Tybsterne Thonar, Duner, Donner og betegner Jorden. Angelsakserne kaldte ham punor. Thrudvange eller Thrudheim, hans Riges Navn, betegner „Styrkens Marker eller Hjem“; Bilskirne, Navnet paa hans Hal, betyder: „den som lyser op i enkelte Øieblikke“ (betyder vel til Lyset). Benævnelsen Aka-

Thor, Aka-Thor, der kommer af „at aka“, at age, maa aldrig forandres til Auka-Thor, som man tilbøls har pleiet; thi dette giver aldeles ingen Betydning.

I Tæmplet paa Næren i Throndbjerg havde Thors Billede den fornemste Plads. Da Bønderne i Gudbrandsdalen ikke vilde antage Olav den Helliges Christendomsaaub, førte de sit store Thorsbillede frem: det var smykket med mange Kofsbarheder baade af Guld og Sølv. Olav hør, som bekendt, Kolbein Sterke slaa det i Stykker. Thors-templet paa Nosterø var saa helligt, at da Eiermanden, den mægtige Thoralv Noftrar-Skegg (Nofterbo), drog til Jøland, tog han Jord med sig fra Tæmplets fire Hjørner for derpaa at rejse et lignende Tæmpel paa Jøland; han byggede det ved Selgafell, som nu blev en stor Helligdom og Thingsted; hele Nefet, hvor det laa, kaldtes Thorsnes.

Som Torbengub og den, efter hvem femte Ugedag benævnes, blev Thor af Romerne anseet for den samme som Jupiter. Derfor heber det i den oven anførte angelsachske Præbiken: „Denne Jovis (Jupiter) er den fornemste af alle de Guder, Hedningerne i sin Brangbed havde; han hed Thor blandt nogle Folkeslag, ham elskede de Danske aller mest“ (he hætte þór betwux sumum þjóðum, þone þa deniscan leóða lufiað swiðost).

Som Troldes Arvefænde og Beskæmper er St. Olav i Folkesagnet efter Christendommens Indførelse traadt i Thors Sted. Med sit røde Skjæg og sit Kors eller korsdannede Sverd ligner han saa temmelig Thor med Njellne.

Balder.

14. Obins og Friggs Søn er Balder (Baldr), Fromhedens og Ustyblighedens Gud. Han er saa lys og fager, at det skinner af ham, derhos er han vis, veltalende, mild og skaansom, men dertil saa retfærdig, at hans Dom ei kan rygges. Hans Hjem, hvor hans Borg staar, heber Dreidablik (den vidt og bredt blinkende); der maa intet Urent findes. Hans Hustru er den trofaste Ranna, Neps Datter og Obins Sønnebatter. Hans Søn er den retfærdige Forfete. Hvorledes i Tidens Løb Balder dræbtes af sin Broder Høb og efter alle Ting's Undergang kommer tilbage igjen, skal senere omtales (§ 48).

Balder havde efter Fridthjovs Saga et berømt Tæmpel i Sogn, hvor hele den til Gaarden viede Helligdom kaldtes Baldershage. Kongeslægter i Oldtiden gjorde sig det til en Ære at nedstamme fra ham.

Anm. Balder betegner kun „en Herre“, „en Fyrste“. I denne Betydning forekommer den tilsvarende Form bealdor hos Angelsachserne. Lybsterne have Mandensnavnet Paltar, der er det samme Ord. En Art, de hvide Kamilleblomster (*Pyrethrum inodorum*), kaldtes i Oldtiden efter ham

Valders Draa eller Dielaag. Endnu for ikke meget lang Tid siden have overtroiske Folk brugt at fæste dem ved Dørene for at affkræfte onde Ånder.

Njorb.

15. Njorb (Njördr, egentl. Nerfus) raader for Vindens Gang, styrer Søs og Ild; ham paakalder man til Lykke paa Søen og paa Jagten, ligeledes kan han give sine Dyrkere store Rigdomme. Han var, som ovenfor omtalt, egentlig fra Vanenheim. Da Freden mellem Ufer og Vaner skulde befestes, stillede nemlig begge Parter Gidsler, Uferne Høne og Vanerne Njorb; dertil spyttede alle de Sammentomne i et Kar, og af Spyttet dannebes en Mand, den vise Kvaase (Kvásir). Fra den Tid af blev Njorb fuldkommen anseet som en af Uferne, og det som en af de allerfornemste. Hans Helligheder Noatun, tætved Søen; der svømme Svaner udenfor og alsteds Søfugle. Njorbs Børn vare Guden Frey og Gudinden Freyja; hans Kustru, deres Stifmoder, var Skade, en Jotunkvinde. Uferne havde nemlig brøbt hendes Fader Thjasse, hvilket siden nærmere skal fortælles, og Skade drog bevæbnet til Nasgaard for at kræve Bøder. Man vilde ikke negte hende Fyldestgjældselse og tillod hende at vælge sig en Mand blandt Uferne, men kun efter Fødderne: mere skulde hun ikke se af dem. Hun saa et Par smukke Fødder, troede, at det var Valder, og valgte Manden; men det var dog kun Njorb. De bleve ikke synderlig enige i Egteskabet; thi Skade vilde bo paa Thrymheim, hvor hendes Fader havde boet, medens Njorb vilde bo i Noatun. De sluttede da en Overenskomst, ifølge hvilken de begge skulde være 9 Nætter i Thrymheim og siden 3 Nætter i Noatun. Men Njorb forsikrede straks efter de 9 Nætters Forløb, at han var hjertelig kjed af Fjeldene; Ulvenes Luden var sæl i Sammenligning med Svanernes Sang. Skade derimod paastod efter de tre Dage, at hun var ligesaa kjed af Fuglestriget og Sæns Drusen, der ei tillod hende at sove. Saaledes skiltes de ad; Skade drog hjem til Thrymheim og tilbragte Tiden med at gaa paa Ski og styde Dyr, og derfor heder hun Skiernes Dis, Skigudinden (öndurdís).

Njorb kaldes Vanernes Frænde, Vaneguden, den for enhver Plet rene Gud. Han dyrkedes vidt og bredt i Norge. I de gamle Offergilder drak man, fortæller Snorre, Njorbs og Freys Staal næst Odins, og naar man aflagde Ed, svor man ved Njorb og Frey og den almægtige Naas (Thor). Flere Steder i Norge have Navn efter Njorb.

Anm. Noatun, Njorbs Bopæl, betegner „Skibskade“. Thrymheim betegner „Stormhjem“.

Frey.

16. Njørds Søn var Frey (Freyr), smuk af Udvortes, mægtigere og mere anseet end Faderen selv. Han kaldes endog den herligste eller en af de herligste blandt Æsnerne. Han raader for Jordens Afgrøde og Marsvækst, for Veirliget, for Velstand og Lykke. Derfor paakaldtes han og stedsse, naar man ønskede et godt Aar og Fred. Som Søn af Vanen Njörd kaldes han og Vanesønnen, derhos Marguben, RigdomsKjenteren. Han hersker over Alvhheim og Lysalverne.

Frey besidder herlige Klenodier, forfærdigede af kunstrige Dverge; Skibet Skidbladne (Skföbladnir) for det første, der kan seile baade paa Land og Hav, altid har Medbør, naar Seilene spændes, og kan lægges sammen og stikkes i Lommen, naar det behøves. Dernæst den herlige Galt Gyldebørste (Gullinbursti) eller Skidrugtanne (Skidrugtanni), der kan fare i Luft og Hav og stinner med fine gylbne Børster ligesom Solen og Maanen. Med denne ager han sædvanlig i en Kjerre. Freys Hustru er den deilige Gerð (Gerðr), Jøtnen Gymes Datter. Frey saa hende nemlig en Dag, han havde fornøjet sig med at gaa op i Lidskjalv; langt henne i Nord fik han Die paa hende, da hun gik ind i et stort Hus; hun var saa deilig, at det lykte af hende baade i Luft og Søs, og Frey blev straks forelsket. Han kunde hverken sove eller drikke for Sorg; hans Fader Njörd bad hans Tjener Skirne (Skirnir) spørge, hvad der feilede ham, og nu tilstod han sin Kjærlighed, men bød derhos Skirne reise afsted og frie for ham. Skirne lovede det imod, at Frey gav ham et herligt Sverd, som han eiede, der endog hug af sig selv. Derpaa drog han afsted og udrettebe sit Grinde. Gerð fulgte dog ikke straks tilbage med ham, men satte Frey Stevne efter ni Nætters Frist, og han var imidlertid nær ved at forgaa af Utaalmodighed. Frey savnede siden sit gode Sverd; i Kampen med Jøtnen Velje maatte han bruge et Hjortehorn til at dræbe ham med, og naar Verdens Ende kommer, er Savnet ham endnu føleligere. Hans heftige Kjærlighed til Gerð var i Grunden en Straf, Ddin havde paalagt, fordi han havde vovet at sætte sig i hans Sæde.

Freys Dyrtelse var udbredt over hele Norden og Tydsland. Færdeleshed dyrkedes han i Sverige; ja det hed endog, at han skulde have regjeret i Upsala under Navnet Jngve, Jngvefrey eller Jngvefrey (Yngvifreyr, Ingifreyr, Ingunarfreyr), og at Ynglingeætten, Norges Kongeæt, nedstammer fra ham. Paa flere Steder i Norge, Island og i Sverige vare Heste ham helligede; saadanne kaldtes

Freyfakker. I Vester-gautland gav man ham endog en Hustru, der maatte reise om i Bygderne med hans Træbillede. En Mængde Steder i Norge have været indvieede til Frey, og mange Templer oprettede til hans Dyrtelse.

Ann. Det er forhen nævnt, hvorledes Freyr nærmest synes at være den Benævnelse, under hvilken andre germaniske Folk tilbade den øverste Gud (se § 9 Ann.).

Lactius fortæller om flere germaniske Stammers Tilbedelse af Gubinden Nerthus; til denne Kultus hørte det, at Gubdommen førtes om paa en Bogn. En lignende Dyrtelse viste man ogsaa Frey's Billede, hvorom der er flere Sagn (Flatb. I. S. 337 osv.). Derfor heber det og i et gammelt angelsächsiskt Vers om „Ing“ (d. e. Ingve), at han først var hos Nidbanerne, indtil han atter vendte tilbage over Vølgen, og Bognen fulgte ham. — Denne Bogn er det maasse, som vore Forsfædre have gjort til Skibet Skibladne, der kunde sætte over Land og Vand. Ved Salten „Guldnurke“ har man maasse nærmest tænkt sig Frey's guldbelagte Hjelms; thi det var almindeligt at hente Hjelmsnavne fra de forskjellige Navne paa Evin; man tænkte især paa den med Hjelmsbuff besatte Ram, der lignede Evinets Børster; saaledes kaldtes en Hjelms „Silbesvin“, en anden „Sildegalt“, o. s. v., og Angelsächserne tale i sine Raad meget om Bildsvineskiffelserne paa Hjelmsene. Deras Stammer maasse endog den poetiske Benævnelse paa en Krigerkonge jöfurr, der egentlig kun betegner „Bildsvin“, tyds „Eber“.

Ogsaa mange Personsnavne ere bannede af „Frey“ eller „Frey“, som Freydis, Freygard o. s. v. Navnet Inge, Ingve eller Inge (Ingi) forekommer i mange Sammensætninger, som Ingeborg (Ingi-björg) Ingebrikt (Ingi-brikt o: d. e. den som Inge klare), Ingvild eller Inghild eller Ingvild (Ingvildr), o. fl., desuden brugtes og det usammensatte Navn Inge; man har baade norske og svenske Konger af dette Navn. Efter Christendommens Indførelse og Besættelse synes man ofte at have ombyttet det hedenske „Ingi“ i Sammensætninger med „Engil“ (Engel); saaledes finder man „Engilborg“ istedetfor „Ingeborg“, „Engelbrikt“ istedetfor „Ingebrikt“. Dog har, i det mindste i Norge, den ælde gamle Form vedligeholdt sig i Udtalen.

En saadan til Frey helliget Hest, som ovenfor nævnt, havde Høvdingen Ravntell paa den østlige Kant af Island i det 10de Aarhundrede. Hesten hed Freyfakke, og Ingen maatte ride paa den; da en af hans Huskarle alligevel havde overtraadt Forbudet og rebet paa Hesten, maatte han bøde derfor med Livet.

En besynderlig Kultus, der kan nævnes i Forbindelse med Frey's Kultus, og som minder om den gamle græsk-romerske Priap-Kultus, var Tilbedelsen af Völvi, aabenbart som et Slags Frugtbarhedens Symbol, hvorom der er en merklig Fortælling i Olav den helliges Saga i den saakaldte Flatsbog (II. S. 331—6).

Ty.

17. Ty (Tyr), der var en Søn af Odin, og hvis Moder siden egtebe Jotnen Gyne (Hymir), er saare bjærv og tapper; ham er det, som bør paakalbes i Strid; han skjenker Mod og Trofkab. Derfor er Ty den egentlige Krigsgud og har større Lyft til at vække Splid end Forligelse. Høvdinge og Fyrfter kaldes efter ham Tys Frænder, og ikke faa Steber i Norden ere opkaldte efter ham; dog ved man ei meget om ham at fortælle. Han forestilles enhaandet, fordi Fenris-Ulven har bidt hans Haand af; hvorledes dette gif til, skal siden fortælles.

Ann. Hos Gøterne synes Navnet at have været Tius, hos Angelsakserne Tiw og Tig, hos de gamle Lybflere Zio. Saksjerne synes at have dyrket ham fortrinnsvis under Navnet Saxnót, i angels. Form Saxneát, d. e. Saksjernes Kammerat (Genof); paa oldn. vilde Formen lyde Saxanautr.

Tyr (det samme Ord som det latinske deus) betyder egentlig „Gud“ i Almindelighed og tivar, der er Flertalsform af samme Ord, „Guberne“, s. Er. i valtivar. I Enkelttalsformen forekommer det ogsaa med denne Betydning i Sammensætninger, som Hangatyr (de Hængtes Gud), veratyr (Rødenes Gud) o. s. v. Tirsdagen har sit Navn efter ham: hos Lybflerne tiestac, tiestag, diestag, Dienstag, hos Angelsakserne Tiwesdæg, hos Englelenderne Tuesday, oldnorsk Týsdagr. Af Steber benævnte efter Ty, som bevise, at han dyrkedes i Norge, kan merkes Tysnæs i Søndhorbeland.

Heimdall.

18. Heimdall (Heimdallr) er ogsaa en af Hovedguberne; om ham siges det, at han er stor og hellig, og at han kaldes den hvide Nas, hvorfor man kan slutte, at han har været regnet som en af de fornemste blandt Guberne. Han er paa en underbar Maade født og baaren af 9 Jstummer, ved Jordens Rand, i Tidens Ophav, og næret af Jorden. Nogle kaldte ham Odins Søn. Hans Lænder ere af Gulb; han kan Nat og Dag se over hundrede Mile vidt; han kan høre Græs vokse paa Jord og Ulb paa Sauber; derfor er han Gubernes Vægter. Som saadan bor han ved Bæw-Rast for at passe paa, om Jotnerne skulde komme; han har en stor Sur, Gjal-larhornet, hvori han da støder, saa at man hører det i alle Ver-dener. Hans Bolig her ved Himlens Ende heder Himmelbjergene (Himinbjörg). Forresten ved man liden Bessed om Heimdall. I Staldbovad forekommer han; han kaldes Gullintanne, fordi han har gyldne Lænder, og Hallinskibe. Jstebetfor „Gulb“ sagde Staldene ofte „Heimdalls Lænder“. Hans Hest hed Guldtopp, hans Sverd Høvud (Hoved).

Anm. Heimball kalbes ogsaa undertiden Heimbøll (Heimdöllr, Gen. Heimdallar). I den yngre Edda antydes flere af hans Bedrifter, men de beskrives ikke nætere; der faar nemlig: Heimball kalbes og Angriber af Bølge-Skjæret og Singastein: da stred han med Loke om Brisinge-Smykket; han kalbes ogsaa Bindler. Om alt dette kvad Uls Uggesøn meget i Husbrauden, hvor og fortælles, at de begge vare i Sælunds Rignelse. En sildigere Fortælling om Brisingesmykket nævner Intet derom. — Heimball kalbes ogsaa den hvide Næs. Naar Heimballs Sverb kalbes „Hoved“, grunder det sig paa en meget bunkel Rytthe. Det bebrer i Skáldakaparmál, at Heimball blev gjennemboret med et Mandshoved, og at et Hoved siden er bleven kaldet „Heimballs Bane“, „Heimballs Sverb“ (o: det Sverb, hvormed Heimball gjennemboredes). Men naar det ogsaa siges, at Navnet paa Heimballs Sverb var „Hoved“, eller endog at Heimballs Hoved hed „Sverb“, saa maa dette bero paa en Misforstaaelse af Rytthen, som de Gamle ikke synes at have havt rigtig Rede paa. Hans ni Nødre nævnes i Hyndluljóð; de hede: Gjalp, Greip, Eistla, Eyrgjafa, Úlfrún, Angeyja, Imð, Atla og Járnaxa. I det saakaldte „Sagabrubstytte“ om Ivar Bibsfadme og Harald Hiltetand sammenlignes Kong Gudrød, Ivars Farbroder og Ingjalb Ildraades Svigerføn, med Heimball, som her kalbes den dummeeste blandt Æserne (Fornald. Sögur I. 373). Underligt nok kaldtes en Buk ogsaa kundom „Hálfinsftr“. Aarsagen er nu ikke let at ubfinde.

Brage.

19. Brage, Odins Søn, er Gud for Beltalenhed og Skaldeskunst. Han forestilles som en ærværdig, langstjægget Mand; efter ham, siger Snorres Edda, kalbes allslags Skaldskab Bragr. Hans Hustru er Idun, der eier de herlige Æbler, hvorved Guderne altid forynges, naar de begynde at blive gamle.

Anm. Naar Snorres Edda siger, at „Skaldskab“ har faaet Navnet bragr efter Gudens Navn, beror dette paa en Misforstaaelse. Bragr kommer af Verbet bregða (der bl. a. betyder „ubmerke sig“), og Orgets egentlige Betydning er „Dygtighed“, dernæst med indskrænket Betydning brugt særlig om „Skaldeskunst“. Det findes fremdeles brugt om Personer, „fremragende Menneste“, hvad der ogsaa er Grundbetydningen af Navnet Bragi. — Det nævnes flereledes, at man ved Gilder tømte et Bæger, Bragarfull eller Bragafull, og derved aflagde høitidelige Løfter om at ville udføre et eller andet Størverk. Dette Ord kommer ikke, som det ofte er antaget, af Navnet Bragi, men af Appellativet bragr (Størverk).

Forfete.

20. Forfete, Balders og Rannas Søn, er Retfærdighedens og Forligelighedens Gud. De, der bringe sin Trætte for ham, gaa aldrig uforligte tilbage igjen. Hans Hall, hvor han holder Dom, heber Glitne (Glitnir); den er heilig, med Støtter af Gulv

og Lag af Sølv. Forsete dyrkedes, som det synes, ivrigen; thi baade i Lybfland og Norge findes Steder opkaldte efter ham, som Den Fosetisland (maasse Helgoland) ved Elbens Udløb, og Forsete-Lund i Dnss Prestegjeld i Smaalenene.

Anm. „Forsete“ betyder oprindelig kun „den der har Forsædet“. Navnet kunde saaledes ogsaa passe paa Dbin.

Høb. Baale. Vidar. Ull.

21. Om de fire Hovedguder Høb (Hödr), Baale (Váli), Vidar (Vidarr) og Ull (Ullr) ved man kun faare lidt. Høb, Dbins Søn, er blind, men sterk; han er den, som mod sin Vilje uheldigvis kommer til at dræbe Balder; siden bliver han selv dræbt af Baale og kommer ei tilbage før efter Verdens Undergang. Navnet betegner ham som Krigsgud. Baale eller Kale, Søn af Dbin og Rind, har sin egen Bolig i Baalastjald*), er en djærv Krieger og god Skytte, vaster og klipper sig ei, før han har hevet Balder paa Høb, og overlever Verdens Undergang; ligeledes Vidar, Søn af Dbin og Jøtunkvinden Grib; han er den sterkeste næst Thor; han kaldes den tause, hjælper ofte Guberne af Nød og sønderligger tilsidst den grumme Fenris-Ulv med sin tykke Sko. Han bor i Bibi (Vidi). Ull, fager at se til, er en flink Bueskytte og Skiløber; ham hør man paakalde i Gnekamp. Han er en Stifføn af Thor og Søn af Siv. Hans Hjem heder Ydale.

Anm. Navnet Høb (Hödr, egentlig Hapus; hos Saxo Hotherus) har oprindelig appellativ Betydning; thi i Sammensætninger bruges det saaledes, at man tydelig kan se, det skal betegne „Krig“ eller „Kamp“, f. Ex. „Hödbroddr“ (Krigens Brodd), de olbtydste Navne „Hadubrand“, „Haduberht“, angels. „Headubronð“, „Headubeorht“.

Om Baales Moder Rind (egentlig Brind) og Maaden, hvorpaa Dbin blev Baales Fader, se nedenfor § 50.

„Ullr“ skalde oprindelig lyde Vullr, gotisk Vulpus, angels. Wuldor. Dette Ord bruges her kun appellativt i Betydning „Glands“, „Serlighed“. Derfor skalde man snarest antage, at „Ull“ oprindelig kun har været et Tilnavn for Dbin eller ogsaa for Thor. Navnet „Ydale“ kommer sikkert af det ældgamle Ord yr, (egentlig ivr), der endnu findes i Engelsk under Formen yew, Lybfl Eibe, Angels. iw eller eow b. e. Barlind, hvoraf Buer gjordes; i Dbn. bruges „yr“ derfor kun i Betydningen „Bue“. „Ydale“ er altsaa Barlind-Dalene. — „Ulls Skib“ er en Skalde-Danskrivning for „Skjoldet“.

*) Dette synes at være Meningen af Grímnismál B. 6. Man kan ikke her med Sikkerhed se, om Navnet skal læses Baalastjald eller Balastjald; men hvis det skal betegne denne Guds Bolig, maa det hede Baalastjald. I Enorres Edda (I. S. 78) tillægges denne Bolig Dbin (se ovenfor S. 9).

Høne. Lodur.

22. Blandt Guberne nævnes ogsaa undertiden, skjønt meget sjelden, tvende, nemlig Høne (Hœnir) og Lodur (Lódur). Den første omtales i den yngre Edda i Fortegnelsen over Hovedguberne og nævnes desuden som Odins Lebsfager; den sidste omtales i Bølsuspaa tilligemed Odin og Høne som Menneffenes Skaber. Det heber her, at disse tre mægtige og hjærlige Weser kom til Stranden, hvor de fandt Alf og Embla livløse, uden Aand, uden Sjæl og Blod, at Odin skenkede dem Aand, Høne Sjæl og Lodur Blod og Farve. Men i den yngre Edda heber det, at Alfs og Embla's Skabere vare Burs Sønner, Odin, Vilje og Ve. Odin, Høne og Lodur eller Odin, Vilje og Ve optræde altsaa som et slags Aasa-Treenighed, der ogsaa stundom betegnedes med Ravnene Hår (den høie), Jafnhår (den jevnhøie) og Firdi (den tredie). Odin er den fremdrivende, den som giver Impulsen, Vilje betegner Viljen, og Ve, Indvieren, den lutrende og viende Ald, det opvarmende, belivende Princip. Fortællingen om, hvorledes Høne ubleveredes til Vanerne som Gissel, er ovenfor berørt. Den meddeles i Snorres Ynglingasaga, hvor det heber, at han var en stor og smuk Mand, og at Weserne udgave ham for at være særdeles passende til Høvding, men at de dog for Sikkerheds Skyld sendte den vise Mime med, — at Vanerne virkelig gjorde Høne til Høvding, og at det gik godt, saalænge Mime var tilstede, men at han ei vidste at hjælpe sig, naar han uden Mimes Veiledning skulde afgjøre noget vanskeligt Anliggende, hvorfor Vanerne omsider bleve ærgerlige, brøgte Mime og sendte hans Hoved til Weserne. I Stálba siges det, at Høne ogsaa kaldes den hurtige eller den langfodebe Aas og „Grufets Velling“ (aurkonungr, Sn. Edda I. S. 168). I det ovenomtalte Sagabrudstykke sammenlignes Røret Sløngvandhauge, Kong Helges Broder og Jvar Vidfarnes Sviger søn, med Høne, som her kaldes den rædbeste blandt Weserne. At der har været flere Sagn om ham end de, der ere komne til os, synes efter dette at være utvivlsomt.

Anm. En særskilt Wisse nævner Høne sammen med Odin og Lofe; han er der Ewanens Herre.

Lofe og hans Børn.

23. De tolv Hovedguber foruden Odin vare altsaa i Aasalæren, saadan som vi gjennem Eddaerne kjende den, Thor, Njörd, Frey, Valder, Ty, Heimdall, Brage, Forsete, Hød, Vidar, Waale, Ull. Dernæst nævnes ogsaa blandt de fornemste Wesers Tal Lofe eller Loft (Loki, Loptr), uagtet han mere kan kaldes deres Fiende.

Han er af Jötun-Væ, thi hans Fader er Jötnen Faarbaute, hans Moder Jötuntvinden Lauvey (Lauvey) eller Naal (Nál), og dog blev han knæsat af Odin og optagen i Værnes Tal. Hans Brødre ere Hyleift og Helblinde. Loki er deilig og fager af Udvortes, men ondskabsfuld og listig; det er hans Glæde at gjøre Værne allehaande Fortræd. Vel er han ofte nødt til at gjøre det Onde godt igjen, ja han hjælper dem endog skundom ved sin Klogskab af stor Rød; men ikke bestomindre er og bliver han deres Fjende, hvor det gælder, og Jötnernes hemmelige Ven. Loki var den egentlige Ophavsmand til Valbers Død; han vil ved Verdens Ende optræde som en af Jötnernes Anførere, og fornemmelig ville hans forfærdelige Børn gjøre Glæde. Thi med Gyger-Angerboda i Jötunheim havde han tre Børn: Fenre (Fenrir), Jørmungand (Jörmungandr) og Hel. Fenre er en glubende Ulv, der ogsaa kaldes Fenris-Ulven; Jørmungand er en gruelig, ædderspyende Slange og Hel en fæl Kvinde. Disse Børn opfostreredes i Jötunheim, og Guderne vidste forud, at de skulde volde dem meget Ondt; derfor befalede Alfader eller Odin Guderne at bringe dem til ham. Dræbe dem vilde de ikke, da Skjebnens Gang ei maatte brydes og heller ikke Valhals hellige Fristed krænkes; men de søgte paa andre Maader at blive dem kvit. Hel blev nemlig fat ned i Nivlheim, til at raade her og modtage i sit Hjem alle dem, der døde af Sot eller Ulber, det være sig Menneftet eller andre Jordens Beboere. Jørmungand kastedes ned i det dybe Verdenshav, hvor den voksede saaledes, at den kan lægge sig i en Kreds omkring Jorden og bide sig i sin egen Hale. Derfor kaldtes den almindeligvis Midgaards-Ormen, da den omslutter Midgaard. Ulven blev derimod opsødt i Naskaard og var saa vild, at ingen uden Ty turde bringe den Mad. Da den voksede altfor stærkt, bleve Guderne alvorlig bange og beslattede at binde den. De foreslog den ligesom for Spøg at prøve sin Styrke, om den kunde sønderflide en Lænke, som de havde faaet istand; Ulven, der kjendte sin Kraft, lod sig binde, men rev straks Lænken itu. En anden dobbelt saa stærk Lænke havde samme Skjebne; men nu lod Alfader Skirne drage til Dvergene for der at faa et uflideligt Baand forfærdiget. Dvergene gjorde et Baand af Rattetrinet Lyb, af Kvindens Skjeg, Bjergets Rødder, Bjørnens Sener, Fiskens Nænde og Fuglens Spyt; derfor har heller ikke længer Rattetrinene nogen Lyb, Kvinden noget Skjeg, eller Dvergene Rødder, o. s. v. Baandet kaldtes Gleipne eller Gleivne (Gleipnir) og var ligesaa fint og blødt at føle paa som Silke. Værne bragte nu Ulven ud paa Holmen Lyngve i Søen Am-

svargte og spurgte ham, om han vilde lade sig binde med Sleipne. Ulven, som merkede, at der var List derunder, tillod det kun paa det Vilkaar, at en af dem lagde sin Haand i dens Mund til Pant paa, at de igjen vilde løse den, hvis Baandet var uslibeligt. Uferne vilde nødig til og saa tvulraabige paa hverandre; endelig gif Ty frem og lagde sin høire Haand i Ulvens Mund. Nu blev den bunden, og jo sterkere den sparkebe, desto fastere sluttede Baandet; den kunde paa ingen Maade faa det afflidt, og da det ei var Ufernes Agt at løse den, bed den Ty's Arm af. Enden af Baandet drog Uferne gjennem en stor Helle, stødte den dybt ned i Jorden og lagde en Klippe derover. Ulven bar sig fælt og vilde bide rundt om sig; men de stat et Sverd i dens Mund, der spærrede den op; den brøler græseligt og sagler saa sterkt, at det bliver til en hel Aa. Saaledes ligger den til Verdens Ende; men da kommer den løs og er Ufernes verste Fiende, ja den sluger Dbin selv. Endelig dræber Bibar den.

Om de mange flemme Streger, Lofe spillede Uferne, og om de Straffe, han led, skal siden tales. Hans Hustru var Sigyn (Sigyn), og med hende havde han flere Sønner. Desuden var han paa en egen Maade Fader eller rettere Moder til Dbins Hest Sleipne. Thi kort efter at Midgaard var istand, og Guberne tænkte paa at opføre en fast Borg til Værn mod Jotnerne, kom en Jøtun-Smed eller Arbejder og lovede at bygge Borgen paa et Aar imod at faa Freyja, Sol og Maane i Løn, men var der første Sommerdag noget tilbage i Bygningen, skulde han intet faa. Uferne troede sikkert at kunne love det, og den fule Lofe raabede mest dertil; men da hin begyndte Arbeidet, gif det langt hurtigere fra Haanden, end man ventede; thi hans sterke Hest Svabilsfare trak om Ratten Stene saa store som Fjelde. Da der blot var tre Dage til Sommermaal, var alt Borgelødet paabegyndt, og Uferne bleve nu alvorlig bange; thi de vilde for ingen Pris miste enten Freyja eller Solen og Maanen. De toge fat paa Lofe, som havde givet dem det flette Raad, truede ham med Døden og skræmte ham saaledes, at han lovede at hitte paa en Udvei. Han forvandlede sig nu til en Hoppe, der kom vrinstende ud af Stoven om Aftenen, netop som Svabilsfare trak Sten. Svabilsfare sled sig løs, løb efter Hoppen op til Skovs, og Bygmesteren efter; hele den Nat blev der ingen Sten trukket og Arbeidet saaledes forspildt. Bygmesteren blev rasende; men Thor knuste hans Hoved med Rjöllne, og Hoppen, den forvandlede Lofe, fødte siden Sleipne, den hurtigste Hest i Verden, graa, med 8 Fødder.

Anm. Lofe anfaa man for Hovedmand til alt Dødt, for et Slags Djevel, og Sagnet om ham har baade i Norge, Danmark og Sverige vdrilgeholdt sig til vore Tider. Han kaldes paa flere Steder endnu Laake, Laake Lagensøn (Lauvey-Søn), og forekommer i Biffer, altid som et ondskabsfuldt Væsen. Han blev betragtet som Sibens Dæmon (smilgn. § 32 Anm.).

Ångerboba, Navnet paa Ulyzernes Roder, betegner den, som bebuder Sorg. Fenre, Fenris-Ulven, betyder rimeligvis Åsgrundenes Ulv (af fen, en Sump). — Jormun-gand betyder „det vælbige Ulyre“ (Jormun betegner noget stort, ubskraft). Benævnelsen Mid-gaarbs-Drmen er almindeligere. Om Hel skal siden vorde talt. — Navnet paa Ulvens Rante, Gletpne, er af uvis Betydning. Ulvens Fængseling beskrives vidtløstigt i Snorres Edda; men Navnene paa de mange Gjenstande, der i den Anledning opregnes, ere ikke altid de samme i de forskellige Haandskrifter. De to første Ranter, som ikke holdt, kaldes Lædingr og Drómi, den tredje Gleipnir eller Gleifnir; Amsvartnir heber Bandet, Lyngvi Holmen i Bandet; Gelgja er et Taug, der er knyttet til Ranten; det stiftes gennem Hellen Gjöll, og hviti heber en Sten, der bruges som Bom foran Hullet, hvorigennem Tauget er stiftet. Den Na, som dannes af Ulvens Spyt, heber Vón (Ván), og Fenre selv kaldes derfor ogsaa Vánargandr (gandr b. s. Ulyre). — Andetsteds (En. C. II. S. 431) nævnes ogsaa Siglitnir, en Vasse paa Holmen Lyngve. Hviti heber der Stenen, hvortil Ulven er bunden; i den er der et Hul Gnjöll, gennem hvilket Baandet Hræða er trukket; Gelgja er den Bom eller Stang, som er stiftet foran Hullet. Der nævnes ogsaa to Aær, der flyde fra Ulvens Mund, Ván og Vil.

Fortællingen om Dpbyggelsen af Wernes Borg og Løftet til den sterke Bygmester er, som det synes, den ældste Form, under hvilket dette i mange Stikfæls hos alle germaniske Folk fremtrædende og, som saa mange andre, paa Christendommen overførte Sagn forekommer. Snart er det en Trold, der har faaet Løfte om Sol og Maane for i Hast at bygge en Kirke, snart er det Djævelen, der for at bygge en Bro eller Bygning har faaet lignende Løfte om en Sjæl eller noget saadant. Ellige Sagn foresindes f. Ex. om mange Kirker i Norge og Danmark, fornemmelig Domkirken i Lund, om Djævelsbroen i Schwetz o. a. b.

Hermod. Skirne.

24. Blandt flere underordnede Wfer, der i og for sig vare mægtige nok, men egentlig dog kun vare de andres Tjenere, nævnes Hermod (Hermódr) og Skirne (Skirnir). Om Skirne, Frey's Tjener, er forhen talt. Hermod var Odins Søn og havde Tilnavnet „den rappe“; han brugtes til allehaande Budstaber og Wrender. Odin havde selv stienket ham Hjelm og Brynje. Hermod sendtes blandt andre Wrender til Nivlheim for at hente Valder tilbage; Hermod og Brage sendtes afsted for at byde Haakon Abalsteinsfostre velkommen ved Ankomsten til Valhall.

Num. Skirnir betyder „den Opklarende“. Hermóðr betyder „den Stridsmodige“.

Nasynjerne. Frigg. Jörd. Freyja.

25. Blandt Nasynjerne ere ligeledes tolv eller tretten de fornemste Hovedgubinder, nemlig Frigg, Freyja, Saaga, Gir, Gevjon, Sjøvn, Lovn, Vaar, Vør, Syn, Hlin, Snotra, Fulla og Gnaa. Men da Fulla og Gnaa, tilbøds ogsaa Hlin, kun ere Friggs Tjenerinder, bør man heller i deres Sted regne de langt fornemmere Idun, Nanna og Siv. Næst disse maa Sigyn, Gerð og Skade sættes, hvorvel de vare af Jötunslægt, foruden nogle andre af Gubernes og Gudindernes Døtre. Ogsaa Jörd og Rind regnes med blandt Nasynjerne.

Frigg er Datter af Fjörgynn; hun er Odins Hustru, den fornemste blandt Nasynjerne og Moder til Balder. Hun skal siensynligen forestille den frugtbare, alt Liv frembringende Jord, hvilket man baade kan skjønne af hendes og Faderens Navn, ihvorvel flere af Odins andre Hustruer eller Elskerinder ligeledes have Navne, der betegne Jorden, ja endogsaa en, Thors Moder, ligefrem kaldes Jörd eller Jord. I det Hele hersker der i alt dette en stor Forvirring; thi gamle og nye Sagn ere sammenblandede. Friggs Bolig er det prægtige Fensale. Nasynjerne Hlin, Fulla og Gnaa (Gná) stode nærmest under hendes Befaling. Hlin beværer og passer paa de Menneſter, som Frigg vil sikte mod Fare. Fulla, en Mø med lange, hængende Haarløkker, ombundne med Guldbaand, bærer Friggs Øste, passer paa hendes Sko og udfører alle hendes hemmelige Grender. Gnaa udfører ligeledes Friggs Grender, især hvor det har Gaft, snart til denne, snart til hin Verden; hun rider da paa Hesten Hovvarpne (Hólfvarpnir), der farer baade i Luft og i Vand. Frigg dyrkedes overalt i Norden, ogsaa af enkelte tydske Stammer.

Freyja var af Vaneslægt, Datter af Njörd og Søster til Frey. Hun blev, som det heder, ved Freden med Vanerne udleveret af disse og optagen i Nasynjernes Tal. Hun var gift med Óðr, der forlod hende og drog i fremmede Lande; ofte græder hun efter ham, og hendes Taarer ere af Guld. Hendes Døtre, Noss og Gerseme (Hnoss, Gersemi), ere saa beilige, at alle kostelige Klenobier have faaet Navn efter dem, ligesom Navnet Frue skal være dannet efter Freyja. Freyja ager i en Kjerre med tvende Katte; hun eier det beilige Bryſtſmykke Brising (Brisingamen). Hun bor i det prægtige Folkvang (Fólkvangr), hvor den store Sal Sessrymne (Sessrymnir) findes. Af alle faldne Helte hører det halve Antal hende til;

hun har Ret til at vælge dem, og de komme til hende i Folkvang. Men fornemmelig er hun mægtig i Elskovs-Anliggender og god at paatalde i disse; dog er hun ikke den eneste Kjerlighedens-Gubinde; thi Sjøvn er den, som opvækker Elskov hos Mænd og Kvinder, og Lovn hjælper dem til at faa hinanden, som elske hinanden, men have Hindringer at kæmpe med.

Freyja har flere Navne; hun kaldes Vanadisen, fordi hun var af Vanææt; der fortælles, at hun engang drog ud at søge Ob og gav sig paa Reisen flere forskellige Navne, nemlig Marðöll (Mardöll), Hørn (Hörn), Gevn og Syr.

Ann. Frigg har ogsaa været kendt hos Lybterne. Saalebes fortæller Langobardernes Historiefriser Paulus Diaconus, at dette Folk dyrkede Obins Hustru under Navnet Frea (d. e. Frigg). Det heber, at da Vinilerne (o: Langobarderne) engang førte Krig med Vandalerne, lovede Woban det Folk Seir, som han først fik Ole paa ved Solens Dpgang. Gambare, Vinilernes fornemste Kvinde, bad Frea, Wobans Hustru, hjælpe sig, og Frea sagde hende, at Vinilernes Kvinder skulde drage sit Haar ned paa begge Sider af Ansigtet, binde det under Hagen ligesom et Stjæg og derpaa ved Solens Dpgang begive sig udenfor den Glug, af hvilken Woban pleiede at se ud imod Osten; da vilde de nok falde ham i Dinene. Woban saa disse Skikkelser og spurgte: hvad er det for Langskjegger (Langenbårte)? Frea bad ham nu holde sit Øste og give Vinilernes Folk Seir; men siden kaldte de sig Langobarder. Fjörgyn (Fjörgynn, Genti. Fjörgyns), Navnet paa Friggs Faber, sætter man i Forbindelse med det olbnorste Ord fjör o: Fiv eller med det gotiske fairguni, Bjerg. — Mytherne om Tord ere høist forvirrede. Hun siges et Sted at være Obins Datter og Hustru, med hvem han havde Sønnen Tbor; andetsteds kaldes hun Datter af Dnar og Natten. Der tillægges hende ogsaa Navnene Lodyn (Hlödün) og Fjörgyn (Fjörgyn, Genti. Fjörgynjar).

Navnet Freyja eller Frøya betyder ikke andet end vort „Frue“, ligesom i got. frauja betyder „Herre“, og et tilsvarende fraujo maa have betydet „Frue“; man har ei opkaldt Frue efter Freyja, som Sagnet beretter, men omvendt. — Alleslags Menobier kaldtes virkelig af vore Forfædre Hrossir eller Gorsemi, af Angelsakser Gærsuman: heraf gjorde de Danke Gørsun, Gørsom; saalebes benævnes endog alt fortrinligt, ubmerket, som „Gørsommens Fisk“ — en ypperlig Fisk: Folkvang, Navnet paa Freyjas Bolt, betyder „Folkens Wang, Plads“, Gefsrymne, hendes Gal, betyder „den der rummer mange Sæder“. Alt dette viser hendes store Magt og Anseelse; der fortælles, at hun hver Dag rider ud med Obin for at vælge Valen, o: vælge sin Salvpart af de Faldnes Tal. Om nu hendes Part ogsaa skulde bestaa i Valballe Kystigheder og alene bo hos hende, eller altid opbolde sig i Folkvang, nævnes ikke. Der fortælles desuden, at hun var den egentlige Resterinde i den stærkeste Tryllekunst eller Seid, der i sildigere Tider ansaaes for en Heberstyggelegheb; hun var altsaa Tryllekvindernes

eller Bølværnes Herkerinde, og hvor stor Anseelse disse nød, fornemmelig i Krigen, hos Stridsmændene, vide vi især af Beretningerne om de gamle Tybfrere. Freysja er en Gubinde, der er særegen for den nordiske Mythologi; man gjenfinder hende ikke hos nogen af de andre germaniske Stammer. Dette passer ogsaa til Beretningen om, at hun var af Banaeat og først efter Freden mellem Væser og Baner optoges i Gubefredsen. Væserne ere de gamle, for alle Germaner kaldes Gubdomme, Banerne en senere Gubeat, der synes ubelukkende at tilhøre de nordiske Gubefagn. Denne nye Gubinde fortrængte nu delvis en af de ældre Afsønner i hendes Virkekræds, nemlig Frigg, som man kan se oprindeligt har været Germanernes Kjærligheds-gubinde. Det latinske Navn paa Frebdagen, dios Veneris, blev nemlig af de gamle Tybfrere overført med Friatao (af Fria, den tydske Form af Navnet Frigg), nu Freitag, af Angelsachserne med Frigodäg (af den angels. Form Frigg). Det siges ogsaa i den ovenomtalte angels. Prædiken, at den 6te Dag var helliget til den flamløse Gubinde, der kaldtes Venus og „Fryca paa Danff“.

Flin betyder rimeligvis den bevarende, værgende; Fulla eller Fylla den rige, den fuldtgivende; efter hende kaldes alt Gulv Fullas Haarsmukke. Fulla kjendtes ogsaa af Tybfrerne, hos hvem hun hed Folla. Gnaa betyder den høitkneisende, fordi hun farer i Luften (beslægtet med gnæsa — at kneise); Hovvarpne betyder den, der kaster sine Hove, Fødder. Navnet Sjøvn (Sjöfn) er vistnok beslægtet med sefi o: „Sind“ og sjafni o: „Kjærlighed“. Lovn (Lofn) siges af de Gamle at komme af at lofa, tilkabe (deraf vort „Lov“), fordi hun tilkaber Elskende at faa hinanden; det hører sammen med oldn. ljúfr, tydsk „lieb“ o. fl. Ord.

Saaga. Eir. Gevjon. Baar. Vær. Syn. Snotra.

26. Saaga, der i Edda nævnes næst efter Frigg, har en stor Bølg ved Søkkvabekki (o: af sökk Dyb, og bekkir Bæk), hvor de svale Bølger bruse, og hvor Odin og hun hver Dag drikke af gyldne Rar. Hendes Betydning som Gubinde er hel uvis. Engang troede man, at hun var Historiens Gubinde, fordi „saga“ betegner et Sagn, en Fortælling; men det er nu oplyst, at hendes Navn udtaltes og rettere bør skrives Sága, altsaa har hun intet med Historien at bestille. Snarere skulde man antage, at „sága“ kom af „at sjá“ (got. saihvan), og at hun, „den Seende“, betragtedes som en, der forkyndte Visdom. — Eir (eir som Appellativ betyder „Skaansel“) er Lægekunstens Gubinde; forresten ved man lidet om hende at fortælle. — Gevjon var isølge Edda en Mæ, til hvem alle Jomfruer kom efter Døden. Man har desuden andre Sagn om hende, at hun var i Odins Følge og bad Kong Gylve (Gylfi) i Svithjod om en Dags Bljæland, hvilket han straks stjælede hende, men at hun da med 4 Øksne pljæede Løs alt det Land, hvor Mælarsjøen siden er kommen, og drog det ned i Østersjøen; at dette Land, Selund, er det nuværende Sjælland, at hun bosatte sig der og egede Odins Søn Skjold. — Baar (o: vár, Løftet, Eden, beslægtet med det tydske Ord „wahr“) hører

de Trostabsløster, som Mænd og Kvinder give hinanden indbyrdes. Derfor kaldes ogsaa disse Løster várar, og Vaar straffer den, som bryder dem. — Vör (Vör, den opmerksomme; af varr, var, opmerksom) er klog og undersøger Alt nøie, saa man Intet kan skjule for hende. — Eyn vogter Døren i Freyjas Hall og hindrer dem fra at komme ind, som ei ere verdige dertil; hun hindrer ogsaa Folt i at fremsføre usande Ting til Thinge, naar de trætte med hinanden. Derfor betyder og „syn“ Negtelse og „at synja“ at negte. — Enotra (af Ordet „snotr“ o: net, tækkelig) er alskens Forstandigheds, Tækkeligheds og Indigheds Gubinde.

Anm. Disse her nævnte Gubinder opregnes, som anmerket, i Fortegnelsen i Edda; men man ved ei mere om dem, og de have vist ikke været synnerlig dyrkede. Freyja og Frigg vare sikkert de eneste Aasynjer, der egentlig med Iver dyrkedes i Norden.

Gevjon synes at være en „Rigdomme givende“ Gubinde. Navnet synes at høre sammen med Verbet gefa (o: at give) og at være endnu nærmere beslægtet med de gotiske Ord gabei (Rigdom) og gabeigs (rig, oldnorsk göfugr, anseelig). Rignende Gubdomme mener man at gjenfinde hos Tydskerne; i latinske Indskrifter fra de nedre Rhinegne findes Navnene matronae Gabiae, Junones Gabiae, og det sidste Ord har man antaget for en Afledning af det oldhøitidske Ord gába (d. e. Gave).

Gevjon synes ogsaa undertiden at være bleven forvekslet med Frigg. Der fortælles saaledes i et gammelt Haandskrift af Trojumanna Saga eller Trojanerkrigens Historie, om hvilket man med Bestemthed ved, at det er nedskrevet i Begyndelsen af det 14de Aarhundrede af den berømte og sagakundige norsk-islandske Lagmand Hr. Hauk Erlendsson eller ibetmindste forfattet under hans Oplygt, at de tre Gubinder, mellem hvilke Toedragtens Nible blev kastet paa Ithetis's Bryllupsdag, vare Freyja, Siv og Gevjon. Her svarer Freyja til Venus, Siv til Juno (Jupiter kaldes nemlig ogsaa meget ofte i denne Fortælling Thor), og Gevjon til Minerva, der ligesom hun var ugift. Men længere nebe, hvor der fortælles om Paris's bekjendte Dom, heber det, at de tre Gubinder, mellem hvilke han skulde vælge, vare Siv, Freyja og Frigg; at Freyja (Venus) lovede ham Grækerens smukkeste Kvinde, at Siv (Juno) bød ham Magt og Anseelse, men at Frigg lovede ham Seier i Strid, eftersom „hun var Krigsgubinde“. Her ser man aabenbart, at ved Frigg menes Minerva, uagtet disse tvende Gubinder kun have lidet tilfælles. Enten maa man nu ogsaa tænke sig en Forveksling mellem Frigg og Gevjon eller ogsaa en ligefrem Stridsfeil, hvilket vistnok er det rimeligste, naar man ser hen til, at der ogsaa paa det første Sted oprindeligt har staaet Frigg, men at Navnet senere er rettet til Gevjon. Man skulde næsten tro, at Forfatteren ved nærmere Eftertænkelse er kommen til den Overbevisning, at Gevjon var mere passende end Frigg til at træde istedetfor Minerva, men at han har forglemmt at rette Navnet paa det sidste Sted.

Sagnet om Gevjon og Selunds Løstivelse fra Sverige samt Melarens Oprindelse findes omtalt baade i Heimskringla (Ynglinga saga Kap. 5) og i Indledningens til Gylfaginning i Snorres Edda. Begge Steder citeres et Vers, der tillægges den mytiske Skald Brage hin Gamle: „Glad drog Gevjon Danmarks Forøgelse (o: Selund) fra den gavmilde Gyfve, saa at det røg af de hurtigløbende Trædyr.“

Iðun. Nanna. Siv.

27. Kun lidet er det, hvad vi vide om Iðun, Nanna og Siv. Iðun var Brages Hustru. Hun var i Besiddelse af Æsernes dyrebareste Skat, nemlig nogle Æbler, der have den Natur, at hvo, som spiser deraf, ei bliver gammel. Uden dem vilde Guderne blive gamle og affældige. Derfor ere de meget bange for at miste Iðun, og da hun engang var røvet af Jotnen Thjasse, som siden skal fortælles, vare de i den største Nød. Iðun kaldtes den gode Gubinde, Fruen paa Brunnakers Bænk, — saa hed da rimeligvis hendes og Brages Bolig. Nanna, Neps Datter og Odins Sønnebatter, var Balders Hustru og elskede ham saa høit, at hendes Hjærte brast ved hans Død. Siv (Sif) var Thors Hustru, men i sit første Egtekab, uvisst med hvem, Moder til Guden Ull. Siv beskrives som deilig, med Gulbhaar, forarbejdet af kunstrige Dverge. Siv, hvis Navn betegner „Frændskab“, „Slægtskabsforbindelse“, synes at have været den oprindelige Gubinde for Slægtskab, Frændskab og Familieforhold, medens Vaar var det for Egtekabet selv. Om Sigyn, Skade og Gerd er forhen talt.

Anm. Iðun (Navnet faar i Forbindelse med „id“ d. e. atter) tilkendegiver „den Sjentagende, Fornyende“, nemlig formejst hendes underfulde Æbler. „Nanna“, beslægtet med „nenna“ (gotisk nanþjan) betegner „den modige, den udholdende“. „Sif“ betegner som Ord „Slægtskab, Frændskab“, got. sibja, angels. sib, tydt „Stippe“, hvoraf „Stippschaft“.

I en Fortegnelse over Afsynjerne, der forekommer i Skálða, nævnes: Frigg, Freyja, Fulla, Snotra, Gerd, Gevjon, Gnaa, Lovn, Skade, Jerd, Iðun, Ilim, Bl, Njorun, Hlin, Nanna, Noss, Rind, Sjøvn, Sol, Saaga, Sigyn, Vør, Vaar, Syn, Thrud og Raan. To af disse (Ilim og Njorun) omtales ikke notere andetsteds; men da „Ilims Larm“ bruges som en Skalde-Dmskrivning for „Ramp“, turde Ilim muligens have været en Krigsgubinde.

Korner.

28. Næst disse Hoved-Guder og Gubinder gaves der andre Æser og Afsynjer, der vare faare mægtige, og desuden en hel Del flere overnaturlige Væsner. Næst anseede vare vel Kornerne eller Skjebnens Gubinder. De vare temmelig mange, men de fornemste

af dem kun tre, Urð, Verðande og Skuld (Urð, Verðandi, Skuld), der boede under Yggdrasil, ved den Brønd, som efter Urð kaldes Urdebrønden, hvor toende Swaner opholde sig, hvor Yggdrasils Grene dryppe Honningbug ned paa Jorden, og hvor Gubberne holde Thing. Kornerne bestemme hvert Menneſkes, ja endog Gjernens Skjebne; de styre Verdens uforanderlige Love. Ved hvert Barns Fødsel ere Kornerne tilſtede for at bestemme dets Skjebne, og Jngen lever en Dag længere, end Kornerne ville. Der er gode og onde Korner; men beggeſ Udsagn maa følges.

Anm. Kornerne nævnes paa utallige Steder i vore gamle Skrifter, og det var ikke langtſra, at man troede paa dem meget længe efter Chriſtendommens Indførelſe.

Kornerne, heder det i Sylvaginning, ere foruden hine tre Korner ogsaa andre, der komme til ethvert Menneſke, som sødes, for at beſtemme hans Skjebne. Nogle af diſe ere af Gubers, andre af Aſers, endnu andre af Dverges Slægt.

De tre Hovedkorner betegnes allerede ved ſine Navne ſom Skjebnebiſer. Urð (af verða, ſe) betyder ligefrem „Skjebne“; hun er den anſeeligſte af de tre og optræder oftere alene. Hun gjenfindes ogsaa hos andre germaniſte Folk; hos Angelsakſerne hed hun Wyrd, hos de gamle Sakſer Wurth. — Verðandi forekommer kun nævnt ſammen med de to andre; hendes Navn er efter Formen Præſens Participium af Verbet verða. — Skuld kommer af skula (at ſtulle); Ordet er ogsaa Appellativ og betyder da „Skyld, Forpligtelſe“ (angeliſ. soylt, tyſk „Schuld“); hun er alſaa Nødvendighedens Dis. Intet Spor til de to ſiſte Korner findes hos de andre germaniſte Folk.

Hamingjer. Fylgjer.

29. Veſlægtede med Kornerne vare de ſaakaldte Hamingjer (hamingjur, Lykke-Gubinder) eller Fylgjer (fylgjur, Følge-Gubinder). Hamingjerne vare overnaturlige, ofteſt uſynlige, kvindelige Væſner, der troedes at ledsage Menneſkene og styre deres Skjebne. Ethvert Menneſke havde ſine Hamingjer, der ſøgte at berebe ham Held; ja man troede endog, at En kunde laane en Anden ſin gode Hamingje, naar det gjaldt at udføre en vovelig Daad til hans Bedſte. Ved Fylgjerne tænkte man ſig derimod iſær nogle Væſner i Dyreſtiffelſe, der troedes at gaa foran Menneſkene eller ledsage dem. Hvert Menneſke tænkteſ at have en eller flere Fylgjer, og enkelte Folk udgave ſig for at kunne ſe Fylgjerne og ſaaledes paa Forhaand melde dens Ankomſt, hvis Fylgjer de havde ſeet. Fylgjen tænkte man ſig ſom ofteſt ſvarende til vedkommende Menneſkes Charakter, ſaaledes at kraftige Høvdinge havde Bjørne, Okſer o. ſ. v., liſtige Folk Ræve o. ſ. v. Fylgjerne, idetmindſte dette Slags Fylgjer, bleve

aldrig tilbedte. Enkelte Mennesker troede man begavet med et høiere og skarpere Syn, der satte dem istand til at skue Fylgjerne og derved erfare mere om Andres Skjebne og Bestemmelse end sædvanligt. Ogsaa efter Christendommens Indførelse varede Troen paa disse Fylgjer og Hamingjer, og selv ivrige Christne, som Kongerne Olav Trygvessøn og Olav den Hellige, vare ikke frie derfor. Fylgjerne og Hamingjerne kaldtes undertiden rentud Nornen, hvoraf man kan se, at der ei har været gjort synberlig Forskjel mellem disse Væsner.

Anm. Hamingja betyder i det gamle norske Sprog „Lykke, Held“; dog synes denne Betydning at være afledet og det egentlige Stamord at være hamr d. e. „Ham“, altsaa Væsner, der vifte sig i en anden Ham, Skikkelse, end deres egentlige (se f. Ex. Atlamál 19). Heraf skulde man maasse kunne slutte, at Hamingjerne og Fylgjerne hører ikke i Forskningen have været betragtede som forskjellige. Som Exempel paa, hvorledes man tænkte sig en ægte Fylgje, kan anføres, at Islændingen Einar Evertaating spaaede sin mægtige Broder Gudmunds Død deraf, at han havde drømt; at en vældig Dffe gik opad Eysafjorden og tilslidt ligetil Høisædet i Gudmunds Gaard Møbruvold, hvor den faldt død ned. Denne Dffe, sagde Einar, var en Nands Fylgje. Da Harald Gormsøn, som det heder, havde sendt en Finn i Hvalskikkelse for at undersøge Island, modtoges han af de fornemste Høvdingers Fylgjer og blev jaget bort; Fylgjerne vare: for Thord Sælle (den brølende) i Eysafjorden en brølende Tyr, for Erylv paa Møbruvold en stor Fugl med en Mængde andre mindre, for Broddhelge i Baapnafjord en Drage, ledtaget af Orme og Padder, for Thorodd Gode en Berggrise med en Jernstav.

Valkyrjer.

30. Et andet Slags Skjebne=Subinder, ogsaa nær beslægtede med Nornerne, vare Valkyrjerne. Valkyrjerne raadede for Seiren og Mandefaldet i hvert Slag; de udsendtes af Odin for at ublaare sig Balen eller Einherjerne (deraf deres Navn, af valr, de Faldne, og kjósa, Partic. korinn, kaare). De kaldes derfor ogsaa Odins Møer. De beskrives som smukke unge Piger, tilhest, bevæbnede med fuld Rustning; de rebe gennem Luft og Vand, over den hele Verden. Hjemme i Valhall berimod bare de Driften om til Ufer og Einherjer i Odins Sale. Valkyrjerne vare to Slags, de egentlige, himmelske Valkyrjer, og andre, halv jordiske, halv himmelske, der en Stund levede paa Jorden som dødelige Mennesker, men siden opstege til Himlen, rimeligvis et Slags kvindelige Einherjer. Til Valkyrjerne hørte ogsaa Nornen Skuld; de øvrige himmelske Valkyrjers Antal opgives forskjellig, 9 eller 3 Gange 9; thi man tænkte sig dem altid ridende i tre Flokke. Ofte nævnes Gøndul (Göndul), Sk=

gul (Skögul, der ogsaa kaldes Geir=Stögul eller Svyd=Stögul), Glött (Hlökk), Rist (Hrist), Rist, Hild (Hildir), o. fl. Der gaves ogsaa andre Baltyrjer, som kun satte Splid mellem Einherjerne og brugtes til de laveste Spsler i Valhall.

Med et fælles Navn kaldes saavel Baltyrjer som Korner, Hamingjer, Fylgjer, ja endog de større Gubinder, tilsammen Difer. Navnet bruges dog mest om de første Slags. Dis (Flertal disir) betyder egentlig simpelthen „Gubinde“ og kan saaledes vistnok anvendes om alle Gubinder, de høiere som de lavere. Dog tænkte man sig ved dem, som det synes, dels Hamingjerne og enkelte Fylgjer, dels særskilte høiere Væsner, der af Guberne vare satte til at bevare hver enkelt eller hele Slægter. Undertiden omtales de, som om man derved forstod enten Baltyrjerne eller Kornerne selv. Ligesom der var beskyttende, saaledes tænkte man sig ogsaa forfølgende Difer. De herskende Familiefeider maatte nødvendigvis medføre, at ogsaa Vtternes Difer laa i Strid saavel med hinanden indbyrdes som med de gjensidige Vtter selv. Stundom havde endog en Vt selv forskjellige, indbyrdes fiendtlige Difer, der i visse Tilfælde tilføiede Vttens egne Medlemmer Skabe. I den hedenske Tid holdtes et stort Offer eller Blot for dem (disablót) ved Vinterens Begyndelse; et for Gubinderne indrettet Tempel kaldtes Disarsal. Det aarlige Diseblot i Uppsäl var og forenet med Thing (disaping) og Marked; dette sidste holdes endnu under Navnet Distingen o: Disathing.

Ann. Om Baltyrjerne fortælles Mængt og Meget i vore gamle Bøger; overalt beskrives de saaledes som ovenfor meldt. Hvorledes vore Forsfædre tænkte sig Baltyrjerne med Hedenstabet's Slutning, kan sees af en Beskrivelse, Njaals Saga meddeeler os over et Syn, som tillægges en Bonde Darrad samme Dag, da det frygtelige Brians-Slag leveredes ved Dublin 1014. Han saa først tolv Kvinder ridende i Luften og fare ind i en Høi; gjennem et Hul paa Høien saa han dem her være en Bøv af Renneffe-Indvolde, med Sverd iskedetfor Sted og Pile iskedetfor Stykker. De sang dertil en Sang, som ogsaa meddeles; her heber det, at Bøven, Krigsbøven, vøves for det Slag, der nu skal staa, at Kampen skal vorde blodig og en Konge seire, men en anden magtig Konge og flere Høvdinge falde. Blant de Kvinderne, som være, nævnes Hild, Hjorthrimul, Sandgrid, Svypul: alle Baltyrjer. Da de vare særdige med Bøven, seide de den i to Stykker, og nu reiste seks med det ene Stykke i Nord, medens seks med det andet drog i Syd. — I Eysind Skaldespejbers dærlige Digt over Haakon Abalsteinsfosfre, (Haakonsmaal) fortælles der, at Dvin udsendte Baltyrjerne Söndul og Skögul forat faare, hvilken Konge der skulde gjæste Dvin. De drog affted til Hest, med Helm, Skjold og Svyd, sandt Haakon og førte ham til Valhall. — Krig og Strid have mangfoldige Benaer- nelser efter Baltyrjerne, isærdeleshed er „Gilds Leg“ almindelig.

Kavnet Hild bruges endnu, baade alene og i mange Sammensætninger, som Ragnhild (af Ragn eller Regn, det er Guderne, se Side 10), Gunnhild (af gunnr o: Krig), Alvhild (af álfr o: Alv) o. s. v. Ogsaa er Ordet „Dis“ (en Dife) meget almindeligt i Navne, som Hallbís, Herbís, Thorbís o. s. v. — Hvorledes en Ket tænkes at have forskjelgte, indbyrdes skribende Difer, derom indeholder Sagnet om Thibrande, Sidu-Halls Søn, et Bidnesbyrd. Kort før Christendommens Indførelse paa Island gif den unge haabefulde Thibrande trods Spaamanden Thorballs Forbud en Nat efter et Vinternatogilde ud for at se, hvo der bankede paa Døren; man hørte nemlig tre Slag. Da han var kommen ud, saa han ni forflæbte Kvinder komme ribende nordenfra og ni hvidflæbte, paa hvide Heste, søndenfra; de forflæbte angreb og saarede ham dødeligt; man fandt ham liggende der om Morgenen, og han fortalte Synet, førend han opgav Anden. Thorball ublagde dette som et Forvarsel om en Religiønsforandring. Begge Slags Kvinder, mente han, vare Wittens Difer; men de sorte havde elsket den gamle Tro, der nu skulde aflaffes, og de havde villet kræve et Offer eller en Skat af Witten, førend de for stedse skiftes fra den. De hvide derimod skulde ene være Wittens Difer under den nye Tro; de havde forgjeves søgt at forsvare ham.

Den fuldstændigste Opregnelse af Valkyrjerne er sandsynligvis den, der findes i Skálba: Hrist, Mist, Herja, Hlökk, Geiravör, Göll, Hjörprimul, Guðr, Herfjötur, Skuld, Geirönu, Skögu, ok Randgníð, Ráðgríð, Göndul, Svipul, Geirskögu, Hildir ok Skeggöld, Hrand, Geirdriful, Ranngríðr ok Þráðr, Regnleif ok Sveið, Þögn, Hjalmsprimul, prima ok Skálmöld.

Thorgerd Hølgabrud og Jrpa.

31. Blandt Gudindernes Tal maa man ogsaa regne tvende, hvis Dyrkelse ikke synes at have strakt sig over hele Norge, men kun til Haalogaland eller rettere til de Fylker, som beherskedes af den navnkundige Haalegge-Ket, der troedes at nedstamme fra Odins Søn Seming, og hvis fornemste Medlemmer vare Haakon Lade-Jarl og Sønnen Erik Jarl. Sine Gudinder vare Thorgerd Hølgabrud og Søsteren Jrpa. Thorgerd skal have været Datter af en gammel Sagn-Konge Hølgge eller Hjelge, efter hvem Haalogaland siges at være opkaldt. Hun kaldes ogsaa Hørgabrud og Hørgatrolf, hvilket sidste synes at vidne om, at hun ellers var daarlig nok anseet. Man tilbød ogsaa hendes Fader Hølgge, og Gravhaugen over ham skal ligvis være opført af Jord, Gulv og Sølv. Man troede, som det sees, at deres Bistand bragte Lykke, især i Krigen; men egentlig have vel begge Væsnere kun været Witte-Difer for Haakon Jarls Slægt.

Anm. I Haakon Jarls store Tempel paa Lade var der foruden mange andre Guder et Billede af Thorgerd Hølgabrud, pragtigt klædt, med en Ring

om Armen. Da Jarlen vilde sende sin Ven Sigmund Prestesøn i et farligt Værende til Færøerne, gif han først ind med ham i Tæmplet for at anraabe Thørgerd om Hælp paa Loget. Han kastede sig paa Knæ for Billedet, gav det en Rængde Guld i Offer og tilbød det saa ivrigt, at han græb; han prøvede at tage Armringsen af det, thi hvis den gif løs, var det Tegn paa, at Gudinderne vilde forunde sin Vistand. Første Gang, fortælles der, prøvede han forgjæves, men endelig fik han Ringen og satte den som en Helligdom paa Sigmunds Arm; den vilde beskytte ham mod alle Farer, sagde han, men han maatte ikke stille sig ved den. Jarlen havde, efter Nialls Saga, ogsaa et andet Tæmpel, Rage til det paa Lade; men han eiede det kun halvt med Dale-Gudbrand, den mægtige Hærse i Gudbrandsdalen. Der sad Thor paa sin Kjerre, Thørgerd Hølgabrud med et Hovedstøi paa og Trpa; alle havde Armringsen af Guld. Islænderen Kapp, en forvoven Mand, passede engang paa, da Jarlen var hos Gudbrand, sneg sig ind i Tæmplet, tog Ringene fra Gudbillederne og satte Ild paa hele Huset. Jarlen forfulgte ham for at lade ham dræbe; men han undkom til Lade, derfra ombord paa et Skib og seilede til Island. I det store og farlige Jomsvingeslag gif Haakon Jarl et Dieblit paa Land og ofrede til Thørgerd sin egen Søn Erling. Straks, heder det, drog Thørgerd og lidt senere Trpa i egen Person i Kampen; Stenberne saa dem staa paa Haakons Skib, og fra hver af deres Fingre gif der Pøl paa Pøl, enhver Pøl dræbte en Sten. Da først flygtede Jomsvingerne.

„Trpa“ (af jarpr) betegner „den brunladne“. Hørgabrud er en Forvansking af Hølgabrud, ibet man har sat Navnet i Forbindelse med Ordet hörgr o: et Stenalder (saadanne brugtes særligen til Diserens Dyrkelse).

Elementarguddomme. Æge.

32. Medens Æserne som Hovedguder styrede alle Naturkræfter og søgte at vende dem til Menneftenes Bedste, havde forbetneste hver enkelt Kraft eller hvert Element ogsaa sin egen iboende Guddom, der ligesom var en Personliggjørelse af Kraften eller Elementet selv og satte det i Bevægelse uden at raade for dets hele Virksomhed. Saaledes styrede og lebede Njörd Binden, men var dog ikke dens Dphavsmand: dette var Jøtuen Hæsvelg (Hæsvelgr), der sad i Drneham ved Himlens øberste Nord-Ende og frembragte Binden ved sine Vingeflag. Da de raa Naturkræfter, naar de overlades til sig selv, som oftest heller gjøre Ondt end Godt, kan man ei undres over, at vore Forfædre mestendels gjorde hine Element-Guddomme til Jøtner, som kun sjelden stode paa en god Fod med Æserne og altid maatte holdes i Lvang. De mægtigste af dem ere Fornjot og hans Stmænd. Fornjot, heder det, havde tre Sønner, Hle (Hlér), Loge og Raare (Kári). Hle raader for Søen, Loge for

Isden og Raare for Binden. Raares Søn hed Jøkul (Jökull) eller Frostes; Frostes Søn hed Snjo eller Snæ, og Snæ havde fire Dørn: Thorre (Porri), Fjunn (Fönn), Driva (Drifa), og Mjöll (Mjöll). — Fornjot (For-njótr) betyder egentlig kun „Ur-Ryderen“, „Ur-Besidderen“, og maaste er han ingen anden end Yme. Thor, Jøtnernes Øbelægger, kaldtes derfor af Staldene „den der omstyrter de fornjotste Guddommes Altare.“ Loge betyder ligefrem „Sue“. Jøkul betyder Isstykke, Frostes Frost, Snjo Sne, Thorre Barfrost, Fjunn Snefann, Driva Sne driv, Mjöll fint Snefog. Hvad disse Bæsnere raade for, ligger altsaa i Navnene selv. Men den merkkeligste af dem alle er Sle, Havets Gud. Han kaldtes ogsaa, ja oftest, Æge (Ægir) og har en Bølge paa den efter ham opkaldte Glesen, v: Gles D, Less i Rattegattet. Oprindelig var han ikke Æserne god; men Thor truede ham med skarpe Diefast og nødte ham til at gjøre et Gilde for dem hver Vinter i sin Hal; Isden besøgte han ogsaa Æserne og blev venstabeligen modtaget af dem. I hans Gilde gik det lystigt til; Dølet skænke sig selv, og der var skinnende Guldstedfor Lys. Hans raske Tjenere hed Elde og Fimafeng (Eldir, Fimafengr). Men stundom kunde han dog ikke fornegte sin onde Natur. For at hevne sig over Thors mynbige Befaling bad han ham hente sig en Rjebel, der var saa stor, at han deri kunde brygge Øl for alle Æserne; en saadan fandtes kun hos Lys Stiffader Jøtner Hyme (Hýmír), og først efter store Fæder lykkedes det Thor at faa den fat og bringe den hjem. Hans Hustru Raan (Rán) stræber paa alle Maader at gjøre Menneffene Dødt; hun har et Garn, hvormed hun søger at trække alle Søfarende ned i Afgrunden til sig. Æge og Raan havde 9 Døtre; deres Navne betegne Havets Bølger i deres forskjellige Størrelser og Udseende; derfor kaldes ogsaa Bølgerne af de gamle Stalder Æges eller Raans Døtre. Da de fleste Folkeslag i sin Barndom tilbade Naturkræfterne, inden de dannede sig Forestillinger om høiere og mægtigere Guddomme, blev ogsaa Æge hos vore Forfædre tilbedet og dyrket sørend Njærd, og hans Anseelse vedligeholdte sig fremdeles uagtet den slette Tro, man havde til ham. Man kaldte Guldet Æges Jld, forbi det traadte istedetfor Lys i hans Gildefal.

Anm. Hvoraf Navnet Ægir kommer, kan ikke angives med Sikkerhed*). Ordet brugtes hos andre germaniske Folk til at betegne „Havet“; hos Angelsakserne lød det égor og ég (i sammensatte Ord), og endnu betyder

*) Tidligere troede man i Almindelighed Ægir, som man afledede af Verdet vægja, indjage Skræk; men Sigfusson og Gislasen have paavist, at Navnets rette Form er Ægir.

oager i engelske Dialekter „Flod“ (modsat Ebbe); af Friserne brugtes det sammensatte Navn *Égidóra* (olbn. *Egisdyr*) d. e. „Døren til Havet“, hvoraf siden blev „Eider“. Æge kaldtes ogsaa *Gymir* (*Gýmir*), *Bølgelaget* kaldtes „*Gymes Sang*“. Derfor heber det i *Echjodolvs* Kvad om Kong Ingvær, der blev hollagt ved Strandbredden i Estland: „*Mærsefn kvæðir Gymes Sang til Norðflad for den svenske Konge*“. Navnene paa Æges Døtre ere *Himinglæva* (den Himmelflare), *Duva* (den bukkende), *Blodughabba* (den blodig- eller purpurhaarede), *Þeyring* (den svulmende), *Unn* (*Bølge*), *Rönn* (*Hrönn*, *Spruden*), *Þylgja* (*Bølge*), *Þaara* (*Bøve*) og *Kolga* (*oprrørt Sø*).

Sagnet om *Fornjot* har man senere udfmykket saaledes, at man gjør ham til Konge i Kvanland eller Finland, lader *Snæ's Datter Driva* egte og myrde den svenske Konge *Banlande* og giver *Thor* tre Børn, *Sønnerne Ror*, *Gor* og *Datteren Goe*, hvis Ran gav Anledning til Norges Bebyggelse, da *Ror* og *Gor* drog vester over efter sin Syster, underlagde sig Norge og fandt hende paa *Hebemarken*. Efter *Thor* kaldte vore Forfædre *Vintermaaned* fra 21de Januar til 21de Februar *Thorre* eller *Thorremaaned* og efter *Goe* *Maa-* *nebed* fra 21de Februar til 21de Marts *Goe* eller *Goemaaned*; derfor kaar der endnu i *Almanakken* „*Januar* eller *Thorsmaaned*, *Februar* eller *Gømaaned*“.

Det er allerede forhen anmerket (se S. 26), at ogsaa *Loke* var *Ildens Gud*; paa *Jotland* kaldes endnu *Filser* og *Kvas Loka* spænnir, *Lokes Spaaner*; *Loka daunn*, *Lokes Damp*, kaldes *underjordiske Svovlbunster*, og hos os siger man, at *Loke* giver sine Børn *Bank*, naar *Ilden* knitrer.

Navnet „*Eldir*“ betyder „den *Ildtændende*“. „*Fimafengr*“ betyder „den *Flinke*“.

Græsvæg betyder ligefrem „*Æg-Svælgeren*“, af hræs o: *Æg*. Dette kan ikke have været et *Æltnavn* for *Kaare*, den egentlige *Vindgud*.

Nat. Dag.

33. *Nattens* og *Dagens* *Gubdomme* vare ogsaa af *Jætunætt*. *Jætnen Nørve* havde en *Datter* ved Navn *Nat* (*Nótt*), hun var fort og mørk som hendes *Æt*; først blev hun gift med *Maglfare*, deres *Søn* hed *Mud*, — dernæst med *Dnar*, deres *Datter* var *Jærd*, *Obins* *Hustru* (smlgn. S. 28), — og endelig med *Delling* af *Nasa-Æt*, deres *Søn* var *Dag*; han var lys og fager efter sin *Fædreneætt*. *Alfaber* tog *Nat* og hendes *Søn* *Dag*, gav dem to *Heste* og *Rjerrer* og satte dem op paa *Himlen*, for at de skulde *høre* omkring *Jorden* hver sit halve *Døgn*. *Natten* *hører* foran med *Hesten* *Rimfaxe* (*Hrimfaxi*, d. e. den med rimet *Man*), og hver *Morgen* fremkommer *Duggen* paa *Marken* af *Fraaden*, der drypper ned fra dens *Bibsel*. Den kaldes ogsaa *Fjörsvartne* (*Fjörsvartnir*) eller *Livsformærkeren*. *Dag* *hører* med *Skinfaxe* (d. e. den med den *skinnende* *Man*), og *Lusten* og *Jorden* *lyser* af dens *Man*.

Num. Det heder, at Rat rider foran Dag, fordi vore Forsæbre altid pleiede at begynde Døgnet med Ratten. Derfor reguede de ogsaa altid efter Rætter, ikke, som vi nu pleie, efter Dage. Naar En havde opholdt sig et Sted i seks Dage, sagde han: „Jeg har været der seks Rætter“.

Hel.

34. Dybt nede under Jggdrasils Rod, i det mørke og kolde Nivlheim, herskede den frygtelige Hel, Lokes og Angerbodas Datter. Hun er halv blaa-sort og halv med almindelig Subfarve; hun er barsk og grim, graadig efter Bytte og holder fast paa dem, hun engang har faaet Magt over. De mørke, dybe Dale, der omringe hendes Rige, kaldes Hel-Beiene, og for at komme til dem maa man over Elven Gjöll (den brusende), hvis Bro, Gjallarbroen, er belagt med Gulb. Høie Gjerder omringe hendes Bolig, og Porten dertil kaldes Helgrind; hendes Sal heder Eljudne, hendes Duff eller Fad Hunger, Kniven Sult, hendes Træl og Trælkvinde Ganglate og Ganglæt (sen i Bendingen), hendes Træffel styrte Dyd, hendes Seng Sygeleie, hendes Sengeomhæng truende Sorg. Hendes Hund, den uhyre Garm, er blodig om sit Bryst og mordlystne Svælg. Hendes „sodrøde“ Hane galer mod Verdens Undergang. Midt i Nivlheim er den før omtalte Brønd Hvergelme (Hvergelmir), hvor Ormen Nidhogg (Nidhöggr) ligger; Hvergelmes Bredder kaldes Naa-Strandene (Náströnd) eller Vigstrandene; det er det fæleste Sted i Nivlheim. Det hed vel, at Alle, der ei faldt i Kamp, skulde komme til Hel, men almindeligvis troedes dog dette kun om de Døde; alligevel vare Sagnene herom høist forskjellige.

Hel kaldes ofte af Staldene kun Lokes Datter, Ulvens (Fenrisulvens) Søster m. m. Ofte bruges Ordet „Hel“ om Døden selv og „Nivlhel“ om hendes Bolig, deraf Talemaaden „at slaa ihjel“ d. e. at slaa i Hel, slaa til Døde. Naar Gjengangere vare ube at gaa, hed det: „Helgrinden faar paa Klem“ (hningen er helgrind); thi faaledes kunde de slippe ud.

Num. Af Hel er senere bannet det gammelnorske Ord Helviti (egentlig: „Straf hos Hel“, dernæst om selve Straffestedet) — deraf vort Helvede. Ogsaa de øvrige oldgermaniske Nationer brugte Ordet „Hel“, paa Gotisk halja, Oldhøitydsk hellia, Angelsaksisk hell; men i de i disse Sprog opbevarede Skrifter bruges Benævnelsen blot om Stedet (Underverdenen). Dog maa det vel mærkes, at endog efter Christendommens Indførelse tænkes og fremstilles Helvede billedligt som et gabende, flugende Uhyre, et som et Sted. Dette er aabentbart en Levning fra Hebdendommens Forestilling om Hel.

Jøtnerne.

35. Jøtnerne, Menneffenes og Ufernes svorne Fiender, beskrives naturligvis som meget vilde og voldsomme, men ikke altid som ondskabsfulde. Undertiden kunde de være ret godmodige og enfoldige. De vare uhyre store, havde ofte flere Hoveder og Hænder og mørk Hud og Haar. Mange af deres Kvinder vare deilige, som f. Ex. Gerb, men flere vare søle; en havde Hale, en anden to Hoveder o. s. v. De havde store Kvæghjorde, sorte Offer med gyldne Horn, Faar, Heste og Hunde. De yndede Mørket og Mørkets Gjerninger; deres Kvinder rede ud ved Nattetid, men skyede Dagen og Solens Lys; derfor kaldtes de Mørkrider eller Skveldrider. Naar Solens Straaler overraskede nogen af Jøtunfolket, blev han straks forvandlet til Sten. Stundom strede Jøtnerne indbyrdes og slyngede store Klippestykker om hinanden; men oftest laa de dog i Kamp med Ufer og Menneffer. Gubernes Templer vare dem en Torn i Diet, og mangen Klippe slængte de efter et saadant. Da Christendommen blev indført i Norden, maatte Uferne som Verdensstyrere give Plads for den eneste sande Gud; men Jøtnerne, som de blotte Naturkræfter, vedbleve endnu at leve i Folketroen. Deres Had rettede sig nu mod Gud, hans Helgener og Kirkerne; Kirkeklokkernes Klang var dem utaalelig, og de kastede Klippestykker efter dem, men til ingen Nytte. Endnu den Dag i Dag viser man saaledes paa mange Steder store Stene eller Klipper, som Jøtner eller Jutulener skulde have kastet efter Kirken. Jstedetfor, at de forhen havde Thor og Odin til sine Modstandere, strede de nu med mægtige Helgener, som Erke-Engelen Michael og Olav den Hellige. Man vedblev og vedbliver endnu at fortælle om Bergtroldenes eller Jutulernes fede og trivelige, men sorte Kvæg, om Gyvrernes lange Galer, som de ikke kunne skule, og om deres Ondskab og Ristighed mod Menneffene, der ofte blive indtagne i Bjergene til dem.

Jøtnerne vare kyndige Bygmestere, kloge og forfarne i al Slags hemmelig Kunst. Naar de bleve hidfide, paakom der dem det saakaldte Jøtunmod, der gjorde dem dobbelt saa sterke som før. Det er forhen omtalt, hvorledes man tænkte sig deres Boliger dels i Jøtunheim, dels i Klipper og Bjerge. Deres fornemste Opholdssted i Jøtunheim kaldtes Utgaard, i Modsetning til Menneffenes Midgaard. Naen Jving, der aldrig islagdes, dannebe Grændsen mellem Jøtner og Guder. Silbigere begyndte man ved Jøtunheim eller Nifeland at tænke sig et virkeligt Land, nemlig de store Sletter i Rusland omkring det hvide Hav eller Gaudviken (Trolb-Biken), i Særbeleshed ved Elven Vinaa (Dvina). Her herskede Jøtunkon-

gerne Geirrød og hans Broder Godmund paa Glæstivold (de skinnende Marker), og mangel en forovoven Rejsende, der besøgte dem, havde store Farer at friste. Som den egentlige Herster i Jotunheim ansaaes ellers den fule Utgaarde-Løse.

Num. Om flere Jotunkvinder beider det, at de rede paa Ulve, og derfor kalde Staldene Ulven „Rvelbridernes Hest“. Om Solens og Dagens ubelagende Virkning paa Jotnerne vidne Ordene i det gamle Edda-Rvad Helgakviða Hjörvarðssonar, hvor der fortælles om Stridsfællerne Helge og Atle, at de en Nat usigen opholdt Jotnen Hates Datter Ringerd ved Snak, indtil Solen stod op; da sagde Atle: „se mod Dit, Ringerd, thi Helge har dræbt dig med sin Lase —; Nu er det Dag, og Atle har opholdt dig for at ende dit Liv; du bliver et latterligt Sømerke, naar du skaar der, forvandlet til Sten“. Saaledes fortælles der og om Kong Olav, at da han engang søllede forbi Søndmøres Kyst, hvor Hornelen paa Bremanger endnu hang sammen med Mars, befalede han Klipperne at stille sig ad; men straks kom en Jotunvinde frem og raabte: sig du Mand med det hvide Skjeg, hvit splitter du saa min Klippevæg? Olav svarede: stat Trold nu evig der i Sten, saa gjør du et nogen Mand mere Men! og det gik, som han sagde: Stenblæbet skaar der den Dag i Dag. En Række Eventyr fortælles endnu, hvor Enden bliver den, at en Hergtroll, der forfølger et Menneke, tilsidst bliver overrasket af Solen og forvandles til Sten. Man har endog Sagn om, at Trolde have indgaaet Aftale med Olav om at bygge Kirker, aldeles ligesom Svablfarses Herre med Weserne om at bygge Borgene ved Balbak.

Om Jotnernes Kamp med Hmunden indbyrdes og med Christendommen er der Sagn næsten i enhver Bygd; man kan blot anføre som Exempel, hvad der fortælles i Gudbrandsdalen om Jutulshjerget og Baage Kirke, og paa Ringerike om Gyrorhaugen. Jotnerne leve allfor fast i Folketroen, til at Sagnene om dem lettelig skulde udby, og de høre med Risken, Gulbren og Røffen til den Kredts af overnaturlige Væsen, hvoraf den norske Bonde altid tror sig omgivet. Om disse danne sig stedse nye, men stedse sig lignende Sagn. Se f. Ex. Nibjornsens Guldre-Eventyr, om Jutulen og Johannes Blesom m. m.

Karsagen, hvorfor vore Forsædere henførte Jotnerne til Egnene ved det hvide Hav, er dels disse Landes raue og kolde Beskaffenhed, dels vel ogsaa, at mange Nordmænd, der havde gjort et Løg til de rige og kunstforstandige Bjarmeres Land i disse Egne, overbreve ved Hjemkomsten Beretningen om overhaandne Eventyr til det Utrolige og Fabelagtige eller antog maaste selv Bjarmerne for at være Jotner. Fra denne Tro, at Jotunheim maatte søges her, skriver sig ogsaa den Beretning, at Hornot boede i Fintland, og at Nor og Gør kom derfra. Men eftersom Bjarmland blev mere bekendt, Kjøb man ogsaa Jotunheim længere og længere ud mod Norden eller Østen; tilsidst satte man det omtrent lige ved Nordpolen. Dunkle Sagn fra Syden om de saakaldte Hyperboreers eller yderste Nordboers Ufsalgtighed overførtes paa Jotnerne; man tænkte sig Glæstivold og det nærliggende Udaa i nørøker (de Uvødeliges Land) som et jordisk Paradis, hvor Mennekestene

kunde leve evindeligt. Blandt Romernes Fabler om Hyperboræerne var ogsaa den, at de, der omsider bleve trætte af Livet, selv endte sine Dage ved at styrte sig ud over et høit Fjeld. Noget Lignende fortælles i et oldnordiskt Eventyr — Gautreks og Rolvs Saga — om Indbyggere i Gotaland (maaſte rettere de paa Ubaainsaker), der, naar de bleve gamle, ſøgte Døden ved at kaſte ſig ned af Klippen Eiternis-tape o: Eite-Klippen.

Dvergene.

36. Dvergene og Svartalverne, der oftere ſammenblandes, troedes vel forbedmeste at bo dybt under Jorden; men ofte anviste man dem ogsaa Bolig i ſtore Stene og Høie. Lagtet det hed, at Svartalverne vare ſortere end Veg, blev dog i mange Tilfælde denne Sorthed kun forſtaaet om deres lumſte Tænkemaade og hemmelighedsfulde Væſen, og naar Sagnet fortæller om de beilige, men farlige Ellefolk, kan derved blot menes Svartalverne, med mindre man antager, at ogsaa Lysalverne ved Chriſtendommens Indførelſe maatte dele Skjebne med Guderne og regnes for onde iſtedetfor gode Væsner. Dvergenes Overſte var Rodſogne; næſt ham var Durin; derhos omtales ogsaa Brokk, Dvalin o. fl. Til at bære Himmelhvælvingen ſatte Odin fire Dverge, Nordre, Auſtre, Sydre og Veſtre, der alſaa have ſaaet ſit Navn efter Himmelegnene. Dvergenes fornemſte Syffel beſtod i Smedearbejde, hvori de ei havde ſine Lige. Alle ypperlige Vaaben og koſtelige Klenobier, hvorom de ældſte norſke Sagn berette, tilſkrives Dvergenes Kunſtfærdighed. Dvergene vare hadſte paa Guder og Menneſter og arbejdede kun nødigt for dem, og naar de vare nødte dertil, ſøgte de ſom ofteſt at paahæfte ſin Kunſtrembringelſe en trolldomsagtig, uheldbringende Egenſkab, ſaa at Gieren i Tidens Løb Intet havde at glæde ſig over. Dvergene vare tyvagtige; de toge ofte endog Børn bort af Buggen og lagde ſine egne i Stebet. Bore Forfædre ofrede til Alverne eller Dvergene; ſaadanne Ofre kaldtes Ålfablót.

Anm. Om Sveafongen Svegde fortælles der i Ynglingaſaga hos Snorre, at han af en Dverg blev loffet ind i en Sten, men kom ikke ud igjen. Et Beviſ paa, at bore Forfædre tænkte ſig alle Høie og Klipper beſøgte med Dverge, er ogsaa det, at Echo eller Egenlyd kaldtes Dvergmål o: Dvergemaal. I et gammelt Eventyr heder det: „Sigurd ſpillede ſaa høit paa Harpen, at Dvergemaallet løb i Hællen“. Der gives flere Fjelbstoppe, der endnu kaldes Dvergemaal-Kletten.

Blandt de fornemſte Dverge-Arbejder kunne merkes: Drifing-Smylket, Høllne, Syydet Gungne, Siis Guldbaar, Ringen Draupne, Sverdene Lyrvog og Gram, hvorom Alt mere nedenfor.

Om Børns Forbytning af Dverge herſker der endnu mange Sagn. Saadanne Dverge-Børn, der ere lagte i Stebet for de bortſjalne,

Kaldes Byttinger, Skiftinger, en Benævnelſe, der ſiden er bleven almindelig om alle Vanſkabninger eller vanartede Værn.

Om Alve-Blot eller Dfving til Alverne heber det ſaaledes i den gamle Kormaks-Saga: Thorvald, ſaaet af Kormak, bad Thorðis Spaakone om Raad før ſit Saar, der bedredes ſent. „Her er“, ſiger han, „en Hoi tælved, hvori der boer Alver; den Lør, Kormak dræbte, ſkal du ſaa, ſtryge Lyrens Blod udenpaa Høien og gjøre Alverne et Gilde af Rødet, da bliver du bedre“.

En Dverg kaldes hos de ældre Lybſkere Twerc, hos Angelfachſerne dwoerg; det nyere tydſke Navn er Zwerg.

Bætter.

37. Alle overnaturlige Væsner, gode og onde, kaldtes og kaldes tilbels endnu med et fælles Navn Bætter. De gode kaldtes hulde Bætter (hollar vættir), de onde Menvætter, Uvætter (meinvættir, úvættir). Til de førſte regnedes fornemmelig de ſaakaldte Landvætter eller Landets Skytſaander; ſaaledes var Thor den ypperſte af Norges Landvætter, og paa Island agtede man Landvættene ſaa høit, at det i den ældſte Tid var forbudt at ſeile til Landet med prægtige Drageſkibe, hvor Forſtavnen var udsmykket med et gabenbe Dragehoved; thi man troede, at Landvættene derved ſtræktes bort. Man kunde ikke ønske verre Ulykke over en Mand end at tilønſte ham Landvætternes Forbandeſe, og derfor hevnebe ogſaa Egil Stallagrimſøn ſig over Erik Blodsøffe ved at reise Ridſtang over ham paa følgende Raade: Han tog i ſin Gaand en Haſſelſtang og gik op paa en Bjergknaat, der vendte op mod Landet; derpaa tog han et Heſtehoved og fremsagde derover denne Beſværgelſe: „Her ſætter jeg op en Ridſtang og vender dette mod Kong Erik og Dronning Gunnhild; jeg vender dette Rid mod alle Landvætter, ſom bebo dette Land, ſaa at de alle fare vilb og ikke kunne finde ſit Hjem, førend de jage Kong Erik og Gunnhild ud af Landet.“ Derpaa fæſtede han Stangen i en Kevne i Bjerget og lod den ſtaa der; Heſtehovedet vendte han op mod Landet, riſtede Runer paa Stangen og fremsagde atter Beſværgelſen.

Til de gode Bætter hørte naturligviſ alle Ufer, Vaner og Uſalver; til de onde: Føtner, Dverge eller Svartalver. Men efter Chriſtenbommens Indførelſe bleve alle Bætter ſammenblandede med hverandre; man anſaa dem alle for onde, eller, om de end ikke altid ſøgte at tilføie Menneſkene legemlig Skade, troedes dog Venſkabet med dem at bevirke Sjælens Fortabelſe. Den katholiſke Geiſtligheb ſøgte at vække Had imod alle Bætter iſtedetfor at udrydde Troen paa dem. Der opkom mange Sagn om, hvorledes Bættene, fordrevne ved Preſternes Sange, Bønner og Bievand, forlobe ſine gamle

Doliger i Høie eller Stene og flygtede bort i store Starer. Hver Baar i Himmelfarts-Ugen foretoge Presterne i Norden, ligesom overalt i den katholske Christenhed, Processioner rundt omkring Ager og Marker for ved Sang, Bøn og hellige Handlinger at fordrive Vættene. Derfor kaldtes Processionsdagene gangdagar eller gagn-dagar, og Himmelfartsugen kaldtes gangdaga-vika. Men intet Paa-fund var istand til at udrydde Folkets Tillid til eller rettere Frygt for Vættene. Den Dag idag ved man hos os at tale om Vætte-Hauger, hvor mangen en overtroist Bonde ofte sætter Mad hen for de iboende Vætter.

De sildigere Tidens Overtro kjender blandt Vættene mestendels kun Ulver og Jutuler eller Jætner (Trolde, Bergtrolde). Dog nævnes ogsaa andre Slags, i Særdeleshed det af Islænderne saakaldte Huldulfolk (det skulte, hullede Folk, Guldbrefolket). Islænderne anse Guldbrefolket albeles som Menneſter, kun at de bo under Jorden eller i Hjerger og ikke altid ere ondſtabsfulde mod Menneſtene, men tværtimod blide og venlige, hvorfor de og kaldes Ljufkingar eller Lyfkingar (af ljúfr, ligesom „Liebling“ af „lieb“). Ogsaa hos os ved man at fortælle meget om Guldbrefolket, men især om deres Dronning Guldbren. Hun er vel som oftest ondſtabsfuld, vil gjerne bortbytte Smaabørn og tage unge Piger eller Drengene ind til sig; men undertiden viser hun sig ogsaa venlig mod Menneſtene, nærmer sig Gæsterne, taler og danser med dem. Hun er ofte meget smuk fortil, i blaa Stak og hvidt Skaut, men bagtil desto hæsligere, og hun har en Hale, som hun aldrig kan skjule. Hun har stort og fedt Kvæg, der vogtes af Hunde (Guldbreffier). Hun synger og spiller smukt, men bebrøveligt; hendes Spil kaldes Guldbrenslatt, d. e. Guldbrens Harpeſlag.

Andre Vætter ere Røffen (nykr) og Fosſegrimen; de bo i Bonde og Elve og holdes undertiden for onde; thi det heber f. Ex. i Thelemarken, at Røffen hvert Aar vil have et Menneſte til Offer, og at den gjerne vil trække Menneſter ned til sig, som nærme sig Vandet efter Solnedgang. Som oftest ansees de dog for godmodige og uſtabelige; de forſtaa ypperligt at spille paa Fedle og lære Menneſtens op i denne Kunst. De ere ſørgmodige, fordi de ei kunne opnaa den evige Freløsning og Salighed, men blive glade, naar man lover dem den, og fordre den ofte som Løn for Muſik-Undervisningen. Røffens ſørgelige Klage og Stønnen varſler om, at et Menneſte ſkal drukne. Røffen beſkrives ſnart som en smuk ung Mand med langt Haar, ſnart som en Dverg, ſtundom som en gammel Graaſkjeg.

Ligesom Natten bor i Fjerstvand, saaledes findes Havmanden (marmennill) og Havfruen (margygr) i Havet. Ogfaa disse forstaa at synge og spille deilig og søge at lokke Menneſter til sig; de kunne forudſige tilkommende Ting. De beſkrives ſom halve Menneſter, halve Fiſke. Havfruen ſkal være overordentlig ſmuk at ſe til, naar man unbtager Fiſkehalen.

Blandt Bætterne er Niſſen hos os meget anſeet. Han beſkrives ſom en lille graaklædt Dreng med rød Hue paa Hovedet, altid vaad paa Iſſen. Han bor ſtedſe i Huſene og er til ſtor Hjælp for dem, ſom viſe ſig venlige imod ham, men gjør ſine Fiender megen Fortræd. Den venlige Niſſe hjælper Staldkarlen at fodre Heſtene, Budeigſen at røgte Kjørene, han ſtjæler Hø og Mad fra Nabogaardene til den Gaard, hvor han bor; men den fiendtlige Niſſe forgjør Kvæget, forværver Mæden, bringer Ulykke i Huſet. Ofte mødes Niſſerne fra to Gaarde, naar de ere iſærd med at ſtjæle Hø, og da bliver der et lyſtigt Slagsmaal med Høviſter. Mangen Kone ſætter maaſte endnu Julegrød ud til Niſſen om Juleaften.

Maren (mara) er det Væſen, ſom troes at ride Folk, naar man i Søvne plages af Trykning for Bryſtet og ſlemme Drømme. Nogle beſkrive Maren ſom ganſke hovedløs eller rettere kun ſom en brun Staf eller Stjært; Andre derimod tro, at Maren er en virkelig Kvinde, ſom har den overnaturlige Evne at kunne fare bort om Natten og betynge Folk i Søvne. Maren bliver ſaaledes ikke ſtort forſkjellig fra de ſaakaldte Varulve, der om Dagen ere virkelige Menneſter, men om Natten kunne paatage ſig Ulveham; de fare da omkring og gjøre Fortræd, overfalde ſovende Folk, opgrave Lig af Kirkegaardene og fortære dem. Allerede om en af de første Unglingelonger i Sverige, Banlande, fortælles der, at Helſekvinden Gulb kvalte ham ſom Mare. Saa fuldt og faſt troede vore Forfædre paa Muligheden af en ſaadan Hamſtifting, at det heber i den gamle Eidsiva-Chriſtenret: „Hvis det bevies om nogen Kvinde, at hun rider et Menneſte (ſom Mare) eller hans Tjenestefolk, da ſkal hun bøde tre Mark Sølv; kan hun ikke betale dem, ſkal hun være fredløs“. Maren og Varulven ſtaa ſienſynlig i Forbindelſe med de ovenfor omtalte Markridere eller Kveldridere, og i den ſildigere Tid gjorde man vel ikke ſtor Forſkel imellem dem. Et Menneſte, der kunde ſtiffe Ham, ſagdes i Oldtiden at være „ikke eenhammet“ (eigi einhamr) og kaldtes ofte i ſin forvandlede Tilſtand en Hamløber eller Hamløberſke (hamhleypr, hamhleyppa).

Ann. Bætte kaldes hos Tydſkerne Wicht, og i tydſke Sagn fortælles meget om Wichtlein, Wichtelmännchen. Heraf kommer ogſaa det be-

Hendte tybste Ord Bifewicht. Angelsakserne sagde wiht, deraf det engelske wight, som forekommer i flere Bakkaber. Ordet vættr brugtes ofte af vore Forfædre i en saa udskraft Betydning, at man derved kun i Almindelighed forstod et levende Væsen; derfor sagde man ekki vætta, intet levende Væsen, ingen levende Sjæl, og denne Talemaade er endnu almindelig paa flere Steder i Norge. Rutlibags ved man ogsaa at tale om Golvætter eller Golvætter, d. e. gode Bætter. Naar forresten enkelte Bjerge kaldes Betta-Nasen, Betta-Rollen, maa man vist ikke ublede dette Navn fra „Bæterne“, men fra Ordet Bite eller Bete (olbn. viti), der betyder Bedvarde, Baun, og Navnet „Bettafollen“ er derfor det samme som „Bardefollen“.

Om Naaden, paa hvilken Landbæterne toge sit Land i Beskyttelse, fortæller Snorre Sturlesøn et besynderligt Sagn i Heimskringla, Olav Tryggvessøns Saga Cap. 37. Om den norske Spaamand og Aandseer Thorbald fortællendes der i den vidtløftigere Olav Tryggvessøns Saga (Cap. 215), at han, nylig førend Christendommen indførtes paa Island, laa i sin Seng, saa ud paa Marken igjennem en Slugge og smilede. Hans Bætt, den mægtige Hall paa Sida, en af de første, der siden lod sig døbe, spurgte ham, hvad han smilede af, og Thorbald svarede: „deraf, at mange Høie aabnes, og at hvert levende Væsen, baade store og smaa, pakke sammen og holde Flyttebag“.

Enkelte Steder, s. Ex. i Helemarken, gjør man en Forskiel mellem Thusser eller Haugthusser og Jutuler, da Thusserne ikke ere større end Renneffer, Jutulerne derimod saa høie som Fjeld. Ved Bæterne forstaaes sammesteds ikke andet end Huldbrefolket; de beskrives som smaa, ikke større end 10 Mars Børn, graaløbte og med sorte Hatte; deres Kreaturer kaldes Huldbekrætur, o: Huldbekræture, og deres Hunde Huldebiffjer o: Huldbiffjer, Huldbunde.

Huldbrens Navn: Huldr, kommer vel nærmest af „at hylja“, at hylle, Hyle; men da hun paa Lybfl kaldes Holle, Frau Holle, Mutter Holle eller Holde og ingenlunde altid beskrives som flem og onskabsfuld, men blot som en streng og arbeidsom Spinderisse, der belønner de Flittige og straffer de Dorne, saa have fleret troet, at Navnet burde ubledes af hollr, hulb, blib, venlig, og at Huldbren i de ældste Tider blev anset som et godt Væsen. Men i Lybfland heber det dog ofte om Holle, at hun ser fæl og fryg ud og rider omkring i Selskab med Hæffer; ligeledes var Hulb endog i Hedenslæbets Tider hos os et almindeligt Fabel-Navn paa Hæffer og Troldvinder, og derfor turde dog vel den første Ubledning af Navnet være den rigtigste. Den meget sildige Huldar Saga beretter, at Troldvinden Hulb var en Veninde af Odin og Moder til de før omtalte Gubinder Thorgerd Hølgabrud og Frpa. I Danmark ved man mere at fortælle om Elle- eller Elve- (o: Alve-) Folket, medens man i Norge mest taler om Huldbren. Begge Slags Væsner tilkægges man en særegen Forherlighed for Ulber- (Dre-) Træet og Ulber-Kvisten, maasse paa Grund af Navnet, da „Hulbre“ ligner „Ulber“ ligesom „Ellesolk“ det danske Navn paa Ulberttræet: „Elle“.

Røfken (nykr) kaldes paa Svensk necken, ogsaa strömkarlen, der vel nærmest svarer til Fossegrimen. Paa Lybfl kaldes Røfken

der Nix, ogsaa Nidel, Nidelmann; en Koffe-Kvinde kaldes Nixe, Wassernixe. Om Koffen heber det, at han indretter sin Undervisning i Forhold til de Gaver, han modtager. Giver man ham Brød, saa lærer han blot at stille (o: kemme) Feblen; men giver man ham en Bøler (hekri o: Bøder), lærer han Giveren at spille tilgavns. Der gives endnu visse besynderlige og vilde Melodier for de saakaldte Harbangerfebler, der oprindelligen siges at være blevne foresvillede af Koffen. — Det synes, som om man i de ældste Lieder ofte tænkte sig Koffen som en abildgraas Hest, der boede i ferste Bande og stundom kom op deraf, ja endog lod sig bruge til Arbeide om Dagen. — Om Havmændenes og Havfruenes Spaadomme findes flere Fortællinger i de ældre Sagaer; saaledes fortælles det i Galvs Saga, at en Marmennill spaaede for Kong Hjørleiv den kvindeskjære. — Paa samme Maade som Marmennill (af marr, Hav og maðr, et Menneske) es-Lydførnes Meriminn (Havfrue) dannet, og deraf kommer igjen det danske Mærimind, som siden fællagtig er brugt om Mæren. Mærgygen beskrives i Kongespeilet ikke, som Havfruerne ellers, smuk og yndig: hun har vel Kvindeskabning og Fiskehale, men Hænderne ere store og med Svømmehud mellem Fingrene; hendes Ansigt er vredlabent, med hvasse Dine, bred Pande, stor Mund og rynkede Kinder. Hun viser sig kun før store Storme og dukker altid op af Havet med Fiske i Hænderne. Spiser hun Fiskene, eller kaster hun dem til den Side, som vender fra Skibet, fatte Svømændene Haab om at slippe fra Stormen med Livet; men leger hun med dem eller kaster dem mod Skibet, kan man frygte for Undergang.

Til vor Nisse svarer vel omtrent Lydførnes Kobold, ogsaa en ret godmodig Husaand med rød Epibshue, Englændernes Puck og Robin goodfellow. De Svenske kjende ikke Navnet Nisse, men bruge derimod Benævnelsen Tomtegubbe, Tomtekarl; ogsaa hos os kendes et lignende Udtryk: Tomtvætte, Lovtvætte; hvilket i Almindelighed betegner „Gaardsvætte“, der holder sig paa Tomter. Dette er altsaa ikke noget egentligt Navn; men ligesaalidt kan man antage, at „Nissen“ er det gamle eller rette: thi det kommer oensynlig af Nicolaus, Niels, Nis og hidrører altsaa fra den kristelige Tid.

Mæren kaldes af Lydførne Alþ, hvilket igjen er en anden Form af vort „Alv“. Om Hamløbere og Hamløberfker gives der saavel hos os som i Lydførland utallige Sagn. Endogsaa Frigg og Freyja havde Falkehæmme, som de undertiden bortlaante til andre Guder. Den bekendte Kjempe Bøvar var Hjarke hos Kolv Krake kjæmpe i en Bjørns Skikkelse ved Kongens Side den Nat, da han blev overfalden; Bølfungerne Sigmund og Sinfastle havde Ulvehæmme. Enkelte Valkyrjer havde Svanehæmme, og om bellige Jomfruer, der ved at tage en fortrykket Ring eller et Belte paa sig skortes Svaneham, vide tybste Sagn meget at fortælle. Endogsaa Barulvene brugte Ringe eller Belter for at kunne paa tage sig Ulveham.

Einherjerne og Livet i Valhall.

38. Om Gubernes Bedrifter og Hændelser fortælles overordentlig meget; mindre berettes der om Livet eller Høfholdningen inde

i Naagaard selv eller i Himlen. Der siges, at Einherjerne komme dels til Freyja i Folkvang, dels til Odin i Valhall og Vingolvi; men hvilket Opholdssted var bedst, derom nævnes Intet, og der fortælles blot om, hvorledes Odin og Einherjerne havde det i Valhall. Imidlertid lader det til, at de fleste kun have tænkt sig Valhall som de faldne Heltes Opholdssted. De have det her saare herligt. Odin selv udtaarede dem ved Valkyrjerne, og de ypperste af dem lod han høitideligt modtage af Ufer eller ældre udmerkede Einherjer. I Valhall fornøie Einherjerne sig hver Dag med Kamp og festligt Gilde. Om Morgenen, naar de have klædt sig, gaa de ud i Gaarden, stride med hverandre indbyrdes og fælde hverandre, men reise sig igjen uskadt og sætte sig til Døgurd-Drik og de øvrige Maaltider som de ypperligste Venner. Ubestriveligt stort er Einherjernes Antal, og stedsse vokser det; men hvor mange de end ere, faa de dog altd nok af Galten Særimnes (Sæhrimnir) Fjæs. Rotten Andrimne (Andhrimnir) tager den hver Dag i Kjælden Eldrimne (Eldhrimnir), og hver Aften er den lige uskadt og levende som før. Til Drik have Einherjerne Æl og Mjød, som Valkyrjerne bære omkring; kun Odin selv og de, han vil udmerke, drikke Vin. Al den Mjød, der drikkes, rinder af Yverne paa Geden Heidrun, der staar ovenpaa Valhalls Tag og bider af Kvisterne paa Træet Læraad (Læråd). Mjøden fylder det store Kar i Hallen, og det er nok til at gjøre alle Einherjerne drukne. Træet Læraad har saadan Kraft, at ikke alene Heidrun derfra faar Evne til at frembringe den Mængde Mjød, men at og Hjorten Eikthyrne (Eikþyrnir), der ogsaa staar ovenpaa Valhall og bider af Træet, fra sine Horn kan udsende et Vanddryp i Hvergelme, som igjen frembringer 12 Aær, der rinde i Ufernes Bygd, og foruden dem endnu 13 andre.

Num. „At gleske Odin i Valhall“ var en meget almindelig Talemaade og betegner det samme som at falde i hæderlig Kamp. Naar Kjemper havde udæst hinanden til Holmgang paa Liv og Død, viste de hinanden til Valhall, førend Kampen begyndte. Naar en Kjempe var falden i et Slag og blev høitagt, viste man ham ogsaa til Valhall, idet man talte over hans Grav. Dette fortælles udtrykkelig om Haakon Abalsteinsfjæres Begravelse. Einherjernes venlige Modtagelse hos Odin og deres Fryd i Valhall omtales mangeledes i de gamle Kvad. Saaledes heber det om den tapre Konge Helge, Hundings Banemand, at da han kom til Valhall, bad Odin ham raade med ham i alle Dele, og straks benyttede Helge sig heraf til at paalægge sin forbums Fiende, Hunding (der naturligvis allerede længe var hjemme i Valhall), allehaande ydmygende Arbejder. Hans Ord ere:

Du skal, Hunding,
for hver Mand i Valhall

Jobbad ordne
og Ilden tænde,
Sundene binde
og Hestene gjæte,
Evinene fore,
for til Sengs du ganger.

I det gamle Kvad om Erik Blodøse, Eriks maal, gjør Dbin overordentligt Bæsen af Erik, der var salben i et Slag med fem andre Konger:

Kvad er det for Drømme, (kvad Dbin);
for Dag jeg tyktes opstaa,
gjøre Ballhall færdigt
for salbne Helte?
Einderjerne valte jeg,
opstaa jeg bød dem,
Bænke at straalægge
og Bordkar at skure,
Balktrjer Bin at bære
som vented jeg en Fyrste?
Hift isra Jordan
Hølder jeg venter,
gjeve Helte,
saa glad er jeg i Hjærte.

Brage undres nu over, hvad det er for en Lummel og Bulber, man hører, om det er Balder, som kommer tilbage igjen; men Dbin svarer, at det er Erik. Derpaa befaler han Sigmund og Sinffølle gaa ham imøde og bebo ham ind. Sigmund spørger, hvorfor Dbin da venter Erik heller end andre Konger. „Fordi han har berjet saa mange Lande og saa ofte farvet Sverdet blodigt“, svarer Dbin. Paa Sigmunds Spørgsmaal, hvorfor Dbin et gav Erik Sektren, naar han hædrede ham saa høit, svarer han, at det altid var sikrest for Guberne at have Helten om sig til Bærn mod Fenrisulven. Derpaa bliser han Erik, byder ham velkommen og stikker ham til Sæde i Salen. „Har du Konger med dig i Følge fra Kampen“, spørger Dbin. „Ja fem“, svarer Erik, „jeg selv er den sjette“. I Haakon's maal, som Evinad Stalbespilber digtede over Haakon Abalsteinsfosse, udsender Dbin først Gøndul og Støgul før at vælge blandt Ynglingeføngernerne, hvø der skal fare til Dbin. De se Haakon drage Brynjen af sig og kæmpe drabeligt; ham vælge de, og Gøndul siger: „nu vokser Gubernes Følge, siden de have budet Haakon til sig med en stor Hær“. Haakon spørger Balktrjerne, hvorfor Kampen havde faaet dette Udsald; „vi forfæntede dog Held“, siger han. „So vi magede det saa“, svarede Støgul, „at dine Fiender flugtede, men du beholbt Sækten“.

Nu vi skulle ride,
kvad den rige (o: mægtige) Støgul,
til Gubers grønne Hjem
og sige til Dbin,
at Krats vil Hjærten komme
for bgn selv at se.

Obin befalede nu Hermob og Brage at møde ham og byde ham ind. Brage tilbyder ham Einberjernes Ret og Dophold i Valhall, hvor han i alt har 8 forudgangne Brødre.

For Krigsrustning,
Kvad den gode Konge,
ville vi selv beholde;
Hjelm og Brynse
bevarer vel;

Spydet er godt at gribe.

Dg i Kraakemaal eller Dødskvadet, som skal være sunget af Ragnar Lodbrok i Ormegaarden, heber det: „Jeg ved, at Bænken hos Obin alt venter paa mig til Gilbet; da skulle vi drille Ol af Horn! den raske Kjempe flykter ikke ved Døden, og ikke kommer jeg med Røbselsord til Obins Hall. — Nu maa jeg ende mit Kvad; thi Diferne (Valkysjerne), som Obin har sendt mig fra sin Hall, indbyde mig til ham. Glad skal jeg drille Ol med Vserne i Høfsøbet; Livets Diebliffe ere sundae, og smilende skal jeg dø“. Ordet „Horn“ paa det her meddelte Sted omskrives i Kvadet efter den almindelige Skik ved „Isens bølende Træ“; dette have Nogle urigtigen fortolket ved Hjerneskal, og deraf er den seilagtige Tro opkommen, at vore Forsædre tænkte sig de drøgte Fjendens Hjerneskalder som Driffekar i Valhall. — Vingols findes kun nævnt som Einberjernes Dopholdssted et eneste Sted i Snorres Edda (I. S. 84); ellers angives det at være Nafsynjernes Sal. Det nævnes slet ikke i Edda-Digtene.

Af Navnene paa de Aaer, der efter Snorres Edda udgaa fra Hjortens Horn, betegne de fleste en Brusen, eller Hurtighed, eller Kulde, eller Dyrke; de ere følgende: Sid, Vid, Sökin, Dlin, Svöl, Gunnthro, Fjorm, Fimbultul, Sipul, Söpul, Sömul, Geirvimul; disse flyde i Nafabygden; de øvrige ere Ebyn, Vin, Ehill, Höll, Graab (Gråd), Gunthorin, Nyl, Nöt, Rønn, Rønn, Vina, Vegsvinn, Ejobnuma. Grimnismál nævner endnu flere Navne.

Fordærvelsen.

39. I Førstningen, da Valhall og Nafgaard vare opbyggede, levede Guderne sine bedste Dage; da havde de alt Husgeraad og alle Redskaber af Guld, og den Tid kaldes derfor Guldalderen. Men da trende mægtige Thusskvinder kom fra Jotunheim, ophørte denne herlige Tid. Nu er det, at Ufreden begynder mellem Vser og Vaner. De sidste gjennemborede med Spyd Nafsynjen Gullveig og brændte hende i Valhall; „tre Gange brændte de den tre Gange fødte, atter og atter, — dog lever hun endnu,“ som Völuspá figer. Guderne raadsløge da, om de skulde taale dette eller søge Hævn, og det sidste besluttedes. Obin slynger da sit Spyd mod Fjendernes Flok, og den første Hærstrid tager sin Begyndelse; Muren om Vsernes Borg gjennembrydes, og Vanerne falde ind over Vsernes

Eventyrer. Om Freds slutningen se Side 8. — Fra nu af er den gyldne Ulykksaalder forbi; Guderne maa værges sig mod fiendtlige Magter, og de nødes derfor ubertiden til at tage sin Tilflugt til Svig og Underfundighed, f. Ex. da hin Jøtun-Bugmester blev narret (se Side 25), -og ved flere andre Leiligheder. Andre Jøtunkvinder, f. Ex. de ovennævnte Skade og Gerd o. s. v., fik Afgang til Ufernes Bopæle, og Kasgaard's hellige Renhed var borte; Fredstiden maatte vige for den urolige Krigstid, og nu trængte Guderne mere end forhen til hine Trylleaaben, til Einherjernes Hjælp. Nu bleve Guderne isædelfor fredelige Verdensstyrere til Krigsguder. Til denne Tid høre de mange Eventyr, Heltegerninger og listige Bedrifter, som tillægges Guderne, og hvorved de hverken altid vinde Seir eller indlægge sig Hæder. Og Jordærvælsen strækker sig fra Guder til Menneſter; Kampens Diser, Ballyrjerne, ride til Menneſteverbenen, og Freben er ogsaa her borte.

Anm. De tre mægtige Jøtunkvinder, fra hvilte Gudernes Ulykke udgik, ere rimeligvis Angerboda, hin unavngtne Ulvemoer (se S. 7) og maatte Hel. Gullveig (Gullvoig) betegner en Kvinde, som frembærer gyldne Drifte. Mythen om hende er forresten indbyllet i stor Dunkelhed, og der vides Intet om Aarsagen til Vanernes fiendtlige Optræden mod hende eller om hendes Bøsen og Betydning i Gudeverbenen.

Gudernes Klenodier.

40. Lokes Dandskab var dog den første Grund til, at Uferne fik alle hine kostelige Baaben og Klenodier, der ere dem til saa stor Nytte i Striden med Jøtterne. Loke havde nemlig engang klippet alt Haaret af Siv. Da Thor erfarede det, tog han fat paa Loke og truede med at knuse hvert Ben i hans Krop, men slap ham dog, da han svor ham til, at han skulde faa Svartalver til at gjøre Siv en Haartbesætning af Guld, der vilde vokse som andet Haar. Loke gif til de Dverge, som hed Jvalbes Sønner; de gjorde baade Haaret og Skibet Skibbladne og Spydet Gungne. Loke vedbede nu om sit Hoved med en anden Dverg, Brokk, at hans Broder Sindre ikke var istand til at gjøre tre saa gode Stykker som disse. Brokk og Sindre gif til Smidjen, og Sindre lagde Svinekind i Effen, men bad Brokk blæse uafsladeligt, indtil han selv kom og tog det ud igjen. Straks Sindre var borte, kom der en Flue, som satte sig paa Brokks Arm og stak ham; men han blæste lige fuldt, og da Sindre tog Arbeidet af Effen, var det en Salt med Guldbørster. Nu lagde han Guld i Effen, bad Brokk blæse ligesom før og gif bort; men straks kom Fluen igjen, satte sig paa Brokks Hals og stak engang til saa

sterkt. Ikke desmindre holdt Brokk ud, til Sindre kom igjen og tog Guldringen Draupne af Esfen. Nu lagde han Jern ind, bad Brokk blæse og sagde, at Arbeidet vilde blive fordervet, hvis Blæsningen ophørte; men Fluen kom igjen, satte sig mellem hans Dine og stak ham paa Dienlaaget, saa at Blodet randt og hindrede ham fra at se. Da maatte han i Hast slippe Bælgen med den ene Haand og jage Fluen bort, men i det samme kom Smeden og sagde, at paa et hængende Haar var det hele Arbeide blevet ødelagt; han tog det ud, og det var en Hammer. Alle tre Stykker gav han Brokk og bad ham drage med dem til Nasgaard for at løse Veddemaalet. Uferne satte sig paa Dommerstolene, og det bestemtes, at Odin, Thor og Frey skulde dømmes mellem begge de veddende Parter. Loke gav Odin Spydet, Gungne, der aldrig forveilede sit Raal, Thor Haarbefættningen, der straks groede fast, da den kom paa Sivs Hoved, og Frey Skibbladne, der altid havde Redbør, kunde seile baade i Luft og Hav og rulles sammen og stiftes i Lommen, naar man vilde. Brokk gav Odin Ringen Draupne, af hvilken der hver niende Nat dryppede 8 ligesaa massive Ringe; Frey gav han Galten, Gyldebørste, der kunde fare gennem Luft og Hav hurtigere end nogen Gæst, og hvis Børster kunde lyse, saa meget man behøvede i de mørkeste Nætter eller Verdener; Thor fik Hammeren (Mjøllne), og med den kunde han slaa saa haardt, han vilde, og hvad han foresandt, uden at den gav sig; kastebe han den efter noget, traf han altid, og Hammeren kom altid igjen i Haanden af sig selv; naar han vilde, kunde han gjøre den liden og stille den i Lommen. Den eneste Lyde paa den var, at Skafet var noget kort. Uferne bømte da, at Brokk havde vundet; thi Mjøllne var et umisteligt Værn mod Rimthuserne. Loke vilde løse sit Hoved, men Brokk negtede det. „Lag mig da“, sagde Loke; men i det samme var han langt borte, thi han havde Sto, hvormed han kunde fare baade i Luft og Hav. Nu bad Dvergen Thor at tage ham, hvilket han ogsaa gjorde, og da vilde Brokk hugge hans Hoved af; men Loke sagde, at han ingen Ret havde over Halsen, kun over Hovedet. Brokk gav sig nu til at sy hans Læber sammen; hans egen Kniv bed ikke, men med sin Broders Al eller Syl fik han Gul og syede nu først Munden til, men rev derpaa Sømmen fra hinanden.

Iduns Ran.

41. Det er forhen omtalt (Side 17, 51), at Jotunkvinden Skade blev optagen i Uferaes Samfund og giftet med Njord til Dod for hendes Faders, Thjassæs, Drab. Lokes List var Narfag

beri. Engang drog nemlig Dbin ud med Løse og Høne og gif over Fjælde og Ødemarker, hvor det ikke var godt at faa Rab. Endelig kom de til en Dal, hvor de saa en Flot Dffer; deraf toge de en, tændte Fld og begyndte at koge den. Da de syntes, den maatte være kogt, toge de den af Flden; men den var langtfra kogt, og de maatte sætte den paa igjen. Saaledes gif det endnu engang, og de talte da sig imellem om, hvor underligt dette var, og hvoraf det vel monne komme. De sad just under en Eg; da hørte de en Røst ovenfra, som sagde, at den, der sad i Træet, var Skyld i, at det gif saa sent med Kogningen. Da de skulde se nærmere til, opdagede de en stor Ørn. Ørnen sagde, at hvis de vilde give den dens Mattelke af Dffen, skulde Raben nok blive kogt. De lovede det, hvorpaa Ørnen fløi ned og tog straks begge Laar og begge Bover. Herover blev Løse saa vred, at han tog en Stang og slog til Ørnen; men Ørnen fløi bort, og Stangen blev hængende med den ene Ende ved Ørnens Krop, med den anden ved Løses Arme, saa at han blev slæbt affted over Stof og Sten og tænkte, at hans Arme skulde slides ud af Akserne. Han bad Ørnen ynkelig om Raade, men fik ikke slippe Løs, førend han havde lovet at flaffe Ibun bort fra Nasgaard med hendes Øbler. Dette maatte han gjøre Eb paa og slap saaledes tilbage til de Andre. Da de vare komne hjem til Nasgaard, og den aftalte Tid var forhaanden, fortalte han Ibun, at han i en Skov udenfor Nasgaard havde fundet nogle Øbletræer, hvis Frugter hun vist vilde finde faare kostelige; hun skulde gaa derhen og tage sine egne Øbler med for at sammenligne dem med hine. Ibun lod sig narre derved, og straks kom Ørnen og førte hende bort. Ørnen var ingen anden end Jøtuen Thjasse i Ørneham; han førte hende bort til sin Gaard Thrymheim og beholdt hende her i længere Tid. Øserne følte snart store Ulemper ved Tabet af Ibuns Øbler; thi de bleve graahærbede og kunde ikke forynges igjen. De stævnede Thing for at faa vide, hvad der var blevet af Ibun, og det oplystes da, at man havde seet hende forlade Nasgaard i Selskab med Løse. Nu blev Løse ført frem paa Thinget, og man truede ham med Døden eller haarde Pinsler; han blev saa rød, at han lovede at flaffe Ibun tilbage igjen, naar blot Freysa vilde laane ham sin Falkedahm. Den fik han, fløi hen i Jøtunheim og kom til Thrymheim, just da Thjasse var roet ud paa Søen, og Ibun var alene hjemme. Løse forvandlede Ibun til en Rød og fløi bort med hende, saa hurtigt han kunde; men straks efter kom ogsaa Thjasse hjem, savnede Ibun, lførte sig Ørnehammen og fløi efter Løse, som han mere og mere indhentebe. Øserne saa Falken komme og Ørnen efter den; de styndte sig at

samle en stor Flisehob sammen udenfor Asgaard's Mur og tændte Ild i den stieblikkelig, som Falken var kommen indenfor Muren. Ornen kunde ikke standse sin Fart, men kom lige over. Ilden, der slog op i dens Vinger og hindrede den fra at flyve. Saaledes fik Wjerne fat paa Thjasse og dræbte ham indenfor Asgrunden eller Asgaard's Port.

Thjasse var en af de anseeligste Jøtner. Hans Fader Ulvalde var saa rig, at da Thjasse og hans to Brødre skulde dele Arven, maatte de maale Guldet efter Mundfulde. — Da Thjasses Datter Skade fordrede Bøder for Faderens Drab, lod hun sig ikke alene nøie med at vælge sig en Mand, men vilde ogsaa, at Wjerne skulde faa hende til at le, hvilket hun troede var umuligt. Loke maatte atter finde paa Raad og gjorde virkelig nogle uanstændige Løier med en Gjed, saa hun maatte le deraf. Thjasses Dine tog Ddin og kastede op paa Himlen, hvor de bleve til tvende Stjerner.

Anm. I hele denne Gubernes Handel med Thjasse og hans Datter aabenbarer sig en vis Svagbed. Thjasse kan hindre selve Ddin fra at faa Raben kogt; han sætter Guberne i Fare for at gaa til Grunde af Alderdom; han vover at forfølge Loke lige til Asgaard's Mure, og Wjerne tage ikke i Betænkning at dræbe ham indenfor Asgrunden og saaledes krænke Asgaard's Helligdom, fordi de ansaa ham for altfor farlig. Hans Datter Skade vover at hjemføge Guberne i Asgaard, at tiltvinge sig Optagelse i deres Samfund, og Ddin hædrer Thjasses Minde ved at sætte hans Dine blandt Stjernerne.

Sagnet om Thjasse og Ibum synes at have været meget bekendt og udbredt. Ibum kaldes ofte af Skaldene Thjasses Ran og Guldet Jøtnernes Mund-Tal, Jøtnernes Sprog. Efter Snorres Fortælling i Ynglingasaga blev Skade aldeles kjed af Njörd og ægtede Ilden Ddin; deres Søn var Sæming, Stamfader til Haalegge-Witten. Derfor kaldes Sigurd Røde-Farl i et Kvad af Skalden Kormak Thjasses Vtling.

Hvilke Stjerner der menes med Thjasses Dine, vides ikke sikkert. Rimeligvis er det Hovedstjernerne i Tvillingerne.

Thors uheldige Færd til Jötunheim.

42. Thor, Lodbengubens, var Jøtnernes ivrigste Bekjæmper; men det lykkedes ham ikke altid at seire over dem. Engang førte han affted til Jötunheim med sine Bukke, og Loke fulgte ham; de overnattede hos en Bonde. Her slagtede Thor begge sine Bukke, flaaede dem og lod dem koge; han indbød ogsaa Bonden med hans Kone, Søn og Datter til at spise med sig, men bad dem at kaste alle Benene fra sig paa Bukkestkindene. Dette gjorde de og, undtagen Thjalve (Pjálfi), Bondens Søn, der knækkede et Laarben for at

faa Marven. Tivlig i Otten stob Thor op og klæbte sig paa, løstede Mjøllne i Beiret og indviede Bulteskindene med den; straks stobe Bultene lyslevende op, men den ene var halt paa Bagbenet. Nu kunde Thor skjønne, at Bonden eller hans Husfolk ikke havde faret varfomt med Venene, og at Saarbenet var brækket; han blev strækkelig vred, traf Dienbrynene sammen og holdt saa fast om Hammerklastet, at Knoklerne bleve hvide. Bonden blev saa ræb, at han nær havde opgivet Manden alene ved Thors Dielast; han kastede sig for hans Fødder med alle Sine, bad om Naade og tilbød i Bød alt, hvad han eiede. Da Thor saa deres Stræf, gif Hestigheden over, og han lod sig formilde. Han modtog til Erstatning Bondens tvende Børn, Sønnen Thjalve og Datteren Røskva, og siden den Tid følge de ham altid som hans lydige Tjenere. Thor lod Bultene staa hos Bonden og fortsatte sin Reise til Jotunheim. Han kom lige til det dybe Hav, for derover og gif i Land med sine Følgesvende. Snart kom de i en stor Skov og gif gjennem den hele Dagen, lige til det blev mørkt. Thjalve var meget rast til Føds og bar Thors Ristepose; thi der var ikke stor Føde at finde paa Veien. Da det var mørkt, søgte de efter Natteherbergs og fandt en meget stor Stue, hvor Indgangen var paa den ene Ende og lige saa bred som hele Stuen. Der gif de ind og lagde sig til at sove. Ved Midnatstid blev der saa forferdeligt et Jordbælv, at Huset rystede; derfor vækkede Thor sine Reisesæller og lod dem gaa ind i et Sidehus, som de fandt midt paa Stueveggen, men selv satte han sig i Døren med Mjøllne i Haanden og hørte en svær Larm og Bragen. Da det dagedes, gif han ud og saa en uhyre stor Mand ligge og snorte tæt ved i Skoven; da tyktes han nok at kunne skjønne, hvorfra Larmen kom. Han spændte Styrkebæltet om sig, men i det samme vaagne Manden, og der fortælles, at Thor denne ene Gang betænkte sig paa at slaa til. Derimod spurgte han Manden om hans Navn; han sagde: jeg heder Stryme (Skrymir), og ikke behøver jeg at spørge dig om dit Navn, thi jeg ved, at du er Aasa-Thor; men hvor har du gjort af min Handske? Stryme bukkede sig for at tage Handsken op, og da saa Thor, at det, som han om Ratten ansaa for en Stue, kun var Strymes Handske, og at Sidehuset var Tommelfingeren deri. Skal vi følges ad, spørger Stryme. Ja, sagde Thor. De spiste først Døgurb hver for sig, Stryme af sin Madpose og Thor med sine Reisesæller af sin; siden foreslog Stryme, at de skulde spise tilfammen; Thor sagde ja hertil, og Stryme bandt nu hele Nisten, baade deres og sin, sammen i en eneste Pose. Den tog han paa Ryggen, gif foran om Dagen med svære Skridt og udvalgte om Aftenen

Natteleie under en stor Eg. Her vil jeg lægge mig til at sove, sagde han; men I kunne tage Nisteposen og holde Nadder. Stryme sovnebe straks og snorkede vælbigt, men Thor gav sig ifærd med at knytte op Nisteposen, hvilket dog slet ikke vilde lykkes ham; da han længe havde prøvet forgæves, blev han vred, greb Njallne med begge Hænder og slog Stryme med den i Hovedet. Stryme vaagnebe og spurgte kun, om der faldt et Løvblad paa hans Hoved; har I spist nu, lagde han til. Ja, sagde Thor, nu skulle vi lægge os. Midt om Natten hørte Thor atter, at Stryme snorkebe, saa det dundrede i Skoven; da gik han til ham, løstede Hammeren høit op og slog ham i Fæsen, saa at Rebbet sank dybt ind i Hovedet. Stryme vaagner og siger: hvad nu? faldt et Agern i mit Hoved? hvorledes har du det Thor? Thor skyndte sig bort og sagde, at han nys var vaagnet, og at det endnu var Midnat. Kunde jeg nu blot slaa ham et tredie Slag, tænkte Thor, saa skulde han aldrig tiere se Dagens Lys; han passede paa, indtil Stryme igjen var sovnet ind lidt før Dag, løb saa hen til ham og slog ham af alle Kræfter i Tindingen, saa at Hammeren sank i lige til Skaffet. Stryme satte sig op, strøg sig om Kinden og sagde: sidder der Fugle i Træet ovenover mig? der faldt nok noget Kvas ned af Grenene paa mit Hoved. Er du vaagen Thor? nu er det passende Tid at staa op, og I har ikke langt til Morgen Utgaard. Jeg har hørt Eder hviste mellem Eder, at jeg ikke var saa liden af Bekk; men I skulle nok saa større Mænd at se, naar I komme til Utgaard. Jeg vil ellers give Eder et godt Raad: bærer Eder ikke alt for storhudet ad, thi Utgaarde-Lokes Hirdmænd taale intet Stryberi af saabanne Smaadrenge; i andet Fald saa I vende om igjen, og det er vist ogsaa det bedste for Eder. Men ville I endelig videre frem, saa gaar mod Osten; min Dei er nordester til hine Fjelde, som I se. Dermed tog Stryme Nisteposen, kastede den paa Ryggen og gik ind i Skoven, og glade vare Væerne over, at de bleve ham kvit. Thor og hans Rejsesæller gik fremad lige til Middag; da saa de en Borg paa Sletten; men de maatte sætte Rakken lige ned i Ryggen før at se over den. Borgeledet var stengt med en Grind, som de ei kunde lukke op, men de krøbe ind imellem Spærreterne og saa en stor Hall; til den gik de. Døren stod aaben, de gik ind og saa mange Mænd, allesammen tilbørlig store, sidende paa to Bænke. Der var ogsaa Kongen selv, Utgaarde-Loke, og de hilste ham, men han smilebe haanligt og spurgte, om denne lille Dreng var Aa-Thor; du er vist større, end du lader til, sagde han, og hvad Jdræt forstaa vel I Rejsesæller Eder paa? Her hos os maa Jngen være, som ikke kan en eller anden Kunst

fremfor alle Andre. Loke gik bagerst; han sagde: en Jdræt kan jeg, som jeg straks er færdig at prøve: der er vist Ingen her, som kan spise hurtigere end jeg. Det skal vi straks friste, svarede Utgaarde-Loke og bad en Mand ved Navn Loge gaa frem paa Bante-Enden midt paa Gulvet for at kaspise med Loke. Man bar et Trug ind fuldt af Kjøb og satte det paa Gulvet; Loke og Loge satte sig ned ved hver sin Ende og spiste af alle Kræfter; de mødtes midt i Truget, men da havde Loke kun spist Kjødet, Loge derimod Kjødet, Benene og Truget med. Saalebes havde da Loke tabt. Hvad kan den unge Mand der? spurgte Utgaarde-Loke. Jeg vil prøve at løbe omkæp med En, svarede Thjalve. Da maa du være rap paa Foden, svarede Utgaarde-Loke, gik ud paa Marken og hød en lille Fyr ved Navn Huce at løbe omkæp med Thjalve. Ved det første Løb kom Huce saa langt foran, at han vendte sig om imod Thjalve ved Maalet. Du maa lægge mere ud, Thjalve, hvis du vil vinde, sagde Utgaarde-Loke, skjønt rigtignok ikke Rogen er kommen hid, som var fodrappere end du. Ved det andet Løb kom Huce allerede til Maalet og vendte sig om, da der var et langt Kolv-Stud til Thjalve. Det var godt løbet, sagde Utgaarde-Loke, men neppe tror jeg, at Thjalve vinder nu, om I end forsøge tredie Gang. De løb paany, og da Huce kom til Maalet og vendte sig om igjen, var Thjalve ikke engang halvveis. Alle fandt nu, at denne Veg var nok prøvet. Hvad Jdrætter vil du vise os, Thor, sagde Utgaarde-Loke, saa stort Ky som der gaar om dit Storverk. Jeg vil drikke omkæp med En, sagde Thor. Lad saa være, sagde Utgaarde-Loke, gik ind i Hallen og bad sin Stutilsvend tage det store Horn, som Girdmændene pleiede at drikke omkæp af. Det ansees for godt drukket, sagde Utgaarde-Loke, hvis Rogen kan drikke det ud i et Drag; nogle drikke det ud i to, men Ingen er saa daarlig til at drikke, at han ei kan tømme det i tre. Thor ser paa Hornet; han finder det just ikke saa stort, men temmelig langt; dog han er meget tørstig, sætter det for Munden, tager store Drag og tænker, at han ei skal behøve oftere at hse sig mod Hornet. Men da han holdt op og saa efter, hvor meget der var drukket, forekom det ham, at han liden eller ingen Mon kunde se. Du har drukket godt, sagde Utgaarde-Loke, men ikke overhaands meget; rigtignok havde jeg ikke troet, at Nasathor ei kunde drikke stærkere, om Rogen havde sagt mig det; men jeg ved da vist, at du tømmer det anden Gang. Thor svarer ikke, men tager saa langt et Drag, som det er ham muligt; alligevel vil slet ikke den anden Ende saa høit op, som han ønsker. Da han holdt op, syntes han, at der var endnu mindre Mon at se end forhen; dog kunde man nu bære

det uden at spille. Vil du drikke tredie Gang, saa har du gjemt det Meste tilsidst, siger Utgaarde-Lofe, men er du ikke flinkere i andre Lege end i denne, kan du ikke fortjene saa stort Navn hos os som hos Uferne. Thor blev vred, satte Hornet for Munden, drak af alle Livsens Kræfter og gjorde Draget saa langt som muligt; da han skulde se efter, var det dog sunket noget; alligevel vilde han ikke drikke mere. Det er klart, sagde Utgaarde-Lofe, at du slet ikke er saa stor en Mand, som vi tænkte; men vil du prøve flere Idrætter, siden det ikke nytter dig med denne? Na ja, svarer Thor, men underligt skulde det være, om man hjemme hos Uferne vilde kalde dette daarlig drukkert. Vore unge Drengene have den Morstab, sagde Utgaarde-Lofe, at løfte min Kat fra Jorden; det er rigtignok en Ubetydelighed, og jeg vilde ikke have foreslaaet Aasa-Thor noget saadant, hvis jeg ikke nu saa, at du langtfra er saa mægtig, som jeg tænkte. Der løb en graa, temmelig stor Kat frem paa Salsgulvet; Thor gik til, tog den med den ene Haand midt under Bugen og løftede den op; men efterjom Thor hørte Haanden, krummede Ratten sig, og da Thor havde strakt Haanden op saa langt, som han mægte, lettede Ratten blot paa den ene Fod. Saaledes fik Thor heller ikke udført denne Leg. Utgaarde-Lofe sagde, at det var noget, han kunde vide forud, da Thor var lav og liden imod de store Folk, som vare der. Lad En komme og tage Tag med mig, saa liden, som I sige, jeg er, sagde Thor; thi nu er jeg vred. Alle herinde ville lade haant om at brydes med dig, svarede Utgaarde-Lofe og saa sig omkring paa Bønkene; men jeg vil kalde ind min gamle Fostermoder Elle (Elli). Hun kom ind og begyndte at brydes med Thor; men jo haardere Thor tog fat, desto fastere stod hun; tilsidst begyndte hun at bruge Kneb, og Enden blev, at Thor faldt paa det ene Knæ. Nu er det nok, sagde Utgaarde-Lofe; Thor vil vist ikke byde flere herinde at tage Tag med ham. Derpaa viste han Thor og hans Rejsefæller til Sæde; de forbleve der om Ratten og nødde al mulig Gjestfrihed. Om Morgenen stode de op og gjorde sig rejsfærdige. Utgaarde-Lofe kom til og lod sætte Bord for dem; der fik de fuldt op af Mad og Drikke. Dernæst begave de sig paa Veien. Utgaarde-Lofe fulgte dem ud af Dorgen, og ved Afkøden spurgte han Thor, hvorledes han var fornøjet med sin Færd. Thor syntes, at han havde lidt stor Skam, og tog sig det meget nær, at man skulde kalde ham en usel Mand. Nu skal jeg sige dig Sandheden, sagde Utgaarde-Lofe, siden du er vel kommen ud af Dorgen: du skal aldrig med min Vilje komme ind i den igjen, saalænge jeg lever og raader; heller ikke skulde du have faaet Lov til at komme

ind, hvis jeg havde tænkt, at du var saa sterk; thi du havde nær bragt os i stor Ulykke. Men jeg har kun forbreiet Synet for Eder. Det var mig, som J traf i Skoven; dengang bandt jeg Risteposen til med Gressjærn (?), saa at du ei kunde hitte paa at løse den op. Ethvert af de Slag, du slog med Hammeren, vilde have dræbt mig, hvis jeg ikke, uden at du merkede det, havde skudt den store Klippe imellem, som du saa ved min Hall; der saa du nu efter Slagene tre firkantede Dale, en dybere end de andre. Bigelebes var det med Jbrættterne, J prøvede: Løse var sulten og aad godt, men Løge var for-tærende Jib; derfor brændte han Kjød og Trug paa en Gang. Den Høge, med hvem Thjalve løb omlap, var min Hu eller Tanke; den maatte jo altid være hurtigst. Din Drif af Hornet var saa stort et Under, at jeg neppe troede mine egne Dine; thi den anden Ende laa ude i Havet, og naar du nu ser efter, vil du merke, hvor meget det er sunket; det kaldes nu Fjære. Da du løstede Ratten, bleve vi alle rædde, thi det var Midgaard's-Ormen, som ligger om alle Lande; men du hævde den saa høit, at den neppe med Hoved og Hale paa en Gang berørte Jorden. Taget med Elle var ogsaa et stort Under; thi de fleste pleie ganske at falde for hende (elli = Elbe, Alderdom). Nu skulle vi stilles ad, og bedst er det for os begge, at J ei komme igjen; thi jeg vil altid vide at værge mig med lignende Kunst. Thor hævde Hammeren og vilde slaa Utgaarde-Løse; men med et var han horte. Heller ikke kunde han faa Die paa Borgen; derfor maatte han vende om igjen til Thrudvang. Men han besluttede snart igjen at drage afsted, især for at faa fat paa Midgaard'sormen.

Anm. Til dette Sagn hentydes vistnok paa flere Steber i Ebbadigtene; alligevel synes det at skylde Hedenkæbets sildigere Tider sin Oprindelse, da de gamle Guder allerede havde tabt meget i Anseelse; thi det er sienstynligt, at den hele Fortælling gaar ud paa at gjøre Thor latterlig. Han forestilles som en sterk og mægtig, men godmodig og dum Mand, der lader sig holde for Nar. Et af Kvadene i Samunds Edda, Hymiskviða (om Thors Rejse til Hyme), hvis Indhold nedenfor meddeles, har ogsaa en noget afvigende Beretning om Anledningen til, at Thjalve og Røskva kom i Thors Tjeneste. Hertil kommer og, at den hele Fortælling om, hvorledes Thor før at komme til Jotunheim maa drage skifter over Havet og derpaa glennem store Skov-Sletter, synes at smage af den sildigere Tro, der satte Jotunheim i det nordlige Ruslands Sletter.

Forresten omtales altid Thjalve og Røskva som Thors ledsagere. Þjálfi synes at betyde „den Virksomme, Udboldende“; det forekommer ogsaa som Mandens navn i svenske Runeindskrifter. Røskva betyder „den Rasse“.

egentlig „Vraakva“, (se den yngre Edda, Rdb. Udg. I S. 254), og er altsaa beslegtet med det gotiske vriskvan „bærs Frugt“. — I det gamle norske Sprog betyder logi Lue, hugr Lanke, Gu, elli Elbe, Alderdom.

Thors Besøg hos Hyme.

43. Om Thors Besøg hos Jstnen Hyme (Hymir) gives to Beretninger, en poetisk i Sæmunds Edda og en i Prosa affattet i Snorres Edda. Den førstnævnte Beretning begynder med, at Guðerne, der vare til Gilbe hos Uge, udsandt ved Spaadomskunstner, at han manglede en nødvendig Kjedel. Uge, der vilde hevne sig paa Thor, hvis Trusser gjorde ham til Ufernes Undermand, bad denne om at hente ham en Kjedel, hvori man kunde brygge Øl til alle Uferne. Men saadan en Kjedel vidste Ingen at faa fat paa, førend Ty fortalte, at hans Stiffader, Jstnen Hyme, der boede østenfor Elvaagerne, eiede en, der var en Mil dyb, men at det var umuligt at faa den, hvis man ei bar sig liktigt ad. Thor og Ty hørte derpaa ud fra Naasgaard og kom til Egil, hvor de satte Buktene i Stalben; siden gik de til Hymes Gaard og kom, medens han selv var ube paa Jaqt. De gik ind i Hallen, hvor Hymes Moder, en fæl Jstunkvinde med 900 Hoveder, var meget barff; men hans Hustru, Tys Moder, tog venlig imod dem og skjulte dem bag de 8 store Kjedler, som hang ved Støttebjelken; thi Hyme, sagde hun, er ikke god mod sine Gæster. Det varede længe, førend Hyme kom hjem. Da han gik ind, klang Jstapperne, som hang i hans frosne Rindstæg. Hans Hustru modtog ham med blide Ord og fortalte, at Stiffønnen og Thor med ham vare komne derhen. Se, hvorledes de sidde og skjule sig bag Bjelken under Salsgavlen, sagde hun. Hyme kastede et haast Blik derhen, saa at Bjelken brast i to Stykker; alle Kjedlerne faldt ned og sloge sig itu paa en eneste nær, der var for haard. Nu maatte da Ty og Thor gaa frem; men heller ikke Hyme var vel tilmode, da han saa Jstnerens Dødsflende i sin Hall. Der slagtedes tre Tyre og tilberedtes for dem til Aftensmad; Thor alene spiste to. Hyme mente, at de næste Dag nok maatte se at skaffe sig Bilt eller Fiske, da ellers Jntet kunde forslaa, og Thor bød sig til at ro ud paa Havet, hvis Hyme vilde skaffe ham Agn. Hyme henviste ham til Hjorden, hvor Thor straks brød Hovedet af en sort Tyr. Thor og Hyme roede nu saa langt ud, at den sidste blev hange; de gave sig da til at fiske. Hyme trak to Hvaler op paa en Gang; men Thor sad i Dagstavnen, satte Tyrehovedet paa Krogen og fiskede efter Midgaardssormen. Den hev virkelig ogsaa paa Krogen, og Thor trak den op til Baadkanten, hvor han slog den et Slag med

Hammeren, saa det bragede i alle Fjelde og Klipper, og hele Jorden rystede; men da glap Taget, og Ormen sank igjen i Havet. Gyne var ilde tilmode paa Hjemfarten og maalte ikke et Ord. Da de kom til Land, bad han Thor enten fæste Baaden eller bære Fangstene hjem, begge Dele for at prøve hans Styrke. Thor greb Baaden i Stavnen og trak den med Øsevandet i op paa Land; derpaa greb han Aarer og Øsefad og bar dem tilligemed begge Hvalerne hjem som ingenting. „Du er stærk nok til at ro og bære“, sagde Gyne, „men jeg kan ikke ganske rose din Styrke, hvis du ei kan bryde min Ralk itu“. Thor kastede den mod en Stenpille; men deene brast, medens Ralken blev hel. Tys Rober bad ham nu kaste den mod Gynes egen haarde Pande; Thor gjorde saa, og da gik Ralken itu, men Panden led ingen Skade. Gyne beklagede Ralkens Tab, men sagde dog, at han vilde holde sit Øste, og at de skulde saa Rjedlen, hvis de kunde bringe den ud af Huset. Ty prøvede først at løfte den, men forgjæves; dernæst forsøgte Thor og stemmede Fjædderne saa stærkt mod Salsgulvet, at de gik tværs igjennem lige til Grunden. Det lykkedes ham endelig at faa taget den over Hovedet, og da var den saa stor, at dens Ringe eller Hænker naaede ham til Hælene. Saaledes drog han afsted og reiste et langt Stykke, førend han saa sig tilbage; da blev han var, at en hel Hær af mangehovedede Jotner med Gyne i Spidsen satte efter ham fra sine Huler i Østen. Han kastede Rjedlen af Skulbrene, fvingede Njællne og dræbte dem allesammen. Efterat han derpaa igjen havde reist et Stykke Vej, styrte den ene Buk halvøds ned. Den var halt paa den ene Fod, og Løse fik Skylden derfor; thi han havde rimeligvis overtalt Thjalve, hos hvis Faber Thor overnattede, til at knække Buffens Ben. Ellers medder ikke Fortællingen noget om Tiden, naar dette skede, om det var paa Thors Udreise, eller det var skeet før; der staar blot, at Bonden, der boede blandt Klipperne, maatte betale Staden med sine Børn. Thor fik endelig bragt Rjedlen til Gubernes Thing, og nu maatte Høge brygge Øl deri til det Gilde, han hver Vinter skulde holde.

Efter den anden Beretning drog Thor afsted i en ung Drengs Stikkelse, ganske alene, uden Vogn og Bukke, og kom en Avelde til Gyne, overnattede der og drog ud med ham at fiske om Morgenens efter, naattet Gyne ikke troede, at der var stor Hjælp at vente af ham, saa liden og ung som han var. Thor spurgte Gyne efter Aagn, og da denne bad ham hente den selv, sled han Hovedet af Gynes første Økse, Himmelbrøleren (Himinhjótr). Da Thor begyndte at ro, syntes Gyne, det gik vel hurtigt, og bad ham snart holde op, da de nu vare komne til den sædvanlige Fiskeplads. Thor vilde meget læn-

gere ud, og da de vare komne et Stykke til, sagde Hyme, at nu var det farligt at ro videre formedelst Midgaardormen. Alligevel roede Thor endnu længere ud, og Hyme var meget ilde tilmode. Thor lagde omfider Ræverne op, gjorde et sterkt Snøre med passende Krog ifland og satte Oxfelhovedet paa. Derpaa slap han det ned, og Midgaardormen bed paa, saa at Krogen fald den ind i Gomen. Den gjorde et heftigt Ryl, saa at Thors Ræver smad mod Baadkanten; men han blev vred, tog Afsa-Kraften paa sig og trak saa sterkt til, at hans Fødder fore gennem Baaden lige ned til Grunden. Ormen fik han draget op mod Kanten, og det saa sælt ud, da Thor kastede biftre Blik paa Ormen, medens denne gloede imod ham og sprubede Edder. Hyme blev ganske bleg af Skræk ved Synet af Ormen og af Bølgerne, der styrtede ud og ind i Baaden; han famlede efter Agn-tuiven og hug Snøret af mod Rælingen, saa at Ormen sank ned i Søen igjen. Thor kastede Hammeren efter den uden dog at kunne faa dræbt den. Thor satte Ræven ved Dret paa Hyme, saa at han stupede overbord med Fødderne i Beiret; selv vadede han i Vand.

Ann. Naar man undtager den Omstændighed, at Hyme efter Kvadets Beretning først bræbes, ibet han forfølger Thor, men efter Snorres Edda allerede paa Søen, ligesom at Thor efter den sidste er ganske alene, efter den første i Følge med Ty, kan forresten begge Beretningers Indhold meget godt rime sig sammen. Ja man kan maasse endog sætte den før omtalte Fortælling om Skryme eller Utgaardeløse i Forbindelse med denne sidste saaledes, at Thor forlader Nafgaard baade for at erbyrde Rjeblen og øbelægge Jotnerne; han tager først Løse med sig, kommer til Bonden Egil, har der hint Uheld med Duffen, faar Thjalve og Røfva og lader Vognen med Duffene faa efter. Dernæst besøger han Utgaardeløse, men er ubelig og beslutter straks at vende om igjen, inden han endnu er kommen tilbage til Bonden; han drager ganske alene til Hyme, faar Rjeblen og drager hjem med den, men har Banskælighed ved at føre med den halve Buk. Biskof maa man paa denne Naade ubelade Ty; men han tager heller ikke sonderlig Del i Begivenheden. Ellers har man endnu flere Brudstykker af gamle bebenste Kvad, om just ikke af Eddadigte, der bevise, at den sidste Fortællemaade var temmelig almindelig. Den Hestigtig, hvormed Thor trak til eller løstede svære Byrber, er i den første Beretning henført til Rjeblen, i den sidste til Ormen; bisk stritter han med Benene igennem Salsgulvet, her igennem Baaden.

Thors Besøg hos Geirrod.

44. Engang løi Løse ud for Moros Skyld med Friggs Falkham, og Nysgjerrigheden drev ham til at besøge Jotunhøvdingen Geirrod's Gaard, hvor han satte sig i en Slugge. Geirrod had en af sine Folk tage ham; men denne havde ondt for at komme op ad

Beggen, og derved morede Loke sig. Han blev derfor siddende en Stund og tænkte, at det altid var tidsnok at flyve bort, naar Randen først var kommen op; men da han skulde til at flyve, hang Benene fast ved Beggen, og saaledes blev Loke tagen. Geirrød kunde nok se, at det ikke var nogen rigtig Fugl, men en Samløber, og han talte til ham, men Loke taug. Da stengte Geirrød ham ned i en Kiste og lod ham sulte i tre Maaneder; endelig tog han ham op, og da maatte Loke ud med Sproget. For at faa beholde Livet, tilsvor han Geirrød, at han skulde staae Thor til hans Gaard uden Hammer, Styrkebelte og Handsker. Hvorledes Loke fik overtalt Thor dertil, fortælles ikke; men saa meget er vist, at Thor drog afsted. Loke fulgte selv med, ligesaa Thjalve. Thor gjæstede paa Veien Gygen Grid, Guden Vidars Roder og derfor en Veninde af Uferne; hun sagde Thor rigtig Bæsteb om Geirrød, at han var ful og slem at have at bestille med; hun laante Thor et Styrkebelte, et Par Jærnhandsker og sin Stav, Gridestaven (Gridarvölr, af völr, en Vandbringsstav). Dernæst kom Thor til den store Aa Bimer, som han skulde vade over. Han tog Bæltet paa, satte Gridestaven foran sig og støttede sig paa den mod Strømmen, men Loke holdt under Bæltet. Da han kom midt i Aaen, vokkede den til over Ufkerne paa ham. Da kvad Thor:

Voks kun ikke Bimer;
 thi at vade jeg agter
 hen til Jøtners Hjem.
 Vid, hvis du vokser,
 da vokser og min Aasa-Kraft
 ligesaa høit som Himlen.

Men da fik han i en Kløft (Gjuv, gljúfr) Die paa Geirrøds Datter Gjalp, der stod paa begge Sider af Aaen og voldte dens Bæst. Han tog en stor Sten op af Aaen og kastede imod hende med de Ord: „I Den skal Aa stemmes“. Han traf ogsaa der, hvor han sigtede, og kom imidlertid saa nær Landet, at han fik fat i en Rognebuff, som han halede sig op ved. Deraf Ordsproget: „Rognen er Thors Djergring“. Thjalve kom med Rød og neppe i Land, men tabte dog ikke Rødet. Da Thor kom til Geirrød, viste man ham og hans Rejsesæller til Herberge i et Gjestehus (nogle sige Gebehus), hvor der var en eneste Stol. Thor satte sig paa den, men merkede, at den løstede sig op med ham imod Taget; nu stak han Gridestaven op mod Hjelken og trykkede sig fast ned mod Stolen; straks hørte man et stort Brag og Straalen; thi det var Gjalp og Greip,

Geirrøds Døtre, som havde sat sig under Stolen, og han havde knækket Ryggen paa dem begge. Da kvad han:

Engang brugte jeg
 Aasa-Kraften
 hist udi Jotners Hjem,
 dengang Gjalp og Greip,
 Geirrøds Døtre,
 vilde til Himmels mig høve.

Nu lod Geirrød Thor kalbe ind i Hallen for at prøve Lege; fra den ene Ende af Hallen til den anden vare store Jbe, og da Thor kom lige over for Geirrød, tog denne med en Tang en gloende Jærnholt og kastebe den efter ham. Thor tog imod den med Jærnhandsterne og hævde den i Veiret, men Geirrød løb bag en Jærnsjpile for at være sikker. Thor kastebe Boltten med saadan Kraft, at den gif tværs igjennem Spilen, gjennem Geirrød og Beggen og lige ned i Jorden udenfor.

A nm. Om Geirrød ved ogsaa Særo at fortælle, og det af ham opbevarede Sagn faar i nøie Forbindelse med den nys meddelte Beretning. En dansk Konge ved Navn Gorm havde hørt et Islandsk („Ishlenisk“) Sagn om Geruths eller Geirrøds Boliger, hvilket vakte hans største Nydsgjerrighed. Han vilde selv opføge Geirrød og begav sig til Søs paa tre Skibe med 300 raske Svende og den vidbereste Thorkel. De seilede nordøst, men st udenfor Haalogaland Nordsind, saa at al deres Skibskost gif op. Langt om længe naaede de Land og traf her saa meget Raag, at de ei kunde modstaa sin Lyk til at slagte endel deraf og salte det ned til Rejskøst, trods Thorkels Advarsel. Men om Natten bleve de overfaldne af saa mange søle Jotner, at de ei slap, førend de ubleverede en Mand af hvert Skib til Bod. Dernæst fortsattes Rejsen til Bjarmeland, hvor der var evindeligt Vinter, mørke Skove og Ubyrer i Mængdevis. Her gif de iland. Thorkel forbød Enhver at tale et eneste Ord til nogen af Landets Folk, da det kun vilde bringe Skade. En hæmpektor Mand kom ned til dem og hød dem velkommen, idet han nævnte Enhver ved hans rette Navn; Thorkel sagde, at det var Gudmund, Geirrøds Broder, som pleiede at tage sig af de Rejsende. Han spurgte Thorkel, hvorfor Alle taug, og denne svarede, at de skammede sig, fordi de ikke kunde tale andet Sprog end sit Robersmaal. Gudmund indbød dem til sig, og de toge derimod; men Thorkel paalagde dem, at de ikke maatte røre ved nogen Ting eller Person, ikke smage Mad eller Drikke, thi da vilde de tabe Erindringen om sig selv og sit hele forrige Liv. Gudmund undrede sig over, at Kongen intet vilde spise, uagtet hans tolv deilige Døtre selv vartede op; men Thorkel hittede altid paa en Undskyldning. Nu søgte Gudmund at forføre de Fremmede ved at tilbyde dem sine Døtre til Ekte, og fire af dem lode sig narre, men straks bleve de som affindige. Endnu engang, skjønt forgjæves, søgte Gudmund at forføre Kongen ved de

smukke Blomster i sin Have; endelig, da alle hans Kunstler strandede, hjalp han dem videre paa Veien og over en Elv, forat de kunde komme til Geirrøds Gaard. De vinede snart en sæl, forsalben og tilfodet By, hvor man saa en Mængde afbøgne Menneskehoveder paa Stænger og bidste Hunde udenfor Porten. Thorkel satte Rob i sine Reisefæller og fik Hundene rolige ved at lade dem stikke paa et Horn, bestrøget med Jæbt; derpaa maatte de klyve over Porten paa Stiger og saa nu, hvorledes Byen vrimlede af søle sorte Skikkelser; en affyelig Stank opfyldte Luften. De gik videre, medens Thorkel fortsatte sine Advarsler, og kom derpaa til Geirrøds Stue; den var besat med tyk Søb, og Orme krøbe paa Gulvet; Istedetfor Taglægter var der Snyd og overalt den fæleste Stank. Paa Sædebænkene sad Trolde saa stive som Sten, og ved Døren gjorde Bogterne nogle ubyggelige Duffespring og Løter. Først maatte de Fremmede giennem et sprængt Klippehul; da fik de Dte paa Geirrød, en gjennemboret Dving, i Hølsædet, og ved Siden af ham sad tre Kvinder med knækkede Rygge. Klippen, sagde Thorkel, var sprængt af Thor med den samme Jernbolt, hvormed han gjennemborede Geirrød, og ligeledes var det ham, som havde knækket Ryggen paa Kvinderne.

Etterat tre af Følget paany havde ladet sig forføre til at gribe fat i nogle Koffbarheder, der voldte deres Død, gik de øvrige ind i et Sæbeværelse, hvor de fik Dte paa saa herlige Klenodier, at Thorkel selv tabte Sands og Samling og greb en dellig Kappe. Straks opløstede alle Trolde et Skrig, satte ind paa de Fremmede og dræbte alle dem, der ei kunde forsvare sig med Pile eller Stene; kun Kongen og Thorkel med tyve Mand reddede sig. De skyndte sig bort igjen; paa Tilbageveien lod endnu En sig forføre til at egte en af Gudmunds Døtre, men blev affindig. Endelig naaede man Skibene og seilede hjem igjen.

I denne Beretning gjenfender Endver straks hine gamle Kvinder som Geirrøds Døtre; der siges kun, at de vare tre, ikke to. Istedetfor Jernsøilen er her en sprængt Klippeblof. Forresten synes den yngre Eddas Beskrivelse af Hælsed-Salen ved Naastrandene (hvorom nedenfor) at have foresvævet Sagnfortælleren, hvor han skildrer Geirrøds Dpholdstid.

En Gjenklang af Sagnet om Geirrød findes ogsaa i den islandske eventyrlige Fortælling om Thorklein Þsarmagn (Fornmanna Sögur, III. 174—198). Olav Tryggvesøns Hirdmand Thorstein Þsarmagn møbte ifølge denne Beretning paa en eventyrlig Færd Kongesønnen Godmund af Glasfivulbe, der var paa Veien til Geirrød af Niseland for at hylbe denne. Thorstein fulgte med ham over Grændseaaen Hemra til Geirrøds Hof. Her hjalp han ved Tryllemidler Godmund og dennes Mænd i forskellige Lege og Etyrkeprøver mod Geirrød og hans Mænd. Til sidst fremfaldte han i Hallen en Regn af vældige Gnistre, der omsider blænde og dræbte Geirrød, hvorpaa Godmund bemægtigede sig hele dennes Rige.

Af Begivenhederne hos Geirrød har Thor i Kvæder faaet Navnet „Geirrøds Fjende“ og Løse „Geirrøds Gjest“, „Geirrøds Ristebundsflæde“.

Thors Kamp med Kungne.

45. En anden Jstun ved Navn Kungne (Hrungnir) var ogsaa Wjerne en haard Hals. Engang da Thor var faren østefter at flaa Trolde, red Ddin ud paa Sleipne til Jstunheim og kom til Kungnes Bolig. Kungne spurgte, hvem den Mand var med Guldhjelm, som kunde ride baade i Luft og Hav; det maatte være en overordentlig god Hest, mente han. Ja, sagde Ddin, jeg skal sætte mit Hoved i Pant paa, at der ikke skal findes nogen saa god Hest i Jstunheim. Kungne paastod dog, at hans egen Hest Guldfare var langt raffere, satte sig op paa den i Brede og skyndte sig efter Ddin for at give ham Løn for hans Stortalenhed. Ddin sporede Sleipne og holdt sig altid et Stykke forud; men Kungne var saa betagen af Jstunraferi, at han ei vidste Ordet af, sørend han red ind af Naa-grinden. Da han kom til Hallens Dør, indbøde Wjerne ham til Drickelag, hvilket han tog imod og gik ind i Hallen. Man tog frem de Staalere, Thor pleiede at drikke af; men Kungne tømte hver og en som ingenting, og da han nu blev drukken, lod han det ikke mangle paa store Ord. Han skulde tage hele Valhall, sagde han, og flytte ned til Jstunheim, men sænke Naagaard ned og dræbe alle Guberne undtagen Freyja og Siv; dem vilde han føre hjem med sig. Freyja var den eneste, som torde stjenke for ham, og han skulde nok, mente han, drikke op alt Wjernesøl. Da Wjerne endelig bleve kjede af hans Stryberi, kaldte de paa Thor, som siebliffelig kom ind i Hallen, med Hammeren i Beiret og forfærdelig vred. Han spurgte, hvem der var Skyld i, at fule Jstner skulde drikke her, hvem der gav Kungne Lov til at være i Valhall, og hvorfor Freyja skulde stjenke for ham som ved Wjernes Gilber. Kungne kastede biftre Blik til Thor og svarede, at Ddin selv havde indbudet ham og tilfagt ham Sikkerhed. Denne Indbydelse skal du nok angre, inden du kommer ud, sagde Thor. Det er liben Wjere for Naaathor at dræbe mig vaabenløs, sagde Kungne, men strid med mig ved Landstjeldet paa Orjotunagaarde, om du har Mod dertil; det var ellers bunt af mig, at jeg glemte hjemme mit Skjold og min Stenkølle (hein), thi havde jeg Waabnene, skulde vi nu straks prøve Holmgang; men dræber du mig vaabenløs, erklærer jeg dig for hver Mand's Ribing. Thor vilde naturligvis ikke undslaa sig for Holmgangen; thi det var første Gang, Nogen havde udfordret ham. Kungne red afsted, saa hurtig han kunde, hjem i Jstunheim og blev overordentlig hadret af Jstnerne for sin Raffhed. De vare ellers hel angstelige over Kampens Udfald; thi falbt Kungne, deres stærkeste Kjæmpe, da kunde de vænte

fig slem Medfart af Thor. Derfor dannebe de paa Grjotunagaarbe en Mand af Ler, ni Mile høi og tre Mile bred under Armene. De kunde ikke faa stort nok Hjærte til ham, førend de toge Hjærtet af en Hoppe. Kungne derimod havde et trefantet Hjærte af Sten; hans Hoved var ogsaa af Sten, ligeledes Skjoldet. Han stillede sig med Skjoldet for sig paa Grjotunagaarbe og oppebiede Thor; sin Stenkølle havde han over Akflen og var ikke at spøge med. Lerjotnen, som hed Møtkurkalve, var derimod ubestridelig ræd (svá er sagt, at hann meig, er hann sá Þór). Thor havde sin Følgesvend Thjalve med sig til Holmsteovnen. Thjalve sagde: du staar uforfigtigt Jøtun, thi Thor kommer nedefra Jorden op til dig. Da tog Kungne Skjoldet under sig og stod paa det, men i det samme hørtes Torden og Synild; Thor kom i sin Mafakraft og kastede Hammeren i lang Frastand efter Kungne. Kungne tog Stenkøllen med begge Hænder og kastede den mod Thor; den mødtes med Hammeren i Luften og gif itu. Den ene Del faldt til Jorden, og derfra komme alle de Bjerge, hvoraf Brynestene (heindir) hugges; men den anden Del for i Hovedet paa Thor, saa at han faldt forover paa Jorden. Hammeren kom midt i Hovedet paa Kungne og slog Hjærnekallen ganske smaa; han faldt frem over Thors Hals. Thjalve havde imidlertid rundet en let Seir over Møtkurkalve. Men hverken Thjalve eller nogen af Verne kunde orke at løfte Kungnes Fod fra Thor, førend dennes treaarige Søn med Jarnsaga ved Navn Magne kom til, kastede Foden af som ingenting og sagde, at det var ilde, han ei kom før, thi da skulde han vist have staaet Jøtnen ihjel med den bare Næve. Da stod Thor op, roste sin Søn, sagde, at der med Tiden kunde blive noget stort af ham, og forærede ham Kungnes Hest Guldfare. Dbin fandt det urimeligt af Thor, at han forærede saa god en Hest til en Jøtunkvindes Søn, men ikke til sin egen Fader.

Thor reiste nu hjem til Thrudvang; men imidlertid stod Stenen fast i hans Pande. For at faa den ud søgte han Hjælp hos en Bølge eller Spaakvinde ved Navn Groa, Drvandelen den frøknes Kone. Hun sang Galder eller Tryllesang over Thor, indtil Stenen løsnebe. Da Thor merkede dette, vilde han til Gjengjæld glæde hende med en god Efterretning og fortalte hende, at han havde været nordpaa, vadet over Elvaagerne og baaret Drvandelen i en Meis paa sin Ryg fra Jøtunheim. Til Bevis herpaa kunde dette tjene, at Drvandels ene Taa, som havde staaet udenfor Meisen, var skamfrossen, saa at Thor maatte bryde den af, men han kastede den op paa Himlen og gjorde den til en Stjerne, der siden kaldtes

Ørvandels Taa; nu varede det vist ikke længe, før end Ørvandel kom hjem. Herover blev Groa saa glad, at hun glemte alle sine Kunstler, og Stenen blev derfor ikke løsere, men staar endnu i Hovedet paa Thor. Derfor maa man aldrig lade Brynesteene tvært over Gulvet; thi da rører Stenen sig i Thors Pande.

Anm. Ogsaa dette Sagn er, ligesom Sagnet om Thjasse og Jbuns Ran, behandlet af Harald Haarfagres Staldthjodolv fra Hvin i hans Kvad *Haustlöng*, af hvilke der meddeles store Stykker i *Snorres Edda*.

Ørvandel (Ørvandill) forekommer ogsaa som Mandnavn (Ørvendill). Det er sammensat med Vandill, der findes anført i *Snorres Edda* blandt Navne paa Jøtner og Søfonger. Navnets første Del er ör o: Ptil. Hos Saro forekommer det som Horvendillus (se nedenfor). Hos Tyskerne findes et lignende Navn i Formerne Auredil, Orendil, Orentil o. fl.; men Navnets første Del synes dog ikke at være det samme som i Ørvandel. Som tyske Navne findes ogsaa det usammensatte Wandil, Wendil, der muligvis hører sammen med Folkenavnet „Bandaler“, og det sammensatte Kerwantil, Gerwintil, Gørentil, der er det samme som Saros Gervendillus (o: Geirvandill), sammensat med kær, gær (o: Svøb, oldn. geirr).

Til disse Navne knytte sig hos de forskellige germaniske Stammer forskellige Sagn, der dog ikke med Sikkerhed kunne bringes i nogen indbyrdes Forbindelse. Et gammelt tydt Kvad fortæller nemlig om en Kong Drendel eller Erentel, der liber Skibbrud, bjerger af en Hæker Eisen, kommer i Besiddelse af Christi usyede Hjortel, faar siden den skønne Fru Breide til Egte og er selv en Søn af Kong Eigel i Trier. I „Heldenbuch“ kaldes Erentel den ældste af alle Helte. Grimm finder i ham et slags Edestykke til Odysseus (*Deutsche Mythologie*, 4. Ausg. I. S. 310). — Saro omtaler ogsaa, som nævnt, en Horvendillus, Søn af Gervendillus. Han er Underfonge i Sjælland og Faber til *Amletth* (*Amlóði*, angels. *Amlöð*); han brædes af sin onde Brøder Fenge. Angelsakserne synes at have brugt det samme Navn om et Stjernebillede, da der i deres Sprog findes et *Drð earendel*, der i Form svarer til det tydske Erentel, medens Betydningen minder om den nordiske Mytth om Ørvandel; angelsaksiske *Drð*forklaringer oversatte det nemlig med jubar, d. e. Glands, og *Exeterbogen* udtrykker sig saaledes om *Jomfru Maria*: (*Thorpes* Udgave S. 7, B. 20).

eála earendel,
engla beorhtast,
ofer middangeard
monnum sended,
and sóðfæsta
sunnan leóma,
torht ofer tunglas,
þu tida gehwone
of sylfum þe
symbles inlihtes.

D Straaleglands,
skjønnest blandt Engle,
over Midgaard
til Rennefær kommen,
du Solens sanbe
Straale saa klar,
de andre Stjerner
Ekin forduktende,
kun af dig selv du
stebe lyser.

Det omhandlede Stjernerbillede har man antaget at være Orion. Det er forresten en mærkelig Omstændighed, at Digtet Haustlång i hvert af de to Brudstykker, som deraf ere tilovers, fortæller Sagn, der staa i Sammenhæng med vore Forfædres Astronomi.

Thrym stjeler Njöllne.

46. Engang fik dog endelig Thor Leilighed til at lifte sig ind i Jötunheim og møtte sit Had imod Jötnerne. Han havde lagt sig til at sove, men søvnede Hammeren, da han vaagnebe. Han blev strækkelig vred, men søgte straks Raad hos Loke, som tilbød sig at lede efter Njöllne, naar Freyja vilde laane ham sin Fjederham. Freyja var straks villig, og Loke løi til Jötunheim, hvor han fandt Thrym, Thrusfernes Drot, paa en Høi, flettende Guldbaand for sine Hunde og klippende Manen paa sine Heste. „Hvor staar det sig med Ufer og Alver, og hvorfor er du ene kommen hid“, spurgte Thrym. „Det staar daarligt til“, svarede Loke; „er det maaffe dig, som har gjemt Thors Hammer?“ „Ja“, svarer Thrym, „jeg har gjemt den aatte Mile under Jorden og giver ikke slip paa den, førend jeg faar Freyja til Hustru“. Denne Betsleb bragte Loke tilbage til Aasgaard. Han gik med Thor hen til Freyja for at spørge hende, om hun vilde blive Thryms Hustru; men hun blev fnyfende vred og sagde rent ud nei. Betyrnede ginge Uferne til Things og raadfløge om, hvad der herved var at gjøre; men Ingen vidste nogen Udvei, førend Heimball foreslog, at man skulde udklæbe Thor i Freyjas Dragt, med Brifinge-Smykket og alt Tilbehør. Thor vilde nødig til og syntes, det var Skam, men lod sig dog overtale; han blev udklædt med Skjorter, Brude-Lin, Hovedklæde, Nøgler ved Beltet, Brifing og store Udelstene paa Brystet. Loke klæbte sig ud som Tjenestepige og fulgte med. Thors Butte bleve spændte for, og de kørte afsted, saa Bjerge revede, og Jorden stød i Sue. Da de nærmede sig Thryms Bolig, hørte han alle Jötner staa op og pynte Bønkene til Freyjas Ankomst. „Jeg har guldhornede Hjør, sorte Øksne, Klenodier og Smykker i Mængde“, sagde Thrym, „kun Freyja fattedes mig endnu“. Det var tidligt paa Aften, og derfor sattes Mad frem for de Ryfkomne. Thor spiste alene for sin Person en hel Okse, aatte Sakker, alle Slikkerier for Kvinderne og drak dertil tre Sold (Lønder?) Njød. „Saa man nogensinde en Brud bide hvasfere til og drikke mer“, spurgte Thrym. „Freyja længtede saa sterkt efter Jötunheim“, sagde Loke, „at hun ei har smagt Mad i aatte Dage“. Thrym bød nu Hovedet ind under Hovedlinet for at kysse Bruden; men hun satte saa hvasse Dine paa

ham, at han for langt tilbage med de Ord: „hvorfors er Freyjas Dine saa skarpe? der brænder jo Jld i dem“. „Hun har formedelst Længsel ikke kunnet sove i aatte Nætter“, svarede Loke. Da kom Thryms søle Søster ind og bad om Brudgave; Thrym befalede, at Mjøllne skulde bringes ind og lægges i Brudens Skjød, for dermed at indvie Egtefædet. Da Thor atter holdt Hammeren i sin Haand, blev han hjærtelig; nu reiste han sig og anrettede et frygteligt Blodbad. Thrym var den første, som saldt for Mjøllne; dernæst dræbte Thor hans Søster og knuste Jøtnens hele Æt. Saaledes fik han sin Hammer igjen.

Ann. Dette Sagn har længe vedligeholdt sig i alle tre nordiske Lande. I Peder Syvs Kjempeviser (I Part No. 22) forekomme Viser om Thord af Hafsgaard og Løse-Greven; den stemmer paa mange Steder Ord til andet med den gamle Fortælling. Thord paa Hafsgaard er naturligvis Thor af Haagaard, Thosse-Greven er Thusfernes Greve eller Herre d. e. Thrym, Løse kaldes Løkke Leiemand og udgives for Thors Broder. Freyja hedder Jomfru Frøblefsborg. I en norsk Visse hedder Thor Tore-Kall, i en svensk Thore-Kar. Der kaldes ogsaa Thrym Trolle-Tram, d. e. Trollden Thrym.

Drifinge-Smykket.

47. Paa disse Thors Vandringer viser Loke sig for det meste som en god Ven af ham, i det mindste tilsynelabende. Imellem Heimball og Løse herskede derimod et Dødsfiendskab, der vedvarede lige til Verdens Ende. Dette Fiendskab viste sig blandt andet, da Løse havde stjaalet Drifinge-Smykket fra Freyja. Løse gjemte det i Havet ved Klippen Singastein (o: havombruste Sten) og forsvarede det selv i en Sæls Stikkelse. Heimball forvandlede sig ogsaa til en Sæl, angreb Løse og søgte ham til igjen at udløvere Smykket. Saaledes synes hine før (Side 22) omtalte korte Antydninger i Snorres Edda at maatte forklares, og dette er da det egne gamle Sagn. Derimod gives der en anden, høist forskjellig, silbigere og uegte Fortælling (se Fornald. Sögur, I. 391 flg.) herom, der lyder omtrent saaledes: Freyja havde faaet Drifing af fire Dverge, men Ddin fik selv Lyst paa det og bad Løse stjele det til ham. „Det er vanskeligt“, sagde Løse, „fordi Freyjas Stue er saa sterkt bygget og vel tillaaet, at Ingen kan komme derind uden hendes Vilje“. Ddin befalede ham alligevel at forsøge sin Lykke, og der var da intet Andet for. Da han kom til Døren, var der ikke mindste Rabning at finde; han forvandlede sig til en Flue og krøb rundt om Laasen; endelig opbagede han høit oppe en liden sin Sprekke, som han trængte sig igjennem, og saaledes kom han ind. Freyja laa og sov med Smykket om Halsen, med

Daafen vendt nedad; derfor skabte han sig til en Leppe og stak hende saa haardt paa kinden, at hun vaagnebe og vendte sig. Paa denne Maade kom Daafen til at vende op, og da han havde paataget sig sin naturlige Skikkelse, listede han Smykket bort. Han gik ud af Døren, der kunde lukkes op indenfra, og bragte Odin Smykket. Freyja merkede Lyveriet, straks hun vaagnebe, og klagede for Odin. Han svarede, at hun blot paa det Vilkaar skulde faa Smykket igjen, hvis hun kunde bringe to mægtige Overtonger med alle deres Krigsmænd til at stride uafslægt, saaledes at de Faldne stedse reiste sig op igjen. Paa denne Maade bevirkedes Hjadninge-Kampen (hvorum siden). Men i Edda staar Hjadningelampen ikke i mindste Forbindelse med Brifinge-Smykkets Ran, og den silbigere Beretning melder desuden om en Christen Konge, der skulde gjøre Ende paa denne evindelige Kamp. Derfor er det tydeligt, at denne Beretning er sammensmedet længe efter Christendommens Indførelse.

Anm. Ogsaa Angelsakserne kendte et Broinga-mønt. Smykkets Ravn saar maasse i Forbindelse med det oldn. Ord brisingr, Ild; endnu bruges i norske Dialekter Brifing i Betydningen „Baal, Blus“ og brisa „lyse, bluse“. Ravnets Betydning bliver da „det glindsende Smykke“.

Balbers Død.

48. Under saadanne Uroligheder og Kampe hengik Wernes Tilværelse. Dog havde de endnu Balder, Ustyrlighedens rene Gud, imellem sig; saa længe han var til, kunde Bold og Ondskab endnu ikke faa ret Indpas i Verden. Men omsider begyndte han at foruroliges af ilbevarslende Drømme, som satte alle Guderne i Stræk. Werne samlede sig til Things, Afsynjerne til Samtale, og de raadsloge om, hvad dette monne betyde. Odin red da afsted paa Sleipne lige til Niolheim for at raadsørge en afbød Bølge eller Spaatvinde. I Niolheim begav han sig udenfor den østlige Indgang til Høls høie Holig, hvor han vidste, at Bølven laa. Han kvad Valgalder (dødsopvækkende Trolldom) for at kalde hende frem og udtalte Besværgelser, der nødte Bølven til at rejse sig af sin Døds-Slummer for at svare paa hans Spørgsmaal. Kun nødig stod hun op og spurgte, hvo der voldte hende dette Besvær; Sneen dækkede mig, sagde hun; Regnen pibstebe mig, og Duggen vædebe mig; jeg var alt længe død. Jeg heber Vegtam, sagde Odin; fortæl mig nu, hvem det er, til hvis Modtagelse Høls Holig er saa prægtigt beredt. Det er Balder, svarer hun; Njorden er alt brygget for ham, og Werne ere fortvilede. Hvem skal da vorde Balder's

Danemand, spurgte Odin. Hød skal bringe sin herlige Broder til Hel, var hendes Svar. Hvo hevner hans Drab paa Hød, spurgte Odin. Kind fødder en Søn (Baale) i Vestens Sale, sagde hun; han vasker ei sin Haand, Hømmer ei sit Haar, førend han bringer Balder's Danemand paa Baalet; kun nattegammel dræber han ham. Men svar mig nu paa et eneste Spørgsmaal, inden du faar lægge dig til at sove, sagde Odin; hvilke Møer er det, som græde saart og kaste fine Halsklæder mod Himlen? Nu skjønner jeg, at du ikke er Begtam, som du sagde, men Odin, svarede Bølven. Du er lige saa lidt en Bølve eller vis Kvinde, var Odins Svar, thi du er de trende Thussers Moder. Rid kun hjem, Odin, sagde Bølven; mig skal ingen Levende mere besøge, før Gudernes Undergang stunder til.

Frigg tog alle skabte Ting i Ed paa, at de ei vilde tilføie Balder noget Ondt, — som Jib og Vand, Jærn og alstens Malm, Sten, Jorden, Træerne, Eggdomme, Dyrene, Giften o. s. v. Nu troede UGjerne sig sikre og fornsiede sig endog paa Thinget med at lade Balder staa frem, medens alle de Andre dels skjøde, dels hug eller kastede Sten paa ham; thi hvad man end gjorde, skabede det ham ikke. Derover var Loke hel ærgerlig. Han tog en Kvinde's Skikkelse paa sig og gik til Frigg i Jensele. Frigg spurgte Kvinden, hvad UGjerne toge sig for paa Thinget. Alle styde efter Balder, uden at det skaber ham, svarede hun. Ja, sagde Frigg, jeg har ogsaa taget Ed af alle Baaben og Træer paa, at de ei skulle gjøre ham noget Ondt. Er der da ikke en eneste Ting, som ei har aflagt en saadan Ed, spurgte Kvinden. Jo, svarede Frigg, rigtignok vokser der en lille Bond østenfor Balhall, ved Navn Misteltein (mistilteinn); den synes mig for ung til at tages i Ed. Derpaa gik Loke bort, stød Misteltein op og gik til Things med den. Hød stod yderst i Ringen, fordi han var blind. Loke gav sig i Snak med ham og spurgte, hvorfor han ikke skjød efter Balder. Jeg kan jo ikke se, hvor han er, sagde Hød, og desuden er jeg vaabenløs. Du kan dog gjerne gjøre som de Andre, sagde Loke, og vise Balder den samme UGere; kom her, tag denne Bond og skyd imod ham; jeg skal vise dig, hvor han staar. Hød tog Mistelteinen, lod sig stille til Rette af Loke og skjød paa Balder; straks fløi Studdet igjennem ham, saa at han faldt død ned. Det er den første Ulykke, som nogeninde har truffet Guder og Mennekter. Da UGjerne saa Balder falde, tabte de rent Mælet af Forfærdelse, og Ingen rørte sig for at løfte ham op; de saa paa hverandre og vare alle lige forbitrede paa Ophavsmanden; men de kunde ikke hevne Drabet, da der var saa helligt et Fristed. De kunde i Førstningen ikke tale for Graad, og Odin var

faa meget mere betagen af Sorg, som han skønnede klarest, hvilket Slaar Æserne lede ved Balbers Død. Da Guberne kom noget til sig selv, spurgte Frigg, hvo iblandt Æserne der vilde erhverve hendes Guldstab og Naade ved at ride Helveien, faa Valder i Tale og spørge Hel, hvad hun vilde have for at slippe ham løs og lade ham drage hjem til Naaogaard. Hermod tilbød sig og fik laant Sleipne til Reisen; han satte affted i al Hast.

Æserne toge Balbers Lig og førte det til Søen. Der stod hans store Skib Ringhorne (Hringhorni) trukket paa Land; de vilde styde det ned i Søen og siden indrette Balbers Baal derpaa, men de kunde slet ikke faa det frem. Da maatte de sende Dub til Jotunheim efter Gygen Gyrrøkken; hun kom ridende paa en Ulv med Hugorme til Løile. Hun steg af, og Dbin satte fire Bersekerer til at passe paa hendes Hest; men de kunde ikke holde den, førend de fik lagt den ned. Hun gik til Fremstavnens af Skibet og stød det ved første Tag ud med saadan Fart, at der stod Ild af Lunnerne (Mullerne), og al Jorden flau. Thor blev vred og vilde knuse hendes Hoved; men alle de andre Guder bade om Naade for hende. Nu blev Balbers Lig baaret ud paa Baalet, og da hans Kone Nanna, Neps Datter, saa det, brast hun af Sorg og døde; derfor blev hun ogsaa lagt paa Baalet. Derpaa tænkte man det an; Thor stillede sig hos og indviede Baalet med Njallne, men foran hans Fødder løb en Dverg ved Navn Lit, ham sparkede Thor med Foden op i Ilden, saa at han brandt med. Til denne Brand kom der mange Slags Væsner; først Dbin, med ham kom Frigg, Valkyrjerne og hans Navne; Frey agede i en Kjerre med Galten Gyldenbørste eller Slibrugtanne. Heimball red paa sin Hest Guldbtop; Freyja agede med sine Katte. Der kom og en Mængde Him-Thusser og Berg-Riser. Dbin lagde Ringen Draupne paa Baalet, og der siges, at denne Ring nu først fik den Egenstabs, at der hver niende Nat dryppe aatte ligesaa massive Ringe fra den. Balbers Hest blev ført ud paa Baalet med fuldstændigt Sadelstøi.

Imidlertid var Hermod paa Reisen til Hel. Han red ni Rætter gjennem mørke og dybe Dale, hvor han Intet kunde se, førend han kom til Naen Gjøll og red over Gjallarbroen, som er tækket med lysende Gulb. Den Pige, som vogter Broen, heder Mødgunn (Mødgudr); hun spurgte efter hans Navn og Æt og sagde: forleden Dag rebe fem Fylker døde Mænd over Broen, og dog dundrer den ligesaa meget under dig alene som under alle dem tilfammen; heller ikke har du døde Mænds Æt, hvorfor rider du da ad Helveien? Jeg skal ride til Hel, sagde han, for at lede efter Balder; har du

ellers seet noget til ham paa Helveien? Ja, sagde hun, Balder har rebet over Gjallarbroen, og Helvelen gaar der nedentil og nordøster. Da red Hermod, indtil han kom til Helgrinden. Han steg af Hesten, spændte Sadelgjorden fastere, satte sig op igjen og gav den af Sporerne; den sprang saa høit over Grinden, at den ikke engang rørte derved. Hermod red lige til Hallen, steg af Hesten og gik ind; der saa han sin Broder Balder sidde i Høisædet. Han forblev der om Natten; men om Morgenen bad han Hel lade Balder ride tilbage med ham og fortalte hende, hvilken Fortvivlelse der var blandt Æserne. Hel sagde, at hun vilde prøve, om Balder var saa almindelig elsket, som der gik Ord af; hvis alle Ting i Verden, sagde hun, baade levende og døde, begræde ham, da skal han komme tilbage til Æserne; men hvis der er Noget, som ei vil græde, da skal han forblive hos mig. Hermod stod nu op, og Balder fulgte ham ud, tog Ringen Draupne og bad ham bringe Dbin den til Afmindelse. Nanna sendte et Hovedklæde til Frigg og endnu flere Gaver, til Fulla en Fingerring. Derpaa red Hermod sin Bei lige til Naasgaard og fortalte her, hvad han havde seet og hørt.

Æserne sendte nu Bud rundt omkring i Verden for at bede alle Ting græde Balder ud af Høls Bold; alle gjorde det, Menneffene, Dyrene, Jorden, Stenene, Træerne og al Malm, og endnu ser man dem græde, naar de komme fra Frost i Hebe. Men da Sendemændene drog hjem efter fuldbragt Ærende, fandt de en Gule, hvor der sad en Gyge ved Ravn Thøff; hende bade de ogsaa græde Balder fra Hel, men hun svarede:

Thøff mon græde
tørre Taarer
over Balder's Daalfart.
I Liv og i Død
lige fremmed han er mig;
Hel beholde, hvad hun har.

Saalebes blev der altsaa intet af Balder's Gjenkomst. Men Gygen var ingen anden end Løse, som allerede havde voldt Balder's Død og nu tronebe sit Bert. Men hans Straf udeblev ikke. Ogsaa paa Høbd maatte Drabet hevenes, og efter Bølvens Ord til Dbin skulde dette ske ved Baale, Dbins og Minds Søn. Men de nærmere Omstændigheder ved denne Begivenhed omtale Eddaerne ikke.

Anm. Begtam betyder „Banbringsmand“, eg. vant til Veien. Dbin lægger til, at han er Søn af Baltam b. e. den Stridsvante. Det sidste Spørgsmaal, som Dbin forelægger Bølvén, synes kun at være fremsat for at sætte hende paa Prøve og give hende at forstaa, at det var

Obin, hun talte med. Betydningen deraf er vistnok umulig at udgrunde. Obin spørger hende saa strengt, at han endog lægger til: sig mig dette ene, thi før saar du ei Lov til at sove. Naar Obin talder Bølven trende Thuserss Roder, kommer man uvilkaarlig til at tænke paa Hygen Anger voba, der fødte Hel, Fenre og Formungand; hun svarer ogsaa fuldkommen til sit Navn: den uslykkespaende. — Om Obins Besøg hos Bølven handler i den ældre Edda Kvadet Vegtamsakviða eller Baldrs Draumar.

Om Hød er forhen talt (Side 22). Misteltein betyder ligesom Mistel-Treen, Mistel-Kleppen; og Mistelen har til alle Tider været anseet for en Trylleplante. — Navnet paa Balbers Skib, Ringhorn (Hringhorni), betyder „det ring-hjørned“. Hyrroffen (Hyrrokkinn) er „den af Jib sammenstrampne“. Navnet paa Dvergen Lit betyder som Appellativ (Litr) „Løb, Farve“. Thokk, Navnet paa den forvandlede Loke, betyder „Lal“ (her vel ironisk, altsaa „Uafnemmelighed“).

Eges Gilde.

49. Vjerne vare forbitrede paa Loke over hans Udaad og Ondskab; men endnu kunde de ikke ret overbevise ham derom og maatte derfor taale ham imellem sig. Omfider gif dog hans Ubluighed saa vidt, at han selv gjorde sig til af sin Forbrudelse og uden Sky haaned alle Guberne. Dette skede i Eges Aarsgilde. Her var Obin og Frigg, Siv, Drage, Idun, Ly, Njord, Skade, Frey, Frenja, Vidar og Freys Tjenestefolk Byggve og Beyla foruden Loke og mange andre Vjer og Alver tilstede. Kun Thor var borte paa Østertog. I Eges prægtige Hal, hvor Gulb tjente til Rykning og Øllet frembar sig selv, maatte Lyftigheden være stor. Eges Tjenere Elbe og Jimafeng hørte megen Ros af Guberne for Raffhed. Heri kunde den onde Loke ei finde sig, men dræbte Jimafeng, uagtet Stedet var fredhelligt, og Vjerne bleve derover saa forbitrede, at de sloge sine Skolde sammen, udstødte Truselstraab mod Loke og jage ham bort til Skogs. Derpaa satte de sig til at drikke igjen. Men Loke kom snart tilbage, traf Elbe udenfor og spurgte ham, hvad Samtaler Vjerne førte ved Bordet. Om sine Vaaben og Heltebedrifter, svarede Elbe, og der er Jngen, som just taler venstabeligt om dig. Jeg vil dog gaa ind, sagde Loke, og se paa dette Gilde; jeg skal nok give dem det glatte Lag og forbitre dem Njåben. Vogt dig blot, sagde Elbe, thi kommer du med Ukvemsord til Guberne, saa tør de nok lade dig bøde alvorligt derfor. Nei ved du hvad, Elbe, var Lokes Svar, skulle vi to til at mundhugges, da vil jeg nok blive din Mester i at svare. Elbe taug, og Loke gif ind. Der opstod en almindelig Tausshed, og Loke bad om at faa drikke for at slutte sin Løst. Hvi tie J, sagde han, kunne J da ikke tale? An-

vifer mig enten Blads ved Bordet eller jager mig bort igjen! Brage sagde, at Weserne albrig vilde give ham Blads hos sig; men Lofe mindede Dbin om, at de i Tidens første Dphav sluttede Fostbroderklub ved at blande Blod sammen, og at Dbin da lovede ei at smage nogen Drik, der ei blev buden dem begge. Dbin bad nu Vidar lade Lofe sidde hos sig, for at man kunde være fri for hans Grovheder, og Vidar reiste sig og skjenede for Lofe. Lofe drak alle Wesers og Aafnyjers Staal undtagen Brages. Denne hød ham sin Hest, sit Sverb og sin Arming, hvis han vilde være rolig; men Lofe svarede med Spot, at Brage nok ikke eiede nogen af Delene; du er ræddest for Kamp og mest bange for Stud af alle Weser og Alver, som sidde herinde, sagde han. Var jeg kun saa sandt udenfor Hallen med dig, som jeg er indenfor, da skulde jeg nok bære dit Hoved i min Haand, sagde Brage. Du er rask nok, saa længe du sidder, Brage Bænkeryder, var Lofes Svar; er du vred, saa kom og slaas med mig. Jeg beder dig Brage, sagde hans Hustru Idun, mundhugges ei med Lofe her i Egges Hall. Xi stille, Idun, sagde Lofe, du som kender saa lidt til Belanfstændighed, at du med dine hvide Arme omfavne din Broders Banemand. Jeg vil blot saa Brage rolig, svarede Idun; Lofe agter jeg ikke at angribe. Nu sagde Gevjon: hvorfor ville I to mundhugges her? Lofe ved jo, det hele er Spøg. Lofe stoppede Munden paa hende ved at minde hende om et tidligere Kjærlighedsæventyr; men Dbin advarede Lofe for at paadrage sig Gevjons Brede, da hun kjendte Alles Skjebne lige saa godt som Dbin selv. Lofe bad Dbin tie og bestyldte ham for at have givet de daarlige Kjæmper Seir, uagtet de ei fortjente den. Om end saa var, sagde Dbin, saa hull paa, at du i aatte Vintre under Jorden var en melkende Ko og en Kvinde. Det var noget af det Beste, man i Oldtiden kunde sige om en Mand, og Lofe betalte derfor Dbin med samme Mynt ved at minde om, at denne engang paa Samss havde drevet paa Seid og Trolldom efter Vølvers Vis. Frigg blandede sig i Samtalen og sagde, at Dbin og Lofe albrig burde fortælle, hvad de i Tidens Dphav havde foretaget sig; men Lofe bragte straks den gamle Historie paa Bane, hvorledes Frigg engang i Dbins Fravær egtede hans Brødre Bilje og Be. Havde jeg kun en Søn herinde saadan, som Valder var, sagde Frigg, da skulde du ikke slippe godt herfra. Du vil nok saa mig til at opregne flere af mine flumme Streger, svarede Lofe, det er jo netop mig, som voldes, at du ei mere faar Valder at se. Du er rasende, Lofe, sagde Freyja, at du tør opregne dine onde Handlinger; thi Frigg kender Skjebnens Gang, hvorvel hun ikke fortæller det til Nogen. Xi du stille, sagde Lofe;

her er neppe En blandt Ufer og Alver, uden at han har været din Kjæreste; du er en Hæfsetvinde, fuld af Ondskab: du har jo endog havt din egen Broder til Elsker. Det er dog ikke farligt, sagde Rjørð, om Kvinderne have Elskere; langt verre er det, at du, kvindagtige Gud, kommer her blandt os. Hvad vil du snakke, svarede Lote, du, der blev sendt østeraa som Gissel og blev saa haanligt behandlet af Hymes Møer. Er jeg end bleven sendt som Gissel, sagde Rjørð, saa har jeg dog faaet en Søn (Frey), der ansees som en af de ypperste blandt Uferne. Ja hvad hjælper det, sagde Lote, naar du har faaet ham i Egteskab med din Søster? Jo, tog Ty til Orde, Frey er den bedste blandt Ufernes Ungeravnede; han volber ingen Mø eller Mand's Røne Graad; han løser Enhver fra Vaand og Lænker. Hold du din Mund, Ty, svarede Lote, du er mindst stiftet til at bilægge Strid; hust paa, hvorledes Fenrisulven sleb Haanden af dig. Ja, men saa ligger den ogsaa bunden til Verdens sidste Tid, sagde Ty. Den ligger bunden udenfor Naens Dø, tillagde Frey, og du, ondskabsfulde, skal komme til at ligge paa samme Raade, hvis du ei nu tier. At, du har kjøbt Gerd Gymesdatter for Guld og for dit gode Sverd, sagde Lote; naar Muspels Sømmen ride over Mørkved, ved du ei i din Nød, hvorfra du tager Vaaben. Var jeg saa høibyrdig som Frey, skulde jeg knuse hvert Lem paa dig, din Men-Kraake, udbød Byggve. Hvad vil du tale, din usle Fadstikker, der altid har krøbet i Skjul, hvor det gjalbt, sagde Lote. Heimball bestyldte Lote for at være druffen. Xi stille du Heimball, svarede Lote, thi i Tidens Ophav bestemtes dig det usleste Liv: du maa altid vaage for Guberne uden at torde tage Hvile. Skade truede nu: du er rast nok, Lote, men du faar ikke længe frit Spil: Guberne skulle binde dig med din egen Søns Indvolde. Lad saa være, sagde Lote, jeg kan dog rose mig af, at jeg var Hovedmanden til din Fader Thjassens Drab. Derfor skal jeg og oplægge de verste Raad imod dig, gjenmælede Skade. Siv tog nu et Væger, drat Lote til og bad ham lade Skade i Fred; men han svarede med at rose sig af Gumbewisninger, han engang skulde have nydt hos Siv. Nu hører jeg Fjeldene skjelve, sagde Beyla, nu kommer Thor, og han kan nok saa dig til at holde Mund. Medens Lote skjeldte Beyla ud, kom Thor ind og truede Lote med sin Hammer; han var overmaade vred. Endda vovede Lote at mufte en Stund. Hvorfor er du nu saa modig? sagde han; du er ikke nær saa kje, naar Ulven angriber Dvin. Jeg skal kaste dig langt hen i Østen, saa at aldrig Nogen skal saa dig at se, sagde Thor. Nævn aldrig noget om dine Østfarter, svarede Lote, hust blot, hvor ræd du var i Skrymes Handste,

og hvor fast hans Remme vare knyttede om Nisteposen; saa sulden du var, maatte du dog undvære Maden. Tier du nu ikke, sagde Thor, saa skal du i Diebliffet være nedenfor Helgrinden i Niulheim. Jeg har nu sagt, hvad jeg vilde, sagde Loke; nu gaar jeg min Vej, alene for din Styld, Thor, da jeg ved, at du pleier at slaa til; men du, Uge, skal aldrig mere komme til at gjøre noget Gilde; thi Luen skal fortære alt, hvad du eier.

Dermed gif Loke bort og skjulte sig paa et Fjeld; der gjorde han et Hus med fire Døre, saa at han inde fra Huset kunde se til alle Ranter. Ofte om Dagen tog han ogsaa Lahestikkelse paa sig og gjemte sig i Fraanangers Fos. Han pønsede paa, hvad Snaare vel Uferne vilde bruge for at tage ham i Fossen, og medens han saaledes sad i Huset, tog han Ringarn og bandt det i Master paa samme Maade, som man siden pleier at binde Net. Da saa han, at Uferne ikke vare langt borte; thi Odin havde seet fra Lidskjald, hvor han var. Han skyndte sig at kaste Nettet paa Jlden, der brandt foran ham, og styrte sig ud i Fossen. Da Uferne kom til Huset, gif den vise Kvaase allerførst ind, og saasnart han saa Falen eller Affen af det opbrændte Net paa Gruen, skjønede han, at det var et Redskab til at fange Fisk med, og meldte det til Uferne. Strafsfattede de sig til at gjøre et Net efter det, som de saa paa Affen, og da det var færdigt, gif de til Elven og kastede Nettet i Fossen. Thor holdt i den ene Ende og alle Uferne i den anden. Da de traf Nettet, svømmede Loke foran og lagde sig ned mellem to Stene, saa at Nettet gif over ham; dog kjendte de, at det rørte ved noget Levende. De gif anden Gang op, kastede Nettet ud og bandt saa tunge Lød derved, at Intet kunde komme under, og Loke gif foran det, indtil der ei var langt til Sæen; da sprang han over Louget og op i Fossen igjen. Men nu saa Uferne ham; derfor gif de tredie Gang op og delte sig i to Hobe, saa at hver holdt i sin Ende, men Thor vadede midt i Elven. Saaledes drog de Nettet ned mod Sæen. Nu maatte Loke enten løbe ud i Sæen, hvilket var Livsfare, eller anden Gang springe over Nettet; det sidste prøvede han paa, men Thor greb fat paa ham og fik holdt ham fast ved Halen, uagtet han gled et Stykke i hans Haand; derfor er Laksen saa smal bagtil. Nu var altsaa Loke tagen udenfor alle fredlyste Steder og fik derfor heller ingen Naade. Uferne bragte ham til en Hule, hvor de toge tre Heller og satte dem paa Kant, men sloge Gul igjennem hver af dem. De toge Lokes Sønnen Vale og Nare; Vale forvandlede de til en Ulv, og straks rev han sin Broder isønder; nu toge Uferne dennes Larve og bandt dermed Loke over disse tre

Stene, saa at en stob under hans Skuldre, den anden under hans Lænder, den tredje under Knæhæfterne. Baandene bleve til Jærn. Skade tog en Edderorm og festede op over ham, saa at Edderet skulde dryppe ned i hans Ansigt. Sigyn, Lokes Hustru, staar hos ham og holder et Fæd under Edderdryppet, men naar Fædet er fuldt, maa hun gaa hen og slaa det ud; imidlertid drypper Edderet ham i Ansigtet, og han rykker da saa sterkt til, at hele Jorden skjælver. Det kaldes siden Jordskjælv. Saaledes ligger han bunden indtil Gubernes Undergang.

Anm. Den yngre Edda melter Intet om Lokes Ufvemsord hos Æge, men fortæller om den Svøn, Guberne toge over ham, straks efter Beretningen om Balbers Døb. Den ældre Edda er her vittløstigere; den har et helt Kvad om Lokes Grovheder (Lokasenna eller Ægisdrekkja) og siger udtrykkelig i et prosaisk Tillæg ved Slutningen, at Loke først da fik sin Straf. Völuspá omtaler ogsaa Lokes Straf; der staar, at han blev bunden med Vales Lærme.

Lokasenna hentyder til flere Sagn, som ellers ikke ere optegnede, f. Ex. Dbins og Lokes Fokbroderstab, Lokes forvanblede Tilstand i Underverdenen, Gubindernes Kærlighedsæventyr, o. s. v. Naar det heber, at Idun Kærligen omsavnede sin Broders Banemand, saa maa vel Brage være ment hermed, men derom meldes ellers Intet. Bestyblningen mod Frigg, at hun elskede Dbins Brødre, sigter til det samme Sagn, som berettes i Snorre Sturlesøns Heimskringla, Jnglingasaga Cap. 3. Ligeledes fortælltes i Jnglingasaga Cap. 4, at Njörd, medens han var hos Banerne, havde taget sin Søster til Ægte, hvilket et var tilladt efter Æfernes Lov.

Rangt og meget af, hvad Loke fremfører og Æferne svare, er mørkt og uforstaaeligt; meget er ogsaa tilbels uanstændigt, men ofte latterligt nok. Det heber om Freyja: þegi þú, Freyja, þú ert fordæða, ok meini blandin mjök; siz þik at bróðr þinum stóðu blid regin, ok mundir þú þá, Freyja! frata. Om Gefjon: þegi þú, Gefjon! þess mun ek nú geta, er þik glapði at geði sveinn inn hvíti, er þér sigli gaf, ok þú lagðir lær yfir. Om Njörd: Hymis meyjar höfðu þik at hlantdrogi ok þér i munn migu. Bestyblningen før at have været et kvindeligt Dyr eller overhoved en Kvinde var i Oldtiden saa nærgaaende før en Mand, at den udtrykkelig var forbuden i Loven.

Danste Sagn om Balbers Døb.

50. Ogjaa den gamle danske Historieftriker Saxo har en Beretning om Balbers Døb; men denne afviger i høi Grad fra Eddaernes Fortælling og viser, at de islandste Rilbers Fremstilling af Gubelæren ikke uden videre tør tages for sællesnordist, hvad de enkelte Myther angaar. Balbers Banemand heber hos Saxo Hother (Hotherus), Søn af Gothhrod. Han er ikke en blind Gub, men en rask og deilig Kongesøn, der fra sin Ungdom af

ubmerker sig ved sin store legemlige Styrke og sin Ferdighed i alskens mandige Idrætter. Han søgte sin Lige i Svømning og Due-
 skydning og blev ikke overgaaet af Nogen i Spil paa Strengelæg. Han elsker sin Fosterfader Gevars Datter Nanna og elstes af hende igjen; men Odins Søn, den mægtige Halvgud Balder, faar hende at se og frier til hende, kjønt forgjæves; derfor beslutter han at dræbe Gøther. Denne faar Alt at vide af nogle Skovpiger; han raadfører sig med Gevar, der fortæller ham, at Balder ei kan saares af noget Vaaben undtagen Skovtrolben Mimings Sverd. Dette fik han fat efter megen Besvær. Balder bekrigede Gøther og Gevar, men tabte et stort Sølslag, uagtet alle Guberne, endog Odin og Thor, kjæmpede paa hans Side; Thor knuste Alt med sin Rølle, men da Gøther fik kløvet dens Staft, toge selv Guberne Flugten. Derpaa egtede Gøther Nanna og besteg Sveriges Throne, hvortil han havde Arveret. Balder fortsatte Striden imod ham med større Held, overvandt ham i to Slag og tilkjæmpede sig Danmarks Krone, efter hvilken Gøther ogsaa stræbte. Alligevel tærede den ulykkelige Kjærlighed paa hans Kræfter. Han kunde ei længere gaa, men maatte altid høre. For at skaffe ham Kræfter igjen tillavede tre guddommelige Jomfruer (Valkyrjer?) ham en Drif af Orme-Ebber. Gøther fik Alt at vide af hine Skovpiger og skyndte sig i Tide at bekrige Balder; der skod et Slag mellem dem, som varede en hel Dag, uden at Nogen fik Seiren. Om Natten gik Gøther ud, traf der de Jomfruer, der berebede Styrkebrikken, og bad dem om at faa noget deraf; men de turde ikke andet end negte ham det, uagtet de forresten undte ham alt Godt. Paa Tilbageveien var han dog saa heldig at møde Balder ganske alene, stak ham med Sverdet og gav ham et Saar, der tre Dage efter endte hans Liv. Saaledes døde Balder, og Gøther blev ogsaa Konge i Danmark. Odin raadspurgte Spaafolk, hvorledes han skulde hevne Balder's Drab, og Finnen Rosthjøv (Rostiophus) svarede, at Rind, den rutheniske eller russiske Konges Datter, skulde føde ham en Søn, og at denne skulde hevne sin Broder. Odin forklædte sig, tog Tjeneste som Krigsmand hos Kongen og udtrettede saa utrolige Heltegejrninger, at han snart blev Kongens mest betroede Mand. Nu friede han til Rind, og Kongen gav sit Samtykke; men hun var for stolt til at ville have ham og affærdigede ham med et Drefigen. Næste Aar kom han igjen til Hoffet i Skikkelse af en Smed, forarbejdede de deiligste Smykker af Sølv og Guld og skjenkede Kongebatteren dem, men da han bad hende om et Kys, fik han kun et nyt Drefigen; hun vilde ikke have saa gammel en Mand. Trede Gang kom han som en prægtig Ridder; men Ubsaldet af

hans Frieri blev det samme. Endelig kom han for fjerde og sidste Gang i Pigestikkelse og blev antagen mellem Kinds Kammerpiger; den foregionne Kammerpige gav sig især ud for at være flink i Sægtkunsten, og da Kongebatteren blev farligt syg, spurgte man hende om Raad, og hun helbredebe Kind imod at faa hendes Kjærlighed til Søn, og saaledes havde da Dbin udrettet, hvad han vilde. Kind blev hans og søgte en Søn, der af Saro kaldes Bo (Bous), som altfaa svarer til Eddaernes Baale. Dog ved Saro intet at fortælle om hans tidlige Styrke og Manddomsprøve, eller hvorledes han ikke vasker sig eller kjæmmer sit Haar. Det heber blot, at Bo bekrieger Hother, at denne faldt i Slaget, men at Bo selv blev dødeligt faaret, saa at han opgav Manden Dagen efter. Eddaerne lade derimod Baale leve fremdeles, ja endog overleve de øvrige Guders Undergang.

Anm. Fortællingen hos Saro afvikler sig i saa væsentlige Træk fra Eddaernes Fortælling, at der ingen Tvivl kan være om, at Saros Kilder have været meget forskellige fra de islandske; Beretningen kan saaledes ikke være fremkommen ved nogen Forvanskning af den islandske Fortælling eller af nogen ældre dansk, der mere stemme overens med denne. Saros Kinds gjenfindes som Kind i Eddaerne, der imidlertid ikke have Saros vilde Fortælling om Dbins Frieri til hende. Man har antaget, at nogle Vers af det gamle edda'ske Lærebog Hávamál (den høies 0: Dbins Tale), hvor Dbin fortæller om sit ubelagte Frieri til Billing's Dø, sigte hertil. En Overensstemmelse med det danske Sagn findes derimod hos Skalben Kormak, der i et Vers siger, at Dbin blev Sedt for at vinde Kind; hos Saro bruger Dbin Trylle-runer mod Kinds.

Kvaases Død. Suttung.

51. Kvaases Død gav Anledning til, at Skaldskab eller Digtetekunst udbredtes blandt Menneffene. Dermed gik det saaledes til:

Kvaase (se Side 17) drog vide om i Verden for at lære Folk Visdom. Engang indbød Dvergene Fjalaf og Galaf ham til sig; men da han var kommen, bade de ham tale lidt med dem i Enrum, og straks brødte de ham. De lode hans Blod flyde ned i to Kar og en Kjebel; deri blandede de Honning og lavede alt sammen til en Mjød, som har den Natur, at hvo som drikker deraf, bliver en Skald eller Wismand. De to Kar kaldes Son og Bodn, men Kjebelen Drørre (Ødrørir). Dvergene sagde til Uferne, at Kvaase var druknet i bare Visdom, fordi Ingen var saa vis, at han kunde hamle op med ham. Siden indbød Dvergene til sig en Føtun ved Ravn Gilling tilligemed hans Kone. Dvergene spurgte ham, om han vilde ro ud at fiske med dem, og ibet de nu roede langs Landet,

kom Baaden paa et Skjær, saa at den hvælvede. Gilling kunde ikke svømme og drukne; men Dvergene fik Baaden rettet op igjen og roede til Land. De fortalte hans Kone denne Ulykke; hun tog sig den meget nær og græd høit. Fjalar spurgte hende, om det kunde være nogen Lindring for hende at se ud paa Søen, hvor han var druknet, og det vilde hun gjerne; men nu bad Fjalar sin Broder Galar tage en Kvernsten, gaa op over Døren og slippe den ned i Hovedet paa hende, naar hun gif ud; thi han var saa hjertelig kjed af hendes Skraal. Galar gjorde saa. Men da Suttung, Gilling's Søn, hørte dette, drog han hen til Dvergene, tog dem fat og satte dem paa et Skjær, som Vandet i Flodtiden stykkede over. I denne Nød hade de Suttung om Raade og tilbød ham den dyrebare Njød for hans Faders Drab. Suttung tog derimod, og Forliget kom istand. Njøden forvarede han paa et Sted, som hed Nitbjerg (Hnitbjörg), og satte sin Datter Gunnlød til at passe paa den.

Da Dbin erfarede dette, besluttede han at tilvende sig Njøden og reiste afsted. Da han kom til den Jordvei, som tilhørte Suttungs Broder, Bauge, traf han dennes ni Trælle, der gif og sloge Hø. Han spurgte, om han skulde bryne deres Ljaaer; det vilde de meget gjerne. Han tog sin Brynesten frem fra Beltet og brynede Ljaaerne, som nu bede saa godt, at Trællene endelig vilde kjøde den gode Brynesten af ham. Han vilde nok sælge den, men for en passende Pris, og da Enhver af dem vilde have den, kastede han Stenen op i Veiret; men alle grebe efter den paa een Gang og kom derved til at skjære Halsen over paa hverandre med Ljaaerne. Dbin tog sit Ratterberge hos Bauge. Denne Klagebe sin Nød for Dbin og sagde, at hans ni Trælle havde dræbt hverandre, saa at han ei vidste, hvor han skulde faa Arbeidsmænd fra. Dbin, som kaldte sig Bølvert, tilbød sig at forrette ni Mænds Arbeide for Bauge, naar han maatte faa en Drit af Suttungs Njød istedetfor Løn. Bauge sagde, at han ingen Raadighed havde over Njøden, da Suttung vilde have den alene, men han skulde nok gaa hen med Bølvert og prøve, om han kunde skaffe ham den. Bølvert forrettede om Sommeren ni Mænds Arbeide for Bauge og forlangte sin Løn ved Vinterens Begyndelse. De gif nu begge hen til Suttung, og Bauge fortalte ham, hvad han og Bølvert vare blevne enige om; men Suttung negtede dem rentud at faa en eneste Draabe. Da sagde Bølvert til Bauge, at de fit prøve paa et eller andet Kneb for at faa fat paa Njøden, og Bauge havde intet derimod. Bølvert tog en Raver frem ved Ravn Kate og bad Bauge høre Hjerget igjennem dermed, hvis den bed; Bauge gjorde saa, og da han havde boret en Stund, sagde han, at der nu

var Gul tvert igjennem. Men da Bølverk blæste ind i Gullet, fløi Spaanerne ud imod ham; deraf kunde han skjønne, at Bauge vilde svige ham, og bad ham nu bore ordentlig igjennem. Bauge borede andengang, og nu fløi Spaanerne ind, da Bølverk blæste: saaledes var Bjerget gjennemboret. Bølverk forvandlede sig til en Drm og rendte igjennem Naverhullet; Bauge stak vel efter ham med Naveren, men traf ham ikke. Dbin gif nu derhen, hvor Gunnløb var, og tilbragte tre Nætter hos hende. Hun tillod ham at drikke tre Gange af Njøden, og første Gang drak han hele Dbrøre ud, andengang Bohn, trediegang Son; saaledes havde han al Njøden. Derpaa forvandlede han sig til en Drn og fløi bort i største Hast. Da Suttung saa Drnen flyve bort, tog han ogsaa Drneham paa sig og satte efter Dbin. Uerne saa Dbin komme flyvende og satte sine Kar ud i Gaarden. Da Dbin kom indenfor Naagaard, spyede han Njøden ud i Karrene; men imidlertid var Suttung kommen ham saa nær ind paa Livet, at han lod noget af Njøden gaa bagud; det brød man sig ikke om, og det kunde hvem, som vilde, tage op. Dbin gav Suttungs Njød til Uerne og til alle dem, der forstaa sig paa at digte; men den Njød, som var falden ned i Skarnet, blev kun de flette Skalder til Del.

Anm. Ifølge dette Sagn kaldes i det gamle Digtersprog aflags Staldskab Kvaases Blod, Dvergenes Drik, Gillinges Løsepenge, Dbrøres, Sons eller Bohns Indhold, Suttungs Njød, Dvergenes Raadfragt, Ritbjergs Bædste, Dbins Fangst, o. s. v. I Hávamál findes ogsaa flere Vers, der sigte til dette Sagn; der staar (B. 104—110): Jeg gjeskede den gamle Jøtun: Lidet fik jeg der ved at tie; nei, jeg maatte bruge mange Ord i Suttungs Sale for at naa mit Dnske. Gunnløb paa den apledne Stol gav mig at drikke af den dyrebare Njød; men jeg lønede hende ilde for hendes oprigtige Kjarlighed. Rates Mund (Naverens Eg) lod jeg gnave mig Indgang gjennem Stenen; med Livsfare vovede jeg mig ind gjeennem Gullet, og rundt om mig stode Jøtnernes Bele (Bjerget). Den Hønne Pige (o: Gunnløb) gjorde mig god Rytte; thi nu er Dbrøre bragt op for Dagens Lys og tilgangellig for Renneffene. Dog tvivler jeg paa, at jeg var sluppen ud fra Jøtnernes Hjem, hvis ikke Gunnløb havde hjulpet mig, den gode Pige, som jeg omarmede. Dagen efter kom Rimtbusferne til den Høies (Dbins) Sal for at spørge om den Høies Ekfjedne; de spurgte efter Bølverk, hvor han var bleven af: om han var kommen til Guberne, eller Suttung havde sældet ham. Dengang soor Dbin en falk Ed; kan man vel tro hans Løfter? han søg Suttung for hans Njød og voldte hans Datter Sorg. Paa et andet Sted (B. 13) heber det: Glemfels Heire ruger over Driffelag og skjaler Wands Vid. Jeg lænkedes af den Fugls Fjedre i Gunnløds Gaard. — Sagnet bør derfor rimeligvis udfyldes saaledes, at Dbin hos Gunnløb er bleven aldeles beruset, har glemt, i hvilket Vrende han var kommen, og er

først kaldt til sig selv igjen ved Gunnløb, som effrede ham, og for hvem han forebylde Kjærlighed. Hávamál synes ikke egentlig at hende noget til det halv ætte, halv latterlige Sagn om Dyrindelsen til Suttungs Njød; det synes at forudsætte, at Njøden, den begejstrende Drik, fra Begyndelsen af forvaretes i Jordens Dyd. Hvorfor Ddin af Jøtnerne fik Navnet Bølverk, er let at begribe; det betyder „den, som fremvirker Ulykke“, og for en Ulykke ansaa de Njødens Tab. Suttungs Navn er af usikker Dyrindelse. Gunnløb betyder „den, der indbyder til Kamp“. Betydningen af Ódrörir kan ikke angives. Boðn kommer enten af Verbet bjóða, eller det er beslagtet med det angels. byden, oldtydsk putina, i norske Dialekter Buna, Butne. Són kommer vel af Verbet sóa, anvende til Dfiring. Rati kommer rimeligvis af at rata, vandre om, altsaa: „den, der dreier sig“.

Vauthrubnes og Ddins Beddeskriv.

52. Ligesom Thor drog ud paa Eventyr for at overvinde Jøtnerne ved legemlige Vaaben, saaledes pleiede Ddin stundom at stride mod dem med aandelige, idet han ubæstede dem til Beddeskriv i Besvarelsen af hemmelighedsfulde Spørgsmaal og mørke Taler. Der var en gammel Jøtun ved Navn Vauthrubne (Vafþrúðnir); hans Kundskab om gamle Sager var berømt over hele Verden, og Ddin fik Lykt til at prøve den. Frigg, som han spurgte til Raads, bad ham vel lade det være, da Ingen lettelig kunde maale sig med Vauthrubne; men Ddin vilde nu engang affed, og Frigg kunde blot ønske ham Lykte paa Veien, og at hans Forstand maatte holde sig brav. Ddin reiste hen til Vauthrubne, kaldte sig Gagnraad (o: den, der raader for Seiren, Seirherren) og sagde, at han var kommen for at prøve, om Vauthrubne var saa vis, som der gik Ord af. „Du kommer ei ud af min Hall igjen“, sagde Vauthrubne, „hvis du ei overvinder mig i Visdom; men sæt dig ned, saa skulle vi prøve, hvo der ved mest af os“. Gagnraad vilde ikke sætte sig og sagde, at en fattig Mand, der kommer til en Rig, enten bør tale noget Nyttigt eller tie stille, da den, som taler meget, let kan komme til at forsnakke sig. „Besvar da mine Spørgsmaal, der du staar paa Gulvet“, sagde Vauthrubne, „siden du endelig vil det“. Nu spurgte Vauthrubne ham om Dagens og Nattens Heste, om Aæn Jving, der stiller mellem Guder og Jøtner, om Vigrid-Sletten (se Side 91), hvor Kampen mellem Guder og Jøtner skal staa. Gagnraad besvarede det Alt og satte sig nu efter Vauthrubnes Opfordring for at fremsføre sine Mospørgsmaal; thi det skulde nu gjælde Hovedet eller Livet for den, som tabte. Gagnraad spurgte Vauthrubne igjen om Jordens Skabelse af Ymes Krop, om Solen og Maanen, Dagen og Natten, Vinteren og Sommeren, om Ymes eller Kurgelmes Op-

rindelse fra Glivaagerne, om Græsvæg, om Njerd, om Einherjernes Tidsfordriv, om hvilke Menneſter og Guder, der ſkulde overleve Verdens Undergang, og om Dvins Endeligt. Bawthrudne beſvarede Alt. Dmsider ſpurgte Gagnraab, hvad Dvin hviſtede Balder i Dret, ſørend denne lagdes paa Baalet. Det kunde Bawthrudne ei beſvare og ſkjønede nu, at det var Dvin ſelv, han havde tall med. Han erkjendte, at han med feig (døbindviet) Mund havde ført Wiſdomſtampen; thi Dvin var dog den wiſeſte af Alle.

Anm. Navnet Vaſfrádnir ſynes at komme af Verbet veſja, indviſte, og þráð (i ſammenſatte Ord) Stykke; det betegner altsaa en, der har ſin Stykke i indviſtede Spørgſmaal.

Dvin (Grimme) og Geirrød.

53. Ogſaa ved en anden Leilighed meddelte Dvin mange Efterretninger om Guderne, deres Liv og deres Boliger. Kong Raubungs to Sønner, Agnar og Geirrød, hin 10 og denne 8 Aar gammel, roede ud i en Baad paa Fiſkeri; men Vinden drev dem ud paa Havet og mod en fremmed Kyſt, hvor de lede Skibbrud. De kom i Land og traf en Bondehytte, beboet af et Par gamle Folk, der beholdt dem hos ſig om Vinteren; Manden foſtrede Geirrød og Konen Agnar. Dette Par Folk var ingen andre end Dvin og Frigg i forvandlet Skikkelse. Manden gav dem et nyt Fartøi om Baaren, og begge to ledsagede dem ned til Stranden, hvor Manden hemmeligt hviſtede Geirrød Noget i Dret, inden de ſkiltes ad. De fik god Bør; men da de kom til Kong Raubungs Baadſtød, ſkyndte Geirrød, ſom ſad foran, ſig at hoppe i Land og ſkjød Skibet ud med de Ord: Trolb tage dig. Strafs drev Skibet ud i Havet igjen, og dette var altsaa den Lærdom, Dvin havde givet Geirrød. Da Geirrød kom hjem til Kongsgaarden, hørte han, at hans Fader imidlertid var død. Geirrød blev derfor tagen til Konge og anſaaes for en betømmelig Mand. Engang ſad Dvin og Frigg i Lidſjalv og ſaa ud over Verden. „Ser du din Foſterſøn Agnar“, ſagde Dvin, „hvorablees han lever med en Gyge i hin Hule og har flere Børn med hende, medens min Foſterſøn Geirrød er en anſeet Konge?“ „Men han er tillige ſaa nidſt paa Mad“, ſagde Frigg, „at han plager ſine Gjeſter, naar han ſynes, der kommer for mange“. Dvin ſagde, at det var en ſtor Løgn, og de veddede derom. Frigg ſendte nu Fulla til Geirrød og bad ham endelig tage ſig vare for en Trolbmand, der var kommen til Landet og viſt vilde forgjøre ham; Trolbmanden kunde man kjende derpaa, at ingen Hund torde angribe ham, om den var nok ſaa olm. Frigg havde ſtammelig læiet paa Geirrød, thi han var intet mindre

end nidst; men nu vilde hun desforuden narre ham, og han lod sig loffe. Ddin forklædte sig som en Vandringsmand i en blaa Kappe, og Hundene angrebe ham ikke; men Geirrød lod ham straks tage fat og spurgte, hvem han var. Han kaldte sig Grimne (Grimnir), men mere kunde man ei faa ud af ham; derfor vilde Kongen pine ham til at udsige mere og lod ham sætte mellem tvende Ild. Der sad han i 8 Nætter, og den eneste, som forbarmede sig over ham, var Kongens tiaarige Søn Agnar, der gav ham at drikke og jagde, at Kongen gjorde ilde i at pine fagesløs Mand. Grimne drak; da var Ilden saa sterk, at Rappen brandt af ham. Nu kvad han et langt Kvad, hvori han priser Agnars Venlighed og opregner de 13 fornemste Gudeboliger, Thrudheim, Ydale, Aloheim, Vaalastjalu, Søtkvabekk, Gladsheim, Thrymheim, Breidablik, Himmelbjergene, Folkvang, Glitne, Noatun og Vide, Vidars Bolig. Dernæst tales om Spisen i Balhall, om Balhalls og Bilskirnes Størrelse, om Heidrun, Githyrne, om Elvene i Gubers og Mennefers Verden, om Gubernes Heste, om Yggdrasil, om Valkyrjerne, om Solens Heste og de Ulve, der true den, om Verdens Ophav. Til Slutning opregner han alle sine Navne og bebrejder Geirrød hans Uklogskab. Da han angav sig som Ddin selv, sprang Geirrød op for at tage ham fra Ilden, men snublede med det samme og faldt paa sit Sverd, som han havde liggende over sine Knæ. Sverdet gjennemboede ham, og saaledes havde Frigg faaet sit Dnske frem. Ddin forsvandt, men Geirrøds Søn Agnar herskede som Konge længe efter ham.

Anm. Ddins Bisdomskamp med Vasthrudne og hans Eventyr med Geirrød er os opbevaret i de to Eddakvad Vasthrudnesmaal og Grimnesmaal, der naturligvis udgjøre nogle af Hovedfilberne til vor Kundskab om den gamle Gudelære og derfor hyppig citeres i den yngre Edda.

Navnet Grimne (Grimnir) betyder den formummede; det kommer af grima o: en Maske.

Haarvards Grovheder.

54. Gubernes Angest for deres tilstundende Undergang viste sig i den Iver, hvormed de søgte at ødelægge eller idetmindste at binde sine værste Fiender. Fenris-Ulven og Loke laa allerede i Lænker; ligeledes blev Hunden Garm bunden udenfor Gnipahulen, og Ut-gaarde-Loke blev lagt i Lænker i en anden skrækelig Hule. Dog hindrede dette ikke Føtterne fra at blive mere og mere nærgaaende. Saaledes blev Thor engang slemmt haanet, da han kom fra en Østfart. Ved et Sund, han skulde sætte over, var Færgen og Færgemanden just paa den anden Side, og han raabte derfor paa ham.

Færgemanden, ved Navn Haarbard, spurgte igjen, hvo der raabte saa. Thor svarede: sæt du mig kun over, jeg skal give dig Mad derfor; jeg bærer den paa Ryggen i min Kurv; bedre Mad gives der ikke. Førend jeg drog hjemme fra, spiste jeg Silb og Havre, og jeg er endnu mæt deraf. Haarbard svarede blot med haanlige Ord og spottede Thor, fordi han stob der som en Landstryger, der ikke engang havde Bukser paa. Saa skynd dig dog at sætte mig over, sagde Thor; hvem eier Skibet? Det gjør den vise Hilbold i Raads-Sund, sagde Haarbard, og han har netop sagt, at jeg ei skulde flytte alskens Pak eller Hestetøve over, men kun gode Folt, som jeg kjendte nøie; derfor maa du sige dit Navn. Thor sagde nu, hvem han var, og truede Haarbard med haard Bøn for hans Branghed, hvis han ei øieblikkelig kom med Vaaden. Nei, her vil jeg staa, sagde Haarbard, og du har ikke truffet paa haardere Hals siden Kungnes Død. Guff paa, at Kungne havde et Hoved af Sten og maatte endda bide i Græsjet, sagde Thor; hvad gjorde du dengang, Haarbard? Jeg var i fem Aar hos Fjølvar paa Den Algrøn, sagde Haarbard; der kunde vi just stride og sælde Valen; der vare deilige og forstandige Piger, . . . syv Søstre, der skjenkede mig sin Kjærlighed; men hvad bestilte du imidlertid, Thor? Jeg dræbte Thjasse og kastede hans Dine paa Himlen, svarede Thor, hvad gjorde du imedens? Jeg forlokkede Mørtriberne, var Haarbarde Svar; en haard Jøtun var Lebard, og han gav mig en Tryllestav; dog hekkede jeg ham Bibbet fra. Da lønede du en god Gave med Ondt, sagde Thor. Den ene Eg nyder godt af, hvad den staver fra den anden, svarede Haarbard; i faadanne Ting er Enhver sig selv nærmest; men hvad bestilte du imedens, Thor? Jeg var østerpaa, sagde han, og slog de fule Jøtunkvinder, da de gik til Hjerget; hvis al Jøtnernes Øt levede, da vilde den være saa stor, at neppe noget Kreature levede i Midgaard; men hvad gjorde du, Haarbard? Jeg var i Balland, sagde han, og var med i Striden. Jeg ophidsede Hersterne, men forligte dem ei; thi Odin har Jarlerne, som falde i Striden, men Thor blot Trællene. Ja skulde du stifte mellem Øerne, vilde det nok blive meget ulige, sagde Thor. Du har Styrke nok, sagde Haarbard, men intet Mod; af Rædsel og Frygtagtighed krøb du ind i Handsten og torde ikke give mindste Lyd fra dig paa nogen Kant, saa bange var du for, at Jøtunen skulde høre dig. Ja kunde jeg blot række hinsides Sundet, skulde jeg nok slaa dig ihjel, sagde Thor. Hvorfor skulde du det? dertil er jo ingen Grund, sagde Haarbard; men sig mig blot, hvad du har udrettet. Jeg var østerpaa og hindrede Jøtunen Svaa r a n g s Sønner fra at komme over Aaen (Fving?), uagtet de kastede Stene paa mig; de

maatte dog først bede mig om Fred. Hvad gjorde du imidlertid? Jeg var ogsaa æstherpaa, sagde Haarbard, og spurgte med den deilige Kvinde, du ved nok. Jeg slog Berserkerens Kvinder paa Læss, som havde forheftet al Verdens Folt, sagde Thor. Det var en stor Stam at slaa Kvinder, sagde Haarbard. Nei, svarede Thor, det var Ulvinder (Barulve) og neppe Kvinder; de knuste mit Skib, truede mig med Jærnstang og jagede Thjalve paa Flugten; men hvad gjorde du da? Jeg var i Hæren, hvor Fanen kneisebe, og Spydet farvedes, svarede Haarbard. Kanste det var dig, som kom at hyde os saa daarlige Bilkaar? spurgte Thor. Jeg skal da vel høde dig dette med en Armring efter Dommerens Kjendelse, spurgte Haarbard igjen. Men hvor lærte du dog alle disse bedste Ord, hvis Mæge jeg aldrig har hørt? spurgte Thor. Hos de ældgamle Mænd, der bebo Hjemmets Hauge, sagde han. Du giver Stendysjerne et altfor godt Navn, naar du kalder dem Hjemmets Hauge, sagde Thor; men vogt dig, thi vader jeg over Sundet, kommer du til at hyle verre end en Ulv, naar du smager min Hammer. Brug den heller mod hin Elster, som Siv nu har hjemme hos sig, sagde Haarbard. Det er stammelig Løgn, sagde Thor. Nei vist ikke, svarede Haarbard; ellers har jeg nu forsinket din Reise; tænk, hvor langt du vilde være kommen, hvis du nu var kommen over. Ja du har rigtignok opholdt mig længe, elendige Haarbard, sagde Thor. Jeg havde aldrig tænkt, at en Fæhyrde kunde hindre Thor i at fortsætte sin Reise, svarede hin. Lad os da holde op med Mundhuggeriet, sagde Thor, og kom hid med Baaden. Nei gaa bort, jeg negter dig Overfarten, sagde den anden. Saa vis mig da idetmindste Veien omkring Vandet, bad Thor. Det kan jeg nok, svarede Haarbard; men det er meget langt, først en god Stund til Stoffen, saa en anden til Stenen; hold saa til Benstre, til du træffer Verland, der vil Fjærgyn møde sin Søn og vise ham Veien til Odins Land. Kan jeg naa hid idag? spurgte Thor. Na ja, med Rød og Keppe og stort Besvær, svarede Haarbard. Jeg giber ikke tale længere med dig, sagde Thor; træffes vi en anden Gang, skal jeg nok lønne dig for din Brangvillighed. Saa onde Bøtter i Bold, endte Haarbard.

Anm. I de gamle Eddasagn fortælles Intet om Raaben, hvorpaa Garm Næs bunden ved Gnipahulen. Saxo beskriver derimod, hvorledes Utgaarde-Løke laa bunden, og hvor sølt det saa ud hos ham. Det heber nemlig, at da Kong Gorm og Thorkel seilede hjem fra sit Besøg hos Gøitroð (se ovenfor S. 64), fik de en saa stærk Nødvind, at de vare nær ved at sulste ihjel. Endver paakalste sin Gud i denne Nød; men Intet hjalp, førend Kongen paakalste Utgaarde-Løke (Utgarthilocus hos Saxo). Kongen kom hjem og levede i Fred og

Lyfte, til han blev gammel; da begyndte han at gruble over Sjælens Skjebne efter Døden og vilde gjerne raadspørge Guderne derom. Der gaves flere, som vare misundelige paa Thorkel formedelst hans store Anseelse, og disse overtalte Kongen til at udsende Thorkel for at hente Oplysning hos Utgaarde-Lofe. Det var en ussøfarlig Rejse, men Thorkel maatte paatage sig den; dog var han saa listig at betinge sig sine Modstandere som Rejsesæller, og saa nødig de vilde, maatte de følge med. De ladede et Skib fuldt med Levnetsmidler og tselbede berover med Olfshuber. Efter en lang Sejlsads kom de til et Fjrvand, hvor man hverken saa Sol eller Maane, men befandt sig i det tykkestes Mørke. Her gik deres Ved op, og Jlden sluktedes, saa at de maatte spise raat Kjøb og blive meget syge. Endelig fik de Die paa en Jld, og efter den spredte de; Thorkel gik i Land og traf en søl Gule, hvor der sad to skygge Trolb med lange Næser, hvormed de ragede i Jlden. Af dem fik dog Thorkel baade Jld og Bækked om, hvor han skulde træffe Utgaarde-Lofe; thi de tyktes saa godt om de kloge Svar, han kunde give dem paa allehaande Spørgsmaal. Efter deres Anvisning seilede han i fire Dage, traf da den betegnede Havn, løb ind og gik i Land med sine Rejsesæller til en stor Klippe, som han i det tykke Mørke nogenlunde kunde skimte. Her fandt han Indgangen til den Gule, som efter Beskrivelsen maatte være Utgaarde-Lofes, og satte nogle af sine Fødd ubenfor paa Vagt, idet han paalagde dem bekvæmlig at slaa Jld med Staal før at værges sig mod Trolbene, som der kunde være. Andre løb han gaa foran sig med Lys og arbejdede sig saaledes ind igennem den smale Abning. Først traf han kun paa en utallig Rængde Slanger og Jærnbænke; dernæst kom han til et lille Vand, men omsider gik Veien strakt ned mod en mørk og affkølig Krog. Her sad Utgaarde-Lofe, med tykke Jærnlænker om Hænder og Fødder; hans stinkende Haar vare baade i Størrelse og Stivhed næsten at ligne ved Børster eller Spyd af Horn. En af disse Børster traf Thorkel med sine Rejsesællers Hjælp ud af hans Skjeg for at bringe den med sig til Bevis paa, at han havde røgtet sit Vrende, og imidlertid sad Utgaarde-Lofe nok saa stille. Men straks blev der saa affkølig en Stank, at de maatte holde for Næsen, og neppes vare de komne ud, førend der allevegnefra kom flyvende Slanger, som spydede Edder paa dem. Edderen bragte saa mange af Thorkels Rejsesæller, at han kun havde fem tilbage, da han naaede Skibet; men Slangerne forfulgte dem ogsaa der, og Olfshubs-Liedingen var det eneste, der kunde holde Edderen ude. En stak Hovedet frem for at se sig om, men straks var det ligesom strøget af ham; en Anden kikkede ud af en Abning, men mistede Vinene; en Tredie stak Haanden ud for at glatte en Fødd, men mistede den straks. Efter megen Nød kom de endelig afsted. Paa Veien bøde endnu nogle af Thorkels Rejsesæller, saa at han kun selv tredie kom til Danmark og var endda næsten ukenkelig formedelst af den Edder, der var spyet paa ham. Da Thorkel fortalte Kongen om sine Eventyr, blev denne saa betagen af Rødsel over sin Gubdom Utgaarde-Lofes Fælbed, at han opgav Anden, og da hin tog Utgaarde-Lofes Haar frem for at bevise sit Udsagn, opstod alene deraf saadan Stank, at flere af de Omstaaende satte Livet til.

Eddadigtene's Fortolkere ere uentige om, hvem Haarbard egentlig skal have været. Da dette Navn er et af de i Grimmesmaal opregnede Navne paa Odin, have nogle troet, at han ogsaa her er ment, og forklaret det Hele som en Norstaf, Odin gjorde sig af at drille den hidfige og ligefremme Thor; for denne Mening har man troet at finde Bestyrkelse i Haarbarde egne Ord, at han var i Balland, fulgte med Kampen og opbidfede Fyrsterne mod hinanden. Men for det første er der ingen Rimelighed i, at Odin skulde ville forsinke sin egen Søns Færd og derved maasse skade sig selv mest; for det andet vilde han ikke ligefrem fortælle om sine Hovedhysler, thi da maatte Thor straks have gjenkendt ham. Naar Haarbard fortæller, at Lebard (Hlébardr) var en Jotun, og dog lægger til: „den ene Eg nyder godt af, hvad den skaver fra den anden“, da erkjender Haarbard sig selv for en Jotun. Derhos maa man lægge Mærke til, at Balland allerede omtales som Skuepladsen for store Krigsbedrifter. Det var først langt den i Tiden, at vore Forfædre gjorde betydelige Krigstog til Balland eller Frankrig (efter det 8de Aarhundrede), og selvfølgelig maa Sagnet skrive sig fra Hedenskabets sidste Tider, da man nærede mindre Agtelse for Guderne og derfor fandt det rimeligt nok, at Jotnerne torde haane dem. Andre tro, at Haarbard er Loke, der jo ogsaa var af Jotunæt. Sagnet er os opbevaret i Eddavædet Hárbarðsljóð.

Forresten er Mangt og Meget i Kvædet saare dunkelt. Om Hiltols, Raabos, Algron, Fjølvar og Evarang ved man ingen Besked og lige saa lidt om de fleste af de Bedrifter, Thor opregner. Hvis flere af de gamle Eddadigte vare til, vilde man maasse kunne forstaa langt mere af Kvædet. Haarbard (Hárbarðr) betyder ligefrem „den graaffjæggende“. Verland betyder kun „Mændenes Land“ (af verr, en Mand); Fjörgyn er den samme som Jord, Thors Moder.

Ragnarok.

55. Endelig nærmer sig Tiden, da den bestaaende Verden forgaar, og Guderne bukke under for høiere Magter. Denne Tid kaldes i de gamle Sagn Gubernes eller Magternes (ragna) Opløsning eller deres Tusmørke (rök eller rökkr). Guderne vide selv forud, naar den vil indtræffe, og mange Kjendetegn derpaa gaa i Forveien. Dndstaben og Voldsomheden tiltager. Ufernes guldkammede Hane (Gullinkambi) galer og vækker Heltene hos Odin; ligeledes galer den fobbrune Hane nede hos Hel og den røde Hane Fjalafar i Jotnerne's Verden, medens Garm gjør heftigt udenfor Gnipahulen. I tre paa hinanden følgende Aar er der over al Verden kun Slagsmaal og Dndstaf; da dræbe Brødre hinanden af Bindehugge; Sønnen staaner ikke sin Fader. Dernæst følge tre andre Aar, hvori der uafslædig er Vinter; Sneen fyger fra alle Kanter, Solen varmer ikke, og hvasse Vinde blæse. Denne Vinter kaldes Fimbulvinter (den store Vinter). Ulven Sköll opsluger Solen, og Hæte eller Maanegarmen sluger Maanen, saa at Blodet stænker om paa Himlen og i Luften.

Da forsvinder Solen og Stjernernes Skin. Jorden og alle Bjerge skjelve; Træerne løsne fra Jorden, og alle Baand slides itu. Da kommer baade Loke og Fenris-Ulven løs. Midgaards-Ormen søger op paa Landet og farer saa heftigt afsted, at Havet gaar over sine Bredder. Derved kommer Skibet Naglfar til at flyde. Det er gjort af døde Mænds Negle, og derfor bør enhver klippe sigenes Negle, inden de begraves, forat Naglfar saa meget silbigere kan blive færdigt. Loke styrer Skibet, og ham følge Hells Skarer. Jotnen Rym (Hrymr) kommer østenfra; med ham ere alle Himthussjerne. Fenris-Ulven farer frem med gabelende Mund; dens Overtjæve rører ved Himlen og Underthjæven ved Jorden; ja den vilde gabe endnu højere, om der var Rum dertil. Jld brænder i dens Dine. Midgaards-Ormen blæser Edder ud over Luft og Hav; den holder sig ved Ulvens Side. Under al denne Lummel kløver Himlen sig, og Muspels Søner ride jøndenfra med sin Fyrste Surt i Spidsen; der brænder Jld baade foran og efter ham. Hans Sverb finner klarere end Solen, og idet de komme paa Broen Bæw-Rast, brister den under dem. Baade Muspels Søner, Fenris-Ulven, Midgaards-Ormen, Loke, Rym og alle Himthussjerne søge hen til Sletten Bigrid, der er hundrede Mile bred paa alle Kanter. Muspels Søner stille sig i en Slagorden for sig selv, og den er saare skinnende.

Jmidlertid reiser Heimball sig og blæser af alle Kræfter i Gjallarhornet for at vække Guberne. De samle sig til Thing og raadflaa. Dbin rider til Mimes Brønd for at hente Raad. Dgg-drafls Aft skjelve, og der er Jntet i Himlen eller paa Jorden, uden at det føler Rødsel. Uferne og alle Einherjerne ruste sig og søge frem paa Bigridsletten. Dbin rider først, med sin Guldhjelm, sin fagre Brynje og Spydet Gungne; han stævner mod Fenris-Ulven. Ved Siden af ham gaar Thor, men kan ikke hjælpe ham, da han har nok at gjøre med at kæmpe mod Midgaardsormen. Frey strider mod Surt og Ty mod Hundens Garm, der ogsaa er kommen løs. Heimball kæmper med Loke.

Thor dræber vel Midgaardsormen, men orker blot at gaa ni Skridt efter Rampen; da styrter han død ned formedelst alt det Edder, Ormen har blæst paa ham. Ulven opsluger og dræber Dbin; men straks træder Bidar frem, sætter sin ene Fod i Ulvens Underthjæve og tager med Haanden fat i Overtjæven, dermed splitter han den ad, især ved Hjælp af den tykke Sko, som han har paa hin Fod: Skoen er gjort af alle de Skindstykker, Folk skjære af sine Sko for Laanen eller Hælen, og derfor skal man altid kaste slige Stykker bort,

forat de kunne komme Vserne til Gode. Efter en anden Angivelse (i Bøluspaa) dræber han Ulven med sit Sverd. Frey bukker under for Surt; thi han har ikke længer sit gode Sverd, som han gav Skirne. Ty og Garm dræbe hinanden indbyrdes, ligeledes Loke og Heimball.

Derpaa slynger Surt Jlb over hele Jorden og al Verden, og den forterres med alle de Faldne. Nu er det vilde, krigeriske Liv forbi, og en ny Tingenes Orden begynder.

Af Havet opstyder en ny Jord, grøn og fager, hvor Agrene vokse, uden at Sæd er udsaaet. Solen har født en Datter ligesaa smuk, som hun selv er; denne Datter styrer nu Solgangen efter Moderen. Al Ulykke ophører. Paa Jdevolbene famles de Vser, der ikke faldt i den sidste store Kamp, Vidar, Baale og Thors Søner Mobe og Magne; til dem slutter sig Balder og Hød, der komme tilbage fra Hel, og Høne, som vender tilbage fra Vanenheim. De bebygge Jdevolben paany, der hvor Nasgaard stod; de finde i Græsset Vsernes gamle Guldbrikker og mindes og samtale om gamle Begivenheder. Mobe og Magne skulle have Rjøllne nu, da Thors Strid er endt. Heller ikke ere alle Menneſter døde. Et Par, ved Navn Liv og Leivthrase, have skjult sig for Surts Jlb paa et Sted, som heber Gobbmimes Holt, og nærret sig ved Morgenbuggen istedetfor Mad. Fra dem nedstammer en hel ny Menneſteslægt. Paa Gimle staar en Sal, der er tækket med Guld og fagrere end Solen. Der skal en retfærdig Slægt bo og nyde evindelig Glæde. Da kommer den Mægtige ovenfra, heber det, han som raader for Alt; han bilægger enhver Trætte, affiger Domme og fastsætter hellige, uforanderlige Love.

Ann. Det er klart, at vore Forsfædre ikke vel kunde tænke sig en saadan Undergang paa Gudernes Regimente, førend de allerede havde tabt den ubegrænsede Tilid til dem og Tro paa deres Almagt. Da stod det dem klarere for Dinene end hidtil, at over alle Vserne maatte der være en eneste evig, almægtig og uforanderlig Gud, der havde skabt Alt og havde selv Vsernes Skjebne i sin Haand. Der gaves derfor flere i Hedenskabets sildigere Tider, som udtryffeligt svore ved den Gud, der havde skabt Alt og raader for Alt, tilbade den Gud, der havde skabt Solen og styrede al Verden, s. Ex. Kong Harald Haarfagre, Jolanderen Thorkel Raane, Thorslein Ingemundson o. fl. Hvo denne Gud troedes at være, har været meget omtvistet. Han kaldes i et Kvad (Bøluspaa) „den Mægtige, som raader for Alt“; i et andet (Synbuljub) heber det om ham: „der kommer En, mægtigere end Thor, men jeg tør ikke nævne ham; thi der er kun Faa, som se længere frem i Tiden end til Odins og Uldens Røde“. Denne øverste Gud har altid været mørk og dunkel, endog for Odins og Uldens Bismænd; ja selv

dans Ravn har været ubekendt. Mytologerne have ogsaa havt forskellige Meninger om ham. Flere have troet, at det er Surt, Muspels Fyrste, han som ender den store Kamp paa Bigrid med at slynge sin Ild over den hele Verden. Men Surt kan det ikke være. Hans Ravn betyder „den fortladne, gultne“, og han selv fremstilles som en Føtun, der er Muspelhelms, Ildverdenens Herter. Han naar heller ikke over de skibende Parter i den sidste Kamp, om det end bebrer, at Muspels Søner saa i en egen Slagorden; tværtimod er det ham, som ifølge Böluspaa sælber Frey, og Odin siger i Bawthrudnesmaal, at Surt og de milde Guder (Æserne) skulle mødes til Kamp paa Sletten Bigrid. Den store Mægtige kunde ikke i Afgjørelsens Stund ligefrem stille sig paa Lokes og de onde Magters Side og yde dem sin direkte Hjælp. Denne Mening grunder sig ogsaa blot paa et eneste Sted. Det heber i det ene af Enorres Eddas Haandkrifter, at „det er bedst at være i Gimle hos Surt“; men Tilslaget „hos Surt“ findes kun i det ene Haandskrift og er en vilkaarlig Forklaring af den Mand, der har affrevet det. Desuden nævnes Surt flere steder, medens Hyndla siger, at hun ikke tør nævne den ukjendte Guds Ravn. Andre have antaget, at det er Odin, der menes, da Enorres Edda et Sted benævner den Mægtige med Odinsnavnet „Alfader“; men Odin slugtes af Fenre, og der berettes intet om, at han skal leve i den nye Verden. Da nu hele Mytne om Enden paa Æsernes Verdensskjæbelse først kan være opstaaet i en Overgangstid, da de gamle religiøse Begreber vare i Oplosning, have flere Mytologer antaget, at hele denne Skildring af Verdens Undergang er et Raan fra kristelige Forestillinger, hvormed den jo ogsaa har en særdeles Lighed*). Den ukjendte Gud bliver da ogsaa en Afgjands af Kristendommen.

Det meste af, hvad man ved om de gamle Ragnarok-Sagn, indholdes i Eddakvadet Böluspaa (Völu-spá) eller Bölvens Spaaedom, et af de skjønneste og vigtigste i den hele Samling. Den gamle Digter lader en Bölve eller Spaaekvinde fremtræde og lægger hende Kwadet i Munden. Hun opfordrer alle hellige Bødsner til at høre hende, da hun vil fortælle Bølsfader ældgamle Sagn og tilkommende Ting. Hun fortæller om Verdens Oprindelse, Jordens Skabelse, Æsernes første Tid, deres Gulbalder, om Forbøvelsen, om Balbers Død og Lokes Straf, og endelig om Ragna-Rok, Verdens Undergang og den nye Verden. Andre Efterretninger kunne hist og her samles især fra Bawthrudnesmaal og Grimnesmaal. En Fremstilling i Prosa findes i Enorres Edda; denne viser sig imidlertid at være bygget paa de nævnte Digte, og naar den i vigtige Ting afviger fra dem, skyldes dette Misforstaaelse af de poetiske Kilder. I Overensstemmelse med Enorres Edda har flere Mytologer antaget, at Renneflene efter Verdensbranden skulle faa sin Dom, et saligt Op-holdssted eller pinefulde Bølliger. Men det kan ikke sees af de gamle Digte, at man tænkte sig evige Straffe; tværtimod synes det, som om man har troet, at de Døde skulde brænde op i den store Verdensbrand. De Bers i Böluspaa, der omtale Straffesledderne, staa nemlig paa et

*) Se A. E. Bang: Böluspaa og de Sibylliske Drakter; Side 14 o. s. v.

Sted i Digtet, hvor der omtales Begivenheder og Tilfælde i Tiden før Ragnarok. Den nye Menneffeslægt siges ogsaa udtrykkelig i Bøsthrubnesmaal at skulle nedstamme fra Liv og Leivtrase, der havde skult sig under Branden. Det er med Menneffene som med Solen; denne fornyes ogsaa paa den Vis, at den gamle Sol føder en Datter, der skal fare sin Moders Bane. Heller ikke de salbne Guder gjenfødes, som flere Mythologer have antaget. Efter de gamle Digte fortæres kun de fleste Aser — ikke alle, som Snorres Edda siger — i den store Brand; det er kun de salbne, som opbrændes sammen med den hele Verden, og disse komme aldrig igjen. Boluspaa og Bøsthrubnesmaal nævne tværtimod udtrykkelig, hvilke Guder det er, som leve i den nye Verden: Valder, Hød, Høne, Nobe, Ragne, Bivar og Baale, — altsaa Guder, der, som de tre første, ikke have deltaget i den afgjørende Kamp eller, som de sidste, have overlevet den. Det er med Guder som med Menneffer; for den af Surtis Ild fortærrede Slægt venter der ingen Gjenfødsel.

Muspel (Múspell) var en Ildverden (se Side 6), og Navnet gjenfindes i gammeltydske kristelige Digte, hvor Dømedags Ild benævnes Muspilli og Mudspelli, Mutspelli. Den i Snorres Edda givne Fortærling af Ragnarok som „Registret“ grunder sig rimeligvis paa en senere Misforstaaelse af Navnet, der ogsaa kan betyde „Raglesket“, det med Ragner sammenstaaede Skib; og naar Snorre siger, at med Rym (Hymn, den skønelige) følge alle Rimthuser, har det vel kun sin Grund i Lyblygheden, da Boluspaa Intet medder derom. Vigrid (Vigríðr) betyder „Kampplads“; istedetfor dette Navn nævnes ogsaa Solmen Ulfkøpne (Ulfkópnir, den som endnu ei er skabt) som Gudernes Valplads. Lif (Kvindens Navn) betyder „Liv“ og Leifprisir „den ved Livet fastholdende“. Hodd-Mimir betyder „Stattens Nime“. Gimle (Gimlé) betyder „den skraalende Bolig“.

Om Eddaernes Religionsystem.

56. Vi have i det foregaaende fremstillet vore Forsædres hedenffe Religionsystem saaledes, som det er os opbevaret i Eddaerne. At dette dog ikke er Aase-Religionen i dens oprindelige Renhed, have vi allerede udtrykkelig omtalt og leilighedsvis søgt at paavise, t. Ex. ved Yggdrasils-Mythen, Læren om Frey, Fortællingerne om Thjasse og Thors Besøg hos Utgaarde-Lofe o. s. v. Og denne Antagelses Rimelighed bestrykes yderligere, naar vi nærmere betragte de Kilders Natur, hvoraf vi se Størstedelen af vort Kjenndskab til Gudelæren. Det er, som nævnt, de to Eddaer. Af disse er Snorres Edda ikke ældre end det 13de Aarhundrede. Det er et lærd Skrift, der skulde tjene som Haandbog for Stalder, for at disse kunde have let for at sætte sig ind i den gamle Mythologi, der var Grundvolden for Tidens poetiske Udtryksmaade; vi have saaledes leilighedsvis givet Exempler paa saadanne Stalde-Dmskrivninger, der grunde sig paa Gudemyster. Det gjaldt altsaa for Forfatteren at samle og gjenfortælle

alle de Myther, der kjendtes paa hans Tid, og det kan sees, at hans Rilder ere tre Slags: flere af de Digte, der ere opbevarede i den poetiske Edda, andre Digte og Skaldkvad og endelig Fortællinger, der kun have gaaet i Folkemunde i ubunden Form. Men da Verket først er blevet affattet flere Aarhundreder efter, at den hebenste Tro var uddød, ligger det nær at antage, at navnlig det sidste Slags Myther ikke kan have været bevaret i den gamle Form. Ialsald har man ingen Sikkerhed derfor. Og da Forfatteren ikke har ladet det være ved at gjenfortælle de enkelte Myther, men ogsaa for en stor Del har indordnet dem i en systematisk Fremstilling (Gylvaginng), maatte ogsaa hans personlige Opfatning af de mere dunkle Sagn tilbøielig gjøre sig gjældende (se f. Ex. S. 21, 93). Den anden Hovedkilde for vort Kjenndskab til den gamle Gudelære er den Digtamling, der kaldes den poetiske Edda. Disse Digte have vistnok større Autoritet for os end Snorres Edda; men selv de skrive sig ikke fra den Tid, da den gamle Tro stod i sin fulde Kraft. De ere vel af en høist forskjellig Alder, men det er nu paavist, at intet af dem kan være ældre end det 9de Aarhundrede, og de yngste ere rimeligvis et Par Aarhundreder senere. De tilhøre altsaa Vikingetiden, hin Tid, da Nordboerne traadte i saa stærk Forbindelse med Europas vestlige Folk, fra hvem de modtog nye Ideer, der ogsaa have sat sit Stempel i meget af deres Gudelære. Man har antaget Völuspá for at høre til de ældste af Eddadigtene; men selv her er det rimeligt, at kristne Lærdomme have øvet Indflydelse og medvirket til Dannelsen af nye Myther, saaledes som det allerede er omtalt ved Yggdrasils- og Ragnarøks-Mytherne. Vikingetidens krigerske Aand har rimeligvis ogsaa været Aarsag i, at Aasa-Religionen, saaledes som dens System er bevaret for os, væsentlig viser sig som en Religion for Krigere. Det er kun den salbne Helt, der optages blandt Einherjerne i Valhall, og ikke engang Døden gjør Ende paa Kamplivet; Kampguden Odin, „Seirfaderen“, er Gudetredsjens Konge, og ved Siden af ham træde de øvrige Guder mere tilbage. Vi vide desuden ogsaa af Sagaerne, at Vikingetiden var en aandelig Gjerings-tid, i hvilken Mange opgave Troen paa de gamle Guder og kun stolede „paa sin egen Kraft“, og en saadan Aandsretning har visse- lig ogsaa været mægtig nok til at afpræge sig i de poetiske Bearbejdelser af Gudelæren, der bleve til i denne Tid. Hedenskabet Guder ere altid Guder dannede i Menneftets Billede, og den norrøne Aasa-Religion er i saa høi Grad et Udtryk for Vikingetidens Aandsretning, at det maa antages, at den, saaledes som vi kjende den af Eddaerne, i det væsentlige ogsaa er frembragt af samme Tid.

Ligesaa sikkert, som man kan slutte, at Eddaernes Religionsystem ikke er det oprindelige germaniske, ligesaa vanskeligt eller rettere umuligt er det paa den anden Side efter de Oplysninger, vi have, med Sikkerhed og Fuldstændighed at rekonstruere det oprindelige System. Det vilde have været let, hvis den svenske, danske, engelske og tydske National-Literatur havde efterladt sig saadanne Berter, som den norst-islandske i Eddaerne. Men saadanne Berter eksistere ikke og vides ikke at have eksisteret i andre oldgermaniske Literaturer end den norst-islandske, og vi maa med Hensyn til Alt, hvad der vedkommer Anse-Religionen udenfor Norge og Island, nøie os med sparsomme Bink. Disse kunne dog hjælpe os lidt paa Veie. For at vise, at Eddaernes Fremstilling af Gudernes Personlighed og Antydning af deres Virkefæds ikke engang passer paa, hvad man troede i Sverige, hvor dog Freysdyrkelsen var indført, og at der saaledes virkelig gaves andre germaniske Religionsystemer end Eddaernes, anføre vi her, hvad Mag. Adam af Bremen (De hamburgske Biskoppers Historie IV. 26, 27) meddeeler, sandsynligvis efter Dievidnet Sven Ulfssøns Beretning, om Guderne i Uppsalatempet i det 11te Aarhundrede. „I dette Tempel“, heder det, „tilbeder Folket tre Guders Billedstøtter, saaledes at den mægtigste af dem, Thor, throner i Midten; paa hans ene Side er Bodan, paa den anden Frizzo (Frey). Efter samme Folks Udsagn hersker Thor i Luften og raader for Torden og Lyn, Vind og Regn, klart Veir og Afgrøde. Bodan, d. e. den Rasende, fører Krig og giver Menneskene Tapperhed mod deres Uvenner. Frizzo (Frey), giver de Dødelige Fred og Belyst, hvorfor de og fremstille ham tildeels som en Priap. Bodan fremstille de bevæbnet, ligesom Mars, d. e. Ty. Thor derimod, med Sceptret, lade de se ud som Jupiter. De dyrke ogsaa Guder, som de have gjort af Mennesker, hvilke de for deres store Bedrifter tildele Udødelighed. Alle Guder have sine særegne Prester, der frembære Folkets Øfringer. Truer Pest og Hunger, ofres til Thor; truer Krig, til Odin; skulle Bryllupper holdes, da ofres til Frey. Alle Svears fælles store Dfferfest høitideligholdtes hvert 9de Aar“. Denne Beskrivelse viser og, som det synes, et simplere og mere primitivt System end Eddalærens. — For Danmarks Vedkommende have vi ved Balders-Mythen paaapeget en saa dybtgaaende Forskjel mellem Saxos og Eddaernes Beretning, at det bliver klart, at den danske og den islandske Fremstilling albrig kan have været, end ikke tilnærmelsesvis, identiske, hvad de maatte have været, hvis denne merkkelige Mythe skulde have været fælles-germanisk, eller endog kun fælles-nordisk. — Om Anse-Religionen hos de tydske Stammer ere Efterretningerne meget spar-

saanne. De vise kun, at en Del Gubdomme vare fælles for de tydske og nordiske Folk, men yde ingen væsentlige Bidrag til Opstillingen af noget Mythe-System, saaledes som Eddaerne.

II. Helte-Sagnene.

Halvguder eller Heroer.

57. De hidtil meddelte Sagn have kun angaaet Guberne selv og deres Handler med andre overnaturlige Væsner som Jotner, Alver, Vaner, Dverge o. s. v. Men der gives ogsaa flere Sagn om Gubernes Deltagelse i Menneffenes Bedrifter. De fleste Folkeslag pleie nemlig at sætte sine ældste historiske Traditioner i Forbindelse med Gudelæren. De Begivenheder, hvorom kun dunkle Sagn ere tilbage, udsmykkes i Tidens Løb med allehaande Fabler; der opstaar den Tro, at Menneffene i Oldtiden vare renere, bedre og stærkere, at Guberne ei fandt det under sin Værdighed at vandre synlige om blandt Menneffene og deltage i deres Handlinger; de fleste fornemme Slægter uleedes endog fra Guberne selv. En saadan Sagnlid, hvor Menneffene i Visdom, Styrke og Skjønhed ere halve Guder, pleier man sædvanligvis efter Grækerne's Exempel at kalde den heroiske (af Heros, en Helt eller Halvgud). Saadanne heroiske Sagn findes ogsaa bevarede i den norrøne Literatur. Men om de end kunne kaldes for historiske Sagn, forsaavidt som der i dem er opbevaret en Tradition om enkelte historiske Begivenheder, kan man dog ikke regne dem for Historie. Ved en nøiere Undersøgelse viser det sig, at Poesien har bemægtiget sig de historiske Momenter og forbundet dem paa en Maade, der trobser al Historie og Chronologi. Hvad der er historisk i en saadan Sagnbidtning, kan altsaa ikke udfindes, naar man kun har Sagnene selv at holde sig til; man maa tage flere historiske Kilber, udenlandske paalidelige Historieforfattere, til Hjælp for at opnaa dette, f. Ex. ved Sagnene om Ragnar Lodbrok og hans Søner. Men Resultatet bliver da i Regelen, at Sagnene ikke give andet historisk Udbytte, end hvad der allerede er kjendt fra de fremmede Kilber. Ved en hel Del Sagn har man heller ikke denne Udvei at ty til, da den troværdige Historie aldeles tier om de i dem indeholdte Begivenheder; saaledes er det f. Ex. med Helgesagnene, og disse Sagns Oprindelse er det da vanskeligt eller umuligt at forklare. Andre Sagn ere endelig indkomne til Norden fra Rabolandene, f. Ex. Sagnene om Vølvsunger og Gjukunger;

men ogsaa disse vise sig at have undergaaet mange Forandringer i sin Form i den nye Jordbund, hvorhen de ere flyttede. — Af de heroiske Sagn staa ofte flere i indbyrdes Forbindelse med hverandre og siges da at udgjøre en hel Sagnetreds; andre staa derimod enkelte uden at slutte sig til noget andet. Det viser sig ogsaa, at Sagndigtningen har en stærk Likhedslyst til i Tidernes Løb at bringe flere oprindelig fremmede Sagn i Forbindelse med hverandre og saaledes danne Sagnetredse. Blandt de store Sagnetredse ere Vølungernes og Rivlungernes eller Gjukungernes den fornemste. Af de enkeltstaaende Sagn udmerker sig det om Bølund Smed, om Frode og hans Lerner, om Hjadningekampen m. fl.

Bølund.

57. Sagnet om Bølund lyder saaledes: Der var tre Brødre ved Navn Slagfinn, Egil og Bølund (Slagfibr, Egill, Völundr); deres Fader var Finnernes Konge. Engang gif de ud paa Ski at jage Dyr og kom til et Sted, som hed Ulvdale, ved Vandet Ulv-Sø; der byggede de sig et Hus. En Morgen tidlig saa de tre deilige Piger sidde ved Svæns Drede og spinde Lin med Svanehamme liggende ved Siden af sig. Deraf kunde Brødrene skjønne, at de vare Valkyrjer. De fik dem til at følge med sig hjem til Gaarden og holdt her Bryllup med dem. Slagfinn fik Ladgunn Svanhvit, Bølund fik Hervør Alvit, og Egil fik Olrun; de to første vare Døtre af en Konge Svæve, den sidste af Kong Rjaar i Valland. Efterat de havde levet sammen i syv Aar, længtes Valkyrjerne igjen efter Kamp og Feltslag og fløi bort, medens Brødrene vare paa Jagt. Da de fandt Huset tomt, drog Egil og Slagfinn straks affted for at lede efter sine Hustruer; kun Bølund blev tilbage hjemme i Ulvdale, beskjeftiget med kosteligt Smedearbejde. Han indfattede Edelstene i Gulv og gjorde herlige Ringe, som han vilde forære sin Hustru, naar hun kom tilbage. Dette erfarede den onde og gjerrige Ribud (Ribudr), Njarernes Konge. Han besluttede at overfalde Bølund, bemægtige sig hans Skatte og tvinge ham til at smede for sig. En Nat drog han affted med mange Stridsmænd i fuld Rustning og gif ind i Bølunds Sal paa Ulvdale, medens han selv var ude paa Jagt. Da havde Bølund smedet syv hundrede Ringe, der allesammen hang paa et Baand; en af dem tog Ribud af og skjulte sig dernæst med sine Foll, ibet han oppebiede Bølunds Hjemkomst. Bølund kom, satte sig ved Jlden for at stige sig Bjørnetjød og talte imidlertid alle sine Ringe. Da han savnede en af dem, troede han, at Alvit fikert maatte være kommen tilbage; men som han sad og

grundede derover, blev han ganske betagen af Svva: trøst og mædig, som han var. Straks styrkede Nidub over ham med sine Mænd og Lob lægge Bænker om hans Hænder og Fødder. Bølund vaagnebte derved og spurgte, hvorfor man saaledes mishandlede ham. Nidub spurgte, hvorledes Bølund torde forgribe sig paa hans Statte i Altdale, men Bølund svarede, at hvad han havde, var hans eget med Rette. Nidub lob nu Bølund føre til sin Gaard, tog selv hans kostelige Sverb og gav Ringen til sin Datter Bøvild (Bövdilr). Men Nidubs Dronning advarede sin Mand for Bølund's Sevngjerrighed. „Hans Dine anistre som en Drms, hver Gang han ser Sverdet og faar Die paa Bøvild's Ring,“ jagde hun; „du skal lade Senerne skjære over paa ham og sætte ham hen paa Holmen Sævarstøb“. Dette ske; Bølund's Sener bleve overkkaarne ved Knæerne, og han hensattes paa Sævarstøb-Holm, hvor han smedede affens Klenobier for Kongen, og Ingen uden Kongen selv maatte besøge ham. Her klagede Bølund ofte sin Nød; han søv ikke, men smedede uafslæbt, idet han stæbte pønsede paa at gjengjælde Nidub hans lumfle Ferd. Tilfældt var ogsaa Lykken ham gunstig. Nidub's to unge Sønner kom engang ud til Holmen og bade ham, om de maatte faa hans Kostbarheder at se. Han lukkede en Kiste op og viste dem deri mange herlige Sager, men bad dem komme ganske hemmeligt igjen næste Dag, saa skulde han forære dem alt sammen. De kom virkelig, uden at Rogen paa Kongsgaarden vidste deraf. Bølund lukkede atter sin Kiste op, og medens de saa derned, lob han det tunge Kistelaag falde, saa at deres Hoveder gif af. Legemerne gjemte han under Gulvet, men deres Hjernestaller indfattede han i Søl og sendte Nidub dem som Drifketar; Diensienene indfattede han som Edelstene til Smykker for Dronningen, og af Lænderne gjorde han Brykksmykker for Bøvild. Siden var Bøvild uforsigtig nok til at knække den Gulbring, Nidub havde givet hende. Hun torde ikke lade sin Fader vide det, men sneg sig ganske hemmeligt ud til Bølund for at faa ham til at sætte den istand. Han lovede hende det og anstillede sig overordentlig venlig mod hende. Derfor tog hun heller ikke i Betænkning at modtage den Drif, han rakte hende; men Driften var sterkt berusende; hun tabte Besindelsen og blev nu et let Offer for ham. Nu paatog Bølund sig en Fjederham og fløi med den op paa Nidub's Gaard, hvor han satte sig at hvile paa Gjerbet. Nidub, der søvnløs sad og grublede over sine Sønners Skjebne og anede, at Bølund havde voldt deres Død, spurgte efter dem. Bølund fortalte nu, hvorledes Alt var tilgaaet, hvorledes Kongens Sønner vare dræbte, Klenobier forarbejdede af deres Hjernestaller, Dine og Lænder, og

hvorledes Bødvild var vanæret. Derpaa fløi Bölund leende affted, og Ribud maatte i afmægtig Garme staa og se derpaa. Han lod Bødvild kalde til sig og spurgte hende, om det var sandt, at hun og Bölund fæde sammen paa Holmen. „Ja, det er sandt“, sagde Bødvild; „vi fæde sammen i en strækkelig Lime, jeg mægtebe ei at staa ham imod“.

Anm. Den ovenstaaende Beretning er hentet af det gamle Edda- og Völund-arkvida, og det er Alt, hvad der fra oldnorske Sagn vides om Bölund. Fortællingen er desuden saare kortfattet, med flere Ubelabelfer; for at forstaa den maa man udfylde den efter andre Oldsagn. Saaledes er det ved Sammenligning med de bekjendte Eventyr om Svanejomfruer klart, at Bölund og hans Brodre sit Magt over de tre Valkyrjer ved at tage deres Svanehamme til sig og gjemme dem, men at Valkyrjerne efter syv Aars Forløb fandt disse Svanehamme igjen, medens Brodrene vare borte paa Jagt, og straks toge dem paa sig og fløi bort. Ligeledes ser man, at Bölund alt længe maa have havt sin Fjederham færbig, men ikke har villet benytte den, førend han havde fuldkommet sin Heron over Ribud. Men Sagnet om Bölund var ogsaa udbredt over alle Lande, hvor der taltes tydske Sprogarter, og saaledes har man Lighed med til andetsteds fra at udfylde Sagnet og sætte det i Forbindelse med andre Sagnetredse. Bölunds tydske Navn er Wielant eller Welant, og man har vidtløstige Fortællinger om ham i den store saakaldte Egidrik af Berns Saga (Wilkinasaga), der er en gammel norsk Oversættelse af nebertydske Sagn om Atolungerne og Kong Egidrik af Bern. Efter Egidrik af Berns Saga er Welent (Bölund) en Søn af Atfen Hade (altsaa maaske af Jotun-Væt) og Sønnesøn af Wilkin; han har lært Smedekunsten af Smeden Nime og nogle Dverge i Hunaland, (der d. s. l. det nordvestlige Tybfland). Lærningen overgik sine Næstere, og de efterstræbte hans Liv; derfor drøbte han dem og drog med deres Slatte til Danmark, hvor hans Fader havde boet. Ned ad Weserfloden sættede han paa en udbulet Træstamme, men bros i Land ved Jylland, hvor Kong Ribung i Ljod (Ljy) blev hans Fiende og behandlede ham som ovenfor berettet, Dog fortælles Alt i Wilkinasaga med flere Blomskændigheeder end i det gamle Kvad, men ogsaa med betydelige Merker paa nyere Tilfætninger. Efter Wilkinasaga er det Bölunds Broder Egil, ogsaa kaldet Otruns Egil (Ölrúnar-Egill), der skaffer ham Fjederhammen. Welents og Bødvilds Søn var den bekjendte Wiga (Witich, Wirik), en af de berømteste Kjemper hos Kong Egidrik af Bern. Wirik Welands søn forekommer ogsaa ofte nok i de gamle danske Kjempeviser. At Angelsakserne i England kendte Sagnet, erfares af flere gamle Kvad; i et (Codex Exoniensis. By B. Thorpe. S. 377) heder det saaledes: „Weland maatte lide stor Nød og Trængsel; i den kolde Vinter havde han kun Sorgen og Trængselen til Selskabsbrødre, siden den Tid da Rib had lænkebe ham og overstær hans Sener. Beadubild var ei mindre bedrøvet over sine Brodres Død end over sin egen Skændsel“. Hverlige Faaben og Alenobier kaldes Bölunds Vert (Welondes geweorc), ligesom vore

Forfædre sagde om en fortrinlig Smed; „han var en Bolund i Haandfærdighed“ (Völundr at hagleik). Endnu den Dag i Dag gives der i England Sagn om Bolund Smed (Wayland Smith), hvilket Walter Scott har benyttet i sin bekjendte Fortælling Kenilworth. Endog i Frankrige vilde man at tale om Baaben af Galans's (d. e. Belands) Fabrik.

Den egentlige Betydning af Navnet „Völundr“, Angels. Weland, Welond, kendes ei sikkert; dog synes Begrebet om List, Snildhed, Kunstforstandighed at have ligget deri, og det staar maaste i Forbindelse med Ordet vél, der har disse Betydninger. Ved Bolund kan man forresten ikke tænke sig nogen historisk Person. Derimod findes der Lighed mellem dette Sagn og de gamle Grækeres Fortælling om Dabalos, den første Kunstner. Ligesom Bolund bliver Dabalos indslængt for at smede Menadier til en Tyran, og han befrier sig fra Fængslet paa samme Maade, ved at gjøre sig Blinger og flyve bort. Borte Forfædre erkjendte ogsaa Overensstemmelsen; thi de kaldte Labyrinthen, som Dabalos havde bygget, Völundarkúa. I Bolunds Læmbed finder man ogsaa en Overensstemmelse med, hvad Grækerne og Romerne fortælle om Vulkan.

I Navnet „Nidudr, Nidungr, Nidodr,“ angels. Nidhad, ligger Begrebet „Nid“, d. e. Ondskab. „Böuhild“ eg. „Bööv-hildir“, Angels. Beaduhild, betegner „Krigens Hild (Gubinde)“.

Hjadningerne.

59. Sagnet om Hjadningernes Kamp fortælles i den yngre Edda saaledes: Kong Høgne (Högni) havde en Datter ved Navn Hild. Hende fangede Kong Hedin Hjarrandesøn engang, da Høgne var dragen i Kongesteene. Da Høgne siden spurgte, at man havde herjet paa hans Rige, og at hans Datter var bortrøvet, drog han afsted med sine Krigsfolk for at lede efter Hedin. Han hørte, at Hedin var dragen nordøst, men da han kom til Norge, fik han vide, at hin allerede havde seilet vest for Havet. Høgne seilede efter ham lige til Orknøerne og traf ham ved Den Haas (Hæy). Hild gif til sin Fader og tilbød ham et Smykke til Forlig i Hedins Ravn, men i modfat Fald Kamp paa Liv eller Død. Høgne vilde intet Forlig modtage. Begge Konger gif da op paa Den med sine Stridsmænd og stillede dem i Slagorden. Endnu engang søgte Hedin at bevirke Forlig, raabte til sin Svigerfader og tilbød ham en Mængde Guld i Død; men Høgne svarede: „Det er for sent; jeg har allerede draget Sverdet Daainsleiv, som Dvergene smedede; det maa altid volde en Mand's Død, hver Gang det blottes; det standser aldrig i Hugget, og de Saar, det giver, gro aldrig til“. „Du roser dig af dit Sverd“, sagde Hedin, „men derfor er det ei sagt, at du kommer til at rose dig af Seiren; det bedste Sverd er det, som ei svigter sin Herre“.

Nu begyndte de Slaget, som kaldes Hjaldninge-Kampen. De sloges hele Dagen, og: nu Ratten gik Kongerne til sine Skibe. Men Hild gik om Ratten op paa Balpladsen og opvakte ved Trolddom alle de faldne Kjemper fra Døden. Næste Dag gik Kongerne op og fornyede Kampen; ligesaa alle de, som Dagen forud vare faldne. Saaledes forfattedes Striden den ene Dag efter den anden. Alle de, som faldt, og alle Baaben og Skolde, der laa paa Balpladsen, bleve til Grus og Sten; men ved Dagens Anbrud reiste de Faldne sig med sine Baaben, der da vare i fuldkommen god Stand. Paa denne Maade skulde Hjaldningerne kæmpe indtil Ragnarst.

Anm. Hjaldninge-Kavnet er afledet af „Hedin“, hvilket maafler nærmest betegner „en i Kappe indhyllet Mand“. Sagnet var almindelig bekendt, og mange digteriske Omkrivninger ere hentede derfra; saaledes kaldes Brynjen Hedin's Serf, Striden Hjaldningernes Jib m. m. I de bevarede Brudstykker af Ragnar Lodbrok's Draama, der tilkægges den fabelagtige Skald Brage Vobdesen, omtales Hjaldningekampen. Ogsaa i de gamle angelsaksske Kvad finder man Heodeningas, d. e. Hjaldningerne, omtalt, og man finder Spor af, at Sagnet var bekendt i Lydbland. Da det var saa almindelig udbredt, har det ogsaa maattet undergaa mangehaandte Forandringer og Forvanskinger. Efter hint sildige islandske Eventyr, som første (Sld 71) er omtalt, var Dbin den første Opbudsmand til Hjaldningekampen, idet han negtede at give Freyja det hjaalne Brisingesmykke tilbage, hvis hun ei kunde faa tvende Døertonger til at stride uafsluttet mod hinanden med deres Krigsfolk, i Liv og Død, indtil en Kristen Mand vovede at gjøre Ende paa Striden. Først efter Frelsfrodes Lid fandt Freyja Leilighed til at opfynde Betingelserne. Thi 27 Aar efter Frelsfrodes Død dræbte den islandse Konge Sørle den danske Kong Haraldan, men slattede siden Fostbroderskabet med hans Søn Høgne. Da Sørle siden var falden paa et Tog, blev Høgne overordentlig magtig og anseet. Rygtet om ham naaede ogsaa den vældige Hedin Hjarranfson, Serflands (Afrikas) Konge, som engang i en Skov traf en dellig Kvinde, der gav sig ud for Balkyrjen Gøndul og opbidsede ham til at maale sig med Høgne. Gøndul var da vel neppe nogen anden end Freyja selv. Hedin søllede til Danmark, prøvede Kampferdigbed med Høgne og slattede derpaa Fostbroderskabet med ham. Men kort efter, da Høgne var dragen ud paa Tog, og Hedin var bleven tilbage, traf han igjen Gøndul, der gav ham en Tryllebril, som aldeles betog ham Sands og Samling. Han lod sig nu let forføre af hende til at dræbe Høgne's Dronning og selle bort med hans Datter Hild. Ved Haas standfædes han af Rødsind og indtæntes af Høgne, der havde sat efter ham. Her begyndte da Striden omtrent paa samme Maade som ovenfor beskrevet, kun saaledes, at Hild stod rolig hos og blot saa derpaa uden at bruge nogen Trolddom. Striden vedvarede i 283 (efter andre Læsemaader 225 eller 143) Aar, indtil Kong Olav Tryggves søn landede ved Men. Da gik en af hans Mænd, Svær Ljome, i Land om

Ratten og mødte Hebin, der fortalte ham sin forfættige Løb og bad ham gjøre Ende paa Kampen ved at dræbe ham og Høgne med hele Elaren. Ivar Klome søiede ham deri, og det lyffedes; saaledes opførte Hjaldningestríden.

Saro fortæller Sagnet paa en tredje Maade, der vel var den i Danmark gjængelig. Den unge Kong Hebin (Hithinus) i Norge skød Frebfrode bi i Kampen mod Hunernes. Han blev forelsket i den yndste Kong Høgne's Datter Hilde og hun ligeledes i ham, uden at Faberen vidste deraf. Baa de Høgne og Hebin drog tilsammen ud paa Tog; men da Huner-Krigen var endt, fik Høgne Nys om Forhaaelsen mellem Hebin og Hilde, og onde Tunger paastode endog, at den var utillægelig. Høgne søgte Tro dertil og angreb Hebin, men blev slagen; siden komte Frode imellem dem og gav Hebin Ret, som egnede Hilde. Alligevel blev Høgne ved at fordr Datteren tilbage, og Frode befalede ham tilslibt at afgjøre Sagen ved Tvekamp. Her kom Hebin tilfodt, da Høgne var langt stærkere; men denne yndedes dog over ham og lod ham beholde Livet. Eys Kar efter mødtes de igjen ved Hebins D (Hithinsö), gavs sig atter i Strid og dræbte hinanden indbyrdes. Men Hilde opvakte af Længsel efter sin Mand de Faldne ved Tryllesange, og saaledes fornyedes Kampen bestandig.

Det er aabenbart, at Edda-Beretningen er simplekt og rimeligvis den egte, gamle. Næst den faar Saro's, den fletteste er den gamle islandiske. Da Hild havde saa stor Del i Hjaldningekampen, er det lige saa rimeligt, at Benævnelserne „Hilds Leg" om „Stríden" sigter til hende, som til Balkyrjen Hild (se Side 34). Haa-D (HáaD) betyder egentlig den høie D; den af Drknerne, som i Digtiden førte dette Navn, hedder nu Hov, og den fortjener dette Navn, da den er den høieste blandt Nerne. „Dáinsloif" betyder ligefrem Daains Levning; Daain nævnes i Vøluspaa blandt Dvergene. Ekers betyder dáinn en Afvød.

Tyrving-Sagnet.

60. Et andet Sverb, Rage til Daainsleiv, var Tyrving. Dvergene Dulin og Dvalin smedede det nødvendigne for den tapre Svavrlame (Svafrlami), Dvins Sønnesøn. Svavrlame havde truffet dem udenfor en stor Sten og skyndte sig ved Tryllemidler at hindre dem fra at komme ind i den. Han truede nu med at dræbe dem, hvis de ei smedede ham et Sverb med Hjalte og Haandtag af Gulb; ligeledes skulde Veltet og Steben være guldbelagte. Sverdet skulde aldrig lægge sig, aldrig rustne og altid bringe Seir; det skulde bide Jærn og Sten som Klæde. Dvergene maatte love det og havde det ogsaa færdigt til bestemt Tid; men da Dvalin havde rakt ham det og endnu stod i Stenens Dør, sagde han: „Sverdet maa dræbe sin Mand, hver Gang det bruges; det skal volde din egen Død, og dermed skulle tre uhyre Måbingsverv udrettes". Svavrlame hug efter

Dvergen, men traf ham ikke. Siden havde han Sverdet længe og vandt dermed mangan Seir i Feltslag og Eneklamp.

Paa samme Tid var der en stor Bersert ved Navn Arngrim; han boede paa Den Bolm og gjorde store Vikingetog. Engang herjede han ogsaa paa Svavrlames Rige og stred imod ham. Svavrlame hug efter Arngrim med Lyrving, men traf kun Skjoldet, som han fløvede, saa at Lyrving blev staaende i Jorden. I samme Dieblik hug Arngrim Haanden af Svavrlame, greb Lyrving og fløvede ham endelangs: saaledes var alt en Del af Dvergens Spaadom opfyldt. Arngrim tog nu Svavrlames smukke Datter Gyfura, førte hende med sig til Bolm og giftede sig med hende. De havde tolv Sønner, alle store, sterke og stridbare, hvilke fra sin tidligste Alder laa paa Vikingetog og vandt et stort Navn. Den ældste hed Anganty (Angantyr); han var et Hoved høiere end de andre og saa sterk som to af dem; de øvrige vare Hervard, Hjørvard, Sæming, Rane, Brame, Barre, Reivne, Lind, Bue og de to Haddinger, der vare Tvillinger. Arngrim gav dem de ypperlige Vaaben, som han havde erobret paa sine forskjellige Vikingetog; saaledes fik Anganty Lyrving, Hervard Sverdet Rotte, Sæming Misteltein o. s. v. Underliden kom Bersertegangen over dem; da hændte det sig et Par Gange, at de dræbte sine egne Folk, men for at undgaa det gif de i saadan Tilstand altid op paa Land og sloges med store Stene eller Stove. Ingen Konge negtede dem, hvad de forbrede: deres Vidhed og Grusomhed var altfor frygtet.

En Juleaften skulde der paa Bolm aflægges Løfter ved Bragebøgeret. Anganty lovede, at han vilde egte den heilige Ingebjørg, Kong Ingves Datter af Uppsala. Straks den følgende Vaar begave Brødrene sig til Ingves Hof og gif frem for hans Bord; Anganty fortalte sit Løfte og bad om hurtigt Svær. Kongen taug bekyrret stille. Da traadte den ædle Helt Hjalmar den hugstore frem. Han var en af de berømmeligste, tapreste og dog ædelmødige Vikinger; han havde længe haft Vinterophold hos Ingve og gjort ham usigelige Tjenester. Alt dette minde han nu Kongen om og bad ham heller give Ingebjørg til ham end til saa ond en Bersert, som Anganty var. Ingve hentsjød Sagen til Ingebjørgs Valg, og hun valgte Hjalmar; men Anganty æstede ham straks til Holmgang paa Samsø, hvilken blev modtagen af Hjalmar og aftalt. Imidlertid drog Brødrene hjem. Om Vaaren drog de først til Hjartmar Jarl, og Anganty holdt Bryllup med Svava, Jarlens Datter. Til bestemt Tid begave begge Parter sig til Samsø, Anganty med alle sine Brødre og Hjalmar med sin Vaabenbroder, den berømte og vældige

Nordmand Orvar-Odd (Orvar-Oddr, d. e. Bileodd). Hjalmar valgte at kæmpe med Anganty, men Odd med alle de 11 Brødre. Enhver af Parterne viste den anden til Balhall og lovede at begrave de faldne Fjender med alle deres Baaben. Nu begyndte Kampen, og Odd fældte lykkeligen alle de Elleve; men da han skulde se til, hvorledes det var gaaet Hjalmar, saa han vel Anganty ligge dræbt for hans Fødder, men ham selv siddende døddleg paa en Tue. Odd spurgte, hvorledes det var gaaet ham; han sagde: „Jeg har seksten Saar, min Brynje er slidt, og Tyrving traf mig lige under Hjærtet; drag nu denne Ring af min Fingter og bring den tilbage til Ingebjørg til Tegn paa min Kjærlighed“. Derpaa døde han. Odd lod alle Verferterne hælægge med deres Baaben, men førte Hjalmar's Lig med sig til Sverige, hvor Ingebjørg døde af Sorg over hans Død og blev begravet med ham i een Høi.

Rogen Tid efter fødte Svaava, Angantys Hustru, en Datter, der blev kaldet Hervör (Hervör) og opdragen hos Hjartmar. Hun var stor og smuk, men tidlig voldsom og stridig; hun tyktes bedre om at bruge Sverd og Skjold end om kvindelige Arbejder. Da hun var voksen, drog hun afsted for at besøge sin Faders Høi paa Samsø og tage Tyrving derfra. Hun forklædte sig i Mandskdragt og kaldte sig Hervard, slog sig i Følge med Visinger og landede ved Samsø, hvor hun gik op alene, da hendes Stalbrødre vare bange for de Gjengangere og Mennætter, som der sagdes at gaa. Virkelig traf hun og meget Spøgeri; det saa ud, som om Hølene stode i lys Tue; men hun lod sig ikke anfegte og stred tvært igjennem Jlden lige til Verferkernes Høie. Der raabte hun paa Anganty og hans Brødre med mange Besværgelser, der endelig bragte hin til at svare. Anganty sagde, at hun var rasende, som vakte døde Mænd fra deres Dvale; han negtede at ville give hende Tyrving og paastod, at han ei havde det. Men hun fordrede det endnu heftigere og sagde, at Verne ei skulde unde ham No i Gaugen, saa længe han forholdt sit eneste Barn hendes Arv. „Bogt dig for Tyrving“, sagde Anganty; „det vil maaste spille al din St; det ligger under mine Skuldre og er indhyllt i Jld; jeg kender ingen Mø paa Jorden, som tør tage det i sin Haand“. „Jeg frygter ei Ebers Jld“, sagde Hervör. Omfæder blev Tyrving kastet ud i hendes Haand, og hun takkede meget derfor. „Jeg vilde heller eie Tyrving“, sagde hun, „end herffe over hele Norge“. Anganty gjentog imidlertid sin ildevarslende Spaadom; men hun sagde, at hun ei brød sig om, hvorledes det gik hendes Sønnen. Han sagde:

„Længe skal du have
Hjalmar's Bane,
længe den bære,
men brug den varsomt;
rør ei dens Egge,
Edder er i begge,
verste Men,
som en Mand kan træffe.

Farvel, Datter,
fluks jeg giver dig
tolv Mænds Liv,
hvis du mægter at tro mig;
Sundhed og Styrke,
Slatter og Rigdom,
som Angrims Sønner
esterlobe“.

Derpaa gik hun igjen; men Væfvingerne vare allerede dragne bort af Frygt for alt Spøggeriet. Hun maatte derfor komme bort paa et andet Fartst og besøgte siden efter Kong Gudmund paa Glasfivold, hvor hun opholdt sig om Vinteren, endnu fremdeles i Mandbragt. Gudmund var gammel, og hans Søn Hsvund (Höfundr) raadebe egentlig for Riget. En Gang, medens hun hjalp Gudmund ved Skakspil og havde lagt Lyrving fra sig, trak en af Hirdmændene det ud og beundrede det blanke Eg; men straks sprang Hervør til og gjennemborede ham med Sverdet, da det, som bekjendt, maatte have Mandeblood, naar det engang var draget. Derfor blev Hervør heller ikke forfulgt, men drog uhindret bort, til hun traf andre Væfvinger, med hvilke hun slækkede om en Stund; endelig blev hun fjed deraf, drog hjem til sin Morfader og vante sig til Søn og Brodering. Der gik stort Ry af hendes Skjønhed. Hsvund beilede til hende og fik hendes Gaand; de havde to Sønner, Anganty og Heibret; hin var blid og venlig, og Faderen elskede ham mest; denne, der opfoftreredes hos den vise Rjæmpe Gissur, var ondskabssfuld og Moderens Indling; begge vare forresten store, sterke og smukke. En Gang var der stort Gilde hos Hsvund, men Heibret og Gissur vare ei indbudne. Derover blev Heibret overordentlig vred, indsaandt sig lige fuldt ved Gildet og satte saadan Splid mellem et Par af Gjesterne, at den ene dræbte den anden; saaledes fik han spildt Festens Glæde. Hsvund, der var en meget retfærdig Mand, forviste Heibret fra sit Land, uaget baade Hervør og Anganty bad for ham. Hsvund gav ham dog ved Afreisen nogle floge Raad, der, som han sagde, vilde bringe ham Lykke, hvis han fulgte dem. Det var: 1) albrig at hjelpe en Mand, der har sveget sin retmæssige Herre; 2) albrig at give den Mand Fred, der har myrdet sin Stalbroder; 3) ikke lade sin Rone for ofte besøge sine Slægtninger, hvor meget han end beider verom; 4) ikke at fortælle sin Fille sine første Hemmeligheder; 5) ikke at ride paa sin bedste Hest, naar man har Hæstverk; 6) albrig at opfostre fornemmere Mand's Børn, end man selv er; 7) albrig at

svige tilstaaet Leibe; 8) albrig at have mange krigsfangne Trelle om sig. Men Heidrek paastod, at Høvunds Raad vare ilde mente, og sagde, at han ei vilde følge dem. Hervør gav ham Lyrving med og ledsagede ham et Stykke paa Veien tilligemed Anganty. Anganty fulgte ham længst og gav Heidrek en Pung fuld af Guld; men ikke desto mindre traal denne Lyrving og hug ham Barnehug dermed. Det var det første Aldingsværk, Lyrving udrettede. Derpaa gav han sig i Følge med Vikinger, efterat han dog først havde fundet Leilighed til at løsløbe fra Døden tvende Misdeberere, af hvilke den ene havde føjet sin Herre, den anden myrdet sin Stalbroder.

Som Høvding for Vikinger kom Heidrek til Harald, Konge i Reidsgotaland, og overvandt tvende Jarler, der havde paatvunget ham en haanlig Skat. Til Belønning gav Harald ham sin smukke Datter Helga og Halobelen af sit Rige. Heidreks og Helgas Søn hed Anganty, og jevnaldrende med ham var en Søn, Harald fik i sin Alderdom, ved Navn Halvdan. Engang blev der en stræffelig Dyrth, og de kloge Mænd, der adspurgte Guberne derom, fik til Svar, at den høibyrdigste Svend i Landet skulde blotest til Forfoning. Nu vilde Enhver redde sin Søn. Harald sagde, at Anganty var høibyrdigst, og Heidrek, at Halvdan var det; endelig blev man enige om at forelægge den vise og retfærdige Høvding Sagen til Afgjørelse. Heidrek drog selv til sin Fader, som bømte, at Anganty virkelig var høibyrdigst, men lærte ham ogsaa et Knud til at undgaa Dommens Dødsfælde. Da han kom hjem til Reidsgotaland, erklærede han sig villig til at hengive sin Søn, naar hver anden af Haralds Mænd først vilde tilføerger ham ubetinget Lydighed og Troskab. Dette skede; men straks benyttede han sig deraf til at befale Strid mod Harald og Halvdan, med de Ord, at Odins Forbring nok var fyldestgjort, hvis han fik Kongen, hans Søn og mange af hans Kjemper til Blot. Som sagt, saa gjort; Striden begyndte, og Heidrek fældte selv sin Svoger med Lyrving. Det var det andet Aldingsværk. Haralds og Halvdans Blod blev strøget paa Gubernes Altere, og Heidrek helte hele Odin hele den faldne Val. Dronning Helga blev saa betagen af Sorg, at hun hængte sig i Disarsalen.

Heidrek lagde nu hele Landet under sig og herjede paa mange fremmede Lande. Saaleeds overvandt han ogsaa Humalands Konge Humle, fangebe hans Datter Svava, beholdt hende hos sig en Stund, og sendte hende siden hjem igjen til hendes Fader, hvor hun fødte Sønnen Svø eller Svøve (Hlödr, Hlödvér). Siden egtede han Kaluv, Kongen af Sørlands Datter, men skilte sig igjen fra hende formedelsk Troskab, hun havde begaaet paa et af sine hyppige Besøg

hos sin Fader. Han tænkte fremdeles paa, hvorledes han skulde handle tvært imod sin Faders Raad, og derfor drog han til den mægtige Kong Rollaug (Hrollaugr) i Garbarike for at tilbyde hans Søn Herlaug Opfostring. Rollaug tog derimod, og den unge Herlaug overledes til Heidref. Efter fem Aars Forløb kom Heidref i Besøg til Garbarike; hans Frille Sivka og Herlaug fulgte med ham. En Gang, da Heidref og Herlaug havde været ude paa Jagt, kom Heidref ganske alene tilbage og fortalte Sivka under Tausheds Løfte, at han uheldigvis var kommen til at drage Lyrving ud og derfor havde maattet gjennebore Herlaug dermed. Sivka kunde ei bære paa denne Hemmelighed og fortalte den til Herlaugs Moder, og straks blev der en forfærdelig Allarm; Heidref og hans Mænd bleve angrebne og han selv fangen efter en blodig Kamp. Han blev lagt i Lænker, og Jngen var ivrigere derved end tvende Mænd, hvilke han erkjendte at være de af ham løstjøbte Forbrydere. Heidref skulde føres ud til Stoven og brændes paa et Baal; men han blev befriet af en Skare af sine Mænd, som han, forudsende alt, havde gjemt i Stoven. Derpaa drog han hjem til Reidgotaland, udbruste en mægtig Hær og skændte og brændte i Rollaugs Rige, og nu først kom det op, at Fortællingen om Herlaugs Mord var en Usandhed, og at han tværtimod nød den bedste Behandling hos Heidref. Rollaug bød Forlig, der kom istand saaledes, at Heidref egtede hans Datter Hergerd og fik i Medgift Bindland, som ligger tæt ved Reidgotaland. De fik en Datter, der opkaldtes efter Farmoderen Hervør og sattes til Opfostring hos Jarlen Ormar. Fra denne Tid af hørte Heidref op med al Krigsferd, men beskæftigede sig med at ordne Lov og Landsret. Han affastede al indenlandsk Feide og udvalgte tolv af de vise Mænd til at dømme i alle Sager. Han ofrede helst til Frey og lod til hans Gæder opsøde en Galt, der næsten blev saa stor som en Okse og saa smuk, at hvert Haar syntes at være af Guld. Paa denne aflagde Kongen og hans Mænd hver Juleaften edelige Løfter, idet de lagde den ene Haand paa dens Hoved og den anden paa dens Børster. Kongen lovede engang, at hvad som helst end Kongen forbrød, saa skulde han dog nyde de tolv Bismænds retfærdige Dom, og han skulde kunne fri sig fra Straf ved at fremsætte Gaader, som Kongen ei kunde gætte.

En mægtig Hær i Reidgotaland hed Gestumblinde; han havde forhalbt Kongen hans Skatter, og Heidref indstevnede ham derfor til de tolv Mænds Domstol. Gestumblinde, som frygtede Dommens Udfald, blotede til Odin, for at faa Hjælp. En Aften kom Odin virkelig til ham, lovede at hjælpe ham og gaa i hans Sted til

Heibref. Gestumblinde skulte sig, men Dbin paatog sig hans Skikkelse og indfandt sig hos Kongen. Denne spurgte nu, om han vilde fri sig ved at fremsætte Gaader, og den foregivne Gestumblinde lob i Førstningen, som han nødvendig vilde inblæbe sig derpaa: endelig betvemmede han sig dertil. Nu fremsatte han mange Gaader, mestendels om Naturgjenstande, kun faa betræffende Gudelæren, men Heibref gjettede dem alle. Blandt Gaaderne var f. Ex. disse:

Gestumblinde: Hjemmefra drog jeg,
 hjemmefra for jeg,
 saa paa min Bei Bei;
 Bei var nedentil,
 Bei var oventil,
 Bei var allevegne;
 Heibref Konning
 hit nu paa Gaaden.

Heibref: God er Gaaden din,
 Gestumblinde,
 gjettet er den:
 Fuglen fløi over dig,
 Fisken svam under dig,
 selv for du paa en Bro.

Gestumblinde: Hvilken Drik vel
 drak jeg igaar?
 det var ei Vand, ei Vin,
 Njød eller Ol;
 Mad var det ikke,
 og dog gif jeg utørstig derfra;
 Heibref Konning
 hit nu paa Gaaden.

Heibref: God er Gaaden din,
 Gestumblinde;
 i Solen gif du,
 i Skyggen hviled' du;
 der faldt Dug i Dale;
 der nød du
 af Ratteduggen
 og svalede saa dit Svælg.

Gestumblinde: Hvilk, Lægner
 ride til Thinget
 alle enige tilhammen?
 Starerne seendes
 snart hist, snart her,
 Hjættet vel at vogte;
 Heidref, Konning
 hit nu paa Gaaden.

Heidref: God er Gaaden din,
 Gestumblinde,
 gjettet er den:
 Itref og Andott (den sorte og hvide Ronge)
 Nar ud, Nar ind
 spille glade Skaf;
 enige deres Starer
 i Skuffen ligge,
 men paa Brættet Brifterne stribe.

Gestumblinde: Fire gange,
 fire hænge,
 to vise Veien,
 to væрге mod Hunde;
 een dratter efter
 alle Tider,
 den er stedse sølet;
 Heidref Konning
 hit nu paa Gaaden.

Heidref: God er Gaaden din,
 Gestumblinde,
 gjettet er den:
 Koen er det;
 det er klart at se;
 fire er' dens Fødder,
 fire Ivere,
 Hornene væрге henbe,
 Galen hænger bagtil.

Gestumblinde: Hvem er' de tvende
 som til Things fare?
 tre Syn de samme have,
 ti Fødder,

men eet Tagl begge,
og løbe faa Bande imellem:
Heibref Ronning
hit nu paa Gaaden.

Heibref: God er Gaaden din,
Gestumblinde,
gsettet er den:
Dbin sidder
paa Sleipne og rider;
han har eet Die,
men Hesten tvende;
Dbin har to Ben,
men aatte har Sleipne;
men Hesten alene har Hale.

Endelig spurgte Gestumblinde, eller rettere Dbin, det samme
Spørgsmaal, hvormed han engang forbløffede Sauthrædne:

Sig mig nu kun dette,
da du selv tror dig
klogere end andre Konger:
hvad sagde Dbin
i Dret paa Balder,
førend paa Baalet man bar ham?

Men da blev Heibref vred:

Undskab og Argskab
og Alverdens Skjendsel,
Baas og Bæv kun;
Ingen ved dine Ord
uden du selv,
ulle, onde Bætte.

Dermed traf han Tyrving og vilde hugge Dbin, men denne
forvandlede sig til en Falk, og Sverdet traf blot i Galen, af hvis
Fjedre det bortskar en Del; derfor har Falken siden den Tid korte
Halefjedre. En Hirdmand, som stod hos, rammes af Sverdet og
bræbtes straks. Men Dbin sagde: „forbi du svog dit givne Løfte og
Leibe og traf Sverdet imod mig, skalle dine verste Trælle volde
din Bane“. Derpaa løi han bort.

Kort efter gjorde Kongen en Rejse og havde meget Gæstvert;
han valgte sin bedste Hest til Rejsen og drog afsted, ledsaget af ni

8
 krigsfangne Trælle foruden mange andre Folk. Han reb saa sterkt, at kun Trællene, der havde bedre Heste end de øvrige, kunde følge ham, og tog sit Rattelleie i et Telt under Garvade-Fjeldene. Der myrbede Trællene ham med Lyrving, som derved gjorde det tredje Riddingsverk og saaledes var befriet for den ene uheldbringende Egenstab. Trællene flygtede bort med Lyrving, og Anganty, Heidreks Søn, blev Konge. Han søgte nøie efter Trællene og fandt dem endelig i en Baad, fiske i Grav-Maen; en af dem skar Hovedet af en Fisk med Lyrving og sagde spøgende: „nu maa Gjedden i Gravaaen undgjelbe, at Heidrek blev dræbt under Garvade-fjeld“. Anganty angreb dem siden om Natten, dræbte dem og tog Lyrving. Nu havde han hevnet sin Fader og gjorde et Arve-Øl i Reidgotalands Hovedstad Danparstad i Heredet Arheime.

Da hans Halbroder Lød, Svaava's Søn, hørte om sin Faders Død, drog han til Arheime, hvor Anganty endnu høitideligholdt Arve-Ølet og sad ved Drikkebordet. Anganty bad ham tage Plads, men Lød sagde: „vi ere ei komne for at fylde vore Bomme, men for at forlange Arv; jeg vil have Halvdelen af Alt, hvad Heidrek eiede, af Syl og af Ddb, af Statte, Ro og Kalv, Rørn, Lyende og Træl og deres Børn, af Grændsestoven Mørved, af den hellige Grav i Goternes Land, af den fagre Sten i Danparstad, Halvdelen af Krigsborge, Land og Folk, lyse Guldringe“. Anganty svarede: „før skulle Skjolde brage og Spyd krydses og mangen Mand bide i Græsset, før end jeg skal dele Lyrving med dig, Humlung, eller give dig halv Arv; jeg skal give dig Gøds og Guld, tolvhundrede Mænd, tolvhundrede Heste, tolvhundrede Skjolddragere; hver Mand skal saa rige Gaver; hver Mand giver jeg en Mø, hver Mø giver jeg et Smykke om Halsen; jeg skal bynge Søl omkring dig, naar du sidder, og overstrø dig med Guld, naar du gaar, saa at Ringe velte til alle Kanter; du skal raade over Tredeparten af Gotland“. Da Heidreks gamle Fosterfader, Gissur Grytingalide, som endnu levede, hørte dette, syntes han, det var for meget, og sagde: „dette kan nok Lyendebarnet være befsenbt at modtage“. Derover blev Lød rasende, ilede hjem til sin Morfader Humle, og begge ud-rustede nu en uhyre Hær, hvormed de vilde angribe Anganty. Da den var færdig, drog de afsted over Grændsestoven Mørved til Gotlands yderste Sletter, hvor Angantys Søster Hervør og hendes Fosterfader Ormar skulde forsvare en Grændseborg mod Hunerne. Hervør sinede en Morgen tidligt en stor Støfsty; siden saa hun straalende, guldbelagte Hjelme og skjønede nu, at det var Hune-hæren. Ormar raadede hende til at flygte til Anganty; men hun

wilbe det ikke og faldt i Slaget efter den tapreste Kamp. Ormar undkom, haarbt faaret, og skyndte sig til Marheime, hvor han fortalte Anganty om Striden med Hunerne og Hervørs Fald. Han sukkebe og sagde: „ubroderligt blev du behandlet, herlige Syster“; derpaa saa han sig omkring i Hirden med de Ord: „vi vare mange nok, da vi saae og drak; nu ere vi desto færre: Ingen ser jeg i min Hird, som vil ride til Hunerne og æste dem til Kamp, om jeg end hyder Gulbringe derfor“. Gissur gamle sagde: „jeg vil ride og forlanger hverken Guds eller Guld“. Han tog sin Rustning paa, løb op paa Hesten saa raast som en Yngling og spurgte Kongen:

Hvor skal jeg Huner
Hærstrid byde?

Anganty svarede:

Byd dem til Dylgja
og til Dunheden,
byd dem alle til
Jøfurjfeld,
hvor Goter ofte
Glavinbet brugte
og fagre Seire
fik med Vre.

Gissur gjorde, som Anganty bad ham, og æstede Hunerne til Kamp paa Dunheden: „der skulle I bide i Græsset“, sagde han, „og Dbin lade Pilen saaledes flyve, som jeg nu siger“. Løb wilde lade ham gribe; men Humle modsatte sig det, og Gissur sagde: „vi ræddes hverken for Eder, Huner, eller for Eders Hornbuer“. Anganty begav sig til det bestemte Sted med sin Hær; men Hunerne havde saadan Overmagt, at der var syv mod een af hans Mænd. Da Striden havde staaet i fem Dage, kom Herlaug til Angantys Undsætning med en frisk Hær, og nu fik Goterne Overhaand. Humle fældte Ormar, men Gissur igjen Humle; Løb dræbte Gissur og saarede Herlaug farligt; endelig kom Anganty til og gjennemborede Løb med Tryving. Dette var den tiende Kampdag; da var der saa meget Blod paa Pladsen, at alle de saarede vare druknede. Anganty beklagede Løds Fald. „Jeg hød dig Guds og Rigdomme“, sagde han, „men du vilde ei modtage dem; nu har du Intet, hverken Gulbringe eller Lande. Vor Slægt er forbandet, jeg er vorden din Banemand: ond er Hornernes Dom“.

Anm. Sagnet om Lyrving og Arngrim's Slægt udgjør Indholdet af den fabelagtige Hervararsaga eller Hervors Saga, der er forfattet i det 13de Aarhundrede, men som er rigelig udfyldt med Brudstykker af Digte, der henviser Sagnet's Oprindelse til en langt tidligere Tid. Disse Kvad handle fornemmelig om Kampen paa Samsø, om Hervors Besøg hos sin Fader Anganty, om Heibrets og Gekumblandes Gaabelamy og om Striden mellem Anganty og Løb. Sagaen er bevaret i flere Bearbejdelser, der indbyrdes afvige fra hinandres i Beretningen om enkelte Omstændigheder og i Bestemmelsen af de handlende Personers Hjem. Saaleeds gjøre de fleste Haandskrifter Arngrim til en Dattersøn af Starkad Alubreng, melde, at Holm laa paa Gaalogaland, og at Svavrlame og hans Fader Sigrlame, Dvins Søn, herskede i Garbarike. Et andet Haandskrift ved intet om Svavrlame, men fortæller kun om Sigrlame, uden at nævne noget om, at han stammede fra Dvin; det heber der, at han herskede over Garbarike og etede Lyrving, at Arngrim var hans ypperste Hovding og fik af ham baade hans Datter til Egte og Lyrving til Foræring. Sagnet berøres ogsaa andetsteds. Om Drvar-Dob gives der en meget fabelagtig Saga, hvor Beretningen om Kampen paa Samsø forekommer tilligemed Brudstykker af det samme Kvad, som meddeles i Hervararsaga; der heber det, at Svavrlame var en slægt Jarl. Saxo kender ogsaa Sagnet om Arngrim og Kampen paa Samsø; han lader Arngrim kæmpe mod Finnerne for at vinde Fredfrob's Benkæb, hvilket ogsaa lykkedes ham, og han egede Eysura (Ofura), som her gjøres til en Datter af Frobe. Kampen paa Samsø beskrives kortelig omtrent som i Sagaerne. Paa et andet Sted omtaler Saxo ogsaa en Gekumbline (Gestiblinus) som Goternes Konge, men uden at nævne noget om Gaabelkampen. Arngrim, Eysura og deres Sønner omtales ogsaa i Edbagtet Hyndluljóð. I det 17de Aarhundrede skal der paa Samsø have eksisteret Sagn om Vittinge-Holmgangen.

Sagaen, der som fortalt behandler Arngrim's ættens Skjebne, falder i flere Affnit, der gruppere sig om de omtalte Brudstykker af Digte. Det første er Fortællingen om Slaget paa Samsø og om Hervors Galder ved Faderens Gravhaug; Beretningen om begge disse Begivenheder er støttet til Vers. Dernæst kommer Heibrets Historie, hvort imidlertid ingen andre Vers forekomme end de i Epikoden om Gaabelkampen. Den danner igjen Overgangen til det sidste Affnit om Kampen mellem Anganty og Løb, der igjen støtter sig til en Række Vers. Men hele denne Sagnrække synes ikke oprindelig at have dannet nogen Enhed. Sagnet om Arngrim's sønnerne, Kampen paa Samsø og Hervors Liv skildre Vittingetiden med hele dens Vildded; Handlingens Skueplads er Dviersøen og de den omgivende Lande; Begivenhederne ere helt fabelagtige. Derimod synes Stedsnavnene i den sidste Del af Sagaen at henpege til ganske andre Læder og Steder. Heibret, heber det, hersker i Reidgotaland, der i Versene kaldes Godþjóð. Dets Naborige er Sunaland, hvorfra det afskilles ved Grændsefjoven Myrkvid. Da Løb drager affted for at kræve sin Arv, rider han mod Vest for at træffe Anganty, og da Hervor skal forsvare Grændsefættningen mod Sønnerne, ser hun mod Syd efter dem. Sunaland har altsaa været

tænk i sydbøst for Gotaland. Dette passer paa Huner og Gøter i det 4de Aarhundrede, da Gøterne indbojede den store Slette langs det sorte Hav, fra Donau og til Don og fra Kysten til langt ind i det Indre af Fæstlandet, indtil de under Ermanarik gjorde det første Hæbne-
 spangte Beskjendtskab med Hunerne. Høvedskaben i Reibgotaland kaldes Danparstadir; i dette Navns første Led findes det gamle Navn paa Floben Dnjepr, Danapris*) I Giesfurs Etnavn Gryttingalidi haves rimeligvis en Sammensætning med Ordet Greuthungi, en anden Betegnelse for Ostgoterne**). Dunbeden (Dúnheioð) er den ungarske Slette ved Donau (Dúná). Ogsaa synes Navnet Harfagsafjöll, som nævnes i Sagaen, at være en norron Form for „Kardathersjældene“. De senere Fortællere og Redskrivere af Sagnet have imidlertid stensynlig været i Forlegenbed ved at bestemme Stuepladsen for Begivenheder, der ligge saa langt tilbage i Tiden. Mange af de i den sidste Del af Sagaen nævnte Stedsnavne vare dem ukjendte, og de hentsagde derfor Begivenhederne til ganske urigtige Gæne. I en senere Tid forstod man ved Reibgotaland det danske Fæstland, og derfor siger den ene Bearbejdelse af Sagaen, at Reibgotaland „nu hedder Sylvania“. Derved kom man ogsaa til at søge Danparstadi i Danmark, og af dette Stedsnavn dannedes saa „Danp“, der i Eddadigtet Rigsmål og hos Snorre nævnes blandt de ældste danske Konger. En lignende Foryrkfælse af det oprindelige Stedsforhold haves vel ogsaa i det angelsachsiske Widsid-Digt, der synes at omtale Herverarar-Sagaens Slag paa Dunbeden som foresat ved Weichselens Stove; det heder nemlig, at Skalden (Widsid) besøgte Wyrmhære (d. e. Ormar), da Rødernes Hær (sammenl. Navnet Reibgotaland) ved Weichselens Stove værgede sin gamle Odel mod Alles Folk (d. e. Hunerne, se nedf. § 68). — Naar Sagaen lader Gøterne fejre i Slaget paa Dunbeden, passer dette ikke med de historiske Forhold. Sagnet er altsaa ingen Historie; det har kun grebet enkelte historiske Momenter og anvendt dem i en fri Digtning, idet det maasse har sammenknyttet Gøternes første Kamp mod Hunerne med deres endelige Uafhængighedskamp mod dem langt senere. — Om Alt i Sagaens mellemste Parti, Fortællingen om Heibrel, fra først af hører med til Sagnet, er maasse tvivlsomt. Den skifter sig ikke paa gamle Digte, undtagen i Etsifoden om Gaadefampen; her minder den meget om Eddadigtet Vafprúdnismál, og Gaadeditet er maasse en Efterligning af Eddadigtet; det afgjørende Spørgsmaal er i begge Digte det samme.

Sagaen bestaar altsaa af flere hverandre oprindelig fremmede Sagn, der med digterisk Frihed ere satte i Forbindelse med hverandre. Det poetiske Bindeled mellem de enkelte Dele dannes af Sagnet om Sverdet Lyrving og den til dette knyttede Forbandelse; lignende Motiver ere brugte i Volsungesagnkredsen, Sverdet Gram og Andvareflatten. Men denne Forbindelse er ældre end Sagaens Affattelsestid, da Lyrving nævnes i alle Brudstykkerne af de ældre Digte, hvorpaa Sagaen er bygget. I et af disse Vers siger Hervoðr, at hun hellere vilde se Lyr-

*) Se Antiquités russes. I. 112, Munchs Indledning til Herverararsaga.

**) Se Bugges Udgave af Herverarar Saga S. 273.

ving end herffe over „hele Norge“; dette Vers maa altsaa være digtet efter Norges Samling til eet Rige*) og kunde maasse tyde paa, at Forbindelsen af de enkelte Dele ikke har nogen saa særdeles høi Alder; Gaadedigtet, som synes at være en Efterligning af Vafprædnismål, er ogsaa et Bevis derpaa, hvis dette Digt altsid har staaet i Sammenhæng med de øvrige Vers, som Sagaen citerer.

Baldungesagnene. Helge Hjørvarðsøn.

61. Af samme Slags som Tyrving-Sagnet er Sagnetredsen om Bølsungerne. Den bevæger sig i alle nordiske og mellem-europæiske Lande og findes hos alle Folkesslag, der høre til den store germaniske Stamme. Eddakvadene begynde Sagnetredsen med Fortællingen om Helge Hjørvarðsøn. Der var en Konge i Norge ved Navn Hjørvarð; han aflagde det Øfte, at han vilde have den smukkeste Kvinde paa Jorden til Egte. Allerede havde han faaet tre Koner, der havde født ham en Søn hver, og saavel han som alle hans Mænd troede, at de vare de deiligste i Verden. Men engang gif Atle, en Søn af Hjørvarðs Jarl Idmund, ud og kom til en Lund. Der sad en Fugl, som hørte hans Mænd sige, at ingen Kvinde paa Jorden var smukkere end Hjørvarðs Koner. Fuglen kvodrede og spurgte Atle, om han havde seet Sigrinn, Kong Svaavnes Datter, thi hun var den deiligste af alle Piger. Atle bad Fuglen sige, hvad den vidste om hende, og den lovede at staafe Kongen Sigrinn til Egte imod, at han vilde bygge den et Tempel, mange Altare, og blote den mange guldhornebe Rjør. Atle fortalte Kongen dette, og denne sendte ham afsted til Svaavne for at bede om Sigrinns Haand. Hendes Fosterfader, Jarlen Fraanmar, overtalte Svaavne til at sige Nei, og Atle maatte drage hjem med usorrettet Sag. Nu besluttede Hjørvarð selv at drage afsted, og Atle fulgte ham. Imidlertid havde en anden mægtig Konge, ved Navn Rodmar, friet til Sigrinn, men ligeledes faaet Nei; derved var han bleven saa opbragt, at han havde dræbt Svaavne og herjet Landet, men Fraanmar glemte Sigrinn med sin Datter Allov i et affides Hus, forvandlede sig selv til en Orn og vogtede Pigerne med Trolddom. Da Hjørvarð og Atle kom op paa Fjelbet og saa ned i Svaavaland, stuede de overalt Brand og Ødelæggelse, men droge ned og toge sit Natteleie ved en Al ikke langt fra det Hus, hvori Pigerne vare skjulte. Atle kastede Spydet efter den og dræbte den. Derpaa gif han ind, fandt Pigerne og førte dem til Hjørvarð. Denne egtede nu Sigrinn og Atle Allov. Hjørvarð og

*) Se Jesfen: Ueber die Eddalieder, S. 6.

Sigrlinn fik en stor og deilig Søn; men han var stum, og intet Navn festedes ved ham.

Engang sad Kongesønnen paa en Høi; da saa han ni Baltyrjer ride forbi, og en af dem var langt herligere end de andre. Hun sagde: „hvis du, Helge, vil altid tie stille, da kommer du kun sent til at raade over Gulbringe eller vinde Hæder“. Da talte Helge: „hvad giver du mig i Navnfeste, lyse Mø?“ sagde han; „jeg tager ei mod Navnet, hvis jeg ikke faar dig selv“. „I Sigarsholm ligge jeks- og fyrreretype Sverd“, sagde hun, „men eet er dog bedre end de andre; det bider alle Skjolde og er guldbeslaget; der er en Ring i Hjaltet, Rød i Midten og Skræt i Odden, langs Eggen ligger en blodpletlet Dorn, og den slaar sin Hale om Haandpladen“. Baltyrjens Navn var Svaava, Kong Eylimes Datter; hun var siden Helge ofte til stor Hjælp i Striden.

Ru gif Helge til sin Fader Hjørvard og bad om Stridsmænd for at angribe Rødmar og hevne Svaavne, sin Morfader. Hjørvard gav ham Folk, og først oplebte han hint Sverd; siden drog han afsted i Selvskab med Alle og jældede Rødmar. Mange Heltegjerninger udførte de fra den Tid af. Helge dræbte den mægtige Jøtun Hæte, da han sad paa et Bjerg; siden seilede Helge og Alle ind i Hætefjord, hvor Rimgerd (Hrimgerdr), Hætes Datter, vilde skade dem ved Trolldom; men Alle, der holdt Vagt om Ratten, vidste saa listigt at holde hende op med Snak, at hun glemte at skule sig for den opgaaende Sol, der forvandlede hende til Sten. Siden drog han til Kong Eylime og friede til Svaava, der egtede ham, og de holdt ubestrideligt af hinanden, uagtet hun vedblev at være Baltyrje som før.

Imidlertid var Helges ældre Halvbroder Hedin hjemme hos sin Fader Hjørvard i Norge. En Juleaften, da han gik alene var ude i Skoven, møbte han en Trolkvinde, der red paa en Ulf og havde Orme til Tøile; hun tilbød ham at blive hans Fylgje, men han vilde ikke vide af hende. Da sagde hun: „dette skal du undgjelte ved Bragebægeret“. Om Kvelden, da Bragebægeret blev drukket, og Løfterne skulde aflægges paa Sone-Galten, svor Hedin, at han vilde have Svaava, sin Broder Helges Kone, til Egte. Strafs følte han saadan Anger herover, at han gif bort som forvirret paa vilde somme Stier, lige til han kom sønder i Landene og traf sin Broder Helge. Helge blev glad ved at se ham, spurgte ham om Nyt fra Norge, og om han var fordreven af Landet; siden han kom saa ene. Hedin fortalte ham sin Rød, og hvorledes Trolkvindens Gæfveri havde forfoglet ham til at aflægge hint Løfte. Men Helge

trøstede ham og sagde, at Østet nok kunde gaa i Opfyldelse; „mig“, sagde han, „har Rodmars Søn Alu udæftet til Kamp om trende Dage, og jeg tvivler paa, at jeg kommer levende derfra“. Helge anede nemlig sin Fejgd, og at hin Troldvinde ikke havde været nogen anden end hans egen Fylgje. Alu og Helge kæmpede paa Sigarøvd ved Frekastein; der stod et stort Slag, og Helge fik sit Banesaar. Han sendte Sigar hen for at bede Svaava stynde sig at komme til ham, inden han døde. Helge bad hende at egte Hedin efter hans Død og kjenke ham sin Kjærlighed; men hun sagde, at hun allerede ved Trolovelsen med Helge havde svoret aldrig at egte nogen Anden efter ham. Baafe Helge og Svaava bleve gjensøbte paany, nemlig som Helge Hundingsbane og Sigrun.

Anm. Helge Hjörvarðsøn og Svaavas Kjærlighed besynges i Eddakvædet Helgakvæða Hjörvarðssonar. I enkelte yngre Haandskrifter af Edda kaldes denne Helge „Helge Haddingjafate“; men dette er vistnok en Misforstaaelse; se nedenfor § 63.

Bolsung, Siggeir, Sigmund, Sinfastle.

62. Bolsungernes egentlige Sagnetreds begynder med Beretningen om Dvins Søn Sige, der ved at bræbe en anden mægtig Mand's Træl blev landsflygtig, men siden vandt sig et Kongerige i Hunaland. Han blev svegen og bræbt af sine egne Svogre. Hans Søn Nere blev Konge efter ham, hevnebe hans Død og vandt et stort Navn paa sine Krigstog. Nere og hans Hustru sørgebe meget over, at de ei fik Børn, og de anraabte Guderne inderlig om at kjenke dem nogle. Frigg og Dvin hørte deres Bøn, og Dvin sendte sin Valkyrje Ljod (Hljóð), Jotnen Kimnes Datter, med et Æble til Kongen. Dronningen spiste deraf, og efter en Stund opfyldtes deres Ønske, dog saaledes, at Dronningen ei kunde føbe BARNET til Verden. Det led saaledes hen i seks Aar; imidlertid døde Kongen, og Ljod af Livet lod Dronningen sig skjære op for at bringe BARNET for Dagens Lys. Det var en stor og deilig Søn, som endnu kyssebe Moderen, inden hun døde; han fik Navnet Bolsung (egentlig Balsung) og blev Konge i Hunaland efter sin Faber. Med sin Hustru Ljod, der havde bragt Nere Æblet, havde han Datteren Signy og ti Sønner, af hvilke den ældste og ypperste, Signys Tvillingbroder, hed Sigmund. Bolsungerne, saa kaldtes de, vare overordentlige Mænd, der langt overgik almindelige Mennesker i alstensk Dygtighed og Ibræt. Kong Bolsung lod gjøre en stor og deilig Hall, saaledes at der midt i Hallen stod en stor Åbilde, der strakte sine frodige Grene ubover Taget; dette Træ kaldte de BARNSTOKKEN.

Den mægtige Kong Siggeir af Gautland beilede til Signy og fik Bølsungs og Sønnernes Tilfagn om hendes Haand trods hendes egen Ulyst dertil. Brylluppet stod med megen Pragt hos Bølsung i hin Hall. Under Lyftigheden den første Aften kommer en formummet, gammel, eensiet Mand med en sid Hat paa Hovedet ind i Hallen og stikker et Sverd, han havde med, ind i Darnstollen lige til Hjaltet, med de Ord, at den, som kan drage det ud, skal faa det til Foræring og vil vist sande, at han aldrig faa et bedre Sverd. Derpaa gif han ud igjen, uden at Nogen vidste, hvor han kom fra, eller hvorhen han gif. Alle Bryllupsgjesterne forsøgte paa at rykke Sverdet ud, men forgjeves; endelig gif Sigmund til, og det gif straks løst. Alle beundrede Sverdet og sagde, at de aldrig havde seet noget saa godt. Siggeir hørte Sigmund tre Gange dets Vægt i Gulb; men denne sagde: „du kunde jo have draget det ud ligesaa godt som jeg; jeg sælger det ei for al Verdens Gulb“. Derover blev Siggeir forbitret og pønsede straks paa Hevn.

Dagen efter erklærede Siggeir, at han vilde reise, medens Veiret endnu var godt, men indbød Kong Bølsung med hans Sønner til sig om tre Maaneber for, som han sagde, da at tage igjen, hvad der nu var aftortet af Bryllupshøitideligheden. Signy sagde til sin Fader, at hun nødig vilde reise med Siggeir, og at hun anede store Ulykker af dette Giftermaal; men Bølsung snattede det bort og trøstede hende, saa godt han kunde. Siggeir reiste, og tre Maaneber efter drog Bølsung og hans Sønner afsted paa tre vel bemandede Skibe. De kom til Gautland sent om Aftenen, og Signy ilede i Forveien imod dem for at underrette dem om, at Siggeir havde samlet en stor Hær og vilde følge dem. Bølsung vilde alligevel ikke høre noget om Flugt, men gif op i Landet og mødte Siggeirs Hær, der straks rykkede imod ham. Bølsung og hans Sønner kæmpede saa tappert, at de aatte Gange gjennembrød Siggeirs Fylking; men den niende Gang bleve de overmandede, Bølsung faldt, og hans ti Sønner bleve fangne. Siggeir vilde lade dem dræbe, men Signy overtalte ham til heller at sætte dem ud i Skoven, bundne med Fjædderne ved en Stok, at hun dog en Stund kunde glæde sig ved at se dem. Siggeir spiede hende, men om Natten forvandlede Siggeirs gamle troldfyndige Moder sig til en Ulvinde, bed en af Drødbrene ihjel og aad ham op; saaledes gif det hver Nat, indtil hun Sigmund var tilbage. Signy, som erfarede altsammen ved Speidere, hun havde sendt ud i Skoven, lod Sigmunds Ansigt indsmøre med Honning. Da Ulvinden kom og lugtede Honningen, begyndte hun at slukke den af, og da hun kom til hans Mund, bed

Sigmund i dens Tunge og holdt den fast. Ulvinden vilde slide sig løs og stemmede Fødderne mod Stoffen, saa den gik itu; men Sigmund holdt saa fast, at Tungen sledes ud af Munden paa Ulvinden, som døde deraf. Saaledes slap han fri. Signy fik Dub derom, drog selv hen til ham og aftalte med ham, at han skulde gjøre sig et Jordhus der i Skoven og holde sig skjult: Signy skulde sende ham Alt, hvad han behøvede. Siggeir troede nu, at alle Bølsungerne vare døde.

Signy og Sigmund pønsede paa Hevn. Hun havde to Sønner med Siggeir, og da den ældste var ti Aar gammel, sendte hun ham ud til Sigmund, forat denne kunde benytte sig af hans Hjelp, hvis han pønsede det. Sigmund bad ham gjøre Deig istand til Brød, medens han selv var efter Bed, og leverede ham en Melsæk. Da Sigmund kom igjen, havde Drengen intet ubrettet og gav til Paa- stand, at han ei torde røre ved Melsækken, fordi der laa noget Levende i den. Nu forstod Sigmund, at Drengen ei befad tilstrækkeligt Mød, og fortalte sin Søster det. „Drøb ham da“, sagde Signy; „han fortjener ikke at leve“. Sigmund gjorde saa. Aaret efter sendte Signy sin anden Søn ud, men ham gik det ikke bedre. Hun byttede nu selv Ham med en Troldvinde og gik ud til sin Broder, der naturligvis ikke gjenkjendte hende. Hun blev hos ham i tre Nætter, gik derpaa hjem og byttede sin gamle Stikkelse til sig igjen. Efter en Lids Forløb fødte hun en stor, smuk og sterk Søn, ved Navn Sinfjötle; han lignede Bølsungerne i alle Dele. Da han var 10 Aar gammel, sendte hun ham til Sigmund. Hun prøvede ham paa samme Maade, som hun havde prøvet sine forrige Sønner, nemlig ved at sy deres Kjortel fast til Armene gjennem Hud og Kjøb; de to ældre Sønner havde ynkset sig derover, men Sinfjötle brød sig ei derom. Hun rev Kjortlen af ham, saa at Skindet fulgte med Vrmerne, men alligevel gav han sig ikke derved: „det er Smaating for en Bølsung“, sagde han. Da han kom til Sigmund, gav denne ham Befaling at lave Deig, ligesom hans ældre Brødre. Da Sigmund kom hjem, var Sinfjötle færdig med Bagningen. Sigmund spurgte ham, om han havde fundet Noget i Melet. „Ja jeg syntes i Førstningen, at der var noget Levende“, sagde Sinfjötle, „men jeg har knadet alt sammen ned“. „Det Levende var den værste Edder-Drm“, sagde Sigmund, „og du kan ikke komme til at spise af dette Brød i Avelb“. Thi der var den Forskjel mellem Sigmund og Sinfjötle, at hin kunde nyde Edder, uden at det skadede ham, Sinfjötle kunde derimod ei skades af Edder udenpaa Legemet, men vel ved at æde eller drikke det.

Sigmund syntes, at Sinfjötle endnu var for ung til at deltage i Hevnen med ham, og han vilde først vænne ham til farlige Arbejder; derfor laa han i nogle Sommer ude med ham paa Røveri. Endnu vidste han ikke andet, end at det var Siggeirs Søn, og undredes nok over, at Sinfjötle mindede ham saa ofte om at tage Hevn over Siggeir. Engang fandt de i Stoven et Hus og to Mænd sovende deri, med store Guldringe; det var Kongesønner, der vare blevne forvandlede til Ulve, saaledes at de blot hvert tiende halve Døgn kunde komme ud af Ulvehammene; dette var just en saadan Dag, og Ulvehammene hang ovenover dem. Sigmund og Sinfjötle isørte sig Ulvehammene, men kunde nu selv ikke komme ud af dem, og saaledes laa de en lang Tid ude i Ulvestikkelse og gjorde mangan Ulykke i Siggeirs Rige. Hvert tiende halve Døgn vare de Menneſter. Engang kom Sigmund til at bide Sinfjötle saa haardt i Barken, at han laa som død; da forbandede han Ulvehammen, men fik i samme Dieblit se en Røs-Rat bide en anden ihjel og vække den til Live igjen ved et Blod. Sigmund gjorde ligesaa ved Sinfjötle, og straks blev han levende; de gik op til Jordhuset, biede, indtil Gamskiftningens Tid kom, og brændte nu op sine Ulvehamme, da de vare hjertelig kjede af dem. Da Sinfjötle var vokſen, gik Sigmund med ham til Siggeirs Gaard for at søge Hevn. De skjulte sig i Forstuen og aftalte med Signy, at Hevnen ſkulde gaa for sig om Natten. Imidlertid gik Signys og Siggeirs to unge Smaabørn paa Gulvet i Hallen og legede med Guldringe. En Guldring trillede ud i Forstuen, hvor Sigmund og Sinfjötle sad, og Drengen, som løb efter Ringen, fik Die paa de to store og stygge Mænd med hvide Hjelme og blanke Drynjer. Han løb ind til sin Faber og fortalte, hvad han havde ſeet. Straks fattede Siggeir Mistanke; men Signy tog Børnene ud i Forstuen og bad Sigmund dræbe dem, forat de ei ſkulde fortælle mere. Sigmund vilde ikke, men Sinfjötle dræbte dem begge og kastede dem ind i Hallen. Kongen stod op, befalede at gribe de Mænd, der sad i Forstuen, og efter et langt og tappert Forſvar bleve Sigmund og Sinfjötle fangne, lænkede og satte ned i en ſtor Høi af Sten og Torv, saaledes at en ſtor Helle, der reistes paa Kant midt i Høien, adſkilte dem. Da man netop ſkulde lægge de ſidſte Stykker Torv over Høien, kom Signy til og kastede en Bunt Halm ned til Sinfjötle. Men i Halmen var et Stykke Fleſk, og deri var igjen Sigmunds Sverb ſtuffed, der bed Sten ſaa godt ſom Træ. Sinfjötle fortalte det til Sigmund, ſom blev meget glad derover. Sinfjötle ſat Dden af Sverdet frem ovenfor Hellen, og Sigmund greb fat deri; saaledes riſtede de Hellen i to Stykker ovenfra nedad og vare

nu ei længere adskilte. Derpaa stare de Dænkerne og selve Høien itu og kom paa denne Maade ud. Nu gif de lige til Kongehallen, samlede Bed omkring den og tændte Ild derpaa; Hallen stod allerede i lys Lue, inden nogen af dens Beboere merkede det. Endelig vaagne Siggæir og erfarede nu, hvad der var paa Færde. Sigmund tilbød Signy at gaa ud, men hun sagde: „nu har jeg tilfulde gjengjælt Siggæir min Fader Bolsungs Drab; jeg lod dræbe vore Dørn, jeg gif til Sigmund i Trolskvinde-Stikkelse, og Sinfjötle er min og hans Søn. Jeg har gjort alt mit for at stille Siggæir ved Livet; men nu skal jeg glad dø med ham, uagtet jeg nødig levede i Egteskab med ham“. Derpaa kyskede hun Sigmund og Sinfjötle, gif ind i Hallen og lod sig indebrende med Siggæir og hele hans Hird. Sigmund og Sinfjötle fik sig Folk og Skibe, hvormed de drog til det Rige, Bolsung havde raadet over. Sigmund satte sig atter i Besiddelse deraf og blev en overordentlig mægtig og anseet Konge.

Anm. Den første Beretning om Bolsungernes Oprindelse findes ikke i Edda-digtene, men i den saakaldte Bolsungasaga, der vidtløftigen fortæller om de nordiske Bolsunge-Sagn og for Størstedelen er at anse som en prosaisk Omskrivning af gamle Kvad. At der ogsaa har været Kvad om ialfald nogle af de nye fortalte Sagn, er saa meget mere rimeligt, som et lille Vers om Høllens Sønderkjærelse meddeles i Sagaen. Naaste skriver dog Sagaens Beretning om Slægtens Nedstammen fra Sige sig fra et forvandsket Sagn i ubunden Form; thi hvad der fortælles om Bolsungs Herkomst, synes ikke at være ganske egte eller oprindeligt. Navnet Bolsung (Völsungr) er nemlig efter sin Form et Patronymicon og skalbe altsaa tilkjendegive, at den første af Witten (Völsungar) hed Wölse. Og det angelsachsiske Beowulfsbigt kalder ogsaa Sigmund (Sigemund) etsteds Wælses søsø, d. e. Wølsses Søn. I Bolsungasaga synes da Wittenavnet at være tillagt Wittens Stamfader.

Navnet Wölse er af Grimm sat i Forbindelse med det gotiske Adjektiv valis d. e. ægte, udvalgt. Forklaringen af Navnet Sinfjötle er usikker. Det har været brugt som Mandnavn i Norge ligesom i Lybkland det tilsvarende oldhøitidske Navn Sinterazilo. En tidligere Form af Navnet er det angelsachsiske Fitela, der omtales i Beowulfsbigtet, hvor det heber, at Sigemund Wælsing med sin Søstersøn Fitela alene udførte store Bedrifter og nedbug mange Fjotner. — I danske Folkesæter forekommer Sinfjötles Navn i Formen Sven Felbing.

Helge Hundingsbane.

63. Sigmund ægtede Borghild af Braalund og havde med hende to Sønner, Helge og Haamund. Om Helge heber det i Eddaqvadet:

Det var i Oldtid,
 da Orne sunge,
 hellige Bænde
 flød fra Himmelfælde;
 da blev Helge,
 hin den hug-store,
 baaren af Borghild
 ubi Draalund.

Skjebnens Træade
 snoed de stittigt,
 da Under-Barnet
 i Draalund fødtes;
 Gylbenspindet
 de smukt udbredte
 og fested midt under
 Raanesalen.

Kat blev i Gaarden,
 Korner komme,
 og de ordned
 Edlingens Skjebne,
 sagde, han skulde
 stort Navn vinde
 og blandt Fyrster
 den bedste tykkes.

Øster og Vester
 de Enderne skulde,
 der skulde Helge
 herste imellem;
 ogsaa mod Norden
 Nornen fested
 et Bænd og bød det
 aldrig at briste.

Ravnene, der sad paa Træerne, glædede sig allerede til, at Helge, naar han blev voksen, skulde skaffe dem mange Lig at fortære, og jublede over hans Fødsel. Sigmund havde været ude i Strid; da han kom hjem, gif han til sin Søn med en Læg og gav ham dermed Navnet Helge og i Navneste Ringstad, Solfeld, Snefeld, Sigarsvold, Ringsløb, Gaatum og Himmelvang, foruden et godt Sverb. Han opfostredes af en Mand ved Navn Hagal. Da han var femten Aar gammel, sendte Sigmund ham forklædt til Kong Hunding, med hvem han førte Krig, for at udspeide hans Hird. Dette lykkedes Helge, som dog ved Udgangen ei kunde bære sig for at nævne sit virkelige Navn. Han bad en Hyrde-Svend fortælle Heming, Hundings Søn, at den, som de havde havt imellem sig og antog for Hamal, Hagals Søn, var ingen Anden end Helge. Hunding lod sætte efter ham lige til Hagals Gaard, og Helge maatte for at undgaa Forsølgernes tage en Trælkvindes Dragt paa sig og dreie Kvernen. En af Hundings Mænd syntes rigtignok, at Trælkvinden havde skarpe Dine og dreiede Kvernen med overordentlig Kraft; men Hagal svarede, at det var intet Under, da hun var Skoldmø, sørend Helge fangebe hende. Siden drog Helge afsted paa Hærskibe, angreb og fældebe Hunding og fik deraf Tilnavnet Hundingsbane. Da han efter Slaget laa med Flaaden i Brunavaag, kom Valkyrjen Sig-

run, Kong Høgne's Datter, ridende gennem Luften til hans Skibe og gav sig i Tale med ham. Hun spurgte ham om hans Navn, og hun fortalte, at hun allerede vidste, hvad han havde udrettet, „thi“, sagde hun, „jeg saa dig før paa Langskibene, da du stod i den blodige Stavn og de kolde Bølger legede“. Sigrun drog bort; men Hundings fire Sønner æstede Helge til Kamp for at hevne sin Fader, og han sældte dem alle ved Logaffeldene. Træt af Striden satte han sig paa Arestenen (Orne-Stenen) for at hvile. Da kom Sigrun atter ridende til ham, omfavne og kysse ham og klage ham sin Nød. Hendes Fader, Høgne, vilde nemlig tvinge hende til at egte den forhadte Hødbrodd, Kong Graanmars Søn af Svarinshaug. Helge lovede at bekrige ham og udrustede en stor Hær; ogsaa Sinffjotle fulgte med. Paa Seiladsen fik de et svært Uveir; men med Et kom der ligesom Synstraaler og slog ned i Skibet: det var Sigrun, som kom ridende med 8 andre Valkyrjer og reddede dem fra Havsnøden. Kong Graanmars Sønner sad paa et Bjerg ved Svarinshaug og saa Skibene komme. Gudmund, en af Sønerne, ilede ned til Havnen og gik op paa et Bjerg tætved i samme Dieblit, Bølsungerne lode Seilene falde. Gudmund spurgte, hvem de vare, og Sinffjotle svarede ham, idet han heise et rødt Skjold op ved Kaaen. Mange Ukvemsord veksledes imellem dem, indtil Helge kom og sagde, at det var langt hæderligere at stride end at mundhugges. Gudmund red hjem med Krigsbudskab, og Graanmars Sønner samlede en Hær. Til deres Hjælp kom ogsaa Høgne, Sigruns Fader, og hans Sønner Brage og Dag; derhos Alv hin gamle. Slaget stod ved Frefastein. Der sældte Helge alle Kongerne undtagen Dag; han fik Fred og svor Bølsungerne Trost. Under Slaget kom Sigrun med de øvrige Valkyrjer; hun gik hen paa Valpladsen, hvor Hødbrodd laa, gjennemboret af Helges Sverd, og talte Helge for hans Daad. Helge beklagede, at han havde voldet hendes Faders og Broders Død, og hun græd; men han trøstede hende med, at Skjebnens almægtige Dom ei kunde rygges. Siden egtede han Sigrun og underkastede sig Graanmars Rige. Men han blev ikke gammel. Dag, Sigruns Broder, bløtede til Ddin for at hevne sin Fader, og Ddin kaante ham sit Spyd. Med dette gjennemborede Dag sin Svoger i Fjsturlund, red derpaa hjem til Sigrun og fortalte hende Drabet. Sigrun sagde, at saa sandt skulde alle de hellige Eder ramme ham, han havde svoret Helge, men som han nu havde brudt; hun tilføiede:

Ei skride Skibet,
som under dig skrider,
om end der blæser
bedste Mebbør;
ei løbe Hesten,
som under dig løber,
om end din Fjende
dig følger i Hælen.
Ei bide Sverdet,
som du svinger,

uden det synger
dig selv om Hov'det;
da først var Helges
Død ret hevnet,
hvis du var en
Barg udi Stoven,
uden alt Guds,
uden al Glæde,
fik blot døde
Kroppe til Føde.

Dag sagde, at hans Syfter var rasende, siden hun forbandede sin Broder; han stjeb al Skylden paa Ddin og bød hende røde Guldringe og det halve Rige; men hun sagde, at Intet kunde erstatte hende Helges Tab. Der blev optastet en Høi over Helge, og da han kom til Valhall, bød Ddin ham at raade med sig, men Helge bød Hunding at udføre de laveste Sysler (se Side 48). En Aften gik Sigruns Trælkoinde forbi Helges Høi og saa, hvorledes han reb til Høien med mange Mænd; hun spurgte ham, om det kun var Stuffelse, eller om Ragnarøk var kommen, siden de døde Mænd vare ude at ride, eller om Heltene havde faaet Hjemlov. Helge sagde, at det sidste var Tilfældet, og Bigen gik hjem for at melde Sigrun det. Sigrun gik i Høien til Helge og jublede over at se ham igjen; „men“, spurgte hun, „hvorfor er dit Haar rimet, du selv bloddespængt og dine Hænder iskold?“ „Det er din Skyld“, sagde han, „thi du græder saa bitre Taarer hver Aften, inden du gaar til Sengs; hver Taare falder paa mit Bryst, iskold, gjennemborende og kvælende; om vi end miste vore Kjære og vore Lande, skulle vi dog drikke dyre Drikke, og ingen Mand skal kvæde Sørgefange, fordi han ser Saar paa mit Bryst“. Sigrun rebede en Seng i Høien for at hvile i hans Arm, og han sagde: „nu er Intet umuligt, siden du, hvide, levende Kongebatter, hviler i mine, den Livløses Arme; men nu er det Tid for mig at ride min flygtige Bei; jeg skal være vesterfor Bøv-Nast, inden Salgovne (Hanen i Valhall) vækker Seirfoltet (Einherjerne). Helge reb bort, men den anden Nat ventede Sigrun ham forgjæves. Da sørge hun sig til Døde inden kort Tid.

Helge Hundingsbane og Sigrun vare egentlig Helge Hjørwardsføn og Svaava Eplimesdatter, gjenføbte i andre Legemer. Men ogsaa Helge Hundingsbane og Sigrun bleve, som det siges, gjenføbte som Helge Haddingjastate og Raara Halvdansdatter.

Anm. Om Helge Hundingsbane fortælles der endel i Volsunga-Egga, men det meste findes dog i de to Edda-kvad Helgakviða Hundingsbana hin fyrri og Helgakviða Hundingsbana önnur. Det første handler vidtløftig om Helges Fødsel, Kornernes Spind, Rejsen til Logafjeld, Gudmunds og Sinfjötles Mandbuggeri ved Svarinsbaug og Slaget ved Frelastein; det andet beskriver Helges Besøg hos Hunding, hans Samtale med Sigrun i Brunavaag, Slaget ved Frelastein, Helges Fald og hans Samtale med Sigrun i Høien. Frelastein betyder „Ulvens Sten“.

Helges og Sigruns Gjenfødselse som Helge Haddingjaskate og Raara omtales i et profaisk Tilæg til Helgakviða II. Her nævnes ogsaa et Kvad kaldet Káraljóð, der skal have handlet om Helge og Raara, men dette Kvad er nu et længer til; Helge Haddingjaskate omtales ogsaa i det bekjendte norske genealogiske Skrift Fundinn Noregr. Her beder det, at Hadding, Raams Søn, Nors Sonnenesøn, var Konge over Haddingjadal og Thelemarken; hans Søn var Hadding, Fader til Hadding, Fader til Høgne den Røde, efter hvilken der igjen berettes tre Haddinger; med en af dem var Helge Haddingjaskate.

Saxo ved ogsaa, at der var en Helge Hundingsbane; men denne er hos ham den samme som Helge Halsdansson, Rolv Krakes Fader.

Sinfjötle.

64. Sinfjötle, Sigmunds ælbste Søn, laa imidlertid fremdeles paa Krigstog. Engang fik han se en smuk Kvinde, som han fattede Kjærlighed til, og han friede til hende; men det samme gjorde ogsaa hans Stifmoder Borghilbs Broder, og deraf opstod Uenighed, hvorpaa Enden blev, at Sinfjötle dræbte sin Medbeiler. Da han kom hjem, vilde Borghild jage ham bort; men Sigmund tilbød hende Bøder for hendes Broder, og hun maatte tage derimod. Hun gjorde nu et stort Arve-El efter Broderen, hvortil mange fornemme Mænd bleve indbudne. Hun rakte Sinfjötle et stort fylbt Drikkehorn; men hun havde blandet Drikken med Edder for at dræbe ham. Han saa ned i Hornet, vendte sig mod Sigmund og sagde: „Driften er giftig, Fader“. Sigmund, der taalte alflags Gift, tog Hornet og tømte det. Borghild rakte Sinfjötle et andet Horn; men han merkede atter Uraad, og Sigmund drak for ham. Trede Gang rakte hun ham Hornet og bad ham drikke, hvis han havde Volsungernes Mod. Sigmund, der nu var saare drukken, sagde: „du kan jo se Driften gjennem Skjegget“. Sinfjötle drak, men salbt straks død ned. Sigmund tog Sønnens Lig og bar det lang Vej bort, indtil han kom til en smal Fjord; der laa en liden Baad med en Mand i. Manden tilbød Sigmund at sætte ham over; men da Liget var lagt ned i Baaden, kunde denne ikke bære mere, og Sigmund skulde gaa omkring. Men aldrig saasnart havde Manden sat fra Land, førend han for-

svandt med Waaden. Sigmund gif hjem igjen og jog Borghild bort. Hidtil havde han, saalænge han var gift med hende, boet i Danmark, hendes Rige; nu drog han syd efter til det Rige, han havde i Frankland, og opflog sin Bolig der.

Anm. Sagnet om Sinfjötles Endeligt fortælles baade i Volsungasaga og i den ældre Edda, dog ei i noget Kvad, blot korteligen i ubunden Stk. Færgemanden, der forsvandt med Sinfjötle, var rimeligvis Dbin selv, der paa denne Naade søgte at sikre sig den gjeve Gælt, som kanske ellers vilde have tilfaldet Hel, da han ei faldt i Kampen.

Sigmunds Død.

65. Der var en mægtig og anseet Konge ved Navn Gylime; til hans smukke Datter Hjørdis beilede Sigmund, efterat han havde forstødt Borghild. Til hende beilede ogsaa Kong Lyngve, Gunding's Søn, der var undsluppet Nederlaget ved Fretastein. Gylime overlod sin Datter Valget, og hun foretrak Sigmund for hans Berømtheds Skyld, saa gammel som han var. Han egtede Hjørdis og drog hjem med hende, ledsaget af Svigerfaderen Gylime. Da samlede Lyngve og hans to Brødre, Alv og Heming, en Hær, drog imod Sigmund og udkæfede ham til Kamp. Sigmund modtog Udfordringen, men lod imidlertid Hjørdis kjøre ind i en Skov med en Trælkvinde og meget Gods, at hun kunde være skjult for Fienden. I Slaget kjæmpede Sigmund med overordentlig Tapperhed, og Ingen kunde staa sig imod ham, førend der kom en gammel ensiet Mand i Lyngves Hær med sig Hat, en blaa Rappe om sig og et Spyd i Haanden. Han gif mod Sigmund, holdt Spydet imod hans Hug, og straks gif Sigmunds ypperlige Sverd i to Stykker. Nu vendte Lykken sig, og Enden blev, at Sigmund og Gylime faldt med Størstedelen af sine Folk. Lyngve ilede til Kongsgaarden for at tage Hjørdis fangen, men fandt hverken hende eller noget af Godset; derfor nsiedes han med at underkaste sig Riget og drage hjem. Men Natten efter Slaget gif Hjørdis ud paa Valpladsen og fandt Sigmund, der endnu ikke var død. Hun spurgte, om han kunde læges. Men han vilde ei engang forsøge derpaa, da hans Lykke var svunden; „dog vil du føde en Søn“, sagde han, „som skal blive den ypperste af vor St; gjem de to Stykker af mit Sverd til ham; deraf kan der smedes et godt Sverd, som skal hebe Gram: det skal han bære og udrette mange overordentlige Bedrifter“. Hjørdis sad over Sigmund, indtil han døde; derpaa tog hun Sverdstykkerne, byttede Klædebragten med sin Trælkvinde og gif ned til Søen, hvor der just laa nogle Vikingeskibe, anførte af Alv, Kong Hjalpreks

Søn af Danmark. Han tog vel imod dem, og Trælkvinden fortalte ham om Sigmunds Falb og viste ham, hvor Stattene laa, som han fik bragt ombord; derpaa seilede han til Danmark med dem i den Tanke, at Hjørdis var Trælkvinde, men Trælkvinden Kongebatter. Hans Moder blev opmærksom paa, at Hjørdis havde fornemmere Bæsen og var smukkere, og fik Alv til at sætte dem begge paa Prøve. Han spurgte dem engang: „hvad Merke have I vel paa, at det lider mod Natten, naar I ei kunne se Maanen?“ Trælkvinden svarede: „vi vare i Barndommen vante til at drikke meget i Otten, og derved vaagner jeg steds paa den Tid: det er mit Merke“. Kongen lo og sagde: „ilbe var den Kongebatter vant“. Hjørdis sagde; „min Fader gav mig en lille Guldring med den særegne Beskaffenhed, at den hjælper i Otten paa min Finger: det er mit Merke“. Kongen sagde: „der var fuldt op af Gulb, hvor Trælkvinderne bare det; men nu skjønner jeg nok, at du har ført mig bag Lyset, hvilket du ei havde behøvet. Dog tilbyder jeg dig min Gaand, og jeg skal egte dig, naar du har født dit Barn.“ Hun tilstod Alt og tog gjerne derimod.

Anm. Den ældre Edda fortæller blot, at Sigmund falbt, og at Hjørdis egtede Alv, Hjalpreks Søn; den vidtløftige Fortælling findes i Bølsungasaga. Dog er den sikkert ligesaa vel grundet paa gamle Kvad, som de øvrige Beretninger; desuden henvises til de her fortalte Begivenheder i de ældre Eddabigte. Den yngre Edda, som omtaler Hjalprek, kalder ham Konge i Eby (Eby i Jylland); i Fortællingen om Rorogek siges det derimod, at han var Konge i Frankland.

Den gamle ensiede Mand, som var Skyld i Sigmunds Falb, var naturligvis Odin. Han syntes nu vel, at Sigmund havde gjort Fyldest for sig i Livet, og ønskede at faa ham til sig som Einherje i Valhall.

Sigurd Faavnesbane.

66. Hjørdis fødte en Søn, som blev kaldet Sigurd. Han havde arvet sin Faders hvasse Dine, og efter som han voksede til, viste det sig, at Jngen var hans Mage i Vægt og Legemsferdighed. Han opfostreredes hos Kong Hjalprek; hans Opdrager hed Regin, en kyndig Smed, forfaren i alstensk Jdrætter, hemmelige Runer og Tungemaal, hvori han oplærte Sigurd. Regin var Søn af den rige Dverg Reidmar (Hreidmarr), der foruden ham havde to andre Sønner, Dter og Faavne eller Fadme (Otr og Fáfmir eller Fadmir, d. e. den favnende). Dter forvandlede sig ofte til en Fiske-Dter og fangede Laks i en Fos ikke langt fra Reidmars Hus. Fossen kaldtes Andvare-Fos, fordi Dvergen Andvare opholdt

fig der i en Gjeddes Skikkelse. Engang var Odin, Loke og Høne ude at vandre. De kom til Fossen og saa en Dter spise en Laks saa graadigt, at den lukkede Dinene. Loke tog en Sten, kastede den i Dterens Hoved og slog den ihjel. Han var nok saa stolt af at have faaet en Laks og en Dter i eet Raft. De toge Fangsten med sig og gik ind til Reidmar, hvor de bade om Natteleie og viste ham sin Fangst. Men Reidmar gjenkjendte straks sin Søn Dters Skind, som de havde flaaet af, og ved Hjelp af Regin og Faavne fik han Æsferne fangne og bundne. Æsferne tilbød at ville give for sit Liv alt, hvad Reidmar fordrøede, og han sagde, at de skulde fylde Dterkindet med Guld og endda tilhulle det aldeles uidentil. De lovede det, aflagde Ed derpaa og bleve løste. Loke drog hen til Raan og fik laant hendes Net; med det gik han til Fossen og fangede Dvergen Andvare. Han truede med at dræbe ham, hvis han et ubleverede alt det Guld, han eiede. Nu kom Dvergen frem med en uhyre Mængde. Da fik Loke se, at han endnu holdt en lille Guldring tilbage, og Loke befalede ham at komme frem med den, men han bad for sig: dog det hjalp ikke; Loke fik den, og Dvergen smuttede ind i en Sten, men sagde i Abningen: „Dvergens Ring skal volde tvende Brødres Død og aatte Ædlingers Ulykke: og Ingen skal nyde godt af mit Gods“. Saaledes heftedes en Forbandelsesdom ved Guldet, især ved Ringen, ligesom ved Tyrving, og Loke glædede sig over, at det ei skulde bringe Reidmar Held. Han kom med Skatten, og Reidmar fyldte først Skindet, siden reiste han det op og lod det tilhulle uidentil; da medgik Guldet paa Ringen nær, som Odin gjemte for sig selv. Men Reidmar opdagede dog et Haar ved Munden, som endnu ikke var skjult. Derfor maatte Odin frem med Andvare-Ringen, og Loke gjentog Forbandelsen over den.

Regin og Faavne bade sin Fader om en Del af Guldet i Broderbod; men han negtede dem det, og derfor dræbte Faavne ham sovende. Faavne tog nu alt Guldet efter sin Fader tilligemed en Dgeshjelm, han eiede, og det kostelige Sverd Kotte (Hrotti); men Regin, som Intet fik, flygtede til Kong Hjalprek og blev hans Smed. Faavne forvandlede sig til en sæl Edderorm og gjorde sig et Leie paa Gnitaheden, hvor han stedse rugede over Skatten.

Regin opmuntrede Sigurd til at dræbe Faavne og tage Skatten, hvorved han vilde indlægge sig stor Hæder. Hjalprek gav Sigurd den ypperlige Hest Grane, af Sleipnes Æt, hvilken hidtil Ingen havde kunnet bestige, og Regin smedede ham et Sverd. Men da Sigurd skulde prøve Sverdet ved at hugge i Regin's Ambolt, gik det itu; et nyt Sverd, han smedede, havde samme Skjebne. Da

gav hans Moder ham begge Stykkerne af Sigmunds Sverd, og dem lod han Regin smede sammen til et fraalende Sverd, Gram. Gram udholdt Amboltprøven, thi Sigurd fløvede den lige til Foden, uden at Klingen led noget Slaar; derpaa lagde han Uld i Rhtnfoden og lod det drive ned mod Sverdsæggen; den skar det igjennem.

Nu bad Regin ham straks drage ud mod Faavne; men først vilde Sigurd hevne sin Fader. Først søgte han Raad hos den vise Gripe, Dronning Hjørdis's Broder, og denne forudsagde ham hele hans tilkommende Stjebne. Dernæst bad han Hjalprek om Understøttelse til at bekrige Gundingssønnerne. Han fik alt, hvad han ønskede, og han seilede afsted i et prægtigt Optog. De fik et haardt Uveir og kom til en Bjergodde, hvor der stod en Mand med grøn Lrøie, blaa Duffer og Spyd i Haanden; han raabte til Skibene og spurgte, hvo der seilede. Regin svarede, at det var Sigurd, og spurgte om hans Navn. Han sagde, at han engang hed Mikar (Hnikarr), men man kunde kalde ham Bjergetallen eller Fjeng eller Fjølne, hvad man vilde. Han fik reise med, og straks blev der den allerbedste Medbør. Sigurd spurgte ham, hvilke Varsler der var bedst, naar man skulde i Kamp; han svarede: „da er det godt at ledfages af den forte Ravn; det er godt ved sin Udfart at møde to berrømmelige Rænd; det er godt, hvis du hører Ulven tude under Afstræet og ser den gaa foran. Men Jngen skal stride med Solen i Vinene, thi ene de nyde Seiren, som kunne se; og det er stort Uheld, hvis du snubler paa Udfarten. Kjemmet og tvøttet og møt skal Enhver være om Morgen; thi det er uvisst, hvad Aftenen bringer“. Toget fortsattes, og Sigurd holdt et blodigt Slag med Gundingssønner. Lyngve blev fangen og hans Brødre dræbte; siden lod Sigurd efter Regins Raad riste en Blodsrø paa Lyngves Ryg, det vil sige, skjære Ribbenene fra Ryggen og drage Lungen ud.

Derpaa drog Sigurd med Regin hen til Gnitaheden for at dræbe Faavne. Regin raadede ham til at grave en Grav tvært over den Bei, hvor Faavne pleiede at krybe efter Vand; Sigurd gjorde saa, men Regin skjulte sig af Rædsel. En gammel langstjægget Mand kom til Sigurd og viste ham, at han burde grave flere Grave, forat han kunde fælde i en, medens Drmens Edder flød i den anden; ellers kunde det bekomme ham ilde. Saaledes lærte Sigurd første Gang at indse Regins svigefulde Sindelag imod ham. Han grov flere Grave, men gjemte sig i en, og da nu Faavne kom, eddersprubende og veltende sig saa haardt, at Jorden ryste, skyndte Sigurd sig at stikke Sverdet i dens venstre Side lige til Hjaltet. Sigurd ilede op, og Drmen, der følte sit Banesaar, spurgte ham, hvad han

heb; thi naar en dødelig saaret fik sin Vanemands Navn at vide, troedes hans Forbandelser sikkert at kunne ramme denne. Sigurd vilde derfor ikke i Førstningen sige sit Navn; men Faavne gjorde ham det til en Gressfag, og nu fortalte han det. Faavne gjentog Forbandelsen, der hvilede over de Skatte, som nu maatte falde i Sigurds Magt. Sigurd spurgte Faavne om flere Gudelæren betrefsende Gjenstande, og efter at have besvaret dem bøde Faavne. Da Sigurd tørrede Faavnes Blod af Sverdet, kom Regin tilbage fra sit Smuthul og lykønskede ham til hans berømmelige Daad, men lod tillige Ord falde om, at Faavne var hans Broder, og at Sigurd derfor skyldte ham nogen Død; han bad om Faavnes Hjerte og om, at Sigurd vilde stige det for ham. Sigurd tilstod ham denne Bøn; Regin skar Hjertet ud med sit Sverd Ribil og drak af Faavnes Blod, siden lagde han sig til at sove. Sigurd tænkte Pld og begyndte at stige Hjertet paa en Ten; da han med Fingeren vilde forsøge, om det var fuldstegt, brændte han sig paa det hebe Fedt og sat Fingeren i Munden for at lindre Smerten; noget af Fedtet fulgte med, og da det kom paa Tungen, mærkede han straks, at han forstod Fuglenes Røst. Han hørte nogle Fugle i et Træ tæt ved sig sige: „Sigurd gjorde klogere i at spise Hjertet selv, da vilde han blive den vise af Alle; han burde dræbe Regin, der tænker paa at svige ham; han burde siden tage Faavnes Skat og ride bort dermed“. Sigurd gjorde saa, hug Hovedet af Regin, spiste Faavnes Hjerte og drak hans og Regins Blod. Da hørte han Fuglene sige, at han burde ride op paa Hindarfjæld, hvor der var en Sal, som var rundt om omspændt af Jblsluer; dem burde han gennemfare og befri den deilige Skjoldmø, som der laa i Tryllesøvn. Sigurd gik nu til Faavnes Leie, der var et ordentligt Hus med Dsjeller og Døre, alle af Jærn. Guldet laa begravet i Jorden; han tog det altsammen tilligemed Faavnes øvrige Skatte, Dgeshjelm, en Guldbrynse og Sverdet Rotte. Han fyldte to store Kister dermed og lagde dem i Kløv paa Grane; derpaa vilde han drive Hesten foran sig, men den gik ikke af Stedet, førend Sigurd selv satte sig op. Sigurd kaldtes fra denne Tid af Faavnesbane (Fáfnisbani).

Ann. Alt dette berettes baade i Eddadigtene (nemlig Gripisspá, Reginsmál og Fáfnismál), i den yngre Edda og i Volsungasaga. Beretningen er vittelskiftig i denne, forst i den yngre Edda. Enkelte ubetydelige Uoverensstemmelser findes hist og her. Desuden fortælles Alt ubtogsvis i det fabelagtige Sagn om Horne-Gest og hans Besøg hos Olav Trygvæsson.

Den yngre Edda anmerker, at Skalberne efter disse Sagn pleiede at kalde Guldet „Dters Bob“, „Hernes Løsepenge“, „Faavnes Bol“,

„Gnitabedens Ralm“, „Granes Byrde“. Disse Omfkrivninger og andre lignende hentebe sammestedsfra træffer man i mængdevis i de gamle Skaldekvad. Sverbet Hrötti er maaste det samme, som i Deowulfsbidtet kaldes Hrunting.

Ridlingerne. Sigurds Drab.

67. Sigurd reb nu sønder ud imod Frankland og op paa Hindarffæld. Paa Fjældet saa han et stort Lys, som om der brandt en Fld; da han kom nærmere, saa han, at det var en Skjoldborg, over hvilken der kneisebe et Merke (Banner). Han gif ind i Skjoldborgen og fandt der en Kvinde sovende, isørt fuld Ruffning. Han vilde tage Ruffningen af hende; men Brynjen var ligesom fastgroet til Rjødet, og han maatte derfor skjære den op med Gram. Hun satte sig op og spurgte, hvo der vakte hende af den byde Søn. Han nævnte sit Navn, og hun udbrød i en Vellagelse over Dvin, fordi han havde dnyset hende i Søn. Sigurd spurgte hende om hendes Navn. Hun kaldte sig Sigrdriva, og hun var en Valkyrje; men da hun engang havde fælbet en Ronge, hvem Dvin havde lovet Seiren, stal han hende til Straf med Søn-Lorn og sagde, at hun aldrig mere skulde vinde Seir i Strid, og at hun skulde komme til at gifte sig. Hun lovebe derimod aldrig at egte nogen Mand, der kunde føle Næbsel. Derpaa var hun sunken i sin byde Tryllesøn, og først Sigurd vakte hende. Sigurd spurgte hende om Visdom fra fremmede Verbener: hun tog da et Horn med Rjød og sønstebe Dagens, Nattens, Wfers og Wafynjers Gunst neb over dem begge, vakte ham Driften og sagde: „jeg bringer dig en Drit, Stridskjæmpe, blandet med Kraft og Hæder; den er fuld af Sang og styrkende Teg, af gode Galbre og Gammen-Runer.

Seihruner skal du riste, naar du vil have Seir, nogle paa Klingen, nogle paa Fæstet, og nævne to Gange Ly.

Oruner skal du kunne, naar du ei vil, at en andens Hustru, hvem du tror, skal svige dig; rist dem paa Hornet, paa Haandbagen, og merk paa Neglen et Raub (Runen \dagger d. e. N). Wægeret skal du signe, vogte dig for Swig og kaste Wg i Driften; da kan aldrig Rjødten blive dig menblandet.

Wjergeruner skal du kunne, hvis du vil forløse fødende Kvinder; dem! skal du riste paa din Haandflade og spænde den om Lederne med Wn om Difernes Hjelp.

Brimruner skal du kunne, hvis du vil bjerge Skibe paa S; rist dem paa Stammen, paa Styrebladet og brænd dem ind i Naren; da er Brændingen aldrig saa brat eller Wlgen saa mørk, at du jo slipper vel derfra.

Limruner (Kvistruner) skal du kunne, hvis du vil være en Læge og forstaa dig paa Saar; rist dem paa Barken og paa et Træ, hvis Grene lube mod Vest.

Maalruner skal du kunne, hvis du vil, at Ingen skal hevne sin Harm over dig; de omvrides, omværes og sammensættes paa Thinget, hvor høieste Dom affiges.

Sugruner (Tanke runer) skal du kunne, naar du vil være klo- gere end Andre; dem opfannt Koft (v: Dvin) af de Draaber, der flød fra Heidraupnes Isse og Hoddrovnes Horn; han flød paa Bjerget med straalende Sverb og med Hjelm paa Hovedet. Da talte Nimes Hoved for første Gang Visdomsord og sande Ta- ler: at de vare ristede paa Skoldet, som staar for den skinnende Gud, paa Karvaks Dre og Alsvinns Hov, paa Hjulet under Nøg- nes (Dvins) Bogn, paa Sleipnes Lænder og paa Slædens Fjætre, paa Hjørnens Lab og Drages Tunge, paa Ulvens Klør og Ornens Neb, paa blodige Vinger og paa Broens Ende, paa den forløsende Gaand og det lægende Spor, paa Glar, paa Gulb og i Mændenes Galler, i Vin, i Byrter og paa Gammensløbet, paa Gungnes Odd og paa Granes Bryst, paa Kornens Negl og Uglens Neb. Alle, som der stode paaristede, bleve affstavede, blandede med hellig Rjød og sendte videnom; nogle ere hos Alver, nogle hos Væfer, nogle hos de vise Baner, nogle hos Mennester. Det er Bogruner, Bjergeruner, Olruner og herlige Krastruner for hver den, som kan nytte dem ufor- vilbte, uspilbte. Nytt du dem, hvis du lærte det. Vælg nu selv end- videre mellem Tale og Tausshed; thi alt Men har sit Maal". „Jeg flygter ikke, om du end vidste mig feig“, sagde Sigurd, „thi jeg er ei født med Frygtfomhed“. Da fortsatte hun: „vær tro og oprigtig mod dine Frænder og hevnt dig ikke, om de forse sig imod dig, det hjælper dig efter Døden; sværg aldrig Mened; tvist aldrig til Thinge med dumme Folk; thi uforstandig Mand siger ofte verre Ord, end han selv ved, og alt er farligt, hvis du tier dertil; da troes du at være frygtfom eller Paasagnet sandt; nei bræb ham anden Dag og Løn ham saa hans Løgn. Tag aldrig ind hos en Gæks, om end Nat- ten overraster dig; lad aldrig fagre Kvinder besnære dig; tvist aldrig med drukne Mænd; strid heller mod dine Uvenner, end at du skulde synes frygtfom; forlof ingen Mø eller Mands Kone; giv altid de Døde en ordentlig Begravelse; tro ikke den, hvis nærmeste Frænder du har dræbt; thi ofte sidder en Ulv i en ung Søn. Bogt dig for dine Venners List“.

Fra Hinbarfjæld drog Sigurd til den mægtige Heime i Lymba- lene, hos hvem han forblev en Tid. Der saa han Brynhild,

Kong Dubles Datter og Heimes Fosterdatter, som vakte en heftig Kjærlighed hos ham. Hun var Skjolms, og da Sigurd beilede til hende, indvendte hun, at Skjebnen ikke vilde tillade dem at leve sammen; men hun gav dog omsider efter, og han satte Andvare-Ringen paa hendes Finger. Hun fødte ham siden en Datter Maslaug.

Derpaa red Sigurd afsted, indtil han kom til Kong Gjule, der herskede søndenfor Rhinen. Gjules Børn, Gjukungerne, vare deilige og stærke fremfor Andre; de hed Gunnar, Høgne, Guthorm og Datteren Gudrun. Gjules Hustru var den trolldyndige Grimhild. Sigurd blev overmaade vel modtagen hos Gjule, og Grimhild ønskede intet heller, end at han maatte vorde hendes Svigersøn; men han elskede Brynhild for høit og tænkte stedse paa hende. Derfor prøvede Grimhild Tryllemidler; hun tillavede en Glemselsdrik og rakte Sigurd den; albrig saasnart havde han drukket deraf, førend han aldeles glemte Brynhild, og en Stund efter fattede han Kjærlighed til Gudrun, egtede hende og indgik edeligt Broderskab med hendes Brødre. Sigurd gav Gudrun at æde af Faavnes Hjerte, som han førte med sig, og hun blev nu meget grummere end forhen.

Grimhild raadede nu sin Søn Gunnar at frie til Brynhild Dublesdatter. Kong Duble havde intet derimod, og Gjukungerne (der ogsaa kaldes Rivlunger) tilligemed Sigurd bogave sig paa Veien til Nymdalene, hvor hun fremdeles opholdt sig. Heime modtog dem vel, men henviste dem forresten til Brynhilds eget Valg. Om hendes Sal brandt en Luetsreds (vafrogi), og hun havde lovet ingen Anden at egte end den, der kunde ride gennem Luen. Men da Gunnar drev sin Hest Gote mod Jlden, hoppede den tilbage. Sigurd laante ham Grane, men den vilde ikke af Stedet. Da maatte Sigurd og Gunnar skifte Udseende, og Sigurd satte sig op paa Grane i Gunnars Skikkelse med Gram i Haanden og Guldsporer paa Fødderne. Nu løb Grane afsted, medens Jlden æfede, Jorden stakv og Luen slog mod Himlen. Sigurd gik ind i Brynhilds Sal og holdt Bryllup med hende, men lagde om Natten Sverdet Gram mellem sig og hende. De vekslede nu Ringe, saaledes at Sigurd fik Andvare-Ringen igjen, og han gav hende en anden Ring i Stedet. Efter tre Rætters Forløb red han ud igjen og byttede atter Skikkelse med Gunnar. Brynhild gav Heime sin og Sigurds Datter Maslaug til Opfostring og fulgte dem siden til Gjule, hos hvem Brylluppet blev holdt. Men hint Bedrag hevne de sig selv; nu minde de Sigurd de Eder, han forhen havde svoret Brynhild, men han lagde dog Daand paa sig.

Engang gik Brynhild og Gudrun ud i Rhinen for at vaske sit

Haar. Brynhild vadede længere ud og sagde, at hun, som havde den modigste Mand, ei vilde vasse sig i det Vand, der randt fra Gudruns Haar. Gudrun gik ud i Kaen efter hende og sagde, at hun havde størst Ret til at staa øverst, da ingen Mand kunde maale sig med Sigurd Faavnesbane. „Det var dog endnu mere“, sagde Brynhild, „at Gunnar red igjennem Jldtrebsen, men Sigurd vovede det ei“. Gudrun lo og sagde: „tror du, at det var Gunnar, som red dertigjennem? nei langt fra; det var Sigurd; han gik til Sengs med dig og tog Andvare-Ringen af din Haand, og her kan du se den“. Brynhild gjenkjendte Ringen paa Gudruns Haand, forstod det Hele, blegnebe og taug. Brynhild var den følgende Aften og Dag taus og nedslagen. Gudrun bad hende være lystig, men Brynhild sagde: „du er altfor grusom imod mig“. „Hvad feiler dig da“, spurgte Gudrun. „Du skal undgjælde“, sagde Brynhild, „at du har faaet Sigurd og ikke jeg; thi jeg under dig ham ikke“. „Du er jo nok saa godt gift“, sagde Gudrun. „At nei“, sagde Brynhild, „jeg bliver aldrig tilfreds, saa længe du har en berymmeligere Mand end jeg, og Sigurd har ikke sin Lige; han overvandt Faavne, og det er mere værd end hele Gunnars Rige. Han dræbte Ormen, og det vil spørges, saa længe Verden staar, men Gunnar torde ei ride gjennem Jlden“. „Det var jo Grane, som ei vilde røre sig under Gunnar“, sagde Gudrun; „han selv havde nok Mod dertil“. „Lad os ei twistes derom“, sagde Brynhild; „det er altsammen Grimhilds Skyld; men giv J kun saa sandt maa nyde godt af Sigurd, som J ei have sveget mig“!

Brynhild lagde sig syg, og Gunnar gik hen at trøste hende og bad hende aabne sit Hjerte for ham: hun vilde ikke. Da bad han Sigurd forsøge; han samtalede med hende, tilstod hende sin Kjærlighed og tilbød sig endog at forskyde Gudrun og egte hende. Men dertil var hun for stolt, og Sigurd sørgede saaledes herover, at Ringene i hans Brynne brast om hans Sider. Heller end at egte ham paa denne Maade vilde hun se ham død, saa at hverken Gudrun eller hun skulde nyde mere godt af ham. Hun eggede Gunnar til at dræbe Sigurd, foregivende, at han havde sveget dem begge. Gunnar var let at opegge og raadslog med sin Broder Høgne om denne Sag; han syntes ei derom, da de jo havde svoret sig i Broderskab med Sigurd, men han foreslog, at de skulde overtale sin unge, uforstandige Broder Guthorm dertil, thi han var ei bunden af Eden. For at gjøre ham des mere behjærtet gave de ham en Orm og Ulvehjød at spise: da blev han saa grum, at han straks var rede til at udføre Ribingsverket. Han overfaldt Sigurd, som sov ved Gudruns

Side, og gjennemborede ham med et Sverd. Sigurd havde altid Gram hos sig og kastede det, da han sølte Saaret, efter Guthorm med saadan Kraft, at det skar ham over paa Ribten. Sigurds og Gudrunns unge Søn Sigmund blev ligeledes dræbt. Da Gudrun vaagne og saa Sigurd ligge død ved sin Side, kunde hun i Førstningen ikke græde, men hendes Hjerte var nær ved at briste. Kvinder og Mænd forsøgte at trøste hende, men forgjæves. Først da Gullrønd, Gjufes Datter, drog det Klæde af Sigurd, som man havde lagt over ham, og hun atter saa hans Dine brustne og hans Hoved blodigt, sank hun grædende tilbage; Taarerne strømmede stride, og hun fandt Ord for sin Klage. Brynhild hørte det og lo, saa Gaarden gjenløb. „Nu kunne I nyde godt af Eders Lande og Mænd“, sagde hun, „siden Sigurd, der altid var Eders Mester, er ombragt“. Men Gunnar sagde: „Xi, du Hovngjerrige, du har egget os til Daa-den, og hvorfor skifter du nu Farve?“ Hun svarede: „jeg levede hædret og lykkelig i min Broder Atles Hus; jeg vilde ingen Mand have, sørend I, Gjutunger, kom ribende i Gaarden; da trolovede jeg mig med den Herre, der sad paa Granes Ryg; han var en anden Mand end I. Vid nu, at Sigurd aldrig var Eder troløs; Sverdet Gram, hvis Egg er hærdet i Edder, lagde han imellem mig og sig, og I have derimod sveget Eders Ed. Nu skjøtter jeg ei længere om at leve, thi Sigurd var min eneste Kjærlighed, og Fortvivlelsen drev mig til Alt; min Broder Atle vil vide at hevne, hvad jeg har lidt, og han vorder mægtigere end I“. Gunnar bad hende inderlig at afftaa fra sit Forehavende; men Høgne sagde, at det ei nyttede at afholde hende derfra, thi hun var fra Begyndelsen af sødt til Ulykke. Derpaa betragtede hun endnu engang sine Kostbarheder, sine Terner og Kvinder og gjennemborede sig med et Sverd. Før sin Død bad hun Gunnar lægge hende og Sigurd paa eet Baal, omgive Baalet med Telte, blodbesprængte Klæder og Skjolbe og med Stridsmænd: „brænd“, sagde hun, „paa Sigurds anden Side mine Tjenere, prydede med Smykker, to ved Hovedet, to ved Fødderne, og to Høge; læg endnu engang Sverdet Gram imellem os, som det laa hin Bryllups-Nat. Da bliver Sigurds Valhallsfart prægtig nok; naar saa mange Folt, fem Trælkvinder og aatte Tjenere følge ham, da flaa Valhalls Porte ikke i paa hans Hæle“. Derpaa opgav hun sin anbd. Baalet blev bygget, som hun befalede det, og der blev baade hun og Sigurd brændte. Brynhild for ad Helveien paa en prægtig Vogn, der ogsaa var lagt paa Baalet. En Gygr paa Weien vilde negte hende at komme videre og bebreidede hende hendes Dnsstab; men Brynhild undskyldte sig med, at det alene var Gudrunns for-

nærmelige Ord, som havde opegget hende. „Thi“, sagde hun, „altfor ofte sædes Kvinder og Mænd til Ulykke, men nu skulle Sigurd og jeg atter forenes. Synk derfor du Gyge-Engel!“

Anm. Alt dette fortælles noget kort i den yngre Edda, men fuldstændigt i den ældre Eddas Sigdrifumál, Sigurdarkviða hin skamma, Brudstoffer af en Sigurdarkviða, Heiðræið Brynhildar og Guðrúnarkviða I samt Volsungasaga. Paa begge disse Steder forekommer det Kvad om Runer, hvis Indhold ovenfor meddeles. Det var i Oldtiden en almindelig Tro, at man ved at stifte En med den saakaldte Svontorn kunde bringe ham i en Trylleføvn. Betydningen af de Runeregler, som meddeles i Sigdrifumál, er nuomstunder vanskelig at udfinde; men rimeligvis indeholdes der temmelig almindelige Trylleord og Besværgelsesformularer, der i Oldtiden brugtes. — Heiðraupne og Høddroevne omtales ikke andetsteds. Arvavr og Alsvinn ere Solens Heste. Döln, heder det, har altsaa fundet Runerne ristede paa forskellige Steder; han har løst dem, blandet dem i Tryllebrød (maaſte Suttungs Mjød) og saaledes spredt dem omkring i Verden.

Sigurd Jaavnebane kaldes undertiden i de nordiske Saga for sin Kæfteds Skjld Sigurd Svein. Deraf er hans Navn i de danske Kjempeviser blevet Sivard Snarensvend, og det heder om ham, at han vandt skolt Brynhild fra Glarbjerget. Brynhilds Bur med bets „vafrløgi“ er altsaa blevet til et af de fra mange Vventyr kjendte Glar- eller Glasbjerge, hvor der findes fortryllede Rensker, som paa en overordentlig Naabe befries. Til Slangen Jaavne svarer da de i vore Vventyr saa hyppige Lind-Orme eller frygtelige, Kjempestore Trolbslanger.

Fortællingen om Sigurds Røde med Sigrdriva er gjengivet efter Digtet Sigdrifumál, de følgende Begivenheder indtil Dronningernes Livst efter Volsungasaga. Denne Saga har ogsaa Fortællingen om hans Røde med Valkyrjen paa Hinbarfjæld; men denne Valkyrje er der Brynhild selv, og Sigurd trolover sig med hende allerede paa Fjældet. Men paa denne Naabe faar Sagaen to Røder og to Trolovesser mellem dem, og heri maa stifte en Feil. Hvordan den ældre Edda, der ikke gjør Sigrdriva og Brynhild til en og den samme, har Afbildet det første Røde mellem Sigurd og Brynhild, kunne vi ikke se, da der efter Sigdrifumál mangler flere Blade af Haandskriftet. I de Digte, der omhandle Forholdet mellem Sigurd og Brynhild, hentydes imidlertid til Rødet hos Heim. Snorres Edda fortæller ſlet ikke om Sigurds Besøg hos Heim; den kalder Valkyrjen for Hild og identificerer denne med Brynhild. Der omtales ikke, at Sigurd trolovede sig med hende, og Grimhild behøver derfor heller ikke at give ham nogen Glemselsbrød. Da han i Gunnars Skikkelse rider gennem Luekræften til Brynhild, giver han denne Andvare-Ringen til Morgengave og faar en anden i Stedet af hende. Da Dronningerne siden trættes, er det Brynhilds egen Ring, som Gudrun viser frem for at bekræfte Sandheden af sin Fortælling. I Volsungasaga og Snorres Edda synes der altsaa at foreligge to forskellige Sagnformer, hvoraf den første fremstiller Sigurd og Brynhild som trolovede inden Heltens Ankomst til Gjukers Hof, medens den sidste

ikke kjender noget dertil. Hvilken der er den oprindelige, er vanskelig at afgjøre; hvis det er Sogaens, er det imidlertid vist, at den foruden Feilen i Beretningen om de to Roder og den gjentagne Trolovelse maa indeholde endnu en Feil, nemlig Fortællingen om, at Haslaug var en Frugt af Sigurds og Brynhilds Forbindelse; da dette rent ud skrider mod Eddadigtens. Sogaens Fremstilling er imidlertid fulgt i vor Gjengivelse af Sagnet, da Snorres Edda her er særdeles kortfattet og ikke indlæder sig paa nogen Enkeltheder om dette Affinit af Sigurds Liv; den omtaler forresten ogsaa Haslaug som en Datter af Sigurd.

Atle.

68. Nu toge Gunnar og Høgne alle Sigurds Skatte efter hans Død. Men Atle, Brynhilds Broder, paastod, at de havde voldet Brynhilds Død, og truede dem med Krig. Der sluttedes dog et Forlig mellem dem, saaledes at Atle skulde have Gudrun til Egte. Gudrun havde imidlertid født en Datter, Svanhild, straks efter Sigurds Død og var flygtet til Thora Haakonsdatter i Danmark, hos hvem hun opholdt sig i syv Halvaar. Hendes Moder Grimhild og hendes Brødre drog hen til hende og søgte at overtale hende til at vende tilbage og egte Atle, men hun vægrede sig standhaftigt, indtil Grimhild gav hende Glemselsdrik; da gav hun sit Samtykke. Hun havde med Atle tvende Søner Erp og Gital. Atle, der eftertragtede sine Svogres store Rigdomme, inbhød dem til Gjestebud hos sig ved sin listige Svend Binge eller Knevrød. Gudrun, som gjennemskuede hans Plan, ristede Runer, hvorved hun advarede sine Brødre fra at komme, og sendte til endvidere Betryggelse en King, hvori hun havde knyttet et Ulvehaar. Binge betragtede Runerne undervejs og saa, at de indeholdt en Advarsel; derfor forandrede han dem, saa at de sagde aldeles det Modsatte, og kom med dem til Gunnar og Høgne. Der holdtes et prægtigt Gilde, og Brødrene lovede straks at komme til Atle efter hans Indbydelse. Men om Natten, da Alle vare gangne til Sengs, begyndte Rostbera, Høgne's Kloge Hustru, at undersøge Runestavene og saa nu, at der oprindelig havde staaet noget langt andet, end hvad der nu stod. Hun meddelte Høgne denne Opdagelse; men han vilde ikke tro hendes Ord. Glaumvør, Gunnars Hustru, havde den samme Nat drømt allehaande rædselsfulde Ting og fraraadede ligeledes sin Mand at reise; men han var ikke mindre paastaelig end Broderen, og saaledes begave de sig paa Reisen. Dog gjemte de før sin Afreise Faavnesguldet i Rhinen. Da de kom til Atles Gaard, tog han straks fiendtligt imod dem; der leveredes et heftigt Slag. Nivlungerne forsvarede sig med største Tapperhed mod Overmagten, men

endelig blese de dog overmandede og begge Brødrene fangne. Gudrun had sine Sønner at anraabe Atle om Naade for hendes Brødre, men de negtede det. Gunnar og Høgne hensattes hver paa sit Sted, og Atle gif til Gunnar for at faa ham til at bekjende, hvor Statten laa nedgraven. Gunnar sagde: „før skal jeg se min Broder Høgne's blodige Hjerte, førend jeg fortæller dig det“. Atle gif tilbage og lob skjære Hjertet af en Træl; man viste Gunnar det og sagde, at det var Høgne's. „Nei“, sagde han, „det er Trælens Hjalles Hjerte, thi det skjæver: det vilde aldrig Høgne's Hjerte have gjort“. Nu lod Atle virkelig skjære Hjertet ud af Livet paa Høgne, og han lo, medens man tilstede ham denne Kval. Denne Gang kjendte Gunnar straks, at man ikke narrede ham, „men“, sagde han, „nu, siden Høgne er død, ved Ingen uden jeg, hvor Gulbet er, og før skal Rhinen stedsse skjule det, end jeg nævner et Ord derom“. Saaledes forblev Faavnestatten skjult, og aldrig fandt man den siden. Atle høstede ingen Rytte af sin Svig. I sin Harme lod han Gunnar sætte i en Ormegaard og binde hans Hænder; men Gudrun sendte ham en Harpe, og paa den spillede han saa deilig med Tæerne, at Ingen havde hørt Mage dertil, og Ormene sovne paa en eneste Slange nær, der grov sig ind i hans Bryst og sønderled hans Hjerte.

Atle fortalte Gudrun, hvad han havde udrettet, og hun anstillede sig, som om hun fandt sig nok saa vel deri, især da han tilbød hende store Rigdomme i Broderbod. Hun gjorde Arvesøl efter sine Brødre, men tænkte i sit Hjerte paa at tage den grumme Hæv. Først dræbte hun de to smaa Sønner, hun havde med ham, indrettede deres Hjernesfæller til Drillekar for Kongen, blandede deres Blod med den Vin, han drak, og lob ham spise af deres Hjærter. Siden fortalte hun ham Altsammen, og han udbrød forfærdet i de haardeste Bebreidelser. Men hun lod det ei blive derved. Hun kaldte til sig Høgne's efterladte Søn og overtalte ham til at hevne sin Fader. Om Natten, da Atle var sovnet, gif hun med Brodersønnen til hans Leie, tog et Sverd, satte det for hans Bryst og gjennem-borede ham, hjulpen af hin. Atle vaagne ved Saaret og bebreidede hende hendes Grumhed; men hun svarede, at hun aldrig havde kunnet elske ham, og at hun ansaa ham for usel i Sammenligning med sin forrige Mand, men at hun dog vilde give ham en prægtig Begravelse. Hun holdt sit Løfte, men hans Hall lod hun antænde, og saaledes omkom Atles hele Hird.

Anm. Disse Begivenheder omhandles i Edda's udvælte Gudrúnarkviða II og III, Oddrúnargrátr, Atlakviða og Atlamál hin grœnlensku. Det

første beskriver, hvorledes Gudrun beklagede sig over alle sine Ulykker for Kong Ehbjødret, der efter Tabet af alle sine Mænd opboldt sig ved Kong Atles Hof. Hun fortæller om Sigurds Død, om sit Opbold hos Thora Haafonsdatter, og hvorledes de der malede og broderede Sigurds og Gjukungernes Feltebedrifter; hvorledes Grimhild kom med Glemselsdriften og sit hende til at rætte Atle sin Haand. Glemselsdriften var, heber det, sølv og bitter; i Hornet vare dunkle, blodfarvede Runer skaarne; i Driften vare mange Urter, brændte Agern, Arnenes Sød, Dyrns Indvolde, kogt Svinelever; thi alt dette bødebe Hevn-gjerrigheden. Gudrúnarkviða III fortæller om, hvorledes Atles Tjenestefinde Herfja bestybdte Gudrun for at være altfor fortrolig med Ehbjødret, hvorledes Gudrun frigjorde sig for Bestybdningen ved uskabt at tage et Smykke op fra Bunden af en Kjedel, fylbt med kogende Vand, og hvorledes Herfja, der skulde gjøre det samme, men brændte sig, blev brudnet i en Nyr. — For Resten høre de to nybnævnte Gudrúnarkviður stærkt Præg af at være forfattede senere end mange af de andre Eddabigte, paa en Tid, da de tydske Sagn allerede vare blevne bekjendte. — Oddrúnargrátr, Oddrunns Graad, indeholder Oddrunns, Atles Sykers, Klage over ei at være bleven gift med Gunnar, som hun elskede. — Atlakviða beskriver korteligen Atles Forræderi og Gudrunns Havn; men dette fortælles udførligere i Atlamál. Begge disse Kvad høre Ellnavnet det grønlandske (grœnlenskr), der dog maatte egentlig kun tilkomme Atlamál. Dette Adjektiv er tidligere antaget at skulle komme af Navnet paa det norske Landskab Grenland; men Formen „grœnlandsk“ viser med Sikkerhed, at det maa være bannet af Navnet paa den amerikanske D. Forskellige Ting i selve Digtet tale ogsaa herfor; saaledes fortæller Rofbera en varslende Drom, hun har havt, om en Isbjørn (hvitabjörn). Mølligens har Forfatteren hørt hjemme i den gamle Koloni paa Den. Digtet skriver sig altsaa sandsynligvis fra en noget senere Tid end de fleste andre Eddabigte, hvad ogsaa dets elendommeelige Versemaal bentyder paa. Det samme Versemaal findes ogsaa tilbeld i Atlakviða. — Det forkaar sig af sig selv, at de samme Sagn udførligen berettes i Volsungasaga og kortere i den yngre Edda.

I Fortællingen om Hornegeft siges det, at Gest i Dag Tryggvessons Hall spillede paa Harpe, og at han tilskift slog Gunnarsflaget; Udtrykket viser, at dette ikke, hvad man tilbeld har antaget, kan være Navn paa noget Digt; det var vel de Melodier, som Gunnar skulde have spillet i Ormegaarden. I senere Tider har man paa Island fundet et Gunnarsflag, der aldeles er digtet i Eddabadvænes Mand og for den Sags Skyld gjerne kunde høre blandt dem; men man er dog næsten vis paa, at det er digtet før ikke meget lang Tid siden af en lærd Islænding Gunnar Paalsøn.

Atle, der kaldes Hunernes Konge, er Sagnet's Ombgning af Sunnerkongen Attila. Om denne fortæller Goternes Historiefriver Jordanis efter en ældre Forfatter, at han bøde af Blodfortring Natten efter sit Bryllup med Ildico (453); dette Navn har enkelte Forskere anseet som et gotisk Diminutiv af det germaniske Navn Hildr, og Atles Dronning Gudrun heber i den tydske Digtning Kriemhild, der

svarer til det oldn. Grimhildr, som i den nordiske Digtning er blevet til Navnet paa hendes Moder. Senere Forfattere angive ogsaa, at Attila blev dræbt om Natten af den nævnte Kvinde. Ingen historisk Ritse melber dog noget om, at Attila var gift med en germanisk Kongebatter. — Gunnar kaldes i Eddadigtene i Almindelighed Soternes Konge, men paa eet Sted (Atlatv. 18) Burgundernes Konge; dette er det oprindelige, og han optræder som saadan i den tydske Digtning. Hans Navn findes ogsaa i Historien. I Aaret 437 blev en burgundisk Konge Gundicar med sit Folk tilknyttet af Hunnerne, der dog ikke ved den Leilighed stode under Attilas Anførsel. Denne Begivenhed, der foregik ved Rhinen, har altsaa Sagnet grebet og forlagt til en anden Tid og et andet Sted, — Kong Attilas Hof i Ungarn. I en burgundisk Lov fra 6te Aarhundrede nævnes Gibica, Gubomar, Gislabari og Gundabari (d. s. s. Gundicar) som tidligere burgundiske Konger. Heri har man da Navnene Gjuke, Guthorm, Gunnar og Gisleher, der i den tydske Digtning er en af Brødrene. Høgenes Navn kan derimod ikke gjenfindes, og han er hos Tydskerne heller ikke Gunnars Broder, men hans Vasal, hvad der altsaa rimeligvis er det oprindeligste. Sagndigtningen viser sig saaledes at have villaarlig omformet og ombidtet historiske Begivenheder.

Jørmunret.

69. Da Gudrun nu havde fuldføremet sin Høvn, brød hun sig ei mere om at leve, men styrtebe sig i Havet. Alligevel omkom hun ikke, men Bølgerne dreve hende over Fjorden til det Land, hvor Kong Jonater herskede; da han saa hende, tog han hende til sig og egede hende. De havde tre Sønner, Sørle, Hamde (Hamdir) og Erp. Jonater lod ogsaa hente til sig Svanhild, Sigurds og Gudruns Datter, og hun opfostredes der hos ham. Hun slægtebe sin Fader paa i Deilighed og havde de samme Dine, hvis skarpe Blik Ingen kunde udholde.

Rygtet om hendes Skønhed naaede ogsaa den mægtige Kong Jørmunret (Jørmunrekr), der beslattede at beile til hende og afsendte i dette Ørende sin Søn Randve (Randvér) og sin Raadgiver Bikke. Gudrun ytrebe vel sin Frygt for, at dette Egtekab vilde blive ulykkelig; men Jonater syntes, at en saa berømt og mægtig Konges Haand som Jørmunrets ei burde aflaaes, og saaledes blev Svanhild sendt afsted med Randve. Paa Veien begyndte den ondskabsfulde Bikke at snakke for Randve om, at en saa gammel Mand som Jørmunret dog slet ikke passede for den unge og smukke Svanhild, og at det var langt rimeligere, om Randve fik hende, thi han var ung ligesom hun. Randve syntes nok, at Bikke kunde have Ret heri. Men straks ved Hjemkomsten skyndte Bikke sig at fortælle det til Jørmunret, som blev saa forbitret, at han befalede Bikke at

lade Randve hænge. Da Randve førtes til Galgen, tog han sin Høg, plukkede Hæbrene af den og sendte den til sin Faber. Jormunret forstod Tegnet og erkjendte, at han ligesom Høgen var blotet for al Hjælp og Støtte, siden han baade var gammel og sønness. Han lod i Hast forkynde, at Randves Liv skulde slaanes, men det var allfor silde: Bille havde styndt sig at lade ham hænge. Nu blev Jormunret desmere forbitret paa Svanhild, som han ansaa for den, der havde volbt hele Ulykken. Da han kom ribende fra Jagten med sin Hird, og Svanhild sad ved Borgeledet udbredende sit Haar for Solen, lod han Hestene søndræbe hende. De vovede i Førstningen ikke at røre hende af Frygt for hendes skarpe Diefast; men Bille lod drage en Sæl over hendes Hoved, og saaledes lod hun sit Liv.

Da Gudrun erfarede dette, eggede hun sine Sønner til at tage Gern over den gramme Jormunret. De gjorde sig rede til Jerben, og hun medgav dem saa stærke Brynjer og Hjelme, at Jærn ei kunde bide derpaa. Hun raadede til, at naar de kom til Jormunret, skulde Sørle og Hambe hugge Hænder og Fødder af ham, men Erp Hovedet. Paa Veien spurgte de Erp, hvad Hjælp han vel vilde yde dem. „Saa stor Hjælp“, sagde han, „som Haanden yder Haanden eller Foden Foden“. Det syntes de, var ingen Hjælp, og de brøgte ham. Men straks efter snublede Hambe og støttede sig paa Haanden, ligeledes Sørle, som sit støttet sig mod Faldet ved den ene Fod; da erkjendte de, at den ene Haand og den ene Fod nok kan hjælpe den anden, og at de havde handlet ilde mod Erp. De kom til Jormunret ved Nattetide, medens han sov, og hug Hænderne og Fødderne af ham. Han vaagnede og kaldte paa sine Mænd; da sagde Hambe: „havde nu Erp levet, da havde han hugget Hovedet af“. Hirdmændene stode op og fandt dem, men kunde intet udrette med Baaben; da kom en gammel ensiet Mand og sagde, at man skulde stene dem ihjel, og saa stete. Begge to lode sit Liv, og da var Gjules hele Æt og Afkom uddød.

Anm. Denne Del af Nidunge-Sagnet fortælles i det gamle Eddasvad Gudrúnarhvöt (Gudrun's Døggelses-Sang) og Hamdismál (Hambe's Raal). Mange Digter-Umstrivninger ere hentele derfra. Saaledes kaldes Brynjen Hambe's Serf, Sørle's Klæde; Stenene kaldes Jonaters Sønners Hærm. I Ragnarsdrápa, der tilføjes Skalden Brage den gamle, fortælles ogsaa om Hambe's og Sørle's Angreb paa Jormunret. Ligeledes kender Saxo denne Konge, men kalder ham Jarmerik og gjør ham til Herfker i Danmark og Sverige. Han nævner hans onde Raadgiver Bille og fortæller, hvorledes han af Etkinsge lod hænge sin Søn Broder (ikke Randve) og sin smukke

Hustru Svantilda sondertræde af Heste. Han blev siden angrebet af hendes fire „hellespontiske“ Brødre, der havde faaet magist Hjelp ved en Hests Dødrun; men Odin voldte Brødrenes Undergang ved at lære Jarmeriks Folk at bruge Sten mod dem, da Jærn ikke bed paa dem.

I Fornunret gjenfindes en historisk Person, den bekjendte gotiske Konge Ermanarik (angelsk. Eormoric), som i Midten af det 4de Aarhundrede herskede over Ostgoter, Vestgoter, Gepider, Slaver, Anter og Vender, lige fra Østersøen til det sorte Hav. Den samtidige romerske Historieforfatter Ammianus Marcellinus fortæller om ham, at han dræbte sig selv (i Aaret 375) af Frygt for Hunnerne, hvem han en Stund havde søgt at holde Stangen. Men hos den senere gotiske Stribent Jordanis heber det, at han blev haardt saaret af to Brødre af „Rosomonernes“ Folk, Sarus og Ammius, hvis Søster Svantilda han havde laabt sønderrive af vilde Heste; han døde siden i en hot Alder af dette Saar og af Rummer over Hunnernes Angreb. Jordanis fortæller dog intet om, at Ermanarik var gift med Svantilda, og sætter heller ikke disse Begivenheder i Forbindelser med nogen anden Sagnetreds.

Naslaug.

70. Med Fornunret og Jonakers Sømmers Død slutter denne Sagnetreds i den ældre Edda. Den yngre Edda og fornemmelig Vølsungasaga tilføjer en Beretning om Heimers Vortreise med Naslaug, Sigurd Faavnesbanes og Brynhilds Datter; af Frygt for, at Naslaug vilde worde efterstræbt, lod han gjøre en Harpe saa stor, at han kunde skjule hende i Sangbunden; Harpen kunde han tage fra hinanden, naar han vilde, og saa ofte han da kom til affides liggende Strømme, tog han Pigen frem og vaskede hende, men skjulte hende i Sangbunden, naar han gik paa bebyggede Steder. Han nærrede hende med et eget Slags kraftig Løg, der gjorde al anden Spise overflødig, og naar hun græd, spillede han paa Harpen; derved taug hun. I Harpen gjemte han ogsaa meget Guld og mange kostelige Klædebon, men selv gik han omkring som en fattig Spillemand. Omfiden kom han til Spangereid i Norge og gik ind paa en liden Gaard, hvor to gamle Folk levede, ved Navn Aake og Grima. Manden var just ude i Stoven, men Grima var hjemme. Han bad hende om Rattely. Hun negtede ham det et og tændte en Ild for ham, at han kunde varme sig derved, men da fik hun Die paa nogle Frynser af de dyrebare Klæder, der stak frem gjennem en Sprekke i Harpen, og opdagede en kostbar Guldring omkring hans Arm under Pjalterne. Deraf kunde hun merke, at han ei var den, han gav sig ud for, og hun besluttede at myrde ham og røve hans Statte. Hun anviste ham Ratteleie i en Byglade, fordi, som hun sagde, hun og hendes Mand pleiede at snakke længe sammen, naar han kom hjem. Der lagde Heime sig til at sove og beholdt Harpen hos sig. Da

Hæle kom hjem, havde Ronen ikke paa langt nær ubrettet, hvad hun skulde, og han kjendte derover, men hun sagde: „vær ikke vred; her kunne vi paa eengang med Lethed erhverve mere end nok for hele vor Levetid“; hun fortalte ham Heimes Ankomst, og hvad hun havde besluttet. Hæle vilde nemlig svige sin Gjest; men da hans Rone raadede i Huset, maatte han betvemme sig dertil og hug Heime Vane-faar, medens han sov. Heime var saa stor og sterk, at Huset styrtebe sammen, og Jorden skalv ved hans Dødstamp. Nu vilde Ronen tage Garpen op, men det var hende ikke muligt, og de maatte bryde den itu. Ved at se Hæslaug bleve de noget sluførede; dog fandt de ogsaa Rigdomme nok. Hæslaug vilde ikke sige sit Navn og ikke eengang lukke Munden op; derfor troede de længe, at hun ei kunde tale. De besluttede at udgive hende for sin Datter, men ellers lade hende forrette de verste Sysler; forat Jngen skulde opdage hendes Skjøn-
hed og fatte Mistanke om, at det ei hang rigtig sammen med Slægt-
skabet, klippebe de Haaret af hende, smurte hendes Løved ind med
Ljære og gav hende en sid Hat og usle Klæder. De kaldte hende
Kraaka efter Grimas Moder. Om hendes Giftermaal med Hag-
nar Lobbrot skal fiden fortælles.

Anm. Fortællingen om, at Hæslaug skulde være en Datter af Sigurd Faav-
nesbane og Brynhild, har ingen Støtte i Eddadigtene, hvor hun ikke
nævnes. Den findes, som anført, ogsaa kun i senere islandske Skrifter
som Snorres Edda og Volsungesagaen; men det er rimeligt, at dette
Sagn er knyttet til Volsungesagnene temmelig tidlig i Norge. Sagnet
hører egentlig hjemme ved Lindesnes (Fages Norske Folke-Sagn Bogen
Udg. Side 149). Der, fortæller man, blev eengang stand en Guldbørse,
hvori en liden Pige laa. Hun blev kaldet Ddblau eller Kraaka og sattes
af sine Fosterforældre til at vogte Kvæg, men blev fiden dansk Dronning.
— Formen Ddblau svarer til det oldnorske Oddlaug, og hendes Navn
er altsaa muligens først paa Island blevet til Hæslaug. Det kan
ikke sees, at Sagnet oprindelig har nævnt Ragnar Lobbrot som hendes
Mand; det siger kun, at hun blev „dansk Dronning“, og Ragnar er
vel først bragt i Forbindelse med det, efterat denne Helt i Traditionen
var vokset til at blive en Tyge paa Vikingetiden*). Hæslaug-Sagnet
er fra Norge vandret til Danmark, hvor det i forandret Skikkelse findes
i flere Folkeviser.

Tydske Sagn om Sigfried og Ribelungerne.

71. Ogsaa Tydskerne kjendte den vølsungske Sagnetreds og be-
arbejdede den paa flere Maader. Hovedfilten er her det bekjendte
Heltebidt Ribelungenlied. Dette Digt er bygget paa ældre Folke-
viser, som nu ikke mere findes. Det skriver sig fra omtrent Aar

*) Se G. Storm: Kritiske Bidrag til Vikingetidens Historie. I. Side 116 ff.

1200, og Fremstillingen har tabt meget af det ældgamle Præg, idet Sagnene ere blevne lempede efter det da stedfindende Ridderliv. Saaledes tales om Ridderborge og Turneringer; Heltenes ere blevne kristne Riddere, ei hedenste Kjemper. Mange af de enkelte Begivenheder ere ogsaa fremstillede i en Form, der er helt forskjellig fra den nordiske Digting. Flere Sagn, som denne kun løselig berører, ere der vidtløftigt behandlede, f. Ex. om Kong Thjodrek, Ostgoternes berømte Theoderik af Verona, der i de tydske Sagn kaldes Dietrich af Bern. Navnene have en anden Form og ere tildeels aldeles forskjellige. Indholdet af Nibelungenlied skal i al Korthed meddeles.

Sigfried var Søn af Sigmund, Konge i Xanten i Nederlandene, og Dronning Sigelind. Fra sin tidlige Ungdom af ubmerkede han sig ved Tapperhed i mange farlige Kampe. Han nedlagde saaledes en Drage, i hvis Blod han badede sig; derved blev han usaarlig, undtagen paa eet Sted, hvor et Lindeblad havde klæbet sig fast. Han betvang Kong Nibelung og bemægtigede sig den umaadelige Nibelungestat samt Sverdet Dalmung og fratog Dvergen Alberich hans uhyggelige Kappe („Larnekappe“). I Worms holdt Burgundernes Konge Gunther Hof; hans Moder var Ute, der desuden havde to Sønner Gernot og Giselher. Kongernes Syster var Kriemhild, der var berømt for sin Skjønhed. Om hende hørte Sigfried og drog til Worms for at beile til hende. Han blev modtagen med den største Venlighed af Kongerne, men blev i Worms et helt Aar uden at kunne faa Kriemhild at se. Da udbrød en Krig, i hvilken Burgunderne seirede ved Sigfrieds Hjælp, og Helten faa hende for første Gang ved Seirsfesten efter sin Hjemkomst. Han fortvilede vel om at vinde hende, men lod sig dog overtale til at blive længere. Da fik Gunther høre om Dronning Brünhild af Island og hendes vidunderlige Skjønhed; hun havde for Skik at prøve sine Beilere i Kampe og lod dem dræbe, saasnart de bleve overvundne af hende. Gunther agtede at beile til hende, men da han ikke stolede paa sin egen Dygtighed i ridderlige Idrætter, bad han Sigfried om Hjælp, og denne gik ind derpaa mod Løfte om Kriemhilds Haand som Belønning. Brünhild, som fra sin Borg Istein faa Kongerne og deres Følge nærme sig, troede, at Sigfried, hvis Berømmelse var naaet til hende, kom for at vinde hendes Haand, og blev høilig stoffet, da Gunther forebragte sit Erinde. Sigfried optraadte som Gunthers Vasal, stod usynlig ved hans Side i Prøven og hjalp ham til Seir. Baaede Gunthers og Sigfrieds Dyrslup feiredes derpaa i Worms; men Sigfried maatte atter usynlig bistaa Gunther i den sid-

ke Prøve og berøvede ved den Leilighed Brünhild hendes Ring, hvorefter han med sin Gustru reiste hjem til sit Rige. Brünhild ansaa ham fremdeles for sin Mand's Bassal og forbaufedes ved, at han ingen Lenspligter opfyldte; hun anede en Hemmelighed, og for at komme den paa Spor overtalte hun Gunther til at indbyde Sigfried og Kriemhild til et Besøg i Worms. Som Burgundernes Dronning vilde hun lade dem føle sin Storhed, og ved en Kirkegang kom det til en Strid mellem begge Dronninger om Forrangen. Da udtalte Kriemhild haanende Ord til Brünhild, hun aabenbarede det Bedrageri, der var øvet, at det var Sigfried, der havde overvundet hende, og lod hende se Ringen som Bevis. Bestjæmmet og harmfuld over det Forræderi, der var øvet mod hende, tænkte Brünhild straks paa Hevn og vandt Hagen, en Slægting af Kongehuset og en af Gunthers ypperste Bassaller, hvorpaa Sigfrieds Død besluttedes. Gunther, der troede sin Ære forraadt af Sigfried, gik modstræbende ind paa Planen, og Hagen afløste Kriemhild en Meddelelse om det Steb, hvor Sigfried kunde faaes, under Paastub af, at han da desto bedre kunde værne om ham i en forestaaende Krig. Paa en Jagt i Obenwald blev Sigfried, der vaabenløs hørte sig ned for at drikke af en Kilde, gjennemboret af Hagens Spyd, medens Gunther var Vidne til Mordet. Hagen lod om Natten Liget lægge udenfor Kriemhilds Dør, og den af Fortvivlelse fyldte Dronning anede straks Sammenhængen. Trodsig bestyldte hun Broderen og Hagen for Udaaden og levede fra nu af i dyb Sorg i Worms uden nogensinde at tale et Ord med Gunther. Ribelungestatten, som Sigfried havde efterladt hende, blev bragt til Worms, og Kriemhild brugte den til ved Gæmildhed at erhverve sig Venner; da lod Hagen, som nærede Mistanke til hende, Statten nedjænte i Rhinen. I tretten Aar havde Kriemhild ruget over sine Hevnplaner, navnlig mod Hagen. Da ankom Gesandter fra Ekel, Gunnernes Konge, for paa hans Vegne at anholde om hendes Haand. Fuld af Sorg over Sigfried afflog hun først Tilbudet, og end ikke hendes Yndlingsbroder Giselher, der altid havde vist sig som Sigfrieds Ven, kunde overtale hende til at tage derimod. Men da gik det op for hende, at hun nu kunde faa en Leilighed til Hevn, og hun indvilgede. Brylluppet stod i Wien, hvorefter Ekel førte hende til sit Rige, Gunnernes Land (Ungarn). Aar gik hen. Da overtalte hun Ekel til at indbyde hendes Brødre samt Hagen i Besøg. Hagen, som anede hendes Planer, raadede vel fra, men da Giselher talte om Feighed, erklærede han sig rede til Farten; dog satte han igjennem, at Gunther opbød alle sine Mænd som Følge. Kriemhild modtog kun Giselher venligt og lod navnlig Hagen føle sin

Brede. Denne var bleven advaret af sin gamle Ven Dietrich af Bern, der levede i Landsflygtighed ved Ekels Hof; men han ubæstede alligevel Kriemhild ved for hendes Dine at bære Sigfrieds Sverd Balmung og aadent vedkjende sig Mordet. Dronningen vandt da Ekels Broder Blödel, og denne begyndte Kampen med Burgunderne. Hagen svarede ved at hugge Hovedet af Ekels og Kriemhilds Søn Ortlieb, og Burgundernes Undergang blev derved wundgaelig. Dronningen tilhød vel sine Brødre Fred, hvis de vilde udløvere Hagen; men selv Giselher stemte mod et saadant Forræderi, og en voldsom Kamp begyndte i Gibdesalen. Dietrich og hans Goter gjorde omsider Ende paa Striden. Gernot og Giselher falbt, Gunther blev fangen og bunden, og endelig afvæbnede og handt Dietrich selv Hagen. Gunther blev dræbt paa Ekels Bud, medens Kriemhild selv stødte Sverdet i Hagens Bryst. Da sprang Dietrichs gamle Vaabenmester Hildebrand til og gjennemborede hendes Bryst, oprørt over hendes Vilhed. Et andet Heltedigt „Die Klage“, giver en Udsigt over de gjenlevedes Skjebne. Ute døde af Græmmelse, og Brünhild med sin og Gunthers Søn vare de sidste af Burgundernes Rongæet.

Ann. „Ribelungen“ betegner i Begyndelsen af Digtet den af Sigfried betungne Kong Ribelungs Folk; i dets sidste Del er det ogsaa et andet Navn paa Burgunderne. Det forklares enten af det tydske „Rebel“ (altsaa „Morkets Børn“) eller af et gammelt frankisk Stammenavn „Franci Nebulones“. Blödel eller Blödelin er Attilas Broder Hleba.

Sagnet om Sigfried er ogsaa behandlet i Digtet „Hörnen Sigfried“. Dette findes kun i en meget sen Bearbejdelse, trykt i det 16de Aarhundrede, og viser en meget forvansket Sagnform. Det er mærkeligt ved, at det tilbørlig viser Lighed med den nordiske Fremstilling. Sigfried er i Lære hos en Smed, hvis Ambolt han fløver. Han dræber en Drage og brænder den paa Baal med mange andre Dgler. Dræmnes Hornhuf smelter i Høden og flyder som en Bæk; han bader sig deri, og derved bliver hans Hud haard som Horn. Dette Digt nævner Kong Gibich (Gise), der ikke omtales i Ribelungenlied. Sigfried vinder hans Datter Kriemhild ved at bestaa nok en Kamp mod en Drage, der havde bortført hende; men han dræbes af sine Svogre paa Grund af deres Misundelighed over hans Berømmelse. Deres Navne ere Gunther, Hagen og Gernot. Hagen er den, som udfører Mordet.

Endelig ere tydske Sagn bevarede i et nordisk Verk, „Eidrik af Berns Saga“. Denne er sandsynligvis forfattet i Norge i det 13de Aarhundrede og indeholder en Række løst forbundne Sagn efter „tydske Mænds Fortælling“. Om Sigurds Ungdom fortælles her nogenlunde i Overensstemmelse med „Hörnen Sigfried“ og Eddadigtene; Behandlingen af hans senere Liv og Ribelungernes sidste Kamp stemmer derimod mere med „Ribelungenlied“. Navnene have de tydske Former;

Sigurd kaldes baade Sigurdr og Sigfrødr; Kongemoderen heber Oda, Datteren Grimhild; Brødrene ere Gunnar, Guldorm, Gernoz og Gisler. Søgne er deres Halvbrøder. Grundlaget for Sagaen er nedertydte Sagn, der af tydte Handelsmænd, fortalles i Norge.

Vølunge-Sagnetredfens Udvikling.

72. Da Vølungefagnene, som paavist, for en stor Del have dannet sig om Begivenheder, der foregik blandt tydte Folt i den historiske Tid, maa naturligvis disse Sagn oprindelig høre hjemme i Tydskland; naar de tillige fandtes i Norden, kan dette ikke forklares af, at de nogenfinde have været fælles Eiendom for de tydte og norrøne Stammer, inden disse splittedes ad, — Sagnene maa være vandrede fra Tydskland til Norden. Men naar dette er steet, er vanskeligt at bestemme. Da de historiske Forhold ere sterkt forvanskede, kan det tydte Sagn ikke have dannet sig før en rum Tid efter Attilas Død (453), og paa den anden Side sees det af Eriksmaal (se Side 49), der nævner Sigmund og Sinfjotle, at Vølungefagnet var kendt i Norden i 10de Aarhundrede, ligesom ogsaa Stalbe paa Harald Haarfagres Tid bruge Omstrioninger, der finde sin Forklaring i de samme Sagn og saaledes vise, at disse maa have været velkendte i Norge i 9de Aarhundrede, hvis vedkommende Vers ere egte. Sagnene ere da komne til Norden i Tiden mellem ca. 600 til 800. Naar der findes saa store Forskjelligheder mellem den tydte og nordiske Fremstilling baade med Hensyn til Sagnetredfens Omfang og i Sagnenes Enkeltheder, forstaaes dette let, naar man betænker, at Sagnet altsaa havde Aarhundreder til at udvikle sig uafhængigt hos hver af de to germaniske Folkene. Men at udfinde, i hvilken Form Sagnet oprindelig kom til Norden, lader sig knap gjøre, da navnlig den tydte Fremstilling (Nibelungenlied) skriver sig fra en temmelig sen Tid, 12te Aarhundrede.

Den nordiske Digtning begynder med Ddin og hans Søn Sige og forfølger Vølungernes Skjebne helt ned til Ragnarsfømernes Dage. Nibelungenlied besynger derimod kun Begivenhederne fra Sigfrieds første Optræden i Mainz og til Burgundernes Undergang hos Etzel. Men fra først af har Sagnetredfen ikke omfattet det uhyre Sagnetstof, som nu findes optaget i de nordiske Bearbejdelser. Baade den tydte og den nordiske Digtning viser sig at have en Tilbøielighed til at forbinde Sagn, der oprindelig ere hverandre fremmede, til en større Enhed, og man maa derfor ved Sammenligning søge at udfinde, hvormeget der fra Begyndelsen af hørte Sagnetredfen til. Naar saaledes Nibelungenlied lader Sagnene om Ddirik af Dern spille ind i Besyngelsen af Burgundernes Undergang, medens Eddadigtene

ikke medtage Dibrit blandt de optrædende Helte, er det sandsynligt, at han har været fremmed for Vølsungefagnet, da dette kom til Norden*). Paa samme Maade kan man af den nordiske Digtning udskille en hel Del senere tilknyttede Sagn. Først og fremst viser det sig, at Nalslugfagnet med Urette er søiet til Vølsungefagnetrefsen. Foruden at Nalslug aldeles ikke nævnes i Eddadigtene, er Fortællingen om, at hun skulde være Sigurd Faavnesbanes Datter, ligefrem stridende mod Eddadigtene Fremstilling af Forholdet mellem Sigurd og Brynhild. Man har altsaa enten villet forherlige Disterfagnet's lille Pige i Guldharpn ved at give hende den store Helt til Fader, eller ogsaa er det hele Sagn en senere vilkaarlig Tilbygning til Sigurdsfagnet. Ligeledes forholder det sig med Jørmunrefagnet. Jordanis, der først omtaler de deri nævnte Begivenheder, siger intet om, at Suanhilda skulde være Sigurds Datter, og han angiver en ganske anden Grund til, at Ermanarik lader hende lide Døden, end den, som de nordiske Digte indeholde. Saxo sætter heller ikke dette Sagn i ligefrem Forbindelse med Vølsungerne; men da han nævner, at de „hellespontiske Brødre“ bleve hjulpede af en Høls Guthruna, kunde dette tyde paa, at de to Sagn vare blevne knyttede sammen før hans Tid, siden ogsaa Vølsungefagaen siger, at Gudrun paa magist Bis havde fikret sine Sønners Rustninger mod at stades af Baaben. Ogsaa i Sagnetrefsens første Affnit findes lignende, men endnu mere løse Tilføjninger. Saaledes er Sagnet om Helge Hundingsbane en ubeløst nordisk Digtning, som man har knyttet til Vølsungebygningen ved at gjøre Helge til Sigurds ældre Halbroder. Og endnu svagere er Forbindelsen mellem dette Sagn og det om Helge Hjørvarðsøn; den sidste lod man gjensødes som Helge Hundingsbane. Naar alt dette bortskjæres, bliver der endnu igjen Sagnrækken fra Sige ned til Sigmund Vølsungssøn som eiendommelig for den nordiske Fremstilling. Hvor meget de tydske Sagn have kjendt heraf, lader sig vanskeligt sige; men da ogsaa Beowulfsbidtet omtaler Wals, Sigemund og Fitela, viser dette, at ialfald Vølsung, Sigmund og Sinfjotle have været bejngne af de tydske Folk, saameget mere som det mærkelige Navn „Sinfjotle“ gjentjendes i det oldtydske Mandnavn Sintarazilo. Maa-

*) At Thjodret (Dibrit) nævnes i den profaiske Indledning til Guðrúnarkviða II som den, for hvem Gudrun tager sin Sorg, siger intet, da Digtet selv ikke nævner ham; dets profaiske Navn kan være bleven til ved, at Digtene Samler kjænde de tydske Sagn, ligesom Guðrúnarkviða III, der behandler Gudrun og Thjodrets Forhold, betjelligt er blevet til ved en Misforstaaelse af tydske Beretninger (se S. Storm: Sagnetrefsen om Karl den Store og Dibrit af Bern, Side 87).

ste har Sagnet fra først af ikke strakt sig længere tilbage end til Vølsung (se Side 122), og Fortællingerne om Sige og Rere blive da senere tilknyttede nordiske Sagn. Hvad de tydske Sagn om Sigurds Fader og Broder have indeholdt, have vi kun svage og dunkle Antydninger om i Beowulfsbidtet. Det maa imidlertid antages, at Fortællingen om Siggeir og Vølsungerens Hevn over ham er af senere, nordisk Oprindelse. Signys Forhold til hendes Mand Siggeir og til hendes Broder Sigmund minder nemlig indtil i Enkeltheder saa stærkt om Gudrunns Forhold til Atle og til Brødrene Gunnar og Høgne, at det maa regnes for vist, at det ene af disse Sagn er en Efterligning af det andet, og da den Form, det nordiske Gudrunnsagn har, som det siden skal vises, rimeligvis er ældre end den tydske Sagnform om Burgundernes Undergang, maa det altsaa være Sagnet om de to Syskendes Hevn over Siggeir, som bliver Efterdigtning.

I de Sagnpartier, som nu vise sig at være fælles for den nordiske og den tydske Digtning, er der endnu mange Forskjelligheder, hvad de enkelte Begivenheder angaar, saaledes som det kan sees af den foregaaende korte Gjengivelse af Indholdet af Nibelungenlied. I den nordiske Fremstilling er der saaledes tillagt Andvareskatten en vigtig Rolle; den skal ligesom Tyrving i Hervararsaga være det poetiske Bindeled, der skal holde de enkelte Sagnpartier sammen, ved den Forhandelse, som er knyttet til den. I Nibelungenlied er Sigfrieds Skat derimod saagodt som overslødig for Handlingens Gang; hans Død har intet med Skatten at gjøre, men er kun en Følge af hans Forhold til Brynhild. Og dette turde maasse ogsaa være det oprindelige. Thi heller ikke i den nordiske Digtning viser det sig, at Sigurds Død er nogen umiddelbar Følge af, at han havde bemægtiget sig den skjebnesvangre Skat; ogsaa der er det i Virkeligheden hans Forhold til Brynhild, som medfører hans Død, og den Betydning, som den nordiske Sagnform vil tillægge Guldet, kan da neppe være noget gammelt Sagnetræk. En anden Forskiel mellem tydske og nordiske Sagn har man i Forholdet mellem Sigurd og Brynhild. Nibelungenlied kender ingen tidligere Forbindelse mellem dem, medens næsten alle nordiske Rilder berette om eller ialfald forudsætte en Trolovelse mellem dem forud for Egteløbet mellem Brynhild og Gunnar. Hvordan den poetiske Ebda har fremstillet dette første Møde mellem dem, vide vi, som tidligere bemærket, ikke, da der paa dette Sted desværre mangler et stort Stykke af Haandskriftet. Dog kan man af flere Antydninger i andre bevarede Digte se, at Sigurd virkelig har kjendt Brynhild, inden han

besøgte hende i Gunnars Sted. Og Volsungesagaen, der for den væsentligste Del beror paa ældre Digte, fortæller udsærligt om deres Møde hos Heim; dette maa da have været skildret i et af de tabte Digte, om end maaske i en fra Sagaens Fremstilling noget forskjellig Form. Men naar Volsungesagaen ogsaa beretter om et endnu tidligere Møde mellem dem, idet den identificerer Sigdriva med Brynhild, er dette ikke alene overflødigt, men ogsaa en Fæll. Fortællingen om Sigdriva danner nemlig en afluttet Episode i den poetiske Edda; Sigdrifumål nævner intet om nogen Trolovelse, og ingen af de øvrige Digte antyder nogen Identitet mellem Valkyrjen og Brynhild med Undtagelse af Hørelid Brynhildar alene; men dette Digt er saa forvirret i sin Fremstilling og synes at være af saa sen Oprindelse, at det ikke kan tillægges noget Værd. Det kan imidlertid være muligt, at hele Fortællingen om Trolovelsen mellem Sigurd og Brynhild ikke oprindeligt hører hjemme i Sagnet, men først er tilbidt i Norden; thi Nibelungenlied melder intet derom, og den er heller ikke nødvendig for Forstaaelsen af Heltens Skæbne. I den nordiske Digtning beslutter Brynhild hans Død i Fortvivlelse over, at det netop er ham, hendes Elskede, der har været behjælpelig i det Bedrageri, der er øvet mod hende; det er Skinsyge ligeoverfor Gudrun og bittert Nag mod Sigurd, som driver hende til Gandslingen. I Nibelungenlied er det blot Garmen over at se sig overløst, som er Motivet til Brünhilds Hevn, idet hendes Brede over Bedrageriet ogsaa forsøges ved Følelsen af, at det var Bedrageren, Sigfried, som var hende overlegen, og kun den stærke Helt havde hun anseet værd sin Kjærlighed. Baade den nordiske og den tydske Digtningens Motiv er fyldestgjørende, og det kan vanskeligt afgjøres, hvilket der er det oprindelige. Den sidste store Forskel mellem Nibelungenlied og den nordiske Digtning findes i Fortællingen om Burgundernes Undergang. Det tydske Digt lader det være Kriemhild, som tager Hevn over sin Mand; i Edda er det Atle, som sviger sine Svogre. Og her har rimeligvis det nordiske Sagn bevaret det oprindelige. Det er omtalt, at Digtningen om Burgundernes Undergang er bygget paa historiske Reminiscentser, Burgundernes Reberlag mod Gunnerne i Aaret 437, og det er altsaa Eddadigtene, som her bedst have bevaret det historiske Forhold, idet de fremstille Atle som Brødrenes Fiende, medens Nibelungenlieds Epel intet Ord vil tilføie dem og meget mod sin Vilje drages ind i Striden. Og den nordiske Fremstilling har desuden her et antikt, egte germanisk Præg. Gudrun er den elskende og sørgende Gustru, men hun er ogsaa den trofaste Søster; trods den store Forurettelse, Brødrene have tilføiet

hende, viser hun sig i den afgjørende Prøve tro mod det helligste Forhold, de gamle Germanere kjendte, Kjærligheden mellem Systende.

Anm. Rinder om Bølsungebiatningen ere fremdeles bevarede i Folketiser fra Norge, Danmark og Færøerne, samt i billedige Fremstillinger fra Norge og Sverige. Paa Kirkebøren fra Hyllestad Kirke findes Udskæringer, der forestille Indholdet af Reginsmål og Fáfnismål samt Gunnar i Ormegaarden. Indholdet af de samme to Digte er endvidere fremstillet paa Kirkeportalen fra Veigusdal (Nebenes) og Gunnars Død paa en Dørplank fra Dpbals Kirke (Rumedal), paa en Stol fra Hove (Ebelemarken) og paa en Døbefont fra Norum Kirke (Bøhuslen). Paa en anden Stol fra Hove sees Sigurds og Gunnars Frieri til Brynild. I Sverige findes Fremstillinger af Sigurd og Regin i Ristningerne paa Ramsundsberget og paa Gøts-Stenen (Runemindesmerker).

Hadding.

73. Om Hadding tales der paa flere Steder i de gamle Sagn. Egentlig synes man dermed at have ment en hel Konge eller Fyrste-Slægt, thi i Slægtregistrene over Fyrster i Oldtiden hedder det, at Hadding, Raums Søn, Konge i Haddingjadal, havde Sønnen Hadding; dennes Søn hed igjen Hadding; dennes Søn hed Høgne den røde, efter hvilken igjen fulgte tre Haddinger, den ene efter den anden: hos en af dem var Helge Haddingjafate (se ovfr. Side 126). Hvorledes Navnet Haddingr kunde blive brugeligt om en Mand af edel Byrd, er ellers let begribeligt, naar man ser hen til, at haddr betyder smukt og langt Hovedhaar, og erindrer, at det var Skik og Brug hos flere germaniske Kongeslægter (navnligen blandt Franterne), at deres Medlemmer lode Haaret vokse, medens Menigmand afklippede det kort. Om en af Haddingerne (maa skee og om flere, hvis Bedrifter ere slaaede sammen) fortæller Saxo følgende Sagn, hvilket vel egentlig kun kan ansees for dansk og visselig i mange Enkeltheder har afvejet fra det norske, men som vi dog af Mangel paa norske Fremstillinger beraf, og fordi det, i det mindste hos Saxo, synes at være fuldstændiggjort ved norske Sagnstumper, her meddele:

Kong Gram i Danmark var bleven dræbt af den norske Konge Svipdag, der underlagde sig baade Danmark og Svithjod. Han efterlob to Sønner, Guthorm og Hadding, hvis Fosterfader flygtede med dem over til Svithjod og betroede dem til Jøtterne Vagnhøvde's og Havle's Varetægt. Guthorm lod sig siden overtale af Svipdag til at blive hans Stattefonge i Danmark; men Hadding, der under Vagnhøvedes og hans Datter Hardgreps Pleie var vok-

set op til en herlig og i alstens Baabenferd øvet Yngling, vilde ikke vide af noget Forlig, thi han tænkte steds paa, hvorledes han skulde faa hevet sin Fader. Hardgrev elskede ham saaledes, at hun omsider bad ham egte hende, og han søiede hende heri. Da han kort efter begav sig ud paa Vventyr, fulgte hun ham i Mandsklæder og værne omhyggeligt om ham. En Nat tilbragte de i et Hus, hvor Bonden selv nylig var død og endnu laa paa Ligstua. Hardgrev sagde nu, at hun vilde kalde den Døde for nogle Diebliske tilbage til Livet og faa ham til at forudsige deres Fremtid; hun ristede Tryllegalder paa en Spaan og lod Gadding lægge denne under den Dødes Tunge. Den Døde vaagnede op, men forudsagde den, der havde øvet at forstyrre hans Ro, at hun selv til Straf skulde blive et Bytte for Uvætter. Næste Nat tilbragte de i en i Hast sammenfat Løshytte i en Skov. Om Ratten vækkes de ved, at en kæmpe stor Haand famlede omkring i Hytten. Hardgrev, der efter Behag kunde gjøre sig stor og liden, tog nu sin hele Istunstyrt paa sig, greb fat i Haanden og holdt den fast, indtil Gadding fik hugget den af. Af Saaret flød mere Edder end Blod. Men Hardgrev, der paa den Maade havde søget sin egen Slægt, blev straks til Straf yndelig sønderreven af nogle Gyger.

Gadding var nu overladt til sig selv. Han mødte siden en gammel ensøiet Mand (Din), der fik ham til at indgaa Fostbroderskab med Vikingen Liser. Gadding og Liser betragede nu i Fællesskab Rurenes Rønge Løker, men bleve slagne. Paa Flugten mødte Gadding igjen den gamle Mand, der satte ham paa sin Hest, førte ham til sit Hus og styrkede ham ved en oplivende Drik. Han forudsagde ligeledes, at han skulde blive fangen af Løker og blive kastet for et vilbt Dyr, som Løker pleiede at lade sønderrive sine Fanger, men at han modigt skulde give sig i Kamp med Dyret, da vilde han overvinde og bræbe det; derpaa skulde han æde dets Hjerte, og han vilde derved blive langt sterkere end forhen. Om Ratten vilde Dvingen lade en dyb Søvn falde paa Bogterne, og Gadding kunde da slippe ud. Derpaa satte han igjen Gadding hos sig paa Hesten, slog sin Rappe om ham og førte ham til det Sted, hvor han havde fundet ham. Paa Veien saa Gadding gjennem Rappens Nister til sin Forbauselse, at Hesten travede over Havet.

Alt gik, som Dvingen havde forudsagt ham. Fangen af Løker blev Gadding kastet for Dyret, men fældte det, fortærede dets Hjerte og slap ud. Siden gjorde han en Mængde Log til Østerveg. Paa et af disse traf han Svipdag ved Golland, angreb ham og fældte ham. Derpaa ilede han til Danmark, hvor han nu som Grams Ar-

ving blev Konge. Svipdags Søn Asmund samlede imidlertid en Hær for at bekriige Gadding og hevne sin Fader. Der blev en hidfig Kamp mellem dem. Asmunds Søn Henrik faldt først; da blev Asmund saa rasende, at han kastede Skjolbet paa Styggen og styrtede sig ind i Gaddings Hær, sælende Folk til alle Kanter. Gadding anraabte da sin Fosterfader Bagnhøvede om Hjælp: han indfandt sig straks, og saaledes lykkedes det Gadding at gjennebore Asmund med et Krogspyd, dog ikke førend han selv havde faaet et Saar i Foden, der gjorde ham halt for sæbse. Asmunds Lig blev brændt ved Uppsäl; hans Hustru Gunnhild dræbte sig selv og blev lagt paa Baalet med ham.

Nu fremstod Asmunds Søn Uffe for at hevne sin Fader og gav Gadding nok at bestille. Gadding gjorde et Felstog mod ham, som varede i fem samfulde Aar, og hans Hær led omfider saadan Mangel, at man maatte slagte og spise Hestene; tilsidst aad man endog Menneffskjøb. Der blev leveret et Slag, hvori Gadding kom tilfört og maatte flygte til Helsingeländ. Da han her badede sig ved Stranden, kom der et Udyr imod ham, som han dræbte, og hvis Krop han som et Seirstegn bar tilbage til Beiren; men paa Veien mødte han en Kvinde, der sagde, at han havde dræbt en af Guderne selv, som havde paataget sig Dyrskillelse, og at Ulykke skulde forfølge ham, indtil han havde affonet sin Drøde. Saaledes gif det ogsaa. Han vilde selle hjem; men Storm adspalttede hans Flaade. Hvor han søgte Husly, blev Huset ødelagt; endelig maatte han gjøre et høttideligt Blot af sorte Offerdyr til Frey: da ophørte Forbandelsen; dette Slags Blot, kaldet Frøblot, var saaledes indstiftet af ham.

Han erfarede siden, at en søl Jätun vilde tiltvinge sig den Skønne norffe Kongebatter Ragnhilds Gaand. Gadding bestuttede at forekomme det, ilede til Norge og sælbte Jätunen; dog blev han haardt saaret. Ragnhild selv helbredede ham; men for siden at kunne gjentfende ham lagde hun en Ring ind i et af Saarene paa hans Ben, førend det groede til. Da hun siden skulde gifte sig, og hendes Fader gav hende Lov til at vælge mellem en hel Del Ynglinger, hvoriblandt og Gadding, sagde hun, at hun først vilde besøge deres Ben, førend hun valgte. Paa denne Maade gjentfendte hun Gadding og egtebe ham. Medens Gadding opholdt sig her, hændte der ham en merkkelig Begivenhed. Medens man en Dag spiste, steg en Kvinde op gennem Gulvet med en Del grønne Urter i sit Skjøb. Da Gadding havde Øyst til at erfare, hvor der voksede saadanne ved Vintertide, indhyllede hun ham i sin Kappe, og de sank ned i U-

berverbenen. Efterat de havde vandret et Stykke i en tæt Laage, kom de til en solbeskinnat Eng, hvor Urterne voksede. Dernæst traf de paa en stribt Flo, der stod med al Slags Baaben; over den førte en Bro. Paa den anden Side saa de to kæmpende Hære; det var Krigere, der vare faldne i Kampen, og som efter Døden forfattede sit Livs Bedrifter. En uoverfælgelig Mur standsede endelig deres Vandring, og da Kvinden ikke kunde komme over den, sled hun Hovedet af en Hane og kastede denne over Muren, hvorpaa den straks kom til Live og galede. Efter denne Fart drog Gadding med sin Dronning til Danmark.

Imidlertid havde Uffe bekenbtgjort, at han vilde give sin fagre Datter til den, som dræbte Gadding. Dette lofede Thuning, Bjarmernes Fyrste, til at give sig i Kamp mod ham. Gadding seilede ham imøde. Udenfor Norges Kyst kom han forbi et Nes, hvor der stod en gammel Mand, der med sin Kappe gjorde Tegnet til, at han ønskede at komme ombord. Gadding frøede ham, og Gubben lærte ham til Gjengjæld at stille sin Hær i Svinesylking. Da Slaget begyndte, traf den Gamle en Bue frem, hvormed han skød ti Pile ad Gangen, og hver Pil fældte sin Mand. De trylletyndige Bjærmer valte nu et heftigt Regnveir, der slog Gaddings Folk lige i Vinette; men Gubben, som vel ikke var nogen anden end Mikar eller Dvin (se foran Side 130), adspredte Regnveiret, og Gadding seirede. Derpaa gik den Gamle bort, forubsigende Gadding, at han ei skulde falde for Fiendehaand, men selv ende sine Dage.

Endelig lykkedes det Gadding at overvinde og fælde Uffe. Han lod ham hylægge med stor Pragt og satte hans Broder Gunding til Underkonge i Svithjod for ved sig Welmod at vinde de Overvundnes Hengivenhed. Derpaa levede han i lang Tid i Ro oppe mellem Fjældene i sin Gustrus Hjem. Han blev tilsidst ked heraf og kvad, ligesom Njörd sagde til Skade, at han var ked af Fjældene og Ulvenes Luden. Ragnhild svarede som Skade, at Søstyten og Maagernes Strig var hende ligesaa utaalelig. Snart fik han og Aaleudning til ny Kamp; thi Voldsmanden Lofte, der havde optastet sig til Jyllands Herster, betragede ham. Gadding blev slagen og frelste sig ved Flugten i en Baad efter at have boret Gul i de svrige Fartøier, der laa ved Stranden. Lofte søgte vel at forfølge ham, men forgjæves, da Vandet styrtebe ind i Skibet. Han tog nu et nyt helt Skib og halede sterkt ind paa Gadding; men denne, der allerede havde faaet tilstrækkeligt Forspring, veltebe Baaden og reddebe sig ved Svømning. Lofte troede, at han var druknet, og vendte om. Gadding samlede i Hast Folk, overfaldt den med Dytten bestjef-

tigede Lofte og forjog ham. Lofte flygtede til Bretland, slog sig sammen med Vikingen Rolle og angreb Hadding paa ny, men fældtes af ham i Tvetamp.

Siden hørde hans Hustru Ragnhild, men aabenbarede sig for ham efter Døden i en Drøm for at advare ham mod Datteren Ulvhild. Hun var gift med en Mand ved Navn Guthorm, hvilken hun søgte at forføre til at svige Hadding. Guthorm lod sig overtale og aftalte med en Hirdmand, at han ved given Leilighed paa et Bink af ham skulde overfalde og myrde Kongen. Men denne, paa ny advaret i en Drøm, forekom Forræderen, idet han hemmelig opstillede nogle Bevæbne, som i rette Tid angreb og fældte dem. Smid- lertid gif Rygtet, at Hadding var dræbt, og Hunding i Svithjod, som erfarede det, besluttede at holde hans Arvesøl med stor Pragt. En Rængde Njød blev brygget og hældt i et stort Kar. Da han skulde efterse, om Alt var i Orden, snublede han, faldt op i Karret og druknede. Da Hadding erfarede dette, vidste han ikke paa anden Maade at gjengjelde Hunding den Udmertelse, han havde vist ham, end ved at hænge sig i hele Folkets Paasyn.

Anm. At Saxo her har sammenstøbt forskellige Sagn om flere Haddinger, kan allerede sees deraf, at han lader Hadding vedblive at være en Ungling, medens han bekrieger Svithdag, dennes Søn Rasmund og Rasmunds Søns Uffe. Naar Saxo gjør Hadding til en Søn af Gram, viser det blot, at han har øst Sagnet af gamle Kvad, hvor Digterordet Gram o: Kriger, er benyttet om Faderen. De Biser om Dypolbet imellem Fjældene og ved Søen, der lægges Hadding og Ragnhild i Munden, synes ligesom at være Oversættelse eller Omstrø- ning af Nords og Skabes Biser, der anføres i den yngre Edda (se ovenfor Side 17). Bagnhøvde og Havle omtales i den yngre Edda blandt Jotnerne, Havgrey ligeledes blandt Gygerne. Ragnhilds Fader kaldes rex Nitherorum; dette kunde maaftede betegne Folkene ved Raen Nid og Nidarnes enten paa Agder, eller ved Nid o: Nidelsen i Throndhjem.

I de Slægtregistre, der meddeles i Beretningen om Fornjot og hans Etmand, især Nor og Gor, heber det, at Hadding var en Søn af Nors Søn Raum og saa fremdeles, som ovenfor anført; ligeledes fortælles der, at han var Konge i Haddingabdal, nu Hallingdal. Her er det dog vist blot Ravnligbeden, som har bragt Slægtregistrenes Forfatter til at give Hadding dette Rige, og Haddingabdals Navn har neppe engang Dyrindelse tilfældes med Kongenavnet Haddingr.

Fredfrøde og hans Ævern.

74. Om den danske Konge Frøde den Fredgode eller Fred- Frøde gives ogsaa flere merkelige Sagn, der, hvorvel vi kun hende dem efter Saxo's danske Fremstilling, dog, som man af mange An-

tydninger i vore gamle Skaldetvad kan se, ogsaa vare vel bekendte i Norge. Han skal have været en Søn af Fribleiv, der igjen var en Søn af Skjold, Odins Søn, og ubmerkte sig ved sin strenge og kraftige Regjering. Han herstede, fortæller Snorre, over de Lande, som dengang kaldtes Gotland, men nu hebe Danmark. Saxo ved en hel Del at fortælle om Frodes Ungdom og første Regjeringstid. Tolv fornemme Mænd, med Brødrene Koll og Bestmar i Spidsen, forestode Regjeringen i hans Barndom, men saa flet, at Landet sank i den yderste Nød. Kolls ondstabsfulde Hustru, Gøtvar, og hans og Bestmars Sønner forstyrrede Freden i Underfaatternes Huse, ja ved selve Hoffet. Frode blev holdt som i Umyndighedsstand; hans egen Hustru forførtes til Utroskab af Bestmars Søn Grep, som alligevel havde den Frækhed at heile til Kongens Søster Gunnvar. Brødrene Erik og Koller fra Kennisø i Norge erfarede, hvor ilde det stod til i Danmark, og vilde benytte sig heraf til at vinde Magt i Landet. De seilede ned med tre Skibe og fælbede først Odd, Høvedsmanden over Frodes Flaade. Siden landede Erik med et af Skibene paa Sjælland for at udspeide Frodes Hof og gif op i Landet med sin Broder Koller. Grep red imod ham og overvælde ham efter Sædvane med Skjeldsord; men den vise Erik blev ham ikke Svar styldig, og Grep, som saa sig overvunden i denne Drblamp, styndte sig hjem for at reise en Ridstang mod Erik og saaledes holde ham borte. Ridstangen reistes ved en Bro; men Erik forstod at besverge alt Gæfveri, da han før Afreisen fra Norge havde spist en Trylle-Net, hans Stifmoder Raaka havde tillavet af Drm-Ødder, hvorved han med Gæt blev saa vis, at han endog forstod Dyrenes Sprog. Erik fik Gæstehovedet til at falde fra Ridstangen paa den, som bar den, saa at han dræbtes. Erik gif videre, lige til Frodes Hof, hvor han blev modtagen med allehaande grove Løier, Straal, Støi og Fornærmelser; men han lod sig ikke anfegte. Han bragte en Isklump med for efter Sigende at forære Kongen den, og da han over Ilden, som brandt paa Gulvet, rakte den til Koll, troede Alle, at det var en Edelsten. Men da Koll vilde tage imod den, lod Erik den behændig falde ned og paa stod nu, at Koll af Uforsigtighed havde sluppet Gaven ned i Ilden. Til Straf blev Koll hængt. I forblommede Udtryk fortalte Erik Frode Alt, hvad der var hændt ham paa Reisen, og sluttede med at aabenbare den hemmelige Forstaaelse mellem Dronningen og Grep. Dronningen tilstod Alt og bad om Raade; Grep derimod vilde gjennebore Erik; men Koller forekom ham og dræbte Grep, der efter al Ret og Rimelighed laa paa sine egne Gjerninger. Grep's

Brødre udfordrede Eric til Kamp, og han sælte dem allesammen ved List; deres Moder Østvar overvandt han i Ordkamp og sælte omsider Bestmar selv i Brydning. Frode syntes selv, at det gik for vidt, især da Eric paa en vis Maade tvang ham til at feste ham sin Søster Gunnvar, og der var intet andet for Eric end at flygte, efterat han først havde løsnnet enkelte Planter i Frodes Skib. Frode satte efter ham, men Skibene sank, som rimeligt var; dog var Eric straks ved Haanden og fik reddet ham op af Vandet. Frode var i Førstningen saa fortviolet over sin Ulykke og Skjendsel, at han bad Eric tage Livet af ham; men Eric opreiste hans Mod igjen, lovede at tjene ham troligen med al sin Visdom og fulgte ham tilbage igjen til hans Gaard, hvor Eric egtebe Gunnvar og Roller Dronningen, som Kongen forskjøb. Eric blev Kongens Jarl, fik Hoffet rensset fra det unyttige Slæng og Orden gjenoprettet i Landet, og fra nu af begyndte Lykken at følge Frode i alle hans Foretagender; han blev rig, mægtig og anseet; han overvandt Slaverne, Russerne, Hunerne, Briterne og Irerne og underlagde sig Størstedelen af Norge og Sverige. Han gav efter Eric's Raad mange ypperlige Love, som med Strengthed overholdtes, og i Særdeleshed beskyttede han Eiendomsretten saa godt, at Ingen torde stjæle, men at en Gulbring kunde ophænges paa Jælinge-Heden i Jylland og paa Frode-Nasen ved Lunaberg i Norge, uden at Rogen vovede at forgribe sig paa den. Da han var kjed af at stride, paabød han en almindelig Fred over hele sit vidløftige Rige. Denne Fred kaldtes Frode-Freden og vedvarede i tredive Aar. Bore gamle Forfædre, som fuldt og fast troede disse Beretninger, satte siden Frode-freden i Forbindelse med Freden i det romerske Rige under Augustus og ansaa det som en høiere Tilskikkelse af Forsynet, at der skulde herske Fred baade i Norden og Syden paa den Tid, Christus blev født.

Frode var en god Ven af Kong Fjølne i Uppsala, Fren's Søn. Engang var han til Gjestebud hos ham og kjøbte der to store og sterke Trælkvinder af Jstun-Øst, ved Navn Fenja og Menja, og førte dem med sig til Danmark. Siden besøgte Fjølne Frode og blev overordentlig vel bevertet hos ham, men saldt en Nat, da han var overstadigt drukken, ned i et stort Njøbkar, hvor han omkom. Fenja og Menja satte Frode til at male paa en Gaandtværn, han havde faaet af en Mand ved Navn Hengekjest. Kvernstenene vare saa tunge, at ingen Mand i Danmark var istand til at dreie dem; men de havde den Egenstabs, at de tilveiebragte alt det, som den, der malte, sagde frem. Fenja og Menja orkede at dreie

Grotte, saaledes heb Kvernen, og de maatte nu male for Kongen baade Gulb, Fred og Lykke. Han gav dem ikke længere Mist eller No, end de kunde kvæde en Bise. Da de havde malt en Stund, kvad de tilsidst den saakaldte Grotte-Sang, der endnu er opbevaret. I denne ønskede de, at Frode maatte blive overfalden og dræbt, og saaledes gif det. Endnu inden samme Rats Ende kom Søkongen Mysing, overfaldt Frode, dræbte ham og gjorde saaledes Ende paa Frodefreden. Mysing tog Grotte og begge Systrene med sig. Han satte dem straks til at male Salt, og de malte saa længe, til Skibene sank i Petlandsfjorden; siden den Tid er der en Malsstrøm, hvor Søen styrter ud og ind af Diet paa Kvernstenen.

Anm. Fortællingen om Fenja og Menja findes i Snorres Edda, den om Fjolnes Død i Snorres norske Kongehistorier. Hele Grotte-Sangen, et af de smukkeste Oldkvad, er indtagen i Snorres Edda, og Sagnet maa i Oldtiden have været meget bekendt, da Gulbet saa ofte af Skaldene kaldes Frodes Mel eller Frodes Lærners Maling.

Malsstrømmen i Petlandsfjorden (Pontland kirch) kaldtes i Oldtiden svelgr, og Strømningerne paa dette Sted, nu visnok et farligt, kaldes endnu Swelchios. For Resten er Sagnet om en saadan Tryllekvern, der malar alt, hvad man siger for den, og tilsidst ender med at male Salt, almindeligt i Norge; se f. Ex. Eventyret hos Asbjørnsen og Noe, Norske Folkeeventyr, 2 Udg. S. 311 fgg. Af de i Lydbland forekommende Ravne Fanigold og Manigold har Grimm sluttet (Deutsche Mythologie, 4 Ausg. S. 440), at Sagnet ogsaa var bekendt der.

Sagnet om Erik fra Kenniss skaar derimod hos Saxo, som beretter det med stor Bibelsøftighed. Det er i sig selv artigt nok, men synes just ikke at være synderlig gammelt; maasse det endog kun er et sildigere Eventyr, digtet til at udfylde Frodes Saga. Erik omtales, under Navnet Erik den maalspæle, i det saakaldte Fundinn Noregr saavel som i Skálda, men der fortælles intet om ham; dog ser man deraf, at Sagnet var kendt i Norge, hvor det ogsaa egentlig skulde være hjemme. Frodes hele Historie er hos Saxo udfyldt med mangfoldige Biting, der ei vedkomme den, om Hjabningerne, Hjalmar og Drvarobb, m. m. Saxo synes enten at have gjort flere Froder af een eller omvendt. Han har seks Froder, medens vore egne Beretninger kun hende fire. Frodefrode er hos ham den tredje, hos bløse den første; og dog fortæller han om sin Frode den første, at han lod sin sønmaalet Gulb paa sin Mad, hvilket aabenbart skaar i Forbindelse med Sagnet om Fenja og Menja. Endog Frodes Død fortæller Saxo langt anderledes end hint Edda-Sagn; han lader ham ihjelstanges af en Hessekvinde, der havde forvandlet sig til en Ko for derved at frelse sin Søn fra Straf, da han efter hendes Raad havde stjaalet Guldringen paa Heben. Se for øvrigt Forfatterens „Det norske Folks Historie“ 1 D. 1 B. S. 219.

Helge og Rols Kræte.

75. Den danske Konge Halvdan, Frode den frøtnes Søn, blev dræbt af sin Broder, den herstefyge Frode. Han efterlod sig tre Børn, Datteren Signy, den ældste, og Sønerne Helge og Roar (Hróarr). Signy var allerede gift med Sævil Jarl; men Helge og Roar vare Smaadrenge og førtes af sin Fostersfader Regin ud til den gamle Bivil, der boede paa en Ø. Frode adspurgte alle Spaatvinder og Sandfigere i det hele Land før at faa vide, hvor Børnene vare, men forgjæves; endelig hørte de ham gjenneføge Bivils Ø, og han gjorde saa, men han kunde ikke finde dem, thi Bivil havde aftalt med Drengene, at naar han raadte paa sine Hunde Gopp og Ho, skulde de skjule sig inderst i et Jordhus, han havde indrettet. Siden sendte Bivil dem forklædte til Sævil Jarl, da han selv ei vovede længere at beholde dem; der bleve de antagne som Gjøterdrengene, uden at Signy selv kjendte dem før end engang, da hun og hendes Mand rede til Gilbe hos Kongen, og de to Gjøterdrengene fulgte med blandt Tjenerskabet: da faldt Getten af Roar, og hun gjenkjendte ham paa hans delige Haar. Ved dette Gilbe lykkedes det Brødrene, understøttede af Sævil Jarl, at indbrænde Frode, hvorpaa de selv tiltraadte Regjeringen. Roar vandt sig et Rige i Northumberland og herskede der; men Helge forblev i Danmark og laa idelig paa Krigstog. Sævil Jarl og Signy havde en ond Søn Rok (Hrókr), der efter Faderens Død ei alene fordreede Fædreneren, men ogsaa en King, Roar eiede, et Arvestykke i Uiten. Han reiste til Northumberland, hvor Roar tog vel imod ham. Engang, da Roar og han vare ude at ro, bad han Roar om Ringen. Roar negtede ham den, men tillod ham dog at betragte den; da kastede Rok den langt ud i Søen. Til Straf lod Roar hugge Foden af ham; men Rok blev snart frisk igjen, samlede Folk fra sit Jarledømme, overfaldt og fældte Roar. Rok vilde tvinge Dgn (Ögn), Roars Enke, til at egte sig, men hun sendte Bud til Helge og bad ham om Hjælp. Han var straks rede til at hevne sin Broder, bekriegen Rok, fange ham og lod Arme og Ben bryde itu paa ham. Siden fødte Dgn Sønnen Agnar, der i sit tolvte Aar var saa flink, at han dukkede ned og tog Ringen op igjen, hvilket mange før ham havde forsøgt med alstens Kunster, men forgjæves.

Helge kom paa et af sine Vikingetog til Sargland, hvis Dronning Maluv behagede ham saa godt, at han beilede til hende, men hun haanede ham kun; til Straf overfaldt han hende senere, tog hende til Fange og beholdt hende hos sig en Stund; siden fødte hun Datteren Drsa. Drsa blev senere røvet af den uppsalste Konge

Abils, som egtebe hende. Noget senere bekrigede Helge Abils og fangede Yrsa uden at vide, at det var hans egen Datter. Han egtebe hende og havde med hende Sønnen Kolv. Bedre Gavn kunde Dronning Kaluv ei ønske sig, og hun aabenbarede nu det hele Forhold. Baade Helge og Yrsa forfærbedes, og Egteløbet maatte hæves. Yrsa drog tilbage til Abils igjen. Heri kunde dog Helge ikke finde sig. Han drog til Uppsäl med flere Krigere i den Hensigt at tage Yrsa tilbage. Yrsa, som ønskede at forlige begge Kongerne, gjorde et prægtigt Gilde for ham og ventede sig det bedste Udfald; men den lumste Abils samlede i Stilhed en Hær og overfaldt Helge, der efter et tappert Forsvar blev overmandet og dræbt.

Kolv, Helges og Yrsas Søn, blev Konge efter sin Fader; han var en ypperlig Mand, gjorde store og berømmelige Krigstog og samlede ved sit Hof i Leidra Nordens ypperste Kjemper. Helge efterlod ogsaa en Datter, Skuld, som han havde havt med en Altkone; hun var grim og underfundig og blev gift med Hjørvard, en af Kolv's Skattefogter. Blandt Kolv's Kjemper udmerkede sig især Nordmanden Bøvar Bjarte, der undertiden viste sig i Bjørnehavn, og Hjalte, der i Førstningen hed Høtt (Hött) og var en usel Stakkel, som de øvrige Hirdmænd havde til Spot og Spe, indtil Bjarte tog sig af ham og lod ham drikke Blodet af et grumt Kovdyr: da blev han en ypperlig Kjempe og fik Navnet Hjalte den Hugprude. Hos Kolv var ogsaa Bøgg, der som en lille, fattig Svend kom ind i Hallen og gav sig til at stirre paa Kongen; da Kolv spurgte, hvad han saa efter, svarede han, at Rygtet havde læiet, siden det udgav Kolv for at være saa stor; han var jo kun en liden Krake (Stang). Kolv beholdt Tilnavnet Krake og gav Bøgg en Guldring. Bøgg lovede til Gjengjæld at dræbe Kolv's Banemand, og Kongen sagde med Latter: „der skal libet til at gjøre Bøgg glad“. Kolv stod en Stund i god Forstaaelse med sin Stiffader Abils og laante ham sine Kjemper i et Slag, Abils holdt paa Vænerfjenden med den norske Konge Kale den oplandste. Abils fejrede og skulde efter tidligere Løfter skænke Kolv til Belønning tre af sine ypperste Klenodier, nemlig Hjelmens Hildegalt, Brynjen Finnsleiv og Ringen Sviagris; men han brød Løftet, og Kolv, som ei vilde lade sig bedrage, drog til Uppsäl med sine Kjemper selv trettende for at tvinge Abils til at udlevere Klenodierne. Abils tog tilsyneladende venligt imod ham, men søgte dog ved List at tage ham af Dage; han lod Slden i Hallen, hvor Kolv og Kjemperne vare, saaledes forsøge, at Klæberne fædes af dem, og spurgte nu Kolv, om det

var sandt, at han og hans Kjemper hverken flyede Jld eller Jærn. Kolo sagde:

„Lad os end Jlden
hos Abils forsøge;
den flyr ei Jld,
som over den løber“.

I det samme kastede han og hans Mænd sine Skjolde over Jlden, hoppede over den og toge hver sin Mand af Abils's Folt og kastede dem paa Jlden. Derpaa stormede de ud; Yrsa skyndte sig at give Kolo et helt Horn fuldt af Gulb, hvoriblandt Sviagris, og nu ilede de affted over Fyrisvolbene. Men Abils satte efter dem med en vældig Hær, og Kolo var i den største Fare for at blive indhentet; han reddede sig ved at faa Guldet paa Veien, og dette sendte Sviarne, som ei kunde modstaa Lyften til at sankt Guldet op. Alligevel var Abils endnu engang nærved at indhente Kolo; da kastede denne Ringen Sviagris, og Abils standsede, hseede sig ned og tog den op med Spydet. I det samme sagde Kolo: „nu har jeg vintbseiet den ypperste Mand blandt Sviarne!“ hug Bagdelen af Abils og tog Sviagris tilbage. Abils, udmattet af Blodtabet, kunde ikke forfølge ham længere, og faaledes undslap han. Efter denne Kamp sad Kolo og hans Mænd længe hjemme i Fred og Rolighed. Men hans Undergang nærmede sig. Hans onde Søster Skuld opoggede sin Mand Hjørward til, at han skulde bekjempe sin Dverklunge og Svoger Kolo, og Hjørward lod sig omfider forlokke. De bade Kolo om at faa Udfættelse med den skyldige Skat i tre Aar, og i denne Tid benyttede de Pengene til at hverve sig mange Tilhængere i al Stilhed. Da deres Forberedelser vare færdige, drog de med en stor Hær til Ledra, hvor de leirede sig i Telte udenfor Borgen og omhyggelig skulte sine Hensigter. Det var Juletid, og Kolo og hans Kjemper tænkte kun paa Dyflighed og Gilde. Den eneste, der omfider anede Uraad, var Hjalte. Han merkede, at Hjørward havde mistænkkelig mange brynjellædte Mænd med sig, og ilede til Kongen for at advare ham. Kolo og hans tolv Bersejker sprang da alle op, drak sammen for sidste Gang og gif saa ud at møde Fienden. Kun Bødvar Hjarke manglede. Men en vældig Bjørn fulgte Kong Kolo i Kampen og knuste alt, hvad der kom i dens Vej. Hjalte fandt omfider Bødvar siddende ubevægelig i Kongens Herberge og nødte ham da ved eggende Tale til at følge med i Striden. Da forsvandt Bjørnen, i hvis Gam Bødvar havde kæmpet, og nu vendte Tabet sig til Kolo's Hær. Den seidkyndige Skuld brugte Trylle-

konster, og omsider falbt Kolv og de fleste af Berfetterne. Kun Bøgg overlevede ham. Saxo fortæller om, hvordan Bøgg holdt sit Løfte at dræbe Kolv's Banemand. Hjørvard søgte at faa denne Helt i sin Tjeneste, og Bøgg gav sit Minde dertil; men da Kongen vilde feste ham ved at rætte ham et draget Sverb, stødte Bøgg det gjennem ham, hvorpaa han selv falbt for Hjørwards Føll.

Anm. Saxo har Fortællingen om Helges og Roars Barndom paa et andet Sted og gjør Helge til den samme som Helge Hundingsbane. Han hævder Sagnet om Hrfa, men kalder hendes Moder Thora, ikke Kaluv. Om Kolv fortæller han vidtløftigt; desuden gives om denne Konge og hans Fader en hel Saga, Kolv Krates Saga, ligesom Historien om Bøgg og om Kolv's Besøg hos Abils fortæles i den yngre Edda. Bøgg kalder Saxo „Biggo“. Kolv var en af Oldtidens berømteste Konger. Hans Minde høredes saaledes, at hans Skaal blev brufften ved høitidelige Leiligheder, og Olav den Hellige erklærede, at, naar han skulde ligne nogen af de ældre hedenske Konger, maatte det være Kolv Krate. Om hans sidste Kamp med Hjørvard, om Hjaltes Dymuntringstale til Bjark og dennes Svar ved samme Leilighed handlede det ældgamle smukke Kvad Bjarkemaal, der paa Snorres Tid endnu var til og tidligere blev sunget af Stalden Thormod Kolbrunnarskaal for Olav den Helliges Mænd før Slaget ved Stiklestad. Ved denne Anledning anføres de to første Vers af Kvadet, hvor Hjalte vækker „alle de ypperste af Abils's Gjeffer“, d. e. de, som i sin Tid havde været med i Uppsala. Nu har man kun disse to Vers og et Par andre Brudstykker deraf, men det findes i Kolv Krates Saga omfat i ubunden Stil og hos Saxo i en latinsk Overtættelse.

En almindelig Digter-Dramatisering, hentet fra Kolv's Historie, før „Guldet“ var „Fyrisvoldenes Sød“ eller „Krates Udsød“.

Helges, Roars og Kolv Krates Historie er, som bekendt, i vor Tid bleven behandlet af Dehlenschläger i hans „Helge“, „Roars Saga“ og „Grolf Krate“.

Startab hin Samle.

76. Næst Sigurd Faavnesbane er Startab*) Heltfagnetes fornemste Kjempe, og mange overnaturlige Bedrifter og Egenheder tillægges ham. Hans Far-Fader siges ogsaa at have hebet Startab, med Tilnavnet Kaludreng; denne boede ved Ulufoss (Uluforsar), stammede af Jstun-Alt, havde 8 Arme og kunde stribe med 4 Sverb paa een Gang. Hans Festens hed Dgn (Ögn) Alvefprenge; hende røvede den Jstunste Hergrim Halvtrold engang, da Startab var faren nord over Elivaagerne. Hergrims og Dgns Søn var Grim, Fader til hin før omtalte Arngrim paa Volm, fra

*) At skrive „Stærkødder“, som nogle have brugt, er urigtigt, da Navnet i Oldsproget skrives „Starkadr“ eller „Störkuadr“; det synes dog at staa i Forbindelse med stærkr.

hvilkken Anganty og Herovr stammede. Da Starlab kom tilbage, udfordrede han Hergrim til Holmgang og sælde ham, men Dgn dræbte sig selv. Siden røvede Starlab den delige Alvild, Kong Alvs Datter fra Alvheim, og havde med hende Datteren Bauggerd, som Grim Hergrimsøn egede. Kong Alv anraabte Guden Thor om at staffe ham Alvild tilbage: Thor dræbte Starlab og førte Alvild hjem til hendes Faders Hus. Hun var da frugt-sommelig og fødte kort efter Sønnen Stovvirk, der var smuk, fort-haaret, større og sterkere end Andre. Med Aarene blev han en stor Viking og lod sig optage i Hirde hos den mægtige Kong Harald paa Agder. Harald gjorde ham til sin Landeværnsmand og for-ærede ham den smukke D Thruma eller Throms udenfor Agder. Der boede Stovvirk og foretog ofte store Vikingsferder. Paa en af disse røvede han en haalogalandsk Jarledatter, som han egede, og havde med hende Sønnen Starlab, som er den, hvorom Sagnet dreier sig. Jarlens Søner hevne sig ved at indebrænde Stovvirk med hele hans Hus; dog udbgik Barnet Starlab Faren og blev nu opdragen ved Kong Haralds Hird. Harald havde en Søn ved Navn Vikar, noget ældre end Starlab.

Paa denne Tid herskede i Hordeland den mægtige Konge Herthjov, Sønnesøn af den berømte Fridthjov hin frøne og Ingebjørg hin fagre. Herthjov overfaldt engang pludselig Kong Harald, dræbte ham og underlagde sig hans Rige, men bortførte Vikar og de fornemste Mænds Søner som Gislere. Blandt Haralds Mænd var der en vis Grane, som ogsaa kaldtes Røfshaars-grane (Hestehaarsgrane) og boede paa Den Aft eller Fenring; han fik Starlab som Krigsbytte og førte ham hjem med sig; da var Starlab kun tre Aar gammel. Hos Røfshaarsgrane forblev han i 9 Aar og blev Kjempefort og sterk, men laa dog altid i Gruen som en Skifting, uden at tage sig noget til. Kong Herthjov laa lange Stunder ude paa Krigstog, og da blev der igjen herjet meget i hans Rige; for at hindre det oprettede han Vedvarde paa Fjældene og satte Vikar til at passe dem paa Fenring. Vikar benyttede sig af denne Leilighed til at besøge Starlab; han reiste ham op af Asten, staffede ham Vaaben og Klæder og aftalte med ham, hvorledes de skulde tage Hevn over Herthjov. Vikar staffede sig et Skib og fik flere raske Kjemper til at følge sig; de udgjorde tilfammen tretten og overfaldt Herthjov, som forsvarede sig i sin befæstede Borg, men omsider maatte bide i Græsset. Derpaa underkastede Vikar sig Herthjovs Rige, tog hans Skibe og seilede til sit Fædrenelige Agder og Jeveren, hvor han nu blev tagen til Konge. Saaledes herskede

han over hele det sydlige Norge. Han udførte siden berømmelige Bedrifter, og Starkad var den fornemste Kjempe i hans Hær. Bitar vandt en stor Seir ved Bønern over en Konge Sifar, hvilken Starkad fældte; dernæst overvandt han Hertjovs Broder Geirthjov, Konge paa Dplandene, og Fridthjov, Konge i Thelemarken, og underkastede sig deres Rige. Kong Bitar forærede Starkad en Guldring, der veiede tre Mark. Starkad gav ham til Gjengjæld Den Thruma. Starkad var femten Somre hos Bitar. Da hændte det sig engang, at Bitar seilede fra Agder til Hordeland og maatte lægge ind imellem nogle Holmer for Nordvind. Han og hans Mænd raadspurgte Guberne herom paa den sædvanlige Maade, nemlig ved de saakaldte Blot- eller Dffer-Spaaner, og Svaret faldt, at Dbin vilde have en Mand af Hæren; han skulde uvælges ved Lodkastning og hænges. Loddet traf Bitar selv, og herover bleve Alle saa forfærbede, at de besluttede næste Dag at overveie Sagen nøiere. Midt om Natten kom Rosshaarsgrane til sin Fostersøn Starkad, vakte ham og bad ham følge med sig. De roede over til en anden flovbevokset Ø, gik op paa den og kom ind i Stoven til et opryddet Sted, hvor en Mængde Folk vare forsamlede til Thing; der sad 11 Mænd paa hver sin Stol, og den tolvte Stol var tom. Paa den satte Rosshaarsgrane sig, og Alle hilsede ham som Dbin. Utsaa var det Dbin, som i forvandlet Skikkelse hele Tiden havde opfostret og ledsaget Starkad; de øvrige 11 Mænd vare de 11 Hovedguber. Dbin befalede dem at dømmes Starkads Skjebne, og Thor sagde straks: „hans Far-Moder Møhild valgte en Jøtun til Fader for sin Søn heller end Asathor: derfor skal Starkad hverken faa Søn eller Datter, og hans Æt skal uddø med ham“. „Han skal til Gjengjæld leve tre Mandes-Aldre,“ sagde Dbin. „I hver Mandes-Alder skal han begaa et Mibingsvert,“ sagde Thor. „Han skal eie de bedste Vaaben og Hærklæder,“ sagde Dbin. „Han skal hverken eie Land eller Grund,“ sagde Thor. „Han skal eie overflødigt Løssøre,“ sagde Dbin. „Han skal aldrig tykkes at eie not,“ sagde Thor. „Jeg skjenker ham Seir og Kampfærdighed i enhver Strid,“ sagde Dbin. „Han skal i hver Strid faa farlige Saar,“ sagde Thor. „Jeg skjenker ham Skaldskab, saa at han digter ligesaa hurtigt, som han taler,“ sagde Dbin. „Han skal ei kunne erindre siden efter, hvad han har digtet,“ sagde Thor. „De gjeveste og bedste Mænd skulle høiagte ham,“ sagde Dbin. „Men hele Almuen skal hade ham,“ sagde Thor. Alt dette bekræftede Dommerne i den Dom, de affagde, og Thinget hævedes. Det var uviist, om Starkad mest skulde græmme eller glæde sig over disse Gaver. Dbin, eller Rosshaarsgrane, og Starkad roede

over igjen til Holmen. „Nu skal du lønne mig den Bistand, jeg gav dig,“ sagde Rofsshaarsgrane; „du skal sende mig Bitar, og jeg skal hjælpe dig dertil.“ Startad lovede det, og Dbin gav ham et Spyd sigende, at det vilde se ud som en Rørspote; forresten lærte han ham, hvorledes han skulde bære sig ad. Dagen efter raabflog Kongens Raadgivere, og det bestemtes, at man skulde gjøre Antydning eller Efterligning af Blotet, og Startad foreskrev, hvad der skulde ske. Læved var et Furutræ; under det var en høi Stub, og langt nede paa Furutræet var en tynd Kvist. Startad gik op paa Stubben, hviæde Kvisten ned og knyttede dertil Larmene af en nyslagtet Kalv. „Nu er din Galge færdig, Konge“, sagde Startad, „og den ser just ikke farlig ud“. Bitar, som heller ikke fandt det, gik op paa Stubben, og Startad lagde Bøtten om Halsen paa ham. Derpaa gik Startad ned, stak med Rørspotten paa Kongen og slap Kvisten med de Ord: „nu giver jeg dig til Dbin“. I samme Dieblid blev Rørstokken til et Spyd, der stod igjennem Kongen; Stubben faldt, Larmene bleve et sterkt Loug, og Kvisten vippede høit op med Kongen, som saaledes lod sit Liv. Dette var Startads første Ribingsverk, og han blev derover saa forhadet af Almuen, at han maatte forlade Hørdeland. Han selv græmmede sig inderligt over sin Udaad og begav sig til Uppsala til Ynglingeløngerne Alrek og Erik, hvilke han ledsagede paa deres Krigstog. Han var tungfindig og taus, og ofte maatte han høre Debreidelser af de tolv Verferter, der tjente i Kongens Hird.

Da Alrek og Erik sloge sig til No, drog Startad i Krigsferd paa egen Haand med det Skib, Alrek havde givet ham, besatte det med Nordmænd og Svensker og bestod mange Hventyr. Han gav sig engang i Ledtog med den norske Søhelt Kong Hake, der angreb Hagleik i Uppsala, Alreks Sønnesøn, og vandt hele Uppsalariget. Hagleik havde i sin Hær de mægtige Kjemper Svipdag og Seigad, af hvilke den sidste satte haardt ind paa Startad og gav ham et Slag i Hovedet, som han aldrig forvandt. Da Hake var kommen i rolig Besiddelse af Uppsala, drog Startad paa nye Vikingetog, overvandt Rurer og Samlændinger, fældte den russiske Verferl Bisin (Wisinnus) og siden to andre skerlandiske Kjemper, Tanue og Bafe. Endelig led han Skibbrud paa den danske Kyst og mistede alle sine Mænd; han begav sig alene til Kong Frode den frøknes Gaard, blev her hæderligen modtagen og traadte i hans Tjeneste. I Frodes Hær bidrog Startad til en vigtig Seir over Sachserne, der vilde undbrage sig Danmarks Dverherredømme. Han kæmpede mod Sachsernes fornemste Kjempe Hame og fældte ham, men fik

dog ogsaa denne Gang et farligt Saar. Frobe blev svægen og dræbt af Lybste Kongen Sverting; hans Søn Ingjald (Ingellus), Starkads Fostersøn, fulgte ham i Regeringen. Ingjald slog sig til alffens Blødgighed og Dverbaad, men lod Krigsferd fare; derover blev han foragtet og forhad, og Starkad fandt Opholdet ved hans Hof saa utaaleligt, at han gik i en svensk Kong Galvans Tjeneste. Men da Starkad var borte, gik Alt endnu verre end forhen; Ingjald glemte saaledes sig selv, at han endog egtede Svertings Datter og tillod en Gulbsmed at biske til sin Søster Helga. Da Starkad erfarede dette, ilede han tilbage til Danmark for at bringe den forvildede Konge til Fornuft og oprette hans salbne Anseelse. Han begav sig forklædt til Gulbsmedens Hus, hvor Kongebatteren netop var, saa her med egne Dine, hvillie Friheder hin turde tillade sig med hende, og borttog ham med Gaan. Hermed syntes han for det første at have ubrettet nok og begav sig atter til Sverige; Helga fattede Agtelse for sig selv og fik snart en værdig Veiter i en norsk Kongesøn, Helge, der kom med et prægtigt udrustet Skib og bad om hendes Gaand. Ingjald havde intet derimod, men forlangte kun, at Helge skulde bevise sin Kampfærdighed ved at stride mod hwer den, som i denne Anledning udfordrede ham; men straks ved Fester-Vlet blev han udfordret af den vældige Anganty, der tidligere forgjæves havde beilet til hende. Helge modtog Udfordringen og lovede endogsaa at bestaa Kampen med Anganty og alle hans aatte Brødre paa een Gang: et Løfte, der dog var saa doveligt, at han angreb det og efter sin Festsens Raad reiste over til Sverige for at saa Starkad til Medtkæmper. Starkad var villig dertil og bad Helge reise til Danmark igjen; han skulde nok selv i Detids komme efter. Helge reiste og var tolv Dage underveis; den tolvte Dag reiste Starkad, men saa hurtigt, at endda han og Helge paa een Gang drog ind ad Grinden til Ingjalds Gaard.

Her blev der nu druffet Bryllup, og Anganty og hans Brødre behandlede den gamle Starkad med første Gaan. Da Helge og Helga gik til Sengs, stillede Starkad sig paa Bagt udenfor Brudekammeret. Morgenen efter skulde Holmgangen staa; Helge vaagnebe tidligt, stod op og klædte sig paa, men da det endnu ikke var ret lyst, lagde han sig paa Sengen og faldt i Søvn igjen. Starkad, som kom ind, da det var blevet Dag, nennede ei at vække ham og begav sig ene afsted for at møde Kæmperne. Han satte sig paa Skraaningen af en Bakke, lige imod Vinden, og trak Dverklæderne af for at fange Lopper, uagtet det daade sneede og haglede. Imidlertid kom de ni Brødre fra den anden Kant og opdagede Starkad

indfneet lige til Halsen. Han sprang op, og da de spurgte, om han vilde kjæmpe med en for en eller med dem alle paa en Gang, valgte han det sidste. Kampen begyndte, og han fik snart Bugt med de seks, men de øvrige tre vare vanskelige at overvinde. Han sæbte dem vel, men fik 17 farlige Saar, og Indvoldene hang ham ud af Livet. Mat, som han var, krøb han hen til en Sten og hvilede sig imod den; siden troede man at kunne se Indtrykket af hans Legeme i Stenen. Der kom flere Folk gaaende forbi og tilbøde ham sin Hjælp, men han vilde ingen modtage af dem; thi en var en Angiver, der førte Andre i Ulykke, den anden havde egtet en Trælkvinde, en tredie var et Fruentimmer: alle dem foragtede han for meget til, at han vilde have noget med dem at bestille. Omfider kom en Bonde; af ham modtog han Hjælp og lod ham forbinde Saaret i Underlivet med Bidjekvieste. Bonden førte Starkab lige til Jngjalds Gaard, hvor Starkab gif ind og bulbrede paa Døren til Helges Brudekammer. Denne, der var underrettet af Helga om, hvilken Modtagelse Starkab søgte, for straks løs paa ham og hug ham i Panden; deraf kunde Starkab se, at Helge ei var bange for at vove en Dyft, og han kunde med Tryghed vide Helga i hans Hænder. Starkab drog atter tilbage til Sverige, men Rytet om Jngjalds Blødagtighed kaldte ham endnu engang til Danmark. Han kom forklædt til Jngjalds Gaard med en stor Sæt Kul paa Ryggen og satte sig ved den nederste Bordende. Den tydske Dronning, Svertings Datter, behandlede ham med den største Haan; men Jngjald, der senere kom hjem, gjenkjendte straks sin Fosterfader, og nu søgte baade han og Dronningen ved Venlighed at gjøre godt igjen, hvad hun ved sin fornærmelige Dpførsel havde gjort ondt. Men det hjalp altfammen ikke. Den overdaadige Levemaade ved Bordet, de mange udenlandske Skikke og det nymodens Væsen gjorde ham hartad rasende; han udbrød i heftige, straffende Kvad, og tilsidst opflammede han Jngjald saaledes, at denne straks anfaldt Svertings Søner og dræbte dem. Starkab søgte ham til Lykke og troede vel nu sikkert at kunne forlade ham. I det mindste finde vi ham senere hos en Kong Røgnvald (Rognakus), i hvis Hær han stred paa Sjælland i et stort Slag, men for første Gang i sit Liv tog Flugten; derpaa gjenfinde vi ham hos Kong Hale. Dennes Broder Hagbard, ogsaa en berømt Sælunge, var paa et Tog kommen til en Konge ved Ravn Sigar, i hvis Datter, den smukke Signy, han blev forelsket. Hun gjengjældte ogsaa hans Kjærlighed, men mellem ham og hendes Brødre opstod der Uvenskab, saa at det ei kunde nytte ham aabenlyst at beile til hende. Han sneg sig der-

for i Kvindeklæder ind til hende i hendes Jomfrubur trods de Fæ-
rer, som dermed vare forbundne, og Signy, som vel kjendte sin
Faders Sindelag imod ham, lovede paa det Helligste, at hun ei
vilde overleve ham, hvis Døden skulde blive hans Lod. Imidlertid
var Hagbard bleven røbet af en Tjenestevinde; Sigers Mænd ind-
fandt sig i Stuen og fangede ham efter en tapper Modstand. Hag-
bard blev ført til Things og dømt til at hænges. Signy, som er-
farede det, besluttede at sætte Ild paa Jomfruburet og indebrænde
sig med alle sine Lærner, der ogsaa vare berebte til at følge hende
i Døden. Hagbard, som dog ønskede at overbevise sig om Signys
Trofast, før han døde, bad Bøddelen først hænge hans Raabe op i
Galgen; de, som saa dette i Frastand, troede, at det var Hagbard
selv, og Signy sat straks Ild paa Huset. Da Hagbard saa Luen
flaa ud af Huset, udbrød han i Glædeskvad over Signys Trofast
og over Udsigten til saa snart at forenes med hende og paastynkede
selv sin Genrettelse. Saaledes lod han sit Liv. Hans Broder Hake
besluttede at hevne hans Død og drog afsted med en Flaade, men
Starkad, som selv havde nydt Gjestfrihed hos Kong Sigaar, vilde ei
følge med. Derfor gik det ogsaa mindre heldigt med Hake; han
vandt vel en Seir og fældede Sigaar, men Sigers Søn, Sigvalde,
fordrev ham fra Den og ødelagde en Del af Hæren, som han havde
labet tilbage. Hake blev fiden overfalden ved Uppsala af Jorund,
Kong Hugleiks Fætter, og faldt i Striden. Nu hængaar en lang
Tid, inden man hører noget om Starkad. Han maa i denne Tid
have udført store Bedrifter og begaaet sit andet Riddingsdrab. Vi
gjenfinde ham hos den norste Konge Male hin frøkne, en over-
ordentlig rask og tapper Mand, der stod i Forbund med den mæg-
tige Sigurd Ring. Sigurd Ring var, som bekendt, sin mægtige
Farbroder Harald Hildetands Underfonge i Sverige. Da Ha-
rald blev gammel og blind, ønskede han heller at falde i Strid end
at dø Sotdød, og derfor sendte han Bud til Sigurd Ring, at han
skulde udruste en stærk Hær af hele sit Rige; Harald vilde paa sin Side
ogsaa udruste en; da skulde de holde et stort Slag. Syn Nar gik
hen under Udrustningerne; da mødtes Hærene paa Draavoldene i
Østergötland, og der holdtes et Slag, som maaste er det navntua-
digste i hele den nordiske Sagnhistorie. Harald Hildetand havde
Folk fra Danmark, Særland og de slaviske Lande; Sigurd fra Sve-
rige og Norge. I Sigurds Hær var Male hin frøkne med Starkad
og mange Kjemper. I Haralds Hær gik Ubbe Friseren, Skjold-
møen Vebjerg og Hake haardt frem. Ubbe dræbte 16 simple
Krigere og 6 Kjemper, inden han blev ihjelskudt af Thelemarkens

Buefkytter; Vebjørn mødte Starlab og hug ham over Hagen, saa at den sank ned, og han blot kunde holde den oppe ved at bide i Skjegget. Siden blev hun bræbt af Thorkel Thraa. Starlab fældte mange danske Kjemper og hug Haanden af Skoldmøen Bisma, der bar Haralds Merke. Siden mødte han Gale, der blev ham en haard Hals; han dræbte ham vel, men efter at have faaet svære Saar, et paa Halsen, saa man kunde se ind i Livet, et i Brystet, saa at Lungen hang ud, og en Finger havde han mistet. Kong Harald Hilbetand sad selv paa sin Stridsvoغن og stred tappert uagtet sin Blindhed; endelig faldt han ved et Røkkelag, som hans egen Tjener Brune, der troedes at være Odin i forvandlet Skikkelse, gav ham. Da begyndte de Danske at flygte, og Sigurd Ring blev Seirherre. Han underkastede sig Danmark, hvis fornemste Dele, Sjælland og Fyn, kom til at staa under Aale hin frøkne. Siden kom Sigurd Ring, fortælles der, i Strid med Gjufungerne, medens Sigurd Faavnesbane endnu levede. Han sendte sine Svogere, Gandalvs Søner i Alobeime, imod dem med en Hær, fordi han selv laa i Strid mod Kurer og Kvæner. Starlab var i Hæren, og i det Slag, som nu stod, mødte han Sigurd Faavnesbane selv. Her fandt han dog sin Rester, og Sigurd drev ham paa Flugten efter at have slaaet ham med Sverdsbjaltet i Munden, saa at to Jæskler løsnede.

Starlab opholdt sig nu fremdeles hos Aale hin frøkne, indtil den haarde Dom, Thor havde fældet over ham, ogsaa her bragte ham i Ulykke. Tolo danske Høvdinge indgik en Sammensværgelse mod Aales Liv, og Starlab lod sig med 120 Mark Guld købe til at myrde Kongen. Han overfaldt ham i Dødet og lod sig først afstrække ved hans truende Diklast, som Ingen kunde staa imod; men Aale, som følte, at hans Time var kommen, holdt Haanden for Dinene og lattede saaledes Starlab Berket. Starlab gjennemborede ham og udførte saaledes sit tredje Nibingsværk. Han angreb straks sin Udaad, dræbte i sin Harmen flere af dem, som havde forført ham, og vandrede sorgfuld ud i Verden med de Penge, han fik for sit Forræderi, om Halsen for med dem at købe sig en Bane-mand. Han var saa gammel og svag, at han gik med to Stave, men havde to Sverd om Livet. En simpel Mand forundrede sig derover, men blev straks gjennemboret af ham; siden traf han en ung, høibyrdig Mand, ved Navn Høb eller Had (Hatherus); denne fik han ved sit Guld og sine Overtalelser til at halshugge ham. Starlab sagde, at kunde han løbe mellem Hovedet og Kroppen, først end denne faldt ned, skulde han siden aldrig kunne faares. Men

dette var igjen hans gamle af Thor indplantebe Dndskab, som ytrede sig; thi Had, som rafft hug Hovedet af ham, lod Springet være og skjønne nu, at han, hvis han havde gjort det, vilde være bleven knust af Starkads Rjæmpekrop. Saa arrig var Starkad, at hans Hoved bed i Græsset, efterat det var afhugget.

Starkad besang sig selv i mangfoldige Kvad og var i dette Stykke helbigere, end Thors Dom egentlig medførte; thi glemte han end selv sine Sange, var der dog Andre, som huskede dem, og saaledes kjendte man i Oldtiden de fleste af dem, fornemmelig hans Kvad om Braavolde-Slaget.

Navn. Starkad nævnes temmelig ofte i de gamle Heltesagaer, men ingensteds fortællés hans Historie ubeførligt. Beretningen om hans Ophold hos Kofsoobaardgrane, Vikar og de uppsatte Konger forekommer i den saakaldte Gautreks og Rolvs Saga, der før Resten er et Vventyr; i den meddeles Brudstykker af hans Vikarsbolik eller Kvad om Vikar. Hans Deltagelse i Slaget paa Fjrisvoldene imellem Hagleif og Hale fortællés i Snorres Ynglingasaga; hans Bedrifter i Braavolde-Slaget omtales i det saakaldte Sögubrot eller Brudestykke af gamle danske Kongesagaer. Endelig fortællés hans Kamp med Sigurd Jaavnesbane i Kornas-Verks Saga, hvor ogsaa Kong Hales Navn nævnes; men Hale kaldes her Karmod. Snorre taler ligeledes fortælligen om hans Drab paa Kong Hale. De fleste Fortællinger om Starkad har Saxo. Han gennemgaar fortællig hans Ophold hos Vikar og Gubernes Dom, fortæller videre hans Bedrifter med Hagleif i Hales Hær, hos Kong Frode og dennes Søn Ingalb, endvidere hos Hale hin frøfne og i Braavolde-Slaget; han beskriver ogsaa hans Død. Ofte anfører han i latinsk Oversættelse lange Stykker af Starkads Kvad; han siger, at Beretningen om Braavolde-Slaget er optegnet lige efter Starkads Digt, hvilket ogsaa straks falder i Dinene, naar man kun gennemgaar den saavel af Saxo, som i Sögubrot meddelte Fortegnelse over de i Slaget deltagende Rjæmper; thi man finder Rimogskaverne og Leaninger af Bersemaal saa uforandrede, at man endnu let kan faa flere gamle Vers ud. Det er ogsaa siensynligt, at de øvrige Sagn om Starkad ligeledes ere tagne efter gamle Kvad, man har tilskrevet denne. Starkad-Digtene vare saa anseede i Oldtiden, at man gav det simple Bersemaal, hvori de vare affattede, Navnet Starkadariag. Men de Kvad, der skulle være digtede af Starkad, kunne dog ei have udgjort et eneste Helt, ellers vilde der have været større Orden i Beretningerne om ham. Saxo lader ham sødes langt henne i Østerleden eller i Rusland og lader ham paa et Tog komme lige til Nyllegaard eller Konstantinopol. Han lader ham tjene hos to Konger af Navnet Hale isærligst hos ren, og Hales Kamp med Hagleif henfører han desuden til Irland. Snorre sætter igjen Hale hin frøfne langt op i Tiden. Starkad er en fuldendelig Sagnhelt, den nordiske Herkules, der forener de gamle nordiske Bifingers Dyder og Lyder, alle i den mest overdrøve Grad. De to Starkad'er, Starkad Kaludreng og Starkad Storvirksøn (den gamle), forveksles undertiden, hvilket især viser sig af et Vers,

der i Gautreks Saga lægges den sidste i Munden, hvor han beklager sig over, at Svialongernes Hofmænd troede paa ham at se Spor af de 6 Arme, Thor havde rykket bort af Kroppen paa Hergryms Banemand (Starfab Alubreng).

Sagnet om Hagbard, der staar i Forbindelse med Starfab-Sagnet, var haade i gamle Dage og er endnu almindelig udbredt i Norden. Lige fra det nordensjællske Norge til ned i Danmark gives der mange Steber, som af Beboerne udgives for Signys Voliger; i Sogn, i Baahuslen, i Sjælland o. s. v. Saxo, som vidtloftigt fortæller det Hele, hensesatter Begivenheden til Sjælland, hvor man endnu tror at finde Sigars og Signys Hjem ved Sigersted. Den islandske Landnaama-bok fortæller, at Sigar skal have boet paa Stegen, paa Engelsen i Nordlandene. Sigar skal have været en Datterføn af Orjotgarb, Konge paa Nore; ligeledes skal han have været en Brodersøn af den før omtalte Siggetr, Volsungernes Fiende. Endnu viser man paa Engelsen Signys Bur og Brønd m. m. Sagnet henføres og til Dragsmark i Baahuslen, Sigarsvold paa Lister, Kurnes i Sogn. Af Sagnet om Hagbard er Raugt og Meget optaget i Digterproget; saaledes kaldes Galgen paa et Sted: Sigars Hest, paa et andet: Signys Elfers svale Sanger.

Ligesom det allerede i det Foregaaende vilde være bemærket, at den listige, ofte ondskabsfulde Ddin, der i Verdens Ophav endog sluttede Fjendskab med Loke og laante Bisdom af Jotnen Nimes Brønd, ikke havde nogen afsjort Røbbelighed for at slutte sig til Jotner, naar det kunde gavne hans Planer, medens derimod den ærlige, ligefremme Thor altid var Jotnernes aabenbare, erklærede Fiende: saaledes se vi ogsaa her Thor optræde som Starfabs og hans Hets affagte Rødfander; Ddin derimod gjør ham til sin Fosterføn og begunstigede Jndling, ene for i sin Tid ved ham at erhverve Vikar. Saa vigtigt var det for Ddin at forøge Einberjernes Tal. Vikar var Ddin helliget lige fra Fjøsken. Efter et andet Sagn, som ellers i mange Henseender ei stemmer med det oven anførte, havde Vikars Fader to Husruer, Signy og Geirhild, der forligtes saa ilde, at han ei kunde beholde mere end en af dem. Den, som havde brygget det bedste Æl til ham, naar han kom hjem fra et Ledingtog, vilde han beholde, men forskyde den anden. Signy anraabte Freyja om Hjælp, Geirhild derimod Ddin, som spyttede i hendes Bryggelar og fordrebe Æl Gjengjæld, hvad der var mellem hende og Karret. Hun lovede ham det; Ælet blev ypperligt, og Kongen beholdt hende, men sagde dog: jeg ser allerede i Lanterne din Søn svæve i en Galge, ofret Ddin. Kort derpaa fødte hun Vikar.

Spilte overordentlige Forefælinger de sildigere Slægter gjorde sig om Starfabs Størrelse og Styrke, kan sees af Hornagefsaga, hvor det heber, at en af de Jelsler, Sigurd slog ud paa Starfab, viede seks Drer, d. e. 12 Lod, og blev siden brugt i Danmark som Haandtag i en Klokkering. Det er formodentlig den samme Starfabs Land, som ifølge Huitfeldt den bekjendte Ridder Henrik Umeltorp skal have eiet; den var funden i Slaane, var 12 Lommer i Omkreds og 1½ Lomme lang. Efter Saxo skal Starfab ligge begravet paa Rolung, hvor han sælbte Anganty; andre sige ved Bellingebro i Slaane.

Drvar-Odd.

77. Drvarodd (Orvar-Oddr) er forhen omtalt ved Fremstillingen af Tyrving-Sagnene. Hans Bedstefader, Ketil Hsing, var Søn af Hallbjørn Halvtrold og Sønnesøn af Ulv Uarge; Ketil vokste op paa Faberens Gaard paa Den Ravnista (nu Ramstad) i Raumbølsfylke og var som Gut lidet likt af Faberen, da han jevnlig laa og robede i Jlden uden at ville tage sig noget for. Han vandt dog omsider Faberens Agtelse ved heldigen at bestaa en Kamp med en Drage og udførte siden forskellige Bedrifter. Paa en Færd i Finmarken dræbte han Finnefongen Guse og bemægtigede sig dennes tre Pile, der havde den Egenskab, at de altid traf sit Maal og af sig selv vendte tilbage, naar de vare udstubte. De gik siden i Arv i Slægten. Hans Søn, Grim Lobentind, boede paa Ravnista efter Faberen og udførte ligeledes mange vidunderlige Bedrifter. Han var gift med Rofthøna, Datter af Hersen Harald i Viken. Deres Søn, Odd, blev født paa Gaarden Berurud (Berurjódr) paa Jederen, hvor Forældrene lagde ind paa en Kystrejse til Viken. Der opfostreredes han hos Faberens Ven Ingjalb sammen med dennes Søn Asmund, der blev hans bedste Ven. Odd blev tidlig en ypperlig Bueskytte. En Bølge spaaede ham en gang, at hans Fosterfaders Hest Faxe skulde volde hans Død om 300 Aar. For at gjøre Spaadommen tilfamme dræbte Odd Hesten og grov den ned i en Dal tæt ved Berurud. Han drog derpaa med Asmund hjem til sin Fader, der gav ham Guses Pile, hvormed han siden udførte store Bedrifter; han fik deraf Navnet Drvar-Odd (d. e. Pile-Odd). Odd for nu videnom paa Gventyr. I Bjarmeland bemægtigede han og hans Fæller sig i en Haug en Mængde Sølv, men bragtes i stor Knibe ved Bjarmernes Overmagt og frelstes kun ved Odds Tapperhed; med sin Rølle anrettede Odd et stort Reberlag i Bjarmernes Hær. Efter mange Kampe mod Jætner og Vikinger kom han i Sverige i Strid med Vikingen Hjalmar den hugstore; det endte med, at de indgik Fostbrødreleg og siden trolig stod hinanden bi i mange Kampe. Den merkeligste var Striden paa Samsø mod Arngrimsfjænderne (se Side 105), hvor Hjalmar faldt. Odd dræbte her de 11 af Brødrene med sin Rølle. Sin Ven Asmund havde Drvarodd mistet allerede tidligere paa et Tog i Irland. Odd hevnede hans Død paa Jærerne og vilde med Bold bortføre Kongens Datter Alvør; hun formilbede ham imidlertid ved at love ham en fortryllet Skjorte, hvorpaa Jærn ikke bed, og som sikrede ham baade mod Jld, Sult og meget Dødt. Odd fik Skjorten og egede Kongedatteren, hos hvem han blev i tre

Kar; de havde en Datter Ragnhild. Efter Hjalmar's Død for Odd videnom i Bøst og Syb, ja langt henne i Rusland. I Syben lod han sig kristne og egnede siden Kongebatteren Silkesiv, hvis Fader han havde hjulpet. Da han var bleven meget gammel, fik han Lyft til at se sin Fædrengaard igjen og seilede med to Skibe til Ravnsta, hvor hans Datter Ragnhilds Søn boede. Paa Tilbagereisen gif han iland ved Berurub for at se til sin Fostersfaders Gaard. Der fandt han en gammel Hovedskal af en Hest. „Kon tro det ikke er Faxes Hovedskal?“ udbroød Odd og slog paa den med sit Speg. Da trøb der en Drm ud og bed ham ihjel. Saaledes opfyldtes Bølvens Spaadom.

Anm. Om Ketil Høing, Grim Lobentind og Drvarodd fortælles tre Sagaer, der ere høist eventyrlige og opfyldte af ensformige Beretninger om Kampe mod Jotner og Vilinger. Ketil Høing og Grim Lobentind, Stamsfædre for Ravnsta-Kitten, omtales i Landnámabok som historiske Personer. Merkeligt er det, at den russisk-varegiske Kyrste Dieg's Endeligt fortælles paa samme Maade som Drvarodd's. Berurjódr, nu Berurub, ligger ikke egentlig paa Jeberen, men i Sognbals Prestegjæld, nær ved Sognbalsstrand.

Drvarodd siges at have været 12 Alen høj. Ogsaa ham har saaledes Sagnet tilkagt overmenneskelig Høide, Kræfter, Alder. Lignende fortælles om Starkad; om Sigurd Faavneshane heber det i Volsungasaga, at naar han red gjennem den høieste Rugager, naaede det høieste Afs blot til Dødsfoen paa hans Sverb. Slige overdrevne Forestillinger om Fortidens Sagnhelte ere fælles for alle Folkelag. Spør af saadan Doertro findes hos de gamle Grækere og Romere; endog nu til Dags er det en almindelig Tro, at de gamle Kjemper vare langt høiere og stærkere end Folk i nyere Tider.

Norske-Gest.

78. I Kong Olav Tryggvessøns tredie Regjeringsaar kom der en Mand til Kongen og bad om Lov til at faa være i hans Hird. Han var almindelig stor og stærk og noget tilaars. Han sagde, at han hed Gest (Gestr) og var Søn af en dansk Mand Thord Thinghusbit, der havde boet paa Gaarden Grønning i Danmark. Uagtet han ikke var døbt, men kun primsignet, gav Kongen ham Plads blandt sine Gjester. Kong Olav fik en Dag en kostelig Ring af en af sine Mænd, og alle Hirdmændene beandrede den meget med Untagelse af Gest, der lod sig forlyde med, at han havde seet endmæ bedre Gulb. Han beviste ogsaa sine Ord ved at lade Kongen se et Stykke af en Sædelspænde, og Alle maatte indrømme, at den var af bedre Gulb. Olav bad ham fortælle, hvoreledes han var kommen til dette Alenodie, og Gest meddelte da mange af sit

Siv's Hændelser. Han berettede om, hvorledes han var draget til Kong Hjalprek i Frankland, hvor han var gaaet i Sigurd Faavnesbanes Tjeneste; han havde fulgt Sigurd i Kampene mod Hundingsfæmnerne (se Side 130) og mod Gandalvs Sønner (se Side 170). Ringstykket havde Sigurd givet ham en Gang, da Granes Dyrstgjerd var sprunget. Efter Sigurds Død havde han en kort Tid været hos Ragnar Lodbroks Sønner, da de agtede sig mod Rom. Siden havde han opholdt sig hos Kong Erik af Uppsala og hos Harald Haarfaagre; hos Kong Løbve af Sæglund var han bleven primfignet. Tilfids fortalte han om, hvorledes han havde faaet Navnet Korne-Gest. Da han endnu laa i Vuggen, vare tre Bølver eller Norner komne til hans Faders Gaard Grøning og spaaede Barnets Stjebne. Den yngste af Nornerne tyktes, at de to andre tog for libet Høfsyn til hende, og vilde tilintetgjøre deres Røfter om Lykke for Barnet ved at spaa, at han ikke skulde leve længere, end en Kjerter brændte, der stod tændt ved Vuggen. Den ældste Norn sluttede da straks Kjerten og bad Moderen gemme den vel. Da Gest var bleven voksen, havde han selv faaet den i Forvaring, og han viste Kongen den. Siden lod Gest sig døbe paa Kongens Opfordring. Da han var bleven 300 Aar gammel, spurgte Kong Olav ham, hvorlænge han endnu vilde leve. „Kun en kort Tid“, svarede Gest og tændte sin Kjerter, hvorpaa han beredte sig til Døden. Da Lyset var brændt ud, var Gest død.

Anm. Om Korne-Gest handler Nornagests Páttr, der er optaget som en Episøde i Olav Trygvessøns Saga i Flatabogen. Den atter er forfattet Udtog af Fortællingerne om Sigurd Faavnesbanes Liv og Død; flere af de gamle Digte citeres. Fortællingen om Nornernes Spaaedom minder om den græske Mythe om Meleager.

Kasmund Kjempebane.

79. I Sverige herskede en mægtig Konge ved Navn Buble. Til ham kom engang to Mænd, der kaldte sig Olius og Alius; de roste sig af at være ypperlige Smede, og Kongen bød dem derfor smede ham hver et Sverd, der kunde bide alt, hvad man huggede i. Det Sverd, som Alius smedede, bestod alle de Prøver, Kongen underkastede det, medens Olius paa Olius's Sverd høiede sig libt. Buble bød derfor denne at smede et nyt, der var bedre; Smeden gjorde det vel, men uwillig, og spaaede, da det var færdigt, at det skulde blive Kongens to Dattersønner til Bane. Kongen huggede da i Brede efter ham; men begge Smedene vare med eet forsvundne. For at gjøre Spaadommen til Stamme lod Buble derpaa Sverdet

nedjænte i Mælaren ved Agnafir. Kong Hildebrand i Hunaland
 havde en stridbar Søn Helge, der beilede til Dubles Datter Hild;
 hans Tilbud blev modtaget, og Helge var siden en god Støtte for
 Duble, da denne begyndte at blive gammel og havde vanskeligt for
 at værges fit Rige. Helge og Hild fik en Søn, der blev kaldt
 Hildebrand; han blev sendt til Opfostring hos sin Farfader og
 tegnede tibtigt til at skulle blive en stor Rjæmpe. Medens Helge
 engang var ube paa et Hærtog, hvor han satte Livet til, blev Duble
 angrebet af den danske Kong Alv, der med en stor Hær gjorde
 Indfald i Sverige og fældebe den gamle Konge. Hild gav Kong
 Alv til en af sine stridbareste Mænd, Aake, som Løn for hans
 Fortjenester, og de fik en Søn Rasmund, der tibtigt blev en stor
 Viking. Dennes Halbroder Hildebrand havde imidlertid faret vi-
 denom og udført mange Bedrifter, hvorfor han blev kaldet Hune-
 tjæmpe. Han spurgte sin Morfader Dubles Fald og drog da til
 Danmark for at tage Hevn over Alv. Aake og Rasmund vare da
 netop ube paa Vikingetog, og Kongen fik føle Savnet af deres Hjælp;
 thi Ingen kunde staa sig mod den vældige Hildebrand, der i Berserk-
 raseri gjennembrød Alvs Fylking. Kongen selv faldt i denne Strid
 og efterlod en Datter Wsa. Da Aake og Rasmund kom hjem, var
 Hildebrand allerede borte, og Alt var nu roligt en Stund. Rasmund
 friede da til Wsa; men han fik en Medbeiler i Gyvind Skinnhøll,
 en meget rig og mægtig Mand. Wsa lovebe da at egte den, der
 den følgende Høst kunde vise hende de smukkeste Hænder. Gyvind
 førte nu et yppigt Liv i den Sommer og lod albrig Handfsten komme
 af sin Haand, medens Rasmund laa ube i Viking og vandt Berøm-
 melse og Bytte. Om Høsten møbte de begge for Wsa og viste frem
 sine Hænder. Gyvind's vare da hvide og smukke, Rasmund's derimod
 arrebe og strammede, men hans Arme vare prybede med Guld-
 ringe lige op til Axlterne. Wsa dømtte da, at Rasmund's Hænder
 vare de smukkeste, og hun lovebe at egte ham, hvis han vilde hevne
 hendes Faders Død paa Hildebrand Hunejæmpe. Hun gav ham da
 det Raad, at han skulde skaffe sig det Sverd, der var nedjæntet i
 Bandet ved Agnafir; thi det var det eneste Sverd, der kunde komme
 op imod Hildebrands. Rasmund reiste da afsted og traf ved Agnafir
 en gammel Bonde, der endnu mindebees Stebet, hvor Sverdet var
 jæntet ned, og ved hans Bistand fik han det hentet op fra Dybet.
 Hildebrand havde imidlertid været til stor Plage for Sarglands
 Hertuger; hvert Aar lod han sine Berserker udfordre Hertugernes
 Mænd til Kamp, og hver Gang skulde det gjælde en Gaard, hvis
 disse tabte. Paa den Maade mistebe de baade sine Mænd og sine

Gaarde og havde omfider kun 12 Gaarde igjen. Nasmund kom da til dem i denne deres Nød og lovede at optage Kampen mod Gilbebrand. Da den til Holmstevnet berammede Tid kom, sendte denne en af sine Berserker mod Nasmund, som straks kløvede ham midt over. Den næste Dag sendte Gilbebrand to Berserker mod ham; men de fik den samme Skjebne. Gilbebrand søgte da efterhaanden Antallet indtil 8; men stadig fik Nasmund Seir. Nafende sendte da Gilbebrand paa een Gang sine tiloversblevne 11 Berserker mod ham, og ogsaa alle disse fik han omfider nebhugget. Da Gilbebrand fik høre dette, kom Berserkergangen over ham, og han dræbte i sit Naseri sin egen Søn. Siden drog han op langs Rhinen for selv at træffe Nasmund; paa hans Skjold var der tegnet saa mange Mænd, som han havde dræbt i sit Liv. Nasmund mødte ham, og de kjæmpede længe og drabeligt. Endelig brast Gilbebrands Sverd mod Nasmunds Hjelm, og han selv havde da mange Saar. Da kvad han et Digt, hvori han aabenbarede for Nasmund, at de vare Brødre, fødte af samme Moder, og bad ham at begrave ham i sine egne Klæder. Efter dette døde han, og Nasmund var lidet glad over sit Verk. Han drog straks hjem til Danmark, hvor Wsa havde faaet en ny Veiler. Hun tog med Glæde mod Nasmund, der efter at have fældet sin Rival egede hende og siden forsøgte sin Navntungbighed.

Anm. Ásmundar saga kappabana er i sin nuværende Form af sildigere Oprindelse. Dette kan sees af saadanne Navne som Álius og Ólius, ligesom Fortællingen om det Hednevangre Sverd minder om Þyrving-sagnet og Kong Vabls Sverdsprøve om Sigurd Faavneshanes; Forfatteren modtager ogsaa sig selv ved at lade Ólius spaa, at Sverdet skal blive Kongens to Datter sønners Bane, medens Spaadommen kun skalbe gjælde Gilbebrand. Men Kernen i Sagnet maa dog være gammel, hvad der kan sees af, at Saxo meddeler et Sagn, der i Indholdet aldeles ligner dette, medens Navnene for en stor Del ere forskellige. En svensk Mand, siger Saxo, den stridbare Gunnar, gjorde Indfald i Norge, hvor han herjede skrækkeligt paa Jeberen. Den norste Konge Regnald skulde da sin Datter Drota i en underjordisk Hule, hvor han ogsaa lod nogle ypperlige Sverd forvare, medens han selv ryfede mod Vikingen. Kongen faldt imidlertid, og Gunnar, som opdagede Drota, bortførte hende, medens han dog ikke blev Sverdene var. De fik en Søn Sildiger, der tidlig viste saadan Voldsomhed, at Faderen omfider maatte forvise ham. Den danske Kjempe Þorkar hevne de senere Regnalds Død ved at dræbe Gunnar, hvorefter han egede Drota, med hvem han fik en Søn Galvdan, der blev en meget tapper Mand. Þorkar faldt i en Kamp, og Galvdan fik ved samme Leilighed et Saar tvært over Læben, som aldrig vilde gro igjen og skammede hans Ansigt fugt. Ikke desto mindre betiede han til en

Kongebatter Guritha, og da han blev afvist, lovede han ved flere Bedrifter at bringe hende til at glemme hans Absende. Af sin Nøder fik han de prægtige Sverb Lysting og Hvitling, hvorpaa han gik i Krigstjeneste hos Rutenerne (Russerne), der da førte Krig med Kong Alver af Sverrige. I den svenske Hær var Hilbiger, der havde neblagt en Mængde Fiender og udfordrede endnu flere. Halvdan traadte da frem, men Hilbiger kendte sin Broder og negtede, uden at give sig tilkende, at slaaes med ham. Halvdan udfordrede da en anden Svensker, hvem han sælbede; den næste Dag neblagde han to og saa fremledes videre, indtil han den ottende Dag bræbte elseve. Nu maatte Hilbiger selv møde ham, men ogsaa han fik sit Banesaar. Inden han døde, kvad han et Digt, hvori han aabenbarede deres Slægtskab; ligesaa sagde han, at alle hans Bedrifter vare afbildede paa hans Skjold, men i dets Midte var fremstillet hans eneste Søn, hvem han med egen Haand havde bræbt. Derefter døde han, og Halvdan vendte tilbage til Danmark, hvor Guritha paa Grund af et falskt Rygte om hans Død stod i Begreb med at egte en fornem Sachser Sigvard. Halvdan kom imidlertid tilbøst hjem, bræbte Sachseren og egtede Guritha. Deres Søn var den berømte Harald Hilbetand.

Hos Saxo svarer altsaa Reguald til Sagaens Drot, Drota til Hilb, Gunnar til Helge, Hilbiger til Hilbebrand, Borkar til Aale, Halvdan til Asmund og Guritha til Wsa; den sidste Kongebatters Faber har beggestedes Navnet Alv. Men uagtet Navnene ere forskellige, er der dog Meget, som viser, at det er det samme Sagn. Brødrenes Kamp afbildes begge Steder ens; Tallet paa de Berserker, der falde den sidste Dag, er saaledes elseve. Det Digt, som Saxo anfører, ser ubestridt ud til at være en ordret Oversættelse af det, der findes i Sagaen; Hilbebrands Skjold omtales i begge Digte og ligesaa Sønnebrædet, og det uagtet Saxo i sin Fortælling aldeles ikke har nævnt det sidste. Der er altsaa ingen Tvivl om, at Saxo virkelig har gjengivet et ældre Digt, der ialfsald tilbels har været til Sagaens Kvad. Det merkelligste er, at uagtet Sagaen i den profaiske Fortælling kalder Brødrenes Nøder for Hilb, siges det i Hilbebrands Døds-sang, at hun hed Drott; Sagafriveren har altsaa misforstaaet dette Vers. Et vigtigt Navn har dog Sagaen bevaret bedre, nemlig „Hilbebrand“. Denne maa være den fra Nibelungenlied (se Side 147) kendte tybste Helt af samme Navn. Han var Dietrich af Berns Baabenmester og levede med sin Herre ved Sunnerkongen Egels Hof. I det bevarede Brudstykke af det gamle merkellige tybste Digt „Hilbebrandslied“ (fra det 8de Aarhundrede) fortælles der om, hvorledes den gamle Hilbebrand, der havde faaet Orlov af Dietrich for at se til sit Hjem, paa Veien møbte sin Søn Hadebrand, hvem han sidst havde seet som liben Gut. De nævne sine Navne for hinanden; men Hadebrand troede, at den gamle Mand, som sagde sig at være hans Faber, vilde spotte ham, og det kom til Kamp mellem dem. Da Digtet ikke er fuldstændigt bevaret, kan man ikke af det se, hvordan Kampens Udfald blev. Efter den paa tybste Fortællinger byggede, men silbigere Thidriks Saga skal Hilbebrand have besejret sin Søn (som her kaldes Alebrand), men uden at bræbe ham, hvorpaa de i Forening drog hjem.

Da det berimod baade hos Saxo og i Sagaen siges, at Hildebrand havde dræbt sin eneste Søn, ser det ud til, at Sagnet oprindelig (og altsaa vel ogsaa „Hildebrandslied“) har labet Kampen faa en sørgeligere Udgang. Rogen Kamp mellem Hildebrand og en Halsbroder af ham kjende de tydske Sagn ikke, og Fortællingen derom synes først at være opstaaet i Norden, da man holdt paa at glemme den rette Sammenhæng; derved blev ogsaa Udfaldet af Striden anderledes. Et dunkelt Minde om, at Hildebrand havde dræbt sin eneste Søn, vedblev dog ogsaa at leve; det staaer hos Saxo uden Forbindelse med det øvrige, menens Sagaen gjør et høist ubeløbt Forsøg paa at motivere denne Handling.

Romund Gripføn.

80. En mægtig Bonde Grip og hans Hustru Gunnløb, en Datter af Hof den Sorte, havde ni kjække Sønner, af hvilke den ypperste hed Romund (Hrómundr). De drog engang alle paa Stog med Kong Olav af Garde og traf ved Ulveskjærene seks Hærskibe, hvis Fører var en frygtelig Viking Røngvid (Hrøngvidr). Kampen blev haard, og Kongens Mænd tabte rent Modet; men da Romund omsider fik fældet Røngvid, maatte Fienderne give tabt. Røngvids Broder Helge den frøkne fik Fred af Romund, som lod hans Saar helbrede, hvorefter Helge drog til Sverige og blev Landeværnsmand der. Efter Seiren seilede Kong Olav vestover til Sude-sørne, hvor hans Mænd gjorde Strandhug. En gammel Mand, hvis Kvæg de havde røvet, sagde, at dette var usel Færd, og gav dem Anvisning paa anderledes store Rigdomme. Han fortalte dem nemlig, at en stor Berserk Thraain, der havde været Konge i Balland, laa begravet i en Gaug med store Rigdomme, hvorover han rugede som Draug; dem skulde de hente. Romund takkede ham for hans Dplysning og fik Bæsteb om Veien, hvorefter de alle seilede afsted til Balland. Gaugen fandt de let; men Romund var den eneste, som havde Mod til at trænge derind. Han overvandt Draugen efter en skrækkelig Kamp og kom ud igjen med store Skatte, hvori-blandt Thraains Sverd Misteltein. Ved denne Bedrift vandt han stor Berømmelse og kastede efter sin Hjemkomst sine Dine paa Kongens Søster Svanhvit. Hans Fiender bagtalte ham imidlertid i den Anledning, og det endte med, at baade Romund og hans Brødre maatte rømme fra Kongens Gird. Snart efter blev Olav udfordret til Kamp paa Væterns Js af en svensk Konge ved Ravn Gadding, hos hvem Helge den frøkne da var. Svanhvit tvivlede om, at hendes Broder vilde have Lykken med sig i denne Kamp, og opsogte derfor i Stilhed Romund og bad ham ile Kongen til Hjælp, hvad Romund ogsaa lovede. Baade han og hans aatte Brødre drog

afsted; men over Svensternes Hær såi en Troldkvinde Kaara i Svaneham, og hun voldte ved sin Galder Kong Olavs Mænd stor Skade. Hun var Helges Elskerinde, og det lyffedes denne at fælde alle Romunds Brødre. Da stødte endelig Romund og Helge sammen; denne høvede sit Sverd i Luften til Hug, men rammede derved Swanen i Venet, saa den styrtebe ned. „Nu er det ude med din Lykke, Helge!“ raabte Romund og kløvede hans Hoved med Misteltein. Selv havde han faaet 14 Saar; men det hindrede ham ikke i at fortsætte Kampen, indtil Fienderne toge Flugten. Swanhvit syede hans Saar sammen og sendte ham derpaa til en Bonde Hagal, hvis Kone var klog i Mangt og Meget, og hos dem helbrebedes han. Kong Gadding havde en Raadgiver, Blind den onde, og denne fik Nys om, at Romund var skjult hos Hagal, og meldte det til Kongen, der straks hød ham at gribe denne farlige Fjende. Blind gennemsøgte Hagals Hus; men Konen havde skjult ham under en stor Kjedel, saa Blind ikke saa noget til ham. Da Sendemændene allerede vare paa Hjemveien, faldt det dog Blind ind, at han havde glemt at fe under Kjebelen, og han vendte pludselig om igjen. Hagals Kone havde imidlertid anet dette og havde isørt Romund Kvindelæder og sat ham til at dreie Kvernen. Romund saa hvast paa dem, medens de søgte; men deres Dine vare forblindebe, og de kjendte ham ikke. Først paa Hjemveien gif det op for Blind, hvem Ternen var; men han skjønede nu, at han ikke kunde staa sig imod den Gamles Kunst, og vendte hjem med uforrettet Sag. Aaret efter samlede Kong Olav igjen en Hær for at hjemsøge Gadding, og Romund var med ham. De overrastede Gadding, medens han laa i sin Seng; han blev dræbt af Romund, og Blind blev hængt. Siden egtebe Romund Swanhvit, og fra dem nedstammede store Uetter.

Ann. Om Romund høves en høist eventyrlig Saga. Dens Indhold er glengivet her, fordi den, om end paa en høist forbreiet Maade, har optaget andre gamle Sagn i sig. Helge den frøke er nemlig den samme som Helge Gaddingjafate, og Troldkvinden Kaara i Svaneham er hans Elskebe, Valkyrjen Kaara; om dem har det tabte Digt Káru-ljóð handlet (se Side 126). Ogsaa et andet Sagnetrag, som gjenfindes i Edda, er kommet ind i denne Saga. I Helgakvíða Hundingsbana önnur fortælles det nemlig, at Helge Hundingsbane opfostrades hos Hagal, der frelste ham for Kong Hundings Ubsending Blind ved at sætte ham til at dreie Kvernen i Kvindebragt. Sagaen er altsaa sammensat dels af gamle Sagnmotiver og dels af de i en senere Tid saa yndede Fortællinger om eventyrlige Hændelser. — I Landnámabók nævnes forresten en Romund Gripfson, der skal have levet i Thelemarken; han siges at have været Stamsfader til Ingvold og Leth, de første, der bosatte sig paa Island.

I Sturlunga Saga (Sigfussons Udg. I. Side 19) fortælles der, at Rols af Stalmarnes i et Ølbe paa Reykjahole paa Island (Aar 1119) fortalte en Saga „om Vikingen Røngvid og om Olav Lidsmanna-Konge, om Plyndringen af Thraain Berfers Haug og om Romund Gripføn, og deri var mange Vers. Men denne Saga blev siden fortalt for Kong Sverre til Lidsfordriv, og han sagde, at saadanne Lyve-Sagaer vare meget morsomme. Dog kunne Folk føre sin Æt tilbage til Romund Gripføn. Denne Saga havde Rols selv sat sammen“. Den førte Indholdsfortegnelse viser tydeligt, at det er vor Saga, Talen er om; men det er ikke dermed sagt, at Sagaen allerede i 1119 eksisterede i skriftlig Form, ja ikke engang, at den Form, hvori den nu findes, er dens oprindelige; derimod taler den Omstændighed, at der nu ikke findes nogen Vers i Sagaen.

Ragnar Lobbrot og hans Søner.

81. Herraud, Jarl af Gautland, havde en smuk Datter Thora, med Tilnavnet Borgarhjort. Hun fik af sin Fader en liden Svingorm, som hun gjemte i en Æske og lagde Guld under den. Da Ormen voksede, øgedes Guldet med; men Ormen blev omsider saa stor, at den ikke kunde rummes i hendes Jomfrubur, men lagde sig i en Ring om hendes Hús. Den blev da saa ond at komme nær, at Ingen torde nærme sig den undtagen den Mand, som gav den Føde, og han maatte bringe den en Æske til hvert Maal. Jarlen blev da kjed deraf og lovede sin Datter til den Mand, som torde dræbe Lindormen, og alt Guldet i Medgift; men dog dristede Ingen sig til at forsøge.

Kong Sigurd Ring i Danmark havde en Søn Ragnar. Han var stor og vacker og udmærkede sig tidlig ved Tapperhed og Debrister. Han fik høre om Jarlens Løfte og begav sig med sine Mænd til Gautland. Han havde i Forveien ladet sig gjøre en lodden Kappe og lodne Bukser, som han lod tage i Veg. Først denne Dragt gik han tidlig en Morgen iland og drog til Jarlens Gaard, hvor han stak sit Spyd i Ormen. Lindormen blæste Edder imod ham; men det skædede ikke Ragnar, hvis tykke Dragt beskyttede ham. Saaledes fik han Dyret dræbt og egede Thora, med hvem han havde to Søner, Erik og Agnar. Thora døde snart, og Ragnar sørgede saa derover, at han forlob sig Rige og slættede om paa Hertog. Han kom da en Sommer til Spangereid i Norge og laa der i Havn en Nat. Om Morgenen sendte han sine Madsvende iland, at de skulde bage Brød. De kom til en liden Gaard, hvor Aake og Grima boede, — de samme Folk, der havde dræbt Kong Geime, og hos hvem Sigurd Faavnesbanes Datter Maslaug levede under Navnet Kraaka (se Side 143). Madsvendene fik Hjælp til sit Ar-

beide af den smukke Kraaka, som imidlertid havde været ude at bade sig, tvertimod Grimas Befaling, der var bange for, at Rogen skulde se, hvor deilig hun var. Kraaka havde løst sit lange Haar, som hun havde ladet vokse under Ljærehætten; det var som den fineste Silke og naaede lige til Jorden, naar hun stod. Madsvendene, som skulde bage Brødet med hende, tabte rent Sands og Samling ved at se hendes Skjønhed, og derfor blev Brødet brændt. Ragnar, som vilde vide Marsagen, erfarede af dem, hvor deilig Kraaka var, og sendte sine Mænd op for at bede hende komme til sig; men da han ogsaa vilde prøve hendes Vid, lod han hende sige, at hun skulde komme hverken klædt eller uklædt, hverken møt eller umæt, hverken alene eller med noget Menneſtes Følge. Kraaka klædte sig af, indhyllede sig i et Net og svøbte Haaret om sig som et Klæde, bed i en Løg og tog Gaardshunden med sig: saaledes løste hun paa en Vis den vanskelige Opgave, Kongen havde forelagt hende, og Ragnar blev saa indtagen af hendes Skjønhed og Forstand, at han straks vilde have hende med sig. Men hun vilde ei føie ham førend næste Gang, naar han kom tilbage fra det Tog, han nu havde fore; hvis han da ikke havde betænkt sig, men fremdeles bellede til hende, skulde hun egte ham. Ragnar kom virkelig igjen, og Kraaka fulgte med ham paa Skibet, efterat hun først havde sagt sine Pleieforældre, at hun meget godt vidste Besteb om deres Udaad, men at hun ei skjøttede om at tage Hevn over dem. Ragnar holdt et prægtigt Bryllup med hende, da han kom hjem til sit Rige, og hun fødte ham Sønerne Jvar, Venlæs, Bjørn, Jærnside, Hvitjerk og Røgnvald. De tre sidste bleve kraftige og tapre, men Jvar havde Brust istedetfor Ben og kunde derfor ikke gaa; han lod sig da bære omkring med sine Brødre, hvem han overgik i Kløgt, og de fulgte bestandig hans Raad i Alt, hvad de foretog sig. Han var ogsaa den, som først af dem tænkte paa at erhverve sig Gæde ved Vikingetog; paa hans Opfordring gjorde de fire Brødre et Tog til Hvitabø (Hvitabøer), som de indtog, men hvor Røgnvald faldt.

I Sverige herskede en Konge Gysteim, der var en stor Blotmand. Hans fornemste Guddom var en Ko, Sibylja, der i Slagene gik i Spidsen for hans Hær og indgjød hans Fiender en panisk Skræk. Denne Gysteim og Ragnar Lodbrok vare gode Venner og besøgte hinanden ofte. Engang, da Ragnar var i Gilde hos Gysteim, skjenkede dennes smukke Datter Ingebjørg i for Kongerne, og Ragnar's Mænd overtalte sin Konge til, at han skulde feste sig hende til Brud og forstjæle den simple Bondebatter Kraaka. Kong Gysteim gik ogsaa ind paa Forslaget, og det aftaltes, at Ragnar skulde komme

igjen for at hente hende. Han bød sine Mænd ikke at sige noget om Planen til Kraaka; men tre Fugle havde røbet Hemmeligheden til Dronningen, og hun bebrejdede Ragnar hans Hensigt, da han kom hjem. Først nu aabenbarede hun sit rette Navn og sin virkelige Herkomst for ham. Hun skulde nu føde et Barn, sagde hun, og dette skulde være en Søn, som skulde have Billedet af en Drm i sit Die; dette skulde være Bevis paa, at hun var Sigurd Faavnesbanes Datter. Det gik, som hun spaaede, og denne Søn fik Navnet Sigurd Drm i Die. Kong Gystein forbitredes imidlertid over, at Ragnar brød sit Ord til hans Datter, og blev fra nu af hans Fiende. Ragnars ældste Sønner Erik og Agnar samlede da en Hær for at plyndre i Sverige, men det gik dem uheldigt; Agnar falbt, og Erik, som ikke vilde modtage Livet af Gystein, valgte den Dødsmaade at blive kastet paa Spyd, der vare stukne fast i Jorden. En af hans Mænd bragte hans Ring til Dronning Maslaug, og hun opflammede straks sine Sønner til at hevne ham. De seilede til Sverige med en Hær og fældede Kong Gystein i et Slag, efterat det var lykkedes Jvar Venlæs at dræbe hans Troldko. Siden flaktede de meget om paa Hærtog i Syden og vandt stor Berømmelse. Efter at have ødelagt det sterke Bivilsborg, indtog de Luna og tænkte ikke at standse, før de naaede Rom. Da kom der en gammel Mand til dem i Luna, og de spurgte ham om, hvor lang Veien til Rom var. Han viste dem da et Par Jærnsto, som han gik med, og et andet Par, som han bar paa Ryggen; begge Par havde han slidt ud paa Veien fra Rom til Luna, sagde han. Da merkede Lodbroksjønnerne, at de maatte opgive Planen mod Rom.

Ragnar havde imidlertid siddet hjemme i sit Rige. Han fik nu høre om den Berømmelse, som hans Sønner indlagde sig, og besluttede ikke at lade sig forbunkle af dem. Han lod bygge to vældige Rærrer (Handelsstibe), saa store, at han paa dem alene kunde føre en hel Hær over Havet til England. Maslaug raadede ham til at fordele Hæren paa flere mindre Skibe for Landgangens Skyld; men Ragnar vilde ikke høre hendes gode Raad. Hun gav ham da ved Afstedden en Skjorte, der kunde beskytte ham mod alle Slags Saar, og han reiste afsted. Men ved Englands Kyst strandede hans to store Skibe, og uagtet han fik sit Mandskab i Land, var han nu affkaaret fra Tilbagereisen. I England herskede Kong Ella, der ved Rygtet om Ragnars Tog havde samlet en vældig Hær, hvormed han nu ødelagde de i Tal underlegne Fiender. Ragnar selv blev fangen, og Ella lod ham kaste i en Drmegaard. Men Skjorten beskyttede ham mod Drmenes Bid, og først da den var taget af

ham, bragte de ham Døden. Før han døde, sang han et Kvad, hvori han sagde: „Grynte vilde Grifene, hvis de vidste, hvad Galten lider.“

Ragnars Sønner vare imidlertid komne tilbage til Danmark, og Ella lod Sendemænd fare for at melde dem deres Faders Død, idet han bad dem lægge nøie Merke til, hvordan hver af Brødrerne optog Subskabet. Sendebudene fandt Ivar siddende i Høisædet, medens Hvitserk og Sigurd spillede Tavl og Bjørn lavede et Spydstkast. Under Mændenes Beretning rystede Bjørn Spydstkastet saa, at det brast i to Stykker, og Hvitserk knugede en Tavlbricke saa, at Blodet sprang frem under hans Negle, medens Sigurd, der havde strabet sine Negle, skar sig med Kniven lige ind til Benet uden at røre en Mine. Kun Ivar spurgte Sendebudene nøie ud og talte med Stolighed, og det eneste Merke paa hans Sindsbevægelse var, at han skiftede Farve og snart var blodrød, snart dødbleg. Da Ella fik høre herom, sagde han: „Ivar have vi Grund til at frygte, ellers Ingen.“ Brødrerne talte nu om at hevne sin Fader; men Ivar fraraadede Toget og foreslog at tage mod Døder af Ella. De øvrige vredebes imidlertid herover og samlede en Hær. Ivar fulgte da med dem til England, men uden Mandskab, og han deltog heller ikke i Kampen, i hvilken hans Brødre bleve slagne. Siden henvendte han sig alene til Ella og forlangte en ringe Bød for Faderens Drab, nemlig saa meget Land, som han kunde omspænde med en Øksehud. Ella syntes, at han gjerne kunde indrømme ham dette; men den listige Ivar lod en ublødt Hud skjære i Strimler, saa at den paa den Maade kom til at omfatte en stor Slette. Der lod han bygge Huse og en stærk Borg, og Stedet blev kaldt Sundunaborg (London). Han havde tilsvøret Ella, at han albrig skulde stride mod ham; men han brugte sin Fødrenearv til at lokke de mægtigste Mænd i Landet fra Kong Ella, og da han syntes, at Alt var forberedt, lod han sine Brødre sige, at de skulde opbyde en stor Hær. De gjorde saa og reiste til England, hvor Ella ikke kunde bringe mange Mand paa Benene paa Grund af Stormændenes Troløshed. I den afgjørende Kamp blev Ella fangen, og paa Ivars Raad ristedes der en Blodsørn paa hans Ryg. Saaledes lod han sit Liv. Ivar lod nu sine Brødre beholde Ragnars Rige, medens han selv tog England, hvor han styrede til sin Død. Hvitserk blev fangen paa et Tog til Østerslandene og valgte som Dødsmaade at brændes paa et Baal af Mennekehoveder. Bjørn herlede siden i Sverige og Sigurd Drm i Die i Danmark.

Anm. Om Ragnar Lodbrot og hans Sønner fortælles der i to islandske Sægaer, Saga af Ragnari konungi Lodbrók ok sonum hans, der

egentlig er en Fortættelse af Bølsungefagaen, og påttr af Ragnars sonum (i Fornaldar Sögur, I. 235—299. 343—360). Ogsaa Særo har (9. Bog) mange og tilbøls afvigende Beretninger om Ragnar. Han gtoer ham ikke mindre end 10 Søner, blandt dem en Ubbe. Den islandske Saga frembøer med Ragnars tvende Giftermaal, og hvad dermed faar i Forbindelse, samt hans uslykkelige Englandstog, medens den tilføgger hans Søner de store Bedrifter. Særo derimod skilbrer ogsaa Ragnar selv som en frygtet Viking og en stor Erobrer. — Ved Fortællingen om Jormunret er omtalt Sagnbidtningens Tilbøielighed til at forbinde oprindelig adskilte Sagn sammen til en større Sagnkreds (se Side 143, 149). Ligesom Jormunret er ogsaa Ragnar Lobbrot paa denne Raade knyttet til den store Sagnkreds om Bølsungerne gjennem sit Giftermaal med Aslaug. Og de mest fremtrædende Træk i Sagnet om ham, hans Kamp mod Ormen og hans Død, ere blevne til ved en Efterbidtning af Fortællingerne om Bølsungerne og Gulungerne. Ligesom Sigurd kæmper han mod en Orm, der sætter Stræk i Alle; og ligesom Gunnar omkommer han i en Ormegaard, hvor Ormene i Fortællingen ikke formaa noget over ham.

Sagnene om Ragnar og Lobbrotssønerne ere ikke mytiske i samme Forstand som de fleste øvrige Heltesagn; thi vi have andetstedsfra virkelig Bisbed for, at der ligger historiske Begivenheder til Grund. Men besuagtet tør den islandske Beretning lige lidet tages for Historie, da Dmbidtningen har bemøgtiget sig de historiske Fakta og knyttet dem dels til Fabeltiden og dels til andre uveblommende historiske Begivenheder samt opblandet det Hele daade med Vventyr (som Ragnars Kamp mod Ormen) og med senere Gløninger. Disse Heltes historiske Bedrifter maa man søge at udfinde i fremmede Forfatteres Skrifter, — franke og engelske Kroniker. Af samtidige franke Annaler sees, at en Ragnar i Aaret 845 seilde op ad Seinen lige til Paris, hvor han plyndrede, og at en anden Høvding Bjørn (af en senere Forfatter kaldet Bier ferres costæ o: Bjørn Jærnside) ad samme Vej trængte langt ind i Landet og holdt sig i Frankrig i flere Aar. I engelske Annaler siges det, at en Hær under Brødrene Halvdan, Ingvar og Ubbe i 855 hjemsogte England. 866 kom Ingvar og Ubbe igjen og soge i 867 to northumbriske Konger ved York; begge Kongerne, hvoraf den ene hed Ella, faldt i Slaget. De holdt sig i flere Aar i Landet og brøbte i 870 den skangliske Konge Eadmund. Ingvar døde snart, men Hæren krigede fremdeles i flere Aar i England, indtil Ubbe faldt. Skilberne nævne imidlertid intet om, at dette Tog i 866 skulde være nogen Hevn for deres Faders Død. En Sigfred, Brøder af en dansk Konge Halvdan, omtales ved 873. — Det siges imidlertid ikke i nogen af de samtidige Skilber, at disse Brøder vare Søner af den først nævnte Ragnar eller af nogenfømhelt Mand af dette Navn. Først den normanniske Historiefriser Vilhelm af Jumièges (ca. 1070) kalder den nævnte Bier ferres costæ for Søn af „Kong Lothrooc“ (han kalder ham ikke Ragnar Lobbrot), og først i engelske Skilber fra 12te Aarhundrede nævnes Ingvar og Ubbe som Lødebrochs Søner. Navnet Ragnar Lobbrot forekommer i danske Skilber for første Gang i en Kronike fra ca. 1150 og i islandske hos Are Frode (ca. 1130). Om

nogen af Brødrene virkelig har gjort Tog ind i Ribbelhavet og erobret Luna (i Toskana) er ogsaa vist; dette fortælles om Bjørn Jærnsibe for første Gang af Wilhelm af Jumièges, men denne Forfatter er meget upaallbellig i sin Fremstilling af Vittingetogenes Historie. Sikkert er det talsald, at de albrig have erobret Bivildsborg (= Biffisborg eller Avenches i Schweiz). Ogsaa Krongests Páttur har Fortællingen om deres Erobring af disse to Byer; den gamle Mand, der bringer dem til at affkaa fra Toget mod Rom, kaldes der Sónes; Prof. S. Bugge har vist, at dette Navn er fremmed, vel romansk, og at Sagnet om dette Tog rimeligvis er indkommet til Norden fra Udlandet.

Hjørleiv og Halv.

82. Samtidig med den i Starfadsagnet nævnte Vikar skal Kong Hjør af Rogaland have levet. Hans Søn var Hjørleiv, der herskede baade over Rogaland og Hørdeland. Hjørleiv blev paa Grund af sine mange Egteflaber kaldet den kvindeskjære. Først var han gift med Ufa den Lyse fra Balres, og derpaa egtede han paa et Tog til Bjarmeland Gild den smækre fra Njarbey (nu Nærø) ved Raumbalen. I Kongehelle blev han siden en god Ven af Here (Heri), Søn af Sjælands Konge Reidar; Reidar bød Hjørleiv hjem til sig, og Besøget endte med et Giftermaal mellem Hjørleiv og Kongens Datter Ringja. Paa Overfarten til Norge blev Ringja syg og døde, og hendes Lig, der blev stuket overbord, drev tilbage til hendes Faders Kyst. Der fandt Here Kisten og troede, at Hjørleiv havde bragt hende. Samme Høst fangede to Fiskere en Havmand, som de bragte til Hjørleiv. Kongen lod ham godt behandle ved Girten; men Ingen kunde faa et Ord af ham. Engang kom Dronning Gild til at velte et fuldt Horn ud over Ufas Kappe, hvorfor Kongen slog hende; hun stjød Stylden paa Hundens Flokke, som var kommen hende veien, og Hjørleiv slog ogsaa til Hundens. Da lo Havmanden, og da Kongen spurgte hvorfor, svarede han: „Fordi du nu handlede taabeligen; de to skulle frelse dit Liv.“ Kongen tilbød ham nu Friheden, hvis han vilde forudgive flere vigtige Ting, og medens de drog nedad mod Søen, kvad han flere Vers, hvori han spaaede den danske Konges nær forestaaende Ankomst og en blodig Kamp. Hjørleiv søgte da at samle en Hær; men Reidar, der vilde hevne sin Datter, overraskede ham om Natten og omringede Gaarden. Advaret ved Flokes Gjøen styrkede Hjørleiv ud og stjød et Spyd mod Fienderne; det blev Heres Bane. Hjørleiv undkom til Skoven, men maatte se, at hans Gaard blev brændt; de to Dronninger og meget Bytte blev bortført af Reidar. Samme Høst sneg Hjørleiv sig alene ind i Reidars Gaard, hvor han bad sin Hustru Ufa hjælpe sig til Hevn; men hun, der ikke elskede ham,

forraadte hans Plan, og Reidar lod ham ophænge i hans egne Storemme mellem to Jbde. Hans anden Hustru Gild bænpebe imidlertid Heden ved at staa Bl paa Jbden, og da Reidar var falden i Søvn under Drifkelaget, løste hun hans Baand. Hjørleiv dræbte da sin Fiende og lod Liget hænge i den Galge, han selv var bleven frelst fra. Han reiste derpaa hjem med begge sine Hustruer, og Almuen bømte paa Thinge, at Hsa skulde druknes i en Nyr; men Hjørleiv lod sig dog nøie med at sende hende til hendes Hjemsted med hendes Medgift. Kong Hjørleiv salbt omsider paa et Vikingetog. Hans Søn med Hsa var Oblaud; med Gild havde han to Sønner Hjørolv og Galv.

Gild egtede fiden en Konge Asmund, hos hvem hendes to Sønner bleve opfostrede. Da Hjørolv var tretten Aar gammel, vilde han forsøge sin Lykke i Viking, hvorfor han samlede om sig saamange Mænd som muligt. Men da han kun tog Hensyn til Folketallet og ikke saa paa, om hans Mænd buede noget og havde ordentlig Udrustning, kom han snart galt fra det og maatte vende hjem igjen med Spot og Skam.

Den næste Aar blev Galv tolv Aar gammel, og han vilde da ligeledes drage paa Hærtog. Han tog kun et eneste Skib dertil; men det var nyt og ypperlig udrustet, og i Galget af sine Kjemper var han meget vanskelig. Ingen skulde være yngre end 18 Aar, og Ingen blev antaget, der ikke kunde løfte en stor Sten, som laa i Kongsgaarden; heller ikke maatte Rogen klage eller fortrække en Mine, om han blev saaret. Galvs fornemste Raadgiver var Stein, en Søn af Jarlen Alv den gamle paa Hørdeland. Stein havde en tolvaaers gammel Broder af samme Navn; men han fik ikke være med for sin Ungdoms Skyld. Steins Fættene Rok (Hrókr) den sorte og Rok den hvide vare blandt Kjemperne, der kun vare 23 i Tallet. Den første Aften, da de lagde i Havn, regnebe det stygt, og Stein vilde derfor tjælde; men Kongen spottede over hans Blodagtighed, og han fik fiden Ravnet Innstein. Den næste Dag, da de i haardt Veir roede forbi et Nes, saa de en staa paa Nesket, der vilde med ombord. Galv tillob det, men sagde, at han skulde staa ved Koret ligetil om Aftenen. Den Fremmede sagde da, at det var et godt Tilbud, fiden han derved fik være i Kongens Nærhed. Da han kom ombord, viste det sig, at det var den yngre Broder Stein; han fik fra nu af Ravnet Utstein. Galvs Mænd kaldtes for Galvsrekkerne (d. e. Galvs Kjemper), og deres Tal overgik albrig 60. De maatte rette sig efter strenge Love. Ingen skulde have Sverb, der var længere end en Alen; saa nær skulde de gaa

Fienden paa Livet. Albrig maatte de hørtage Kvinder og Børn. Ingen maatte forbinde sine Saar, før et Døgn var gaaet. Ifte maatte de tjælde ombord og albrig rebe Seil i Storm, og naar de skulde ligge stille, maatte de ei søge Havn, men ligge udenfor de verste Res. Med denne Skare drog Halv paa Tog i 18 Aar og fejrede stedse. Engang fik de en overstadig Storm, og det blev da bestemt, at man skulde kaste Lod om, hvem der skulde springe overbord for at lette Skibet; men nogen Lodtrækning blev ikke nødvendig, da de kappedes om at springe overbord under Udraabet: „Der er straaløst foran Kælingen“ (d. v. s. at de ikke kom til at dø Straadød, naar de sprang overbord). Halv seilede derpaa til Hørdeland, hvor hans Stiffader Kong Asmund undertastede sig ham; han svor ham Trostabsed og bød ham med hans halve Mandskab hjem til Silde. Innstein troede ikke Asmund og bad Halv tage alle sine Mænd med, da han havde havt ubevarslende Drømme; men Kongen vilde ikke høre hans forsigtige Raad og tog kun Halvdelen med sig. Gjestebudet var prægtigt, og Driften var saa sterk, at Halvsrefferne sovne ind. Da lod Kong Asmund stille Ild paa Hallen. En af Halvsrefferne vaagne de da og sagde: „Det ryger over Høgene i Kongens Hal.“ Derpaa lagde han sig igjen til at sove. Saa vaagne de en anden og sagde: „Det lader til, at der drypper Bøls af Sverdene“ (d. v. s. at Sverdene smelte som Bøls). Endelig vaagne de Innstein og kaldte paa Halv. Kongen stod da op og vakte alle sine Mænd, hvorefter de løb saa haardt mod Beggen, at Naverne gik af Tømmerstoffene, saa de slap ud af Hallen. Men Asmunds Overmagt blev dem for sterk, og Halv selv falbt. Mandskabet fra Skibene kom nu til, og Innstein fortsatte Kampen til om Aftenen; da falbt han, efterat en stor Del af de andre Halvsreffer vare dræbte. Utstein var saaret, men kom sig igjen og undslap til Danmark; han og Hof den sorte hevne de siden Halv ved at fælde Kong Asmund, og Halvs Søn Hjør blev da Konge over Hørdeland.

Anm. Om disse Begivenheder fortælles der i Halls saga. Innstein nævnes ogsaa i Eddadigtet Hyndluljóð som en Søn af Alv den gamle og som Fader til den Ottar, hvem Digtet egentlig angaar. HalvsKæmperne vare særdeles anseede i Oldtiden, og flere anseelige islandske Slægter søgte at udlebe sin Oprindelse fra Halv og hans Mænd.

Friðhjov.

83. Kong Bele i Sogn havde tre Børn, Sønerne Helge og Halvdan og Datteren Ingebjørg. Ligeoverfor Beles Kongsgaard Syrstrand laa Gaarden Framnes, hvor Kongens gode

Ben, Hersen Thorstein Bikingsøn, boede. Thorsteins Søn var Fridthjov, der formedelst sin Dygtighed i alflens Jdrætter fik Tilnavnet den frøkne (d. e. tapre). Beles Dronning døde, medens Kongesønnene vare unge, og Ingebjørg blev opfostreret hos en mægtig Bonde i Sogn, Hilbing. Hos ham opfostredes ogsaa Fridthjov, og de to Fosterfællende begyndte snart at elske hinanden høit. Da Bele blev gammel, var Thorstein og Fridthjov hans bedste Støtter, og da Kongen merkede, at Døden nærmede sig, formanede han sine uerfarne Sønner til, at de skulde slutte sig til disse prøvede Venner. Noget efter døde Thorstein, efterat han havde bedet sin Søn lempe sig efter Kongesønnernes Sind, da de vare hans Overmænd. Han blev efter sit Dødsle hauglagt ligeoverfor sin gamle Ben Beles Gravhaug.

Fridthjov vandt snart godt Ry for sin Tapperhed og Vennesælshed, medens de unge Konger kun vare lidet afholdte, og de fattede derfor Nag til ham. End verre blev det, da de merkede, at ogsaa Ingebjørg syntes godt om ham, og da Fridthjov tilslut bad om hendes Haand, sagde de tvert Nei. Fridthjov svarede da, at de aldrig maatte regne paa hans Hjelp, og det fik de ogsaa snart føle. Rytet om den voksende Uenighed mellem Kongerne og deres fornemste Mand naaede til den mægtige Kong Ring paa Ringrike. Han sendte derfor Sendemænd til Sogn, som forlangte, at Brødrene skulde underkaste sig ham og betale ham Skat. De gavede rigtignok et trodsigt Svar og rustede sig til at møde ham paa Jæderen; men da de nu maatte savne Fridthjovs Hjelp, bleve de betænkelige ligeoverfor Rings Overmagt og forligte sig med ham, inden det kom til Slag. De maatte gaa ind paa Rings Fordringer samt love ham Ingebjørg tilegte. Nær ved Syrstrand var der paa Baldershage et stort Hov, hvor mange Guder, men især Valder dyrkedes; dette Hov regnedes for særdeles helligt og ukænteligt, og Kongerne havde før sin Reise ladet Ingebjørg føre dib, forat de kunde vide hende fætter for Fridthjov. Men denne agtede Ingebjørgs Kjærlighed for mere værd end Gubernes Brede og roede over Fjorden for at besøge hende. De fornyede da sine Løfter til hinanden; Fridthjov skientede Ingebjørg en herlig Ring, han havde arvet efter sin Fader, og fik en anden igjen af hende. Da Kongerne kom hjem igjen fra Jæderen, bleve de høiligen forbitrede ved at høre, hvad der var skeet; men de vovede ikke at angribe ham, da han havde samlet sine Mænd om sig. De søgte da at blive ham kvit ved List. Hilbing blev sendt til ham med det Forslag, at han skulde drage til Orknørne for at kræve den Skat, som Jarlen Anganty havde forholdt dem siden Kong Beles Død, saa skulde han faa Tilgivelse. Fridthjov gif

og saa ind derpaa mod Løfte om, at hans Gaard og Eiendomme skulde faa være i Fred, medens han var borte; men ikke før var han reist, før Kongerne brændte hans Gaard og ranebe hans Gods, og derpaa kjøbte de to Seidvinder til at seide en saadan Storm over ham, at han skulde omkomme. Fridthjov og hans Mænd vare imidlertid seilede udad Sognefjorden paa hans herlige Skib Ellide, der havde den Natur, at det kunde forstaa Mand's Tale. Bed Sulen-Derne overfaldtes de af en saa forfærdelig Storm, at selv Fridthjov opgav Haabet om at slippe fra det. Da fik han Die paa en Hval, som havde lagt sig i en Ring om Skibet, og paa hvis Ryg to Troldvinder sad. Han hød da sit Skib selle lige paa Hvalen, og Ellide lød hans Bud og knuste Ryggen paa den ene, medens han selv dræbte den anden. Da var Trolddommen forbi; Stormen lagde sig, og de kom tilland i Evjafund paa Ørtøserne. Jarlen Anganty, en gammel Ven af Thorstein Vikingsøn, modtog Fridthjov vel og sagde, at han vilde give ham en Sum Penge, saa kunde han gjerne kalde det for Stat, om han vilde. De bleve hos ham om Vinteren. Imidlertid var Kong Ring efter Aftale kommen til Sogn, hvor han holdt Bryllup med Ingebjørg. Han saa da Fridthjovs Ring og forbød hende at bære den; hun gav den til Helges Kone og bad hende give Fridthjov den igjen. Ring reiste derpaa hjem med sin Gustru, hvem han elskede meget.

Den næste Vaar kom Fridthjov tilbage og fandt sin Gaard brændt. Han fik da høre, at Kongerne holdt DISEBLØT paa Baldershage og besluttede sig straks til Hevn. Han lod sine Mænd hugge Guller i alle Skibe, som laa ved Stranden, medens han selv gik ene ind i Hovet, hvor Kongerne sad i Driffelag og havde kun faa Folt om sig. Kvinderne sad og smurte Gudebillederne og tørrede dem af med Duge, medens andre varmede dem ved Ilden, som brændte paa Gulvet. Fridthjov gik da frem foran Kong Helge og sagde: „Nu vil du vel have Staten“? Idetsamme slog han Pengepungen saa haardt i Ansigtet paa ham, at to Tænder faldt ud, saa Kong Helge faldt bekvimet om, og Galvdan maatte gribe ham, at han ikke skulde falde i Ilden. Da Fridthjov vilde gaa ud, saa han sin Ring paa Helges Gustrus Haand, da hun sad og varmede Baldersbilledet ved Ilden. Han greb hende da om Haanden, saa Gudebilledet faldt i Ilden, og drog hende henimod Døren for at tage Ringen fra hende. Galvdans Kone greb fat i hende for at holde igjen; men derved faldt ogsaa hendes Gudebillede i Ilden. Begge de smurte Billeder stode straks i lys Lue, og deraf antændtes hele Huset. Fridthjov fik sin Ring igjen og seilede bort, og da Kongerne vilde

forfølge ham, kunde de ikke bruge sine ødelagte Skibe. Kongerne gjorde nu Fridthjov frebløs, og Halødan lod igjen opbygge Framnes, hvor han tog sin Dolig, medens Helge vedblev at bo paa Syrstrand.

Fridthjov drog nu i tre Aar om som Viking og samlede sig meget Gods. Da forlob han sine Mænd i Viken og drog til Opplandene til Kong Ring for at gjense Ingebjørg. Han forklædte sig som en gammel Mand, lod en Hætte hænge ned over Ansigtet og kom saaledes ind i Kongens Gaard, hvor han satte sig yderst i Hallen. Ring lod spørge, hvem den store Mand var. „Thjov heber jeg; hos Ulv var jeg i Nat, og jeg blev opfostret i Anger*“, svarede den Fremmede. Ring blev forundret over det dunkle Svar, bød ham komme hen til sig og spurgte, hvor han havde hjemme. „Min Lyst drev mig hid, og mit Hjem er intetsteds“, svarede den underlige Gjest og sagde, at han var Saltfoged. „Du har nok været i Skoven i Nat,“ sagde Ring, „thi der findes ingen Bonde i Nærheden, som heber Ulv; og naar du siger, at du intet Hjem har, saa kan det vel være, at din Lyst til at drage hid gjør, at du ingen Pris sætter paa det.“ Dronningen anviste ham Plads i Gjestestuaalen, men Kongen bød ham kaste Rappen og sætte sig ved hans Side. Den Fremmede gjorde saa og stod da smukt klædt med Sverd ved Side og sin store Ring paa Haanden. Dronningen saa den og blev blodrød, men sagde ikke et Ord. Kongen var meget munter og sagde: „Du maa nok have kogt Salt længe for at saa en saadan Ring.“ Thjov blev der om Vinteren og var vel likt af Alle; Dronningen talte sjelden med ham, men Kongen var steds venlig mod ham.

Engang stulde Ring og hans Dronning drage i Gjestebud, og Fridthjov fulgte med dem. De kjørte over utryg Is trods Fridthjovs Advarsel. Da brast den endelig under dem; men Fridthjov rykkede Hest og Slæde op med Kongen og Dronningen fiddende i. „Det var et godt Tag, Thjov!“ udbød Ring, „selv Fridthjov den frøktne vilde ikke have taget kraftigere i, om han havde været her.“ I Gjestebudet hendte der forresten intet Merkeligt.

En Dag om Vaaren bød Kongen sin Gird fare med ud i Skoven, da han vilde glæde sig i Naturens Skjønhed. Det traf sig da saa, at Ring og Fridthjov blev alene sammen. Kongen sagde, at han var bleven søvrig og vilde lægge sig ned at sove lidt. „Drag da hjem, Konge!“ svarede Fridthjov, „det sømmer sig mere.“ Men Kongen sagde nei dertil, lagde sig til Hvile, og det syntes snart,

*) Et Ordspil, da Ordet kan betyde baade „Sorg“ og „Hjord.“

som om han sov fast. Thjov sad i Nærheden; han drog sit Sverd ud af Steden og kastede det langt bort. Lidt efter reiste Kongen sig og sagde: „Var det ikke saa, Fridthjov, at mange Tanter nu faldt dig ind, og at du vandt Seir over dem? Nu skal du blive her og hædres høit. Jeg kjendte dig straks den første Aqveld, du kom i min Sal.“ „Jeg maa nu snart bort,“ svarede Fridthjov. Da de kom hjem, blev det snart bekendt for Alle, at det var Fridthjov den frøkne, som havde været der om Vinteren.

Lidlig en Morgen bankede det paa Døren til det Bærelse, hvor Kongen og Dronningen sov. Kongen spurgte, hvem det var, og fik til Svar, at det var Fridthjov, der vilde tage Afsted. Han kom ind og takkede dem begge for den gode Behandling, de havde vist ham; tilsidst rakte han Ingebjørg sin Ring og bad hende bære den. Kongen smilte dertil og sagde: „Saa fik dog hun bedre Tak end jeg, thi hun ikke har været venstabeligere mod dig end jeg“. De brat sammen, og Kongen sagde: „Jeg skulde ønske, at du vilde blive her, Fridthjov; thi mine Sønner ere smaa, og jeg er en gammel Mand, der er lidet skikket til at paatage mig mit Riges Forsvar, om det skulde behøves.“ Fridthjov afflog det sørgmodig. Da tilbød King ham alt, hvad han eiede, ja sin Dronning med; thi, sagde han, han følte Døden nærme sig. Nu modtog Fridthjov Tilbudet; han fik Jarlsnavn og skulde styre Riget, til Kongs Sønner vare voksne. Kong King levede kun kort Tid, og hans Død vakte stor Sorg i hans Rige. Hans Arvøl blev brudt under stor Stads, og samtidig stod Fridthjovs og Ingebjørgs Bryllup. Kong Helge og Kong Halvdan forbitredes imidlertid ved at høre, at Hersens Søn havde egtet deres Syster. De samlede en stor Hær mod sin Svoger; men han slog dem og fælde Helge. Halvdan tilbød han Fred, hvis Kongen vilde underkaste sig ham, og denne havde ingen anden Udvei. Fridthjov blev saaledes Konge over Sogn, hvor han herskede, efterat Kongs Sønner selv havde taget Styrelsen over Ringerike. Siden underlagde han sig ogsaa Hørdeland. Blandt Fridthjovs og Ingebjørgs Børn nævnes Sønnerne Gunnthjov og Hunthjov. Den sidste havde Sønnerne Herthjov, Geirthjov og Fridthjov; men Witten nævnes ikke meget i de gamle Sagn.

Anm. Fridthjovs Saga hører mere til de romantiske end til de heroiske Sagaer; Kjærlighedsforholdet mellem de to Elskende er skildret med poetisk Opsætning, og de mange eventyrlige og overnaturlige Træk, som saa mange heroiske Sagaer have saa fuldt op af, ere her kun lidet anvendte. Til de historiske og geografiske Forhold er der taget lidet Hensyn; t. Ex. Kongerne af Ringerike og Sogn levere hinanden Slag paa Jæderen, og

det siges, at en saa ubetydelig Rønge, som Bele i Soga maa tænkes, havde en Jarl under sig paa Orknøerne. Om Fridthjovs Fader Thorstein Vistingssøn gives der en egen Saga, som er fuld af æventyrlige Træk. Den fortæller om Thorsteins Herkømt (hans Stamfader var Kong Haaløge af Haalogaland), om hans Strid og senere Vennskab med Kong Bele, og om hvordan de erobrede Orknøerne, hvor de indsatte en Viking Magant til Jarl.

III. Gude-Dyrkelsen.

Om Hov, Blot og Spaadomme.

84. Da Aasatreligionen trivedes som bedst, var der en overordentlig Mængde Offerhuse og Offersteder rundt omkring i Norden. De gamle Tydskere ofrede, ifølge Tacitus, til Guderne i hellige Bunde eller Skove. I vore Oldskrifter skjælnes der mellem de virkelige Offerhuse eller Templer, der kaldes Hov (hof), og de blotte Offersteder, der kaldes Hørgar (hørgar). Af de sidste gives der aldrig nogen nærmere Beskrivelse; men det kan sees, at det har været Stenaltare, der vare opførte under aaben Himmel, uden noget Gudebillede; de synes navnlig at have været brugte til Gudenernes Dyrkelse (Hyndulvud B. 10). Ethvert til Guderne indviet Sted, det være sig Hov, Hørg eller indhegnet Thingplads, kaldtes Vé (vé, angelsk. wih, beskjættet med got. veikis, hellig, og oldn. vígja, at vie) og betragtedes som en Helligdom, der ei maatte besmittes eller kræntes ved Blodsudgydelse eller anden vanhellig Bedrift. Dermed blev det tillige et Fristes for dem, hvis Liv eller Sikkerhed efterstræbedes. Hov som kræntede det, endog blot ved voldsomt Indbrud, kaldtes værg i véum (Alv i Helligdom) og var frebløs.

Over Høvene og deres Indretning findes flere Beskrivelser. Man erfarer deraf, at de i Almindelighed vare store, prægtigt udførte Bygninger, og at det i ethvert fandtes flere, af Træ eller Sten udskaarne, herligt smykkede Gudebilleder, om Høvet end fortrinnsvis kun var helliget en af Guderne. Guderne fremstilledes saaledes, som man oftest tænkte sig dem, saaledes Thor i sin Skjorte med Hjellne og Frey paa sin Gælt.

En af de bedste Beskrivelser over et Hov findes i den islandske Gyrdggjafaga, hvor der handles om det Hov, den norske Høvding Thorolv Mostrarslegg opførte ved Breidafjorden paa Island. Han brugte hertil det samme Lømmer, hvoraf det Thorshov paa Den Mosher, han hidtil havde forestaaet, var opført, og lagde under det Mulden under den Stalle eller Forhøining, paa hvilken Thors Billede

i det gamle Tempel havde staaet (se ovf. S. 16). „Dette Hov“, heber det, „var en meget stor Bygning; der var Døre paa begge Sideveggene, dog nærmere mod den ene Ende. Der indenfor stode Høisædesjæilerne, hvori Nagler vare anbragte, som kaldtes Regin-Nagler (Gubenagler). Hele Rummet indenfor dem var et Fredssted. Det inderste af Bygningen udgjorde en egen Afdeling, omtrent som Sanghuset i en Kirke; midt paa dens Gulv var en Stalle, som et Alter, hvorpaa der laa en Gulbring, uden Sammensvining, som holdt 20 Dorer. Ved den stulbe alle Eder aflægges, og den Ring stulbe Hov-Goden (Offerforstanderen) bære paa sin Haand ved alle Folkeforsamlinger. Paa Forhøvningen stulbe staa en Bolle, kaldet Laut-Bolle, og deri en liden smal Stol, lignende en Dievands-Kvast, kaldet Laut-Lein. Ved Panelet omkring Alteret, i Hovets Inderste, havde man ordnet Gudernes Billeder. Alle (Thinglagets) Mænd stulbe betale visse Statter til Hovet og være pligtige til at yde Goden Følgestab paa hans Reise, ligesom Thinglagenes Indbyggere siden havde sliq Pligt mod sine Høvninger. Derimod stulbe Goden vedligeholde Hovet paa sin Bekostning, saaledes at det ikke forfalbt, og foranstaltede Offergilder holdte paa Stebet.“

„Landstrækningen mellem Vigrefjord og Hovsvaag kaldte Thorofo Thorsnes. Midt paa dette Nes staaet et Hørg; Thorofo tillagde det en saaa stor Hellighed, at intet Mennefte maatte kaste et Blik derpaa uden at have toet sig, og hverken Dyr eller Mennefter maatte ombringes, som befandt sig der, med mindre de gif bort derfra af sig selv. Han kaldte dette Hørg Helgafell (det hellige Hørg) og havde den Tro, at han og alle hans Frænder stulbe, naar de døde, indgaa i dette Hørg. Der paa Nesset, hvor Thor var kommen til Land, lod han al Rettergang holde og satte der et Heredsthing. Ogsaa dette Sted blev holdt saaa helligt, at han paa ingen Maade vilde tillade, at Sletten maatte befubles enten ved Blod, udgydt i lidenstabeliq Hestighed, eller ved Legemets Udtømmelse, hvortil et Skjær blev brugt, som deraf fik Navn*“.

Bore Forfædre henvendte neppe noget andet Slags Offer end blodigt Offer, af Dyr eller Mennefter. At ofre kaldtes at blote og Offeret Blotfester. Ved de store Blotfester kom Bønderne sammen,

*) Om Tempelernes Indretning se Keyser: „Nordm. Religionsforfatning i Hedendommen“ (Saml. Afhandl. S. 324 fgg.) og P. Petersen: „Om Nordboernes Gude dyrkelse og Gudeetro.“ S. 21 fgg.

***) Dette Ord har intet med „Blod“ at bestille. Ved blóta tænkte man mere paa de Bønner og Formularer, der fremsagdes, og derfor bruges Ordet „Blot“ ogsaa endstydigt med Banden. Man sagde heller ikke f. Ex. at blote til Thor, men „at blote Thor.“ Ogsaa Angelsagterne havde dette Ord, hvorfra maatte det afledede blétsian velstigne, engelst bless, Oldn. bleza (af det Angels.).

enhver medbringende fornødent Öl og fornødne Blotbyr, Kvæg eller Geste; disse bleve slagtede og Blodet optaget i dertil indrettede Boller. Offerblodet kaldtes som oven anført Laut og Bollerne Lautboller. Med de omtalte Roste, der kaldtes Laut-Leiner, blev Blodet strøget paa Hovets Begge, paa Gallerne og stænkent ud over Rængden. Rjødet blev kogt og spist af Rængden ved et festligt Blotgilbe. Da drak man ofte først Odins eller Thors Staal til Seir og Vælde, saa Rjørds og Freys Staal til Fred og et godt Aar, saa Bragebøgeret (se ovf. S. 21), saa Minde-Staalen til afsøde Frænders Gæ. Ogsaa de andre Gøders Staalere bleve tømte; ved Bragebøgeret aflagdes som oftest store Løfter, undertiden ogsaa ved Freys Staal. Der holdtes aarligen tre store Blot, ved Vinternat (14 October) til et godt Aar, ved Midvinter eller Jul (i Førstningen den 12 Januar, siden ved vor Juletid) til Fred og Frugtbarhed og endelig ved Sommerdag (14 April) til Lykke paa de forestaaende Krigstog*).

Ed i Rettergangstilsælbe aflagdes i et Hoved-Hov. Her laa en dertil helliget Ring (Baug) paa en Stalle; naar Eden skulde aflægges, blev et Dyr blotet og Ringen byppet i Dyrrets Laut. Den Svergende tog Ringen i sin Haand og fremsagde Edsformularen: „Saa sandt hjælpe mig Frey og Rjørð og den almægtige Aas.“

De, som forrettede Dfringerne, kaldtes, naar de dertil vare formeligt beklædte, eller det saa at sige var deres Embede, Gøder (godar, Enkelttal godi, gotiff gudja); ogsaa Kvinder kunde forestaa dette Embede og kaldtes da Gyðjer (gyðjur, Enkelttal gyðja). Men ogsaa alle Andre kunde forrette Dfringer, naar de vilde. I Norge var Gøde-Værdigheden som oftest forenet med den verdslige Værdighed, Herse- eller Hereds-høvdingens-Værdigheden. Da nu Herse-Titlen var den anseeligste eller brugeligste, anvendtes Gøde-Titlen kun sjelden i Norge. Paa Island derimod, hvor alle saadanne Rangtitler, som Herse, Jarl, Konge o. s. v. bandlystes, blev Gøde-Titlen den, hvormed Tempelforstanderne betegnes; men ligesom i Norge indskrænkede deres Embede sig ei alene til Tempelforstanderskabet; de vare tillige Heredets verdslige Høvdinge og Retsbestyrere; og disse Gøde-Embeder, der kaldtes godord, vare arvelige i deres Hætt. Da Kongenavnet i Norge fra at være en Slægtstitel blev den øverste Herse eller Fylke-Bestyrernes Titel, fulgte det ogsaa af sig selv, at Kongen tillige var Gøde; men da Kongetitlen var

*) Se yderligere herom Rejser: „Nordm. Rel. Forf.“ (Saml. Afh. S. 331 fgg.)

endnu fornemmere end Herfettlen, bragtes Godnavnet endnu mindre om ham.

Bore Forfædre brugte, som alle høbenste Folkeslag, ved hellige Ceremonier at udfritte Gudernes Vilje eller Udsagn i vanskelige Tilfælde. Dette kaldtes „at gaa til Fritten“ (ganga til fróttar), og det skede som oftest ved at fælde Blotspaan, som det hed. Fremgangsmaaden herved fortælles ikke tydeligt hos de gamle Sagasfattere; men Romeren Tacitus beretter i sit Skrift om de gamle Lydsfere, hvorledes disse høre sig ad. De skære en Kvist af et Frugttræ op i mindre Pinde, mærkede hver af disse med et Tegns (en Rune) og strøede derpaa Kvistene ud over et hvidt Klæde, som det kaldt sig. Derpaa gjorde Presten, hvis det var et offentligt Gæstgæ, eller Husbonden, hvis det gjaldt ene dennes Familie, en Bøn til Guderne og tog saa, med opadvendt Blid, hver Pind op, en for en; dette gjentoges tre Gange, og de indskaarne Merker fortolledes siden i den Orden, hvori de vare optagne. Rimeligvis blev hver Rune, han optog, straks nedtegnet, og det Runefølge, man fik ud, naar Pindene tre Gange vare optagne, forklaret efter visse Regler. Troligt var det ogsaa, at Kvistene oftere bleve udstrøede uden Merker, og at man da fortolkede de Runebogstaver, som derved tilfældige Stillingen altid maatte frembringe.

Ogsaa søgte man af Spaafolk eller Trolkmænd at erfare tilkommende Ting. Det var især Fruentimmer, som bestjefstegede sig med Sandfigeri og Trolldom, og det er oftere omtalt, at saadanne Kvinder kaldtes *Bölver* (völva, Flertal *völur*). Der gaves en Mængde *Bölver* i Oldtiden, og de nødde stor Anseelse, hvor de kom. Den Trolldom, som søedes, var to Slags, Galder og Seid. Galder skal først have været søvet og udbredt af Odin; den ansaaes som mere tilladelig end Seid, og den har rimeligvis mest bestaaet i Tryllefange og Formulerer (af at gala). Seid udsøedes og udbredtes derimod allerførst af Freyja og ansaaes for det meste værdeløst for Mandfolk, saa at Kvinder især bleve oplærte deri. Alligevel blev Seid lige indtil Christendommens Tid et fjelden søvet af Mænd, endog de fornemste, f. Ex. Ragnvald Kettilbeine, Harald Haarfagre's Søn. En Seidmand eller Skratte, som man ogsaa kaldte ham, var lige saa frygtet, som han var forhadet, og det skaar ikke feil, at Naaden, hvorpaa Seid fremmedes, maa have været saare forargelig ved Ceremonier og Besvergelses. Snorre omtaler en affstyelig Afmagt, der skulde betage Seidmanden, efterat Seiden var fremmet; noget lignende fortælles om de forrige Finne-Trolkmænd og om Besvergerne eller Angeffokkerne hos Estimoerne. Olav Trygvæse-

sen voor Seidmændene Undergang og ubrydende vistnok de fleste af dem i sin Regjerings Tid*).

Hovedtempler i Norden.

85. Det ligger i Sagens Natur, at der blandt de mange Hov eller Templer, der fandtes i Norden, vare enkelte, der enten ved sin Pragt eller sin foregivne Hellighed eller ved Udfærdningen af det Distrikt, hvis Indbyggere søgte hen til dem, vare mere anseede end de øvrige. Saaledes vare i Sverige de to indbyrdes nærliggende Templer i Sigtuna og Uppsala mere anseede end de øvrige. Her var Uppsala-Templet at betragte som Hoved-Tempel for hele Svithjod, medens Sigtuna-Templet, der laa i eller ved den blomstrende Handelsstad Birka, maatte nærmest ansaaes for Gauternes Tempel, da man finder, at Staden Birka, uagtet den egentlig laa i Svithjod, dog tillige regnedes for at ligge ved Gautlands yderste Grændse. For øvrigt var det, ifølge de gamle Sagn, Odin, der skulde have stiftet Templet i Sigtuna (Ynglinga Saga, Cap. 5), og Frey, der skulde have stiftet Uppsala-Templet (Yngl. S. Cap. 12). Man maa derfor antage, at Odinsdyrkelsen har været forherstende i Sigtuna, Freysdyrkelsen i Uppsala, hvilket ogsaa antydes i den gamle Forfatter Adam af Bremens Beskrivelse over dette Tempel og de der brugelige Dfringer. Til Uppsala-Templet var der ogsaa lagt en Mængde Jordegods rundt om i Svithjod, hvilket tilsammen kaldtes Uppsala-Ød, d. e. Uppsala-Rigdommen. Da Kongen tillige var den egentlige Dvergode ved Templet, blev Uppsala-Øden ogsaa anseet som Kongegods, og virkelig Kongegods blev den efter Christendommens Indførelse, da Templet selv, som derved skulde vedligeholdes, forstyrredes.

Ogsaa Danmark skal ifølge en fremmed Forfatter have haft et Hovedtempel, der laa i Lejra. Den tydske Krønikeforfatter Thietmar af Merseburg, der skrev omkring Aar 1000, fortæller nemlig (1 Bog, Cap. 9): „I Rigets Hovedstad Leberun (Lejra) i Landskabet Selon (Sjælland) samledes hvert niende Aar i Januar Maaned alle Folk og ofrede til sine Guder 99 Mennesker og ligesaa mange Heste samt Hunde og Haner (i Mangel af Høge).“ Han fortæller siden, at først Kong Henrik Fuglesønger tvang Danskerne til at affkaste denne Kultus i Aaret 934. De danske Rilder tie imidlertid ganske herom.

I Norge omtales flere anseede Hovedtempler; saaledes nævnes et Tempel paa Thrandarnes i Domb (Throndenes paa Hindøen)

*) Se nærmere herom i Kejsers „Nordm. Rel. Forf.“ (S. Afh. 361 fgg.)

paa Haalogaland (Norbland), hvis Goder vare de gamle haalogalandſke Konger af den ſaakaldte ſæmingske *Uet*. Vitens Hovedtempel fandtes i det Landſkab, der kaldtes *Skiringsſal*, nær ved den *Rjøſtaab*, ſom der var beliggende, i det nuværende *Thjøſbling* Sogn ſtraks ſtenfor *Larvik*. Ved dette Tempel ſynes ligeledes *Veſtfolbens* Konger eller maatte endog alle Konger i *Viken* at have været Goder.

Af Hovene vare de fleſte offentlige, men mange vare ogſaa private, opreiste af mægtige *Bønder* og *Høvdinge* paa deres *Gaarde*. Paa *Island* vare egentlig alle *Hov* private eller tilhørende *Goderne*; men da diſſe ogſaa vare i *Beſiddelse* af den arvelige *Jurisdiktion*, bleve Hovene derved ogſaa offentlige eller traadte aldeles i ſamme *Klaſſe* ſom de offentlige *Hov* i *Norge*.

Tillæg.

Rinder om Guberne og deres Dyrtelse i norske Stedsnavne.

86*). Der findes endnu rundt omkring i Landet ikke faa Stedsnavne af gammel Oprindelse, der synes at betegne vedkommende Steder som hellige Steder i Almindelighed, som Søder for en hedenst Gudsdyrtelse, som viede til en eller anden Gud eller tilhørende et af hans Templer, eller paa anden Maade staaende i Forbindelse med Guberne og religiøse Forestillinger.

Næagtigt at bestemme Antallet af de til vor Tid bevarede Stedsnavne af denne Art er dog ikke muligt; i mange enkelte Tilfælde bliver Navnenes Forklaring usikker, saa at det ikke kan afgjøres, om de i Virkeligheden høre hid eller ikke, — ialfald med de Oplysninger, som hidtil ere vundne om norske Stedsnavnes Oprindelse og de Forandringer, de have undergaaet i Tidens Løb. Undertiden ere Navnene i sig selv dobbelttydige, og endnu oftere bliver man i Uvisshed, fordi man alene kender dem i nyere, mere eller mindre forandrede Former, af hvilke der ikke kan drages nogen sikker Slutning med Hensyn til deres Oprindelse og Betydning. Hvor man ikke har andet at holde sig til, end Navnenes nuværende Form i Udtale og Skrift, hænder det meget ofte, at denne Form lige godt kan svare til flere,

*) I dette Skrifs første Udgave fandtes tilslut et Afsnit med Overtskrift: „Beliggenheden af de vigtigste Templer“, der dog indeholdt adskilligt mere, end Overtskriften lovede, idet Forfatteren deri ikke blot ved Hjælp af Stedsnavne og Steder i de gamle Sagaer forsøgte at bestemme Godebetemplernes og navnlig Hyllestemplernes Beliggenhed, men ogsaa sammenslæbte de fleste andre Stedsnavne, som antoges at have Hensyn til den hedenste Gubetro og Gudsdyrtelse. Da jeg efter Udgiverens Anmodning paatog mig at gennemse dette Afsnit for den nye Udgave, viste det sig snart, at en fuldstændig Omarbeidelse var nødvendig, naar de Oplysninger, som nu gives om de til denne Klasse hørende Stedsnavne, skulde komme til sin Ret. En saadan Omarbeidelse er derfor foretaget, saa at jeg alene maa høre Ansøret for Afsnittets Indhold i nærværende Udgave. I Omarbeidelsen har jeg opgivet Forsøget paa at bestemme Hyllestemplernes Beliggenhed, der, som Forsk. s egen Fremstilling viste, ikke kan give sunderlig sikre Resultater; derimod er Overtskriften over de herhen hørende Stedsnavne saavidt muligt fuldstændiggjort.

i Lyd hinanden nær liggende, men i Betydning vidt forskellige gamle Navneformer.

Det hyppigst forekommende af dette Slags Stedsnavne er Gaarbnavnet *Hov*, i gammel Form *Hof*. At de saaledes benævnte Gaarbe have sit Navn deraf, at Templer i hebenst Tid have ligget paa deres Grund, er almindelig antaget og har vistnok ogsaa i de fleste Tilfælde sin Rigtighed. Det maa dog herpaa erindres, at Almuesproget paa flere Steber ogsaa har et andet Ord, der i sin nuværende Form lyder *Hov*, med Betydning: Forhøining, Høide. Heraf er ubetvivel Navnet *Hov* at forklare ved flere Smaagaarde i den sydlige Del af Landet, som allerede paa Grund af sin Ubetydelighed ikke kunne antages at være meget gamle. Endvidere maa mærkes, at *hof* i ældre sydgermaniske Sprog, ligesom endnu i Tydsk, har den mere omfattende Betydning: Gaard. Der er al Sandsynlighed for, at Ordet engang i forhistorisk Tid har haft lignende Betydning ogsaa i vort gamle Sprog, og følgerig er det muligt, at *Hov*, hvor det er meget gammelt som Gaarbnavn, simpelthen betyder Gaarden, ligesom fra senere Tider *Bø* (*By*) og *Gaard* findes brugte som Gaardnavne. Der er dog en Omstændighed, som meget stærkt taler for Rigtigheden af at forstaa *Hov* i disse Navne i Betydningen *Tempel*: at *Hov* i mange Gaardnavne findes sammensat med en Guds Navn (*Thorshov*, *Frenshov* osv.). I saadanne Tilfælde kan der naturligvis ikke være nogen Tvivl om, at Gaarden har sit Navn af et til vedkommende Gud viet *Tempel*.

Navnet *Hov* findes hyppigst i Formen *Hove*, der er den gamle Dativform (*Hof*). I Stedsnavne er nemlig hos os i mange Tilfælde i Tidens Løb Dativformen traagt i Nominativformens Sted og er bleven den almindelig brugte Form af Navnet, fordi Stedsnavnene hyppigst nævntes med Præpositionen *á* (paa) og andre Præpositioner, der forbindes med Dativ.

Foruden det usammensatte *Hov* (eller *Hove*) haves mange Gaardnavne, der ere sammensatte med dette Ord. Som sidste Sammensætningsled forekommer det, som nys omtalt, især i Forbindelse med Gudenavne. Af Navne, hvori *Hov* er første Led, ere *Hovin* (*Hofvin*, *Hofvini*) og *Hovland* (*Hofland*) de hyppigste. Disse og lignende Sammensætninger maa betegne *Siendomme*, der i hebenst Tid have hørt til et *Tempel*, som Dele af det til dette Vedligeholdelse henlagte Guds. Af disse Navne er *Hovin* ganske sikkert det ældste. Det sidste Led er et gammelt Ord *vin* (f., i Gen. *vinjar*), der paa enkelte svage Spor nær var forsvundet i vort gamle Sprog i den ældste Skikkelse, hvori vi nu kende det, men gjenfindes i andre

ældre germaniske Sprog med Betydning: Græs gang. Denne Betydning har Ordet vistnok ogsaa fra først i de mangfoldige norske Stedsnavne, hvori det forekommer, oftest som sidste Led af et sammensat Navn.

Stedsnavne, sammensatte med *Hov*, kunne, naar man ikke kjen-der dem i gammel Form, meget let forveksles med Navne, sammensatte med *Haug*. Det er ogsaa ofte vanskeligt at skille dem fra de med Adjektivet *hår* (*høi*) dannede Navne. Det kan desuden mærkes, at paa enkelte Steder de gamle Navne *Hofi* (i Dativformen) og *Hofvin* nu udtales ens, saa at man kun kan skjelne dem fra hinanden, naar man har Navnenes ældre Form.

Hörg (*hörgr*) forekommer af og til i Gaardnavne, skønt langt fra saa hyppigt som *Hov*. Selve Ordet *Hörg* findes blot undtagelsesvis som Gaardnavn; i Regelen er det sammensat med *vin* (i Formerne *Hörgin*, *Hörgini*, nu almindelig strevet *Hörgen*). Disse Navne kunne efter Ordblyden have sin Oprindelse deraf, at der paa Gaarden har været en *Hörg* (et Stenalder, se ovenf. S. 193) for Guberne, eller at Gaarden har tilhørt en saadan Helligdom. Om denne Forklaring er den rette, er dog vel tvivlsomt. Ordet *hörgr* har ogsaa Betydningen *Fjeldtop*, *Fjeldknaat*. I denne Mening findes det i adskillige Fjeldnavne paa Vestlandet; og det er vel sandsynligt, at det er at forstaa paa samme Maade i de fleste af de Tilfælde, hvori det er brugt til Dannelse af Gaardnavne, om ikke i dem alle.

Det gamle Ord *vé*, hvis almindelige Betydning er *helligt*, *viet* *Sted*, haves i adskillige Stedsnavne, baade usammensat og som første Led i Sammensætning (*Vesø*, *Veset* osv.). Vistnok forekommer *vé* i vort gamle Sprog ogsaa i en anden Betydning: *Hellig*, *Dyholdsbæst*, men denne synes ikke at passe til de Tilfælde, hvori Ordet findes brugt i Stedsnavne. Det tør derfor vel antages, at de af dette Ord dannede Navne betegne Steder, der i hebenst Tid have været anseede for hellige. Ogsaa ved disse Navne er man ubt for Forveksling med Navne af anden Oprindelse, der nu lyde ens, især med de mange af *vidr* (*Slov*, *Træ*) dannede Navne.

Samme Betydning som disse Navne have ubentvivl de med Adjektivet *heilagr* (*hellig*) sammensatte Navne, om hvilke det vistnok i intet Tilfælde kan antages, at de ere bleve til i den kristelige Tid*). Disse Navne er det imidlertid meget vanskeligt at skille dels

*) En Undtagelse kunde man tro at finde i det bekjendte Gaardnavn *Helgisetr* ved *Thronbjem*; men denne Gaards virkelige Navn er *Elgisetr* (nuværende *Udtale Elgsæter*); Formen *Helgisetr* er en Forvanskning, opkommen efter at der paa Gaarden var anlagt et Kloster (af denne forvanskede Form er da igjen Klosters latiniske Navn *Sancta Sedes* dannet).

fra Ravne, sammensatte med hella (Stenhelle) og hellir (Hule), dels fra de af Personnavnene Helgi og Helga dannede Ravne. Navnene Helgeland og Helgebostad (i gammel Form Helgaland og Helgibólstaðr, nu almindelig udtalte og ofte ogsaa skrevne Hølland, Høllebust) kunne dog med temmelig Sikkerhed uledes af heilag, da Sammensætningsledene -land og -bostad ellers kun meget sjælden i Gaardnavne findes forbundne med Personnavne. Ogsaa ved Navnet Helgøen er den samme Forklaring overalt den sandsynlig rigtige og bliver i enkelte Tilfælde fuldstændig sikret derved, at vedkommende Ø i ældre Skrifter kaldes Eyin helga; ligeledes er det paa nogle Steder forekommende Elvenavn Helgaaen rimelig at forstaa paa denne Maade.

Som forbums hellige Steder kan man vel fremdeles betragte dem, hvis Ravne ere sammensatte med Gud (god eller gud), f. Ex. Godø, Godaker, Guddal (nu gjerne udtalt Gu-). Heller ikke ved disse Ravne kan der i Regelen være nogen Tvivl om, at de ere ældre end Kristendommens Indførelse. Forverling er ogsaa her af og til mulig, f. Ex. med Ravne sammensatte med Mandsnavnet Gaut. Paa Østlandet findes enkelte Gaardnavne, hvis første Led nu i Udtalen lyder Gus-, men i ældre Tid har Formen Gudis- (Guslund eller Gusland, Gusaas). Disse Ravne kunne, som den ældre Form viser, ikke komme af gud, men ere sandsynlig at uledes af et deraf dannet Mandsnavn.

Det ligeledes paa Østlandet ikke sjældne Gaardnavn Disen (Disimi) maa paa Grund af den høie Ælde, hvorpaa Sammensætningen med vin tyder, vel uledes af dis i Betydningen af Gudinde, Sktsgubinde, og altsaa betegne Gaarde, som have tilhørt en til Diserne viet Helligdom. Anderledes forholder det sig med det ligeledes østlandste Navn Diserud, der er af meget yngre Oprindelse. Her er Dis ubentvivel at forstaa som Kvindenavn (en Gaard, ryddet eller beboet af en Kvinde af dette Navn).

En hel Del Stedsnavne have et af de gamle Gudenavne til første Sammensætningsled. Foruden de allerede omtalte Sammensætninger med hof forekomme ogsaa saadanne med andre Ord, der almindelig bruges som sidste Led i sammensatte Gaardnavne (vin, nes, land, setr, vsk, pveit osv.).

Ødins Navn findes kun sjælden brugt paa denne Maade. De fleste af de Stedsnavne, som efter sin nuværende Form kunne synes dannede af dette Gudenavn, komme i Virkeligheden af forskellige Personnavne (f. Ex. Audunn, Unás). Guden Thors Navn findes derimod temmelig ofte i norske Stedsnavne, skjønt ogsaa Flertallet af de med

Thors- eller Thor- begyndende Navne ikke ere at ublede af Gubenavnet, men gjerne af Personnavne (hyppigst af Þórir, Þórðr eller Þóra). Til Valder kunne blot faa Navne henføres med nogenlunde Sikkerhed. Mange Navne, som have været forklarede af dette Gubenavn, have aabenbart ganske anden Betydning; flere af dem komme af Mandnavnet Bolli, der nu i saadanne Sammensætninger ofte i Udtalen er gaaet over til Ball-. Efter Njörd ere forholdsvis mange Steder benævnte (lyde nu i Udtalen oftest Nær-, Nar- eller Nør-, med tykt l istedetfor r i de Egne, hvor det tykke l bruges). Enkelte af de af dette Gubenavn dannede Navne skrives nu Norder- (f. Ex. Norderhov), hvorved man tilbels er blevet forledet til hertil at henføre andre Navne med samme Begyndelse, der i Virkeligheden komme af Abverbiet nordr, f. Ex. Nordrum, der overalt betyder Nordgaarden. Subvidere maa man her vogte sig for Forverling med Navne, sammensatte med nidri (nedre), med knörr (Løstfild, Stammeform knarr-, nu som første Led i sammensatte Stedsnavne ofte gaaet over til Nar-) og med nór (trangt Sted, især trangt Sund; deraf dannede Navne synes ogsaa nu tilbels at have faaet Formen Nar-). Frey og Freyja ere de Guber, som synes at have efterladt de fleste Rinder i vore Stedsnavne. Ogsaa ved disse ere Forverlinger mulige, f. Ex. med Navne, dannede af fridr (Fred) og af frjó (Frø) og maasse med enkelte andre Sammensætningsled, hvoraf dog intet synes at høre til de ofte forekommende. Hoor Navnet nu begynder med Frøis- eller Frøs- (Fres-), kan man med Sikkerhed henføre det til den mandlige Gud Frey; lyder det derimod Frøi- eller Frø-, kan det forklares baade af Frey og af Freyja (i første Tilfælde som dannet af Gubenavnets Stammeform istedetfor af dets Genitivform). Kun i enkelte Tilfælde, hvor man har en ældre Form af Navnet, der bestemt henviser til Gubinden, er det her muligt at sskelne. Tyð Ravn er enkelte Gange brugt i Stedsnavne; de fleste med Ty- eller Tyð- begyndende Navne have dog intet med Guben at gjøre (adskillige af dem komme saaledes af det gamle Ord þý, Trælkvinde, ligesom der ogsaa findes Stedsnavne, sammensatte med det ligebetydende ambátt og med þræll). Guben Ull, der ikke indtager nogen fremragende Plads i Gubernes Række, er desuagtet blandt de Guber, hvis Ravn oftest træffes i Stedsnavnene. Vel er ogsaa mange af de i moderne Form med Ull- begyndende Navne af anden Oprindelse (f. Ex. sammensatte med Dyrenavnet Ullv), men adskillige af dem have i gammel Form og lyde i denne saaledes, at deres Henførelse til Guben er sikker eller rimelig. Ikke sjelden findes ogsaa Navnet Ullin brugt i Stedsnavne paa en saa-

den Raade, at det maa antages for at være Gubenavn (f. Ex. i Sammenføringen Ullinshof). Ullin er ellers ganske ubekendt som Gud; det sandsynligste er vel, at vi i dette Navn kun have at se en anden Form af Navnet Ull.

Efter saaledes foreløbig at have gennemgaaet de hyppigst forekommende Arter i den Gruppe af Stedsnavne, hvormed vi her beskæftige os, skulle vi forsøge at samle dem af dem, der findes indenfor Norges nuværende Grændser, i en geografisk ordnet Overfigt, hvorved der da ogsaa vil blive Anledning til at medtage de flestnere eller kun paa enkelt Sted forekommende. Af og til vil eksempelvis ogsaa blive omtalt Navne, som vigtigt ere henførte til denne Gruppe, med Paavisning af deres rette Betydning. Det vil af de ovenfor givne Oplysninger forstaaes, at Forklaringen af Navnene i overmaade mange Tilfælde maa betragtes som usikker. Fremtidige Forskninger i vore Stedsnavnes Historie ville formodentlig bringe for Dagen, at adskillige af de Navne, som vi nu ere tilbøjelige til at sætte i Forbindelse med den gamle Gubetro, i Virkeligheden have et ganske andet Udspring, medens det nok ogsaa paa den anden Side tør hændes, at endel Navne, ved hvilke vi nu ikke kunne se nogen Sammenhæng med Gubetroen, dog ville vise sig at have en saadan*).

1. Smaalænenes Amt. Her findes 6 Gaarde af Navnet Gøv: Gøv i Jø, i Nærheden af Kirken, Gøv i Aftin, Gøv i Bøvsfad Sogn i Thyrgstad Pgd., Gøv i Spydeberg Sogn, Gøv i Tomter Sogn i Høvel og Gøv i Duss (den sidste Gaard nu gaaet ind under Herregaarden Elingaard). Til disse er at lægge Thorsshov, nu udtalt Thøse, den bekendte Herregaard i Holms Sogn i Borge, og Frøsshov (Frøyshof) i Thyrgstad Høvedsogn. Ogsaa Ryggjof, det gamle Navn paa Rygge Præstegaard, hvorefter Kirken og Præstegjeldet have faaet Navn, synes at være sammensat med hof og saaledes at tyde paa, at her har været et Tempel. Navnet Gøvin findes i Spydeberg Pgd., hvis ene Annefogd har Navn efter denne Gaard, og i Høvel Sogn, og Gøvland i Raade Sogn. I Tune Sogn, nordligst paa Kolvåsen, er der et Horgen (Hørgini). Af gud kommer vistnok Gubum (Gudeimr) i Rallestad Sogn og Gudin (i ældre Tid skrevet dels Gudeimr, dels Gudini) i Aftin, hvormed de to Gaarde af Navnet Gusslund (Gudislundar) i Skjeborg og i Høvel, som ovenfor forklaret, ikke kunne høre hid.

*) I det følgende forbigaaes endel sammensatte Navne, der maa antages at være opstaaede efter den hebenste Tid, saadanne f. Ex. som Gøveng, Gøvslund, Gøvsmarken, der sikkerlig kun bære Gøv-Navnet, fordi de ere senere ubestemte Parter af Gaarde af Navnet Gøv. — Ældre Navneformer ere ikke tilføjede, medmindre der habes sikker Gjæmnel for dem.

Gusthvet (Gudshveit) i Hóbsl er vel tvivlsomt; det kan nok tænkes at have faaet sit Navn i den kristelige Tid. Af vé kommer Visten (Vésteinn) i Borge Sogn (ofte urigtigt skrevet Vidsten eller Gviststen), men ikke f. Ex. Beum i Glemminge Sogn (Videimar) eller Beberg i Borge (Vedraberg). Dvins Navn forekommer to Gange, i det gamle Bygdenavn Dnsø (Ódinsey) og i Gaardnavnet Dnsaker (Ódinsakr) lige ved Svindal Kirke i Baaler Pgd. Til Thor er at henføre foruden det nævnte Thøse ogsaa Navnet Thorsnes (Þórsnes), der betegner hele den Halv, hvorpaa denne Gaard ligger. Ogsaa i Gaardnavnet Thorsnes i Baaler Sogn er det vel rimeligt at se Gubens Navn. Fra Njörd stammer Navnet Nærun (Njardheimar) i Nygge. Freys eller Freyjas Navne findes i det ovenfor nævnte Frøshov i Thrygstad, i Frøland (Freylönd), gammelt Bygdenavn for det nuværende Thrygstad Pgd., samt i Gaardnavnene Frøland (á Freylöndum) i Svindal og Frøhol i Aftim. Til Ul ligger Navnet Ullers (Ullarey) i Skjoberg Pgd., hvilket vel oprindelig betegne hele den vestligste Halv i Præstegjeldet, hvorpaa Ullers Sogn ligger (umiddelbart øst for den allerede omtalte Halv Thorsnes i Borge). Maaſke hører ogsaa Ullvet i Gidsberg hvd (ved 1400 skrevet Ullshveit). I Forjetelund i Dnsø har man vel at søge Guden Forsetes Navn; det er det eneste Stednavn i Landet, som minder om denne ogsaa ellers lidet bekjendte Guddom. Gaarden Iggi i Hóbsl synes efter Navnets Skrivemaade i ældre Jordbøger oprindelig at have hebet Egissiba, der ogsaa forekommer som Gaardnavn paa Island. Første Sammensætningsled i dette Navn er Egir, men om det her er brugt som Betegnelse af Havguden eller i anden Mening, lader sig neppe afgjøre.

2. Akerhus Amt. I de til Aker og Follo Fogderi hørende Bygder forekommer kun et Hø, i Vestre Aker, og et Thorsshov i Østre Aker. Hovin findes ligeledes i Østre Aker og muligst i Garder Sogn i Vestby Pgd. Med Hensyn til den Gaard paa sidste Sted, som skrives Hovin, er det dog maaſke tvivlsomt, om dette er den rette Navneform, da Navnet identivl har Sammenhæng med Høheimadalr, det gamle Navn paa Bygden, og derfor kan formodes oprindelig at have lydt Høheimar. Af hof er vel ogsaa at forklare Hoffstad (Hofstadir) i Aftim. En Gaard Hørgen (Hörgini) findes i Fron Sogn paa Follo, i Aftim et Gubim (gl. Form Gudini, ogsaa nu udtaalt Gui), og i Østre Aker et Difen (Disini). Guden Ulls Navn er bevaret i to Gaarde i Vestre Aker, Ullvaaf (Ullarvåh) og Ulleren (Ullarimi); Ullerub i Fron Sogn har derimod ikke, som man kunde tro, denne Oprindelse (gl.

Form Uglurud). Endelig er at mærke Gaarden Seltbætt i Vestby Sogn paa Follo, der ligger ved en liden Bælt, som ved Ladestedet Hvittsten falder ud i Fjorden. Navnet (i 15te Aarh. skrevet Seltbætt) er nemlig sproglig vistnok identisk med Seltbætt, Navnet paa Gubinden Saagas Dølg; hermed er dog naturlig ikke givet, at man ved Gaardnavnet har tænkt paa Navnets mythologiske Anvendelse. I Østre Aker gjenfindes ogsaa det mythiske Navn Elivágar (se ovfr. § 5) som Navn paa en Indsø (Elvaagen).

Romerike er rigere paa saadanne Navne end Amtets Rystegne. Foruden det usammensatte Hov i Fet Sogn (ved Kirken) have vi her Odinshof, nu skrevet Dnsrud, i Ullensaker Sogn, Thorshov i Gjerdrum Sogn, nær Kirken, paa Lørenstogen, ligeledes ved Kirken, og i Enebak, Frøshov (Freyhof) i Udenes Sogn i Nes Pgd.*), og endelig Ullenshov (Ullinshof) paa to Steder. Saa kaldtes nemlig i Middelalderen Ullensaker Præstegaard og Sogn, hvis nuværende Navn først kom i Brug i det 16de Aarh., og ligesaa Gaarden Ullershaug i Nes Sogn, nær Sognets gamle Kirkested paa Neset mellem Bormen og Olommen. Gaarden Henaug i Nes heber i ældre Form Heinhof og synes saaledes ogsaa at indeholde Ordet hof. Ogsaa Hovin findes oftere paa Romerike, i Fet Sogn, i Ullensaker (ved Annerkirken), i Nes Hovebogn og i Fensstad Annex i samme Pgd. Til hof er videre at hense Hofsrud (Hofsrud) i Udenes, hvilket Navn dog kan være yngre end den hebenste Tid; derimod hører ikke hid Hofstvet i Fet (ved 1400 fr. Haugerpveit) og Hofset i Fensstad Sogn (i 16de Aarh. fr. Hougset). Geller ikke Hof-Kringler i Ramestad har noget med hof at gjøre; det findes i Middelalderen i Formen i Hoklingum og er sælgelig sammensat med hár. — Veset i Nes Sogn findes i ældre Tid i Formen Vésetr og er sælgelig sammensat med vé. Af heilagr kommer uden tvivl Navnet Helgebostad i Hovin Sogn, Ullensaker (den eneste Gaard af dette Navn, som findes paa Østlandet). Navnet Disen findes ogsaa her; saa heber den nuværende Præstegaard i Nes.

Af Gaardnavne, sammensatte med Gudenavne, er allerede ansøgt de med hof dannede. Desuden haves her et Thori (Þórini) i Seni Sogn i Gjerdrum, der kan forklares af Thor, et Nerdrum (Njarðarini) i Fet, hvori utvivlsomt findes Njårds Navn, og nogle Navne, der med større eller mindre Sikkerhed kunne hensees til Ull: Ulleren i Ullensaker, Ullereng i Stedsømo, maaste ogsaa Ulleren

*) Den lille afdestiggende Gaard Frøshaug i Øsland har — hvis dens Navn er at forklare af Gudenavnet — formodentlig først faaet Navnet i senere Tid ved Dptaldelse efter en anden Gaard Frøshov.

i Relingen Sogn i Fet (hvilket sidste Navn dog i Ribbelalberens findes i Formen i Ullum, hvilket forudsætter Rommattoformen Ullar, der ikke vel kan forenes med Gudenavnet). Ullerud i Urskog Sogn kommer ikke af Gudenavnet, men af Kvindenavnet Ólöf. En Gaard i Ullensaker har man paa Grund af den en enkelt Gang forekommende ældre Skrivemaade Friggareimr villet forklare af Gudinden Frigg's Navn, men med Uret; Navnets rigtige gamle Form er Frignareimr, hvormed alene den nuværende Udtale Flindrem kan forenes.

I Stedsmo Sogn, under Gjelleraasen, ligger en Gaard, som nu skrives Fletsten, men hvis ældre Navneform er Fréttarsteim. Efter denne Form synes det ikke urimeligt, at Navnet har Sammenhæng med den gamle Tro paa Muligheden af ved særegne Ceremonier af Guderne at kunne ublokke Aabenbaringer af deres Vilje eller af Fremtidens Begivenheder (ganga til fréttar, se ovfr. S. 196). Navnet leder snarest Tanken hen paa, at der ved Gaarden har været en Sten, som man har tilskrevet en særegen Kraft til at fremtalde saadanne Drafter*).

3. Hedemarkens Amt. I de i Glommedalen liggende Bygder af Amtet, der for den største Del endnu ved Slutningen af den hedenske Tid kun var tynbt beboede, er der saa Navne at finde af dette Slags. I Binger og Dbalen er kun at mærke Hov i Binger (nu Præstegaard) samt Disen (Dåsini) og Ulleren (i ældre Tid strevet baade Ullerni og Ullarey), begge i Ulleren Sogn i Søndre Dbalen. I Soløer findes to Gaarde af Navnet Hov, nemlig Hov i Hof, hvoraf dette Sogn har Navn, og Kongshov (Konungshof) i Grue; den sidste Gaard har maaske i senere Tid engang været Kongsgods og har derved faaet Tillægget til Navnet. I Østerdalen ere kun de to Navne Hov og Hovin i Elverum at anføre.

Hedemarken, fra meget gammel Tid en velbefolket Egn, har derimod mange deslige Navne. Det usammensatte Hov forekommer her fire Gange som Gaardnavn: tydeligt i Stange ved Dunden af Korsøbegaaardsviken, lidt nordligere i Tomter Sogn i Romedal, i Løiten og i Furnes Sogn i Bang (den sidste Gaard ei langt fra Kirken). Der findes to Gaarde Thorsshov, i Løiten og ved Bang Kirke, et Norderhov (Njardarhof) i Løiten, et Ullinshov (Ullinshof), nu Res Præstegaard, og et Birshov (Vidarshof) i Nærheden af Bang Kirke og det nys anførte Thorsshov. Dette Birshov er særlig mærkeligt som det eneste Stedsnavn i Landet, der tyder paa

*) Om Gaardnavnet Fretstad (Fretstadir) i Kraakstad Sogn paa Follo kommer af frétt, er derimod vel mere end tvivlsomt.

Lilstedeværelsen af et Tempel for Bidar. Gaardnavnene Galsteinskov, Morthov og Engelhaug i Løtten se ogsaa ud til at være sammensatte med hof, men da man ikke kender deres ældre Form, og de Ord, hvormed hof i dem er sammensat, synes vanskelige at forklare i denne Forbindelse, maa de betragtes som usikre. Hovin træffes paa Furnes, i Ringsaker Sogn, i Nes Sogn paa Fastlandet og paa Selge-Den i samme Sogn (paa det sidste Sted er Nævnet i den Tid, da Gaarden eiedes af danske Adelsmænd, blevet omgjort til Hovinsholm for at ligne danske Herregaardsnavne). Selve Navnet Selgesen (Evin helga) betyder utvivlsomt den hellige D. Godaker i Stange skreves før Gudakr og kommer altsaa af gud; af samme Oprindelse er sikkerlig ogsaa Navnet Godaker i Nes, hvortil Gusaas paa Furnes tidligere hed Gudisass; det hører altsaa ikke hid. Et Disen findes i Bang nær Hovedkirken. Efter Guder ere videre benævnte Freberg paa Furnes, som i 14de Aarh. findes skrevet Friædberg og selvfølgelig maa være at hense til Freyja, samt maasse ogsaa Baldishol i Nes (i 14de Aarh. Baldissol, der synes at henvise til Balder).

Gadelig kan ogsaa Gaardnavnet Flesaker i Veldre Sogn, Ringsaker Pgd., maasse nævnes i denne Forbindelse, da de ældre Former Fylkishaugr og Fylkisakr tyde paa, at Gaarden kan have sit Navn deraf, at den engang har været Fylkesriendom, og dette igjen rimelig kan forklares saaledes, at den har hørt under Fylkestemplet.

4. Kristians Amt. I Gubbrandsdalen er der adskillige Gaarde af Navnet Hov: Hov sybligt i Lillehammer Sogn i Faaberg, i Vingrumbygden paa Vestfiden af Mjøsen, Hov i Dier Sogn, Hove i Søndre Fron, Nabogaard til det bekendte Sundorp, Hov i Rusebygden i Søndre Fron, Hov i Breidebygden i Sel Sogn og Hove i Steaker Sogn (hvor der i Middelalderen stod en Kirke). Hove i Faaberg Sogn, noget nordenfor Lillehammer, har derimod oprindeligt ikke hedet Hof, men Hofvin; desuden findes i Faaberg ogsaa et Hovland, i Sarumdalen. Navnet Horgen forekommer i Hedalens Sogn i Baage Pgd. De eneste Guder, hvis Navne kunne paavises i Dalens Stedsnavne, ere Frey (til hvem vel er at hense Freisen, oprindeligt sandsynlig Freysvin, i Gausdal) og Ull; den sidste Gud tilhøre Ullsyn (Ullsyn), det gamle Navn paa Baage Præstegaard, og muligt ogsaa Ulleland i Sarumdalen i Faaberg. Andre Navne i Dalen, som ere bleve uledede af Ull, f. Ex. Ulleberg, Ullmoen o. fl. i Baage Pgd., høre andensteds hen; de udtales med enkelt (tykt) l, skrives ogsaa almin-

belig med enkelt I og komme af urd (Stenhob). Heller ikke er Dnsum i Faaberg at aflede af Dbin (gl. Form Unisheimr, altsaa af et Mandsnavn Unir), eller Balberg i samme Sogn af Balber (i 16de Aarh. Barberg og nu udtalt med tykt I).

I Bygderne langs Njssens Vestside have vi ogsaa flere Gange Navnet Hov, i Biri Hovebogn, i Sneringsdalens Anner og i østre Thotens Hovebogn (Præstegaarden, hvor Kirken staar). Ellers er her kun at mærke Flikshaug i Vestre Thoten, da denne Gaards ældre Navn er Fylkishaugr (se ovenfor under Hedemarken) og Hjelpesten (Hjálparsteinn) i samme Bygd. Den sidste Gaards Navn (Hjelp-Stenen, den hjælpende Sten) synes at tyde paa, at her har været en Sten, der har været Gjenstand for Dyrkelse (som Holig for Alver eller Dverge?).

Egnene omkring Mandsfjorden have en Mængde herhen hørende Navne. Navnet Hov forekommer paa to Steder i Gran Bygd., i Aalen sydsørlig i Hovebognet og i Thingelstad Sogn, samt i Søndre Land ved Annerkirken; desuden have et Thorskov i Jevnater Hovebogn (nu gaaet ind under Gaardene Bang). Hovland findes i Lunner Sogn i Jevnater, Horgen (Hörgini) i Aalen i Gran. Dnsaker i Gran vestenfor Mandsfjorden (og den ovenfor denne Gaard liggende Nas Dnsberget) kommer maasse af Dbin. Af andre Gubenaavne træffes oftere Frey: Frøisli i Lunner Sogn og i Thorpen i Nordre Land, i hvilken sidste Bygd der ogsaa findes et Frøsaaker og et Frøisland. Om det gamle Bygdenavn paa Kirkebygden i Hov Sogn i Søndre Land, Freyall, er at forklare af Frey, synes tvivlsomt, da det ogsaa findes skrevet Fryall, og denne Form maasse er den rigtige. Ullin have i Ullensaaker (Ullinsakr) i Thorpen (i Middealderen Kirkested). Velo i Jevnater kommer vistnok af vé, og Helgeland i Lunner Sogn, samt Helgum og Helgaker i Gran maasse af heilag. Dvergsten (Dvergasteinn) i Gran maa have sit Navn af en Sten, hvori Dverge antoges at have sit Tilhold, og som da ogsaa formodentlig engang har været dyrket.

I Valdres er der fire Gaarde af Navnet Hove (oprindelig Hof), i Reinli Sogn i Søndre Aurdal, i Nordre Aurdal Hovebogn, i Lomen Sogn i Vestre Skibre og i Rogne Sogn i Østre Skibre. Ellers findes i dette Landskab intet Gaardnavn, som kan nævnes i denne Forbindelse, uden Gudem (Gudini) i Ulnes Sogn i Nordre Aurdal. Frigstad i Vestre Skibre kommer ikke af Gubinden Friggs Navn; det skrives i Middealderen Fridigstadir og er altsaa sammensat med Mandsnavnet Fridrekr. Heller ikke er formodentlig Dnstad i Nordre Aurdal at hense til Dbin.

5. **Bufferuds Amt.** Paa Ringerike har man en Gaard **Hov** i **Haug Sogn** i **Norderhov**, og desuden **Norderhov** (**Njardarhof**) samt de to nær hinanden liggende **Gaarde** **Frøihov** (**Freyhof**) og **Frøishov** (**Freyshof**) i **Hole***). Den gamle Form af Gaardnavnet **Flekleshov** i **Haug Sogn** er ukendt; den kan have været **Fylkishof**, men har dog vel snarere været **Fylkishaugr**. **Hovin** forekommer paa **Lyriftranden** i **Hole Pgd.** og **Hovland** i **Kirkebygden** i **Sotnedalen** i **Norderhov**. Som hellige Steder synes ved sine Navne at betegnes **Be** (**Vé**) i **Norderhov** og **Helgeland** (**Helgaland**) i **Hole**. **Utsaker** i **sibstnævnte Sogn** (nær **Frøihov**, **Frøishov** og **Helgeland**) synes med **Rimelighed** at kunne forklares af **Udin**; af **Ulls** **Ravn** kommer **Ulleren** (**Ullarin**) i **Hole** og vel ogsaa **Ulleraal** (**Ullaråll**), gammelt **Ravn** paa et **Bygdelaag** i **Norderhov Pgd.** **Guds-gaarden** i **Norderhov** kommer vistnok af et **Mandsnavn**.

I **Hallingdal** findes **Ravnet** **Hov** i **Kirkebygden** i **Mal Sogn** og **Hastun** (i ældre Form **ubentviol Hoftrán**) i **Gol**. I **sibstnævnte Bygd** forekommer ogsaa **Ravnet** **Hovin**, og et **Be** findes i **Flaa Sogn** **nederst** i **Dalen** (lige ved **Kirken**). Om **Frey** minder **Frøisaker** i **Gol**, og **Utsaker** i **Hemsedal** synes i ældre Tid at have hedet **Ullinsakr**. **Narum** i **Gol** synes derimod ikke at være at ulede af **Rjørð** (snarere af **nór**).

I **Amtets** **nedre Bygder** findes tre **Gaarde** af **Ravnet** **Hov**: i **Sigdal**, i **Røsten** og i **Hurum** (nær **Kirken**). **Hovland** forekommer ligeledes tre **Gange**, i **Sigdal Hovebsogn**, i **Eggedal Anner** i samme **Dalsøre**, og paa **Modum**. De to **Gaarde** **Hofthvet** i **Røsten** og i **Brageruæs Landfogn** ved **Drammen** ere derimod ikke sammensatte med **hof**; de udtales, og skrives vel ogsaa **almindelig**, **Hofvet** og komme følgerig af **Abjektivet** **hár**. **Horgen** (**Hörgini**) forekommer i **Eker**, og **Disen** (**Dísini**) paa **Modum**. Af **Gubenavne** komme **Ravnene** **Frøthvet** (urigtigt skrevet **Frygthvet**, gl. Form **Freyþveit**) i **Røsten**, **Ulleren** (**Ullarin**) i **Eker** og **Ulleland** (urigtigt skrevet **Uvleland**) **sammesteds**. **Frøvolb** i **Eggedal Sogn** i **Sigdal** har ogsaa været forklaret paa denne **Maade** (af **Frey**), men den oprindelige Form sees at være **Frjóvellir**; det kommer følgerig af **frjó** (**Frø**). I **Eker** er der et **Flesaker** og i **Dier** et **Ellevaag** (**Elivágar**, se ovenfor under **Mershus Amt**).

Rumedal og **Sandsvær** have to **Gaarde** af **Ravnet** **Hov** at opvise, i **Sandsvær Hovebsogn** og i **Kollag**. Disse **Gaarde** ere

*) Her, hvor **Freyhof** og **Freyshof** forekommer **Side om Side**, synes det **uagtelig** rimeligt at henføre det første til **Freyja** og kun det sidste til **Frey**.

utvilsomt gamle, men det ubetydelige Hove i det fent befolkede Lyngdal Sogn i Flesberg er vistnok af nyere Oprindelse og kan ikke have været noget Tempelsted i hebenst Tid. Forøvrigt er her ikke andre Navne at mærke end Ulland i Evene Sogn og de to Gaarde Ulleberg i Romnes Annex i Sandsvør og i samme Præstegjelds Hovefsogn, der alle gjerne kunne komme af Ul, men ogsaa vel kunne have anden Oprindelse.

6. Jarlsberg og Laurviks Amt. I hele dette Distrikt, der hører til de tidligst befolkede i Landet, er der nu kun et Hov, Hof Præstegaard i Distriktets nordlige Del, efter hvilken Gaard Præstegjeldet har Navn. Det er dog at mærke, at Skeauf i Høijord Sogn i Andebu Pgd. i ældre Tid skreves Skeidiof, hvorefter ogsaa her kan formodes at have været et Hov. Af Navne sammensatte med hov, findes kun Hovland, paa tre Steber, paa Røters, i Thjølling og i Hedrum. Gorgen (Hörgini) forekommer en Gang, i Sлагens Sogn. De i Sande Sogn synes at have hedet Vé i ældre Tid, og Bestab i Thjølling findes ogsaa i Ribdelalderen skrevet Vestadir, hvorimod Beset i Hof Sogn mulig snarere er at forklare af vidr. Helgeland (Helgaland) findes i Styrvold Sogn i Lardal og i Baale Hovefsogn. Med gud ere sammensatte Navnene Godaker i Botne Sogn, Gudum (Gudeimar) i samme Sogn, Gudem (gl. Form Gadini og nuværende Udtale Gui) i Brunlanes og Gurann (gl. Form Godrann o: Gudehus) i Botne, men Gusland (oprindeligt maaske Guslund) i Andebu Sogn hører vistnok ligesaaletid hvd som Gaardene af Navnet Guslund i Smaalenene. Gaardnavne, danne af Gudenaavne, forekomme paa mange Steber i disse Bygder. Til Thor ere vel at hense Thorsthvet i Hedrum, Thori (urigtigt skrevet Thorud, gl. Form Þórini) i Ske Sogn i Stoffe, og Þórsey (Thorsø), gammelt Navn paa Halsøen mellem Viksfjorden og Havet i Thjølling. Basberg i Sлагens Sogn kan efter de forskjellige Maader, hvorpaa Navnet skrives i ældre Tid, med temmelig Sikkerhed forklares af Balder. Rjørð tilhører Kalum (Njardheimr, feilagtig Skrivemaade Navlum) i Brunlanes, og af Navne, sammensatte med Frey, er der adskillige: Frostvet (Freyspveit) i Hedrum, i Nærheden af de ovenfor nævnte Gaarde Thorstvet og Hovland, Frested (Freysteigr, Freys Teig) paa Grændsen af Søm og Ramnes, Freberg (Freyberg), der forekommer baade i Borre og i Sandeherred, samt Frøthvet (Freypveit) i Sandeherred. Af Ul kunne forklares Ullvik (Ullarvik) i Sлагen og maaske ogsaa Ulleberg i Brunlanes, men ikke Ullensjord i Høijord Sogn, der efter den nuværende Udtale (Dulesjol) sand-

synlig har sit Navn deraf, at det engang har været Underbrug under den gamle; nu under Jarlsberg indgaaede Herregaard Auli (Aulini) i Søm.

7. Bratsberg Amt. I Amtets nedre Bygder er der nu ingen Gaard, hvis Navn tyder paa at her har været noget Tempel; derimod forekommer Hove tre-Gange i Øvre Thelemarken, i Lilleherred Sogn, i Gransherred Hovefogn og i Hovin Annex i samme Pgd. Hovland findes i Lundeherred i Nedre Thelemarken og i Hjertdal Hovefogn, og i Hovin Sogn maa der tidligere have været en Gaard Hovin, hvorefter Sognet har faaet Navn. Helgen (Helgin) i Holben Pgd. maa vel ubledes af heilag, men Beholt i Solum hører ikke hid (ældre Form Vidholtar, af vidr). Frønes (Freynes) i Rilebygden i Solum, Frøvik i Sannikedal og Frøland i Sauland Sogn i Øvre Thelemarken kunne forklares af Frey, ligesom maaste ogsaa Ulleberg i Saube og Ulledalen i Hvitesøid af Ul; derimod beror det paa Feiltagelse, naar man til Njørð har henført Norum i Lundeherred og Rørum i Gjerpen (det sidste har til Rabogaard Ørum, hvoraf fremgaar, at Betydningen er: den nedre Gaard).

8. Nedenes Amt. Gaarde af Navnet Hove, der synes at være gamle, findes paa Thromsøen ved Arendal, i Eide Sogn i Vestre Moland, mellem Lillesand og Grimstad, og i Hyllestad Sogn i Sætersdalen (den sidste urigtigt skrevet Hoved). Den lille Gaard Hove i Namli Sogn har derimod sikkert ikke været til i hebenst Tid, og dens Navn maa have en anden Betydning. I Weigusdal Sogn er der et Hovland; andre lignende Navne i Egnen, som Hofsdal i Holt, Hoffstad i Aarbal Sogn i Sætersdalen og Hovstøl i Thromsø Sogn, betegne (forfaavidt de virkelig komme af hof) vistnok Gaarde, der i senere Tid ere udfilte fra andre af Navnet Hov. Hovtuft i Valle Sogn i Sætersdalen hed i gammel Tid Hafratupt; det betyder altsaa ikke, som man har antaget, „Tempeltomten,“ men „Bukke-tomten“. Til Frey maa vel henføres Frøisnes i Sandnes Sogn i Sætersdalen, Frøira^{*}) i Aarbal Sogn i samme Dal, og muligt ogsaa Frivold i Bjære Sogn; Frøisaa i Jveland Sogn er vistnok benævnt efter den forbiløbende Elv, hvis Navn ikke kan forklares af Gudenavnet (kommer maaste af frjósa og betyder: den kolde). Af Ul kan forklares Ullerøen i Vestre Moland, maaste ogsaa Ul-

*) Hvis denne Gaards gamle Navn, som det synes rimeligt, er Freyjarakr, er der vel større Sandsynlighed for, at Freyjar er Genitiv af Freyr (Sideform til det sædvanlige Freys), end at det skulde være Gen. af Frey, som da maatte være en anden Form af Freyjas Navn.

tvæt i Gjerrestad, hvorimod Ullevaag i Dybvaag rigtigere heber Ullevaag og sølgelig ikke hører hid; det samme er Ulfælbe med Ulleberg (rigtigere Uleberg) i Hornnes Sogn, hvis gamle Form synes at være Ulfhildarberg. Frigstad i Jveland og i Mykland har man villet ublede af Frigg, men Forklaringen er vistnok ligesaa urigtig her som ved det tidligere omtalte Frigstad i Valdres. Flere Navne her begynde med Ve, men de ere formodentlig alle sammensatte med vidr (Rikert er dette med Hensyn til Behus i Namli).

9. Lister og Mandals Amt. Her kan intet Tempel paavises ved Stebsnavnene. Hovsdal og Hovstøl i Valle Sogn ere maasse sammensatte med hof og henvise isaafald til en forsvunden Gaard Hov. Haavestøl i Spangereid Sogn i samme Pgd. kommer derimod af Mandalsnavnet Haavard, og Hoveland i Herreb Pgd., Hovtuft i Kvaas Sogn i Lyngdal o. fl. ubentviol af hár. I Thveit Sogn forekommer et Ve, og Helgebofstad (Helgibólstadr, nu her udtalt Hægbofstad) haves paa to Steder, i Vigmoftad Sogn i Nordre Undal og i Hegebofstad Sogn, som har sit Navn af Gaarden (nu Præstegaard). Ogsaa Helvik (Helgavik) i Banse betyder maasse „den hellige Vik“. I Tonstad Sogn i Siredalen findes et Gubdal. Navnet Frøisland (eller, som det her tilbels udtales, Frøitland) forekommer i Søgne, i Halsaa Sogn ved Mandal og i Fede Sogn i Kvinesdal, og Frøiland i Banse, i hvilket Sogn der ogsaa findes en Gaard af Navnet Frøisti (hvis gamle Navneform kan sees at have været Freysteinn). Derimod er Navnet Frestad i Banse, der ogsaa har været sat i Forbindelse med Frey, anderledes at forklare (det skrives i 15de Aarh. Fridestade og kommer alfsaa vel af fridr). Af Navne, der kunne henses til Ull, findes Ulleland i Fede Sogn og i Hittersø Sogn ved Flettefjord og Ullers i Spind, strax vestenfor Lindesnes. Narviken i Oddernes hører ikke hid (det kommer ikke af Njorb, men af knorr), ligesaa libet som det ogsaa her paa et Par Steder forekommende Navn Frigstad.

10. Stavanger Amt. Her er kun to Gaarde af Navnet Hove: i Lund Sogn i Amtets sydsørlige Del og i Høiland Sogn søndenfor Stavanger. Hovland findes derimod paa adskillige Steder, paa Ekersen i Ekersund Sogn, i Helleland Sogn, paa to Steder i Birkefrem Sogn, i Ristetoervens Sogn i Hetland og i Saube Sogn i Rysfylke; i Suledal er der et Hovtun (nær Kirken), der vel ogsaa kommer af hof. Navnet Helgeland, der overhovedet er meget almindeligt paa Vestlandet, forekommer særlig hyppigt i dette Amt: i Birkefrem Sogn, i Gjesdal, paa Rennesø, paa to Steder i Hjelmeland

Sogn, i Jelse, i Sandeid Sogn i Bikedal, i Kærstrand, og endelig paa tre Steber i Avalsnes Pgd.; desuden findes en Gaard Helgevold, i Sandeid Sogn, nær det der liggende Helgeland, og to Der af Navnet Helgø, i Fjfter Sogn i Hjelmeland og i Sjernerø Sogn i Kærstrand. Navne, der kunne være sammensatte med gud, ere Gubbald i Sotndal Sogn i Dalerne og Gubland i samme Sogn. I Bikedal Sogn er der et Thorsnes, som vel kommer af Gubens Navn*). Af Njörd ere at forklare Kæreim og Kærland, Rabogaarde i Haa Sogn paa Jæderen, Kærland paa Finns og formodentlig ogsaa Kæreim i Sulebal; andre Navne ere med Urette blevne hensesrte hid, f. Ex. Køreim i Torvestad, der er at forklare af nör (Gaarden ligger ved Karmsund der, hvor Sundet er smalest). Frøiland er et meget almindeligt Navn i disse Bygder; det forekommer i Sotndal, i Thime Sogn i Ly Pgd. paa Jæderen (begge disse Gaarde findes ogsaa i 14de Aarh. skrevne Freyland), i Ristekverven i Høtland, i Sandeid Sogn (her i Grænd med de nævnte Gaarde Helgeland og Helgevold), i Kærstrand og i Bas Sogn i Skjold; desuden er der to Gaarde af Navnet Frøivil, i Jmsland Sogn i Bikedal og i Skjold Hovedsogn. Gaarden Frøitlog (skrevet Frøtlef) i Sotndal har vistnok ogsaa Gubenavnet Frey til første Sammensætningsled. Gaarden Ullenhauk (muligt oprindelig Ullenhov) i Høtland, ikke langt fra Stavanger, kan vel indeholde Gubenavnet Ullin; men tvivlsomt er det, om Ullenvold i Bikedal, Ullenes paa Rennessø og Ullestad i Aarbal ere at hensesre til Ull, og Ulledal i Sulebal har ganske sikkert ikke sit Navn af Guben, men af den igjennem Dalen strømmende Elv Ulla.

11. Søndre Bergenhus Amt. Ogsaa dette store og tidlig velbefolkede Distrikt savner ganske Gaardnavnet Hov. Saameget hyppigere findes derimod Navnet Hovland: i Ullensvang og i Østensø Sogn i Hardanger, i Etne, sydligst paa Bømmelsen i Finnaas Pgd., i Fitje Sogn, i Onareim Sogn paa Lysnessen og i Os. I Fitje er der desuden et Hofstad. Gaatoft i Melland Sogn i Hammer Pgd. har ikke, som det har været paastaet, oprindelig hedet Hoftuopt, men enten Håtuopt (Høitomt) eller muligt Hagatuopt (af Hage, Græsgang). I Møgster Sogn i Sund Pgd. findes en Ø Horgen, hvis Navn dog ganske sikkert er at forklare af Hørg i Betydningen „Hjeldkat.“ De forekommer i Gjerde Sogn i Etne og i Lysnes Sogn, og de to Gaarde Beaa paa Østensen i

*) Den Gaard i Skoare Sogn ved Gaugesund, som i den trykte Matrikel skrives Thorsnes, heder i Virkeligheden Thornes og har vel intet med Gubenavnet at gjøre.

Nordhordland, i Gjerstadv Sogn i Haus og i Stamnes Sogn i Bruvik Pgd., have antagelig i gammel Tid hebet Véar (Flertal af vé, hvorved Enteltallets Neutrum er gaaet over til Femininum som almindelig ved Stedsnavne); ialfald synes dette sikkert at være Tilfældet med den sidstnævnte Gaard. Ogsaa Veset i Haus Sogn synes sammensat med vé. Navnet Helgeland forekommer oftere i Nordhordland (i Haus Sogn, i Mo. Sogn i Hosanger Pgd., i Sæim Sogn i samme Pgd. og i Manger) og to Gange paa Bofs (i Vordalen i Vangens Sogn og i Mørkedalen i Bostestrands Pgd.). Godpen i Tysnes Sogn og Gubbål i Kvindherred Sogn ere vel bannede af gud. Om Thor minder Thorsnes (Pórsnes) i Jondal Sogn i Harbanger og om Balder formodentlig Balbeseim paa Revesstranden i Strandvik Sogn, Fufe Pgd. Balland i Ds Sogn maa derimod være af anden Oprindelse. Der findes flere Navne, som komme af Njard: Njarðarlög, et gammelt, nu vistnok ikke længere brugt Navn paa Tysnessen, Njæreim (Njarðheimr) i Dlen Sogn i Helberg og Njærvik (Njarðvíkr) sammesteds. Endnu flere Navne have i senere Tid fejlagtigt været henførte til dette Gudenavn, som Gaardene Koreim i Bilsær, i Etne og paa Bofs, der alle ere at forklare af nór, og Nordvik i Hø Sogn i Manger (af nordr). Af Navne, dannede med Gudenavnene Frey eller Freyja, haves Frøines i Ullensvang (gl. Form Freyjunes, alfsaa af Freyja), Fresvik sammesteds, Frøsten i Ulovit (?), Frøland i Samnanger Sogn i Ds og Frøisæter i Masfjordens Pgd. i Nordhordland; derimod maa Frøthveit i Fane Sogn efter den nuværende Udtale Frøtveit antages at komme af Mandnavnet Frøde. Navnet Tysnes i Søndhordland er utvivlsomt sammensat med Guden Tys Navn (i 14de Aarh. skrevet Tysnes, Tyrsnes); maatte er deraf ogsaa at forklare Navnet Tysvin, der i ældre Tid synes at have været brugt som Bygdenavn om Mo Sogn i Hosanger eller en Del deraf*). Gudenavnet Ullin have vi i Ullensvang (Ullinsvangr) i Harbanger, og et Ulleland findes i Samnanger (Nabogaard til det ovenfor nævnte Frøland), som kan have sit Navn af Ull; dette er derimod ikke Tilfældet med Ullstad paa Bofs, hvis ældre Navn er Ulfaldastadir, og som selvfølgelig kommer af et Mandnavn eller Mandstiknavn Ulfaldi. Hjelbgaarden Hjal i Strandvik Sogn heber uden tvivl oprindelig Ydalir eller Ydalir. Navnet er altsaa det samme, som det, der tillægges Guden Ulls Bolig; men det kan naturligvis meget vel være givet Gaarden uden Tanke derpaa og simpelthen betyde

*) Björgynjar Kálfskinn S. 60 b.

Barlinddalen. — Endelig er at mærke Gaardnavnet Frette i Grindeim Sogn i Etne (se ovenfor under Akerhus Amt).

12. Nordre Bergenhus Amt. I Sogn er der tre Gaarde af Navnet Hove, i Bil, i Fresvik Sogn i Lefanger Pgd. og i Sognbal. Ogsaa i Feios Sogn i Lefanger findes en Gaard, hvis Navn skrives Hove, men Navnets Udtale paa Stedet synes at vise, at det maa være af anden Oprindelse og Skrivemaaden urigtig. Navnet Hovland træffes hyppigt (i Gyllestad i Kirkebø, ved Bangsnes, ved Raupanger, i Borgund Sogn i Lerdal og i Aardal). Hovland i Gvindvik er derimod ikke at sammenstille med de øvrige saaledes skrevne Navne; Navnets Udtale Haveland i Forbindelse med dets Skrivemaade i ældre Forbøgger tyder snarest paa, at dets oprindelige Form er Hafaland (af hafr, en Bøf?). Gorge i Borgund Sogn kommer utvilsomt af hörgr, men uvist i hvilken Betydning. Navnet Be forekommer i Aardal, og i Aurland Pgd. ved Bunden af Nærøfjorden findes Gubvangen, der muligt kan høre hid. I Kirkebø Sogn er der en Gaard Osland, hvis ældre Navn er Odinsland; i Thjugum Sogn i Dalestrand Pgd. Thorsnes, i Sognbal Fretland (Freysland) og i Lefanger Pgd. Fresvik (Freysvik), hvortaf et Sogn har Navn. Om Ullebø i Kirkebø Sogn har sit Navn efter Guden, er vel meget usikkert. Sogenes i Bø Sogn i Gyllestad skrives i ældre Tid Ságunes; der er altsaa fra Sprogformens Side intet i Veien for, at Stedet kan have sit Navn efter Gubinden Saaga. Ogsaa i Ytre Sogn har der tidligere været en Gaard Ydalir*), hvilket Navn nu synes at være forsvundet. Navne, dannebe af frétt, ere Fretteim i Flaam Sogn i Aurland og i Arnefjord Sogn i Bil (gl. Form for den første Gaard Frétteimr, for den sidste Fréttini).

I Fjordene findes Navnet Hove i Raustdal Sogn i Førde og i Selje (Præstegaarden). Ogsaa Gaarden Hov i Bil Sogn i Indre Holmedal har maasse været Tempelsted, thi Gaardens affides Veliggenhed øverst oppe i en Sidedal kunde synes at gjøre dette mindre troligt. Gaarde af Navnet Hovland findes i Bilnes Sogn i Akevold, i Gitefjord Kapelsogn i Rinn Pgd. og i Dale Sogn i Ytre Holmedal (efter hvilken sidste Gaard igjen det nærliggende Hovlandsdal i Gubdal Sogn er benævnt). Hovrending i Loen Sogn i Nordfjord skrives rigtigere Høgrenning (gl. Form Hugrennir eller Hugrenning); det staar følgerig ikke i nogen Forbindelse med hof. Hellebust (Helgibólstaðr) forekommer i Bil Sogn i

*) Björg. Kálfsk. 28 b. 29 a.

Jndre Holmedal og i Dale Sogn i Ytre Holmedal, og i Jølster findes et Helgeim. I Ytre Holmedal heber et af Annerfognene Gubbald, der, som den ældre Form Guddalir viser, er at ulebe af gud; Gubbald i Opstryn skrives derimod rigtigere Gutbal (gl. Form Gautdall). Ogsaa her haves et Odinsland, nu Osland, i Svans Sogn i Finn. Balsnes i Gib Sogn i Nordfjord er maaske at forklare af Balder, men tvivlsomt tør det være, om Nærviik i Svans Sogn er at henses til Njorb. Frøistad i Dreum kan forklares af Frey eller Freyja; Frøisland i Golsen Sogn i Førde synes at tilhøre Frey, og Frøisæter i Utviken Sogn sikkert Freyja (gl. Form Freyjuetr). Ulleland i Naustdal Sogn er vistnok at ulebe af Gubenavnet Ull (synes i ældre Tid ogsaa at have været kaldet Ullinsland); tvivlsomt er derimod Ullebostad i Førde Sogn. Med Urette ere til denne Klasse af Navne henseferte Frøholm i Jndviken (Fridholm), Torheim i Aalfoten og i Dreum (begge disse Gaarde skrives i Middealderen Torheimr, ikke Þórheimr), Tyvaag og Tyvold i Svans Sogn, sandsynlig ogsaa Thorvik i Storeim Sogn i Gib.

13. Romsbals Amt. Paa Søndmør findes et Hov paa Ellingsøen i Borgund Sogn og et Hove yderst i Stordalen i Strandens Pgd. Hovset i Batne Sogn, Skobje Pgd., kan komme af hov, men ikke Hovelid i Hareid Sogn og Hovset (rigtigere Hovefjet) i Ulvsten Hovefjogn (begge vistnok sammensatte med hár). Et Helgeland findes i Batne Sogn, Hellebust (Helgebostad) paa to Steder, i Sunelven og Banelven (ovenfor den sidste Gaard ligger et Fjeld, der heber Helgehorn), og Helgaaen kaldes en liden Elv, som falder i Korangsfjorden i Jøringfjord Pgd. Ogsaa Helgeset i Sunelven er maaske at henses hid. Gods i Borgund heber i ældre Form Gudbey, altsaa vel af gud. Til Njorb hører Nærøen (Njardøy) i Hørs Sogn (nu landfast med den store Ø Oslandet), til Frey vel Frøise (Freysin) i Sunelven, Frøistad i Hørs og Frøland i Jøringfjord. I Volben findes et Ulleland (Ullarland). Tynes i Skelven kan tvivlsomt ikke forklares af Gubenavnet.

I Romsbalden er Ves (Véey) ved sit Navn betegnet som et helligt Sted og har formodentlig i hedenst Tid havt et Tempel. Horgeim i Gryten har vel snarere sit Navn af den bekjendte Fjeldtop Romsbaldshorn, ved hvis Fod Gaarden ligger, end af hörgr i Betydningen Alter. Gelland i Vestnes synes i ældre Tid at have hebet Helgaland. Af Gaardnavne, der maa eller kunne henses til Gubenavne, haves Nærem (Njardheimr) i Sylte Sogn i Vestnes,

Frøiset i Rødven Sogn i Bø og Ulleland i Alev Sogn i Bølsø. Gaarden Hjølsten i Fjlsdal Sogn i Vestnes kan maasse oprindelig have hebet Hjalparsteinn (sammenlign den tidligere omtalte Gaard Hjølpesten paa Thoten).

Nordmør har kun faa Navne af dette Slags. Et Hov og et Hovin (Hofvin) findes i Sundalen (den første Gaard nu Præstegaard). Bevang i Kornstad Sogn i Avernæs kan udledes af vé, af Valber Balsnes paa Grændsen af Offendalen og Thingvold, af Rjorb Rælvik (udtalt med tykt l) paa Østfiden af Smølen i Bø, og af Ul Ulleland (Ullarland) i Øre Sogn i Thingvold.

14. Søndre Thronbhjems Amt. I Distriktets ydre Del, Fosen, er foruden et Hov paa Ørlandet og Helboftad (Helgibólstaðr) paa Nordsiden af Hitteren kun at mærke nogle faa Navne, der ere eller synes at være afledede af Gubnavne: Thorsøen nordfor Hitteren, Balsnes (Baldrsnes) paa Sydsiden af samme Ø, Nerøen (Njarðey) i Gevneffjorden og Frønes i Nærheden af Aafjordens Kirke.

I Amtets indre Bygder ere temmelig mange Gaarde ved fine Navne betegnede som gamle Tempelsteder: Hov nederst i Ørtebalden, ved Ørtebaldsøen, Hove i Melbalden, længere oppe i samme Dalføre, Hov i Sofnebalden, Sivedal til Gulbalden (ved Kirken) og Hov i Aalen, øverst i Gulelvens Dal, Hove paa Byneset og Hove i Selbu (ved Hovedkirken). Navne, sammensatte med hov, ere Hovin i Horg Sogn i Gulbalden og Hoffstad i Melhus. Den ældre Form for den Gaards Navn, hvorefter Horg Sogn er benævnt, er utvivlsomt Hörgr, et af de faa Exempler i Landet paa Brugen af det usammensatte hörgr som Gaardnavn. Af Gubnavne forekommer Ødin oftere i denne Egns Stednavne. To Gaarde, en i Budviken og en paa Byneset, hebe Dussøien (gl. Form dels Óðinsyn, dels Óðinsey); desuden synes Óðinssalr forðum at have været brugt som Bygdenavn om Egnet omkring Melhus i Gulbalden.*) Rjorb's Navn træffes i Rærvik (Njarðvik) i Ørtebalden og i Raro (Njarðhóll) paa Strinden strax søndenfor Thronbhjem. Af Navne, der kunne henses til Frey eller Freyja, findes Frøset flere Gange (i Støren og i Sofnebalden i Gulbalden, paa Byneset og paa Strinden) og Fremo 1 Gang, i Flaa Sogn i Gulbalden (Gaarden i 15de Aarh. skrevet Frøyiamo, altsaa vel af Freyja).

15. Nordre Thronbhjems Amt. I den omkring Thronbhjemsfjorden liggende Del af Amtet findes i Stjørbdalen et Hove i

*) Dipl. Norr. II S. 226.

Nedre Stjørdalens Hovefjogn og et Freyhof, nu forandret til Frøian, i samme Sogn; Hoven i Hegre Sogn er vel snarere gl. Hofvin. Længere nord findes Hove i Næsen Anner (i Kirkebygden), og i Skogn, ikke langt fra Aftahaug Kirke. Paa Vestfiden af Fjorden er der et Hoven (ubentvøl gl. Hofvin) i Stranden Sogn i Bergviken.*) Af Navne, sammensatte med hof, findes forøvrigt Hofstad paa to Steder i Stjørdalen, i Bernes Sogn og i Hegre Sogn (paa første Sted høves Gjæmmel for den gamle Form Hofstadir); samme Navn findes i Verbdalen. Den Gaard i Sparbuen, som nu udtales og skrives Hofstad, hører derimod neppe hid, da den i 15de Aarh. og endnu senere skrives Hobbastadh, Hoppestad o. besl. Højem paa Snaasen skrives i Middelalderen Hordeimr og kan derfor ikke komme af hörgr. Af Vé kommer vistnok Navnet Vedul (Védalir) i Næsen, og af heilag Helgeid, nu Helge i Egge Sogn ved Sten-tjær, samt Helgaaen, Navn paa den nordre Arm af Verbdalselven. Af gud synes dannede Guding i Verbdalen og Gudenum i Stob (begge i gl. Form Gudinjær). Forøvrigt er der kun at nævne Frøstad paa Frostøen og Frøset i Sparbuen (den sidste Gaard i 15de Aarh. skr. Frøiasøtr 3: oprindelig Freyjusøtr).

I Amtets nordlige Del, Rimbalden, have vi et Hov i Fosnes Sogn paa Vestspidsen af den store Ø Gjæsen. Navnet Helbo-stad findes paa Rimbaldseidet og i Høilandets Sogn i Orong (paa begge Steder vistnok oprindelig Helgibólstadr). Af Gudenavne komme det bekjendte Nærø (Njardøy) og muligt Frøvik i Løse Bgd. (den nuværende Præstegaard) og Frøvarp (nu ved en ikke usædvanlig Overgang udtalt Fløvarp) i Vik Sogn i Fosnes. Ullenvik i Fosnes kan ikke forklæres af Gudenavnet Ullin, da Udtalen Ullenvik tyder paa en ganske anden Oprindelse (af öln i Betydningen Arm?).

16. Nordlands Amt. Her er der 4 Gaarde af Navnet Hov: paa Den Løtta i Nesne Bgd. paa Helgeland, paa Nordspidsen af Tjeldsøen i Hol Sogn i Salten (nær Kirken), i Gimse Sogn i Lofoten og i Gabsel Sogn i Vesteraalen (paa Langøens Sydøst). Navnet Hovsøen ved Brøns Præstegaard syblig paa Helgeland maa ikke sættes i Forbindelse med hof; den rette Form er ganske sikkert Haasøen eller Høsøen og Betydningen: den høie Ø. Der findes adskillige Gaarde, hvis Navne i den nuværende Form begynde med He, men deriblandt neppe nogen, som med Rimelighed kan uledes af gl. vé. Derimod er der flere Gaarde, hvis Navne synes sammensatte ved heilag: Heilstad (Heiligstadir i 15de Aarh.) i

*) Den ubetydelige Gaard Hovdalen i Frostøen har vistnok intet at gjøre med hof.

Bindalen, Hellaub (Helgaland) i Baagen Sogn i Rosfoten, Hellaub i Hammers i Salten, Hellenes (Helganes) i Habel (muligt ogsaa Helneset i Lebingen Sogn i Salten;*) derhos er at mærke Gods (Godey) i Saltensfjorden. Det eneste Stedsnavn i Amtet, som med Rimelighed kan forklares af et Gubnavn, er Nærøen i Ornes Sogn i Vesterdaalen, hvis gamle Navneform sandsynlig er Njardey. Lysfjorden i Salten kan ikke henføres til Guben Ly, da den i 16de Aarh. og senere kaldtes Littisfjord, Lyttisfjord, hvilke Former umuligt kunne forenes dermed.

17. Tromsø Amt. I dette Distrikt, det nordligste, som i hebenst Tid var beboet af Nordmænd, findes ikke nogen Gaard af Navnet Gov, og det kan være tvivlsomt, om Navnet Govsø i Trans Sogn (en Ø, der nu er landfast med den store Ø Senja) er sammensat med hof og saaledes tyder paa Forbindelse med et Tempel. Ogsaa ellers er der i disse Bygder kun faa Stedsnavne af denne Art at finde: Behostad (Vebólstaðir) i Kvæfjord, Helgø (nu med Kirke) i Karlsø, der vel kan betyde: den hellige Ø, samt Ballesvik i Berg Byd. paa Udsiden af Senja og Balsfjorden (med det dertil hørende Balsnes) syd for Tromsø, hvilke sidste Navne muligt kunne komme af Gubnavnet Balder.

Til Slutning kan endnu bemærkes, at vi have nogle faa Stedsnavne, der i sin oprindelige Form kunne synes at indeholde Minder om Personligheder og Slægter af den heroiske Sagnetids. Saadanne Navne ere Skjöldungaberg (nu strevet Skillingberg) paa Furnes paa Hedemarken; Skjöldungar (Skjellungen) i Land; Niflungar (Nevlungen, hvorunder den bekjendte Havn Nevlunghavn hører) paa Brunlanes; Gjúkasteinn (Dykesten, udtalt Jufastein) paa Vosø. Om man ved at give disse Steber Navn virkelig har tænkt direkte paa de enslydende heroiske Navne, og i hvilken Mening Navnene ere givne, lader sig neppe oplyse.

Et Tilbageblik paa den Række af Stedsnavne, vi have gennemgaaet, vil give et bestemt Indtryk af, at de ikke kunne begrunde nogen paalidelig Forestilling om den gamle Gubetroes lokale Udbredelse.

*) Landskabsnavnet Helgeland, hvis gamle Navneform er Hålogaland, hører ikke hid.

For en Del har dette utvilsomt sin Grund deri, at det har beroet meget paa Tilfælde, om en Gudsdyrkelse har affat Mærker i Navne i den Egn, hvor den øvedes. Dertil kommer videre, at visse en meget stor Del af de engang eksisterende Navne af dette Slags i Tidens Løb ere komne ud af Brug og glemte. Stebsnavne have i Regelen ikke et saa langt Liv, som man let kunde komme til at tro; navnlig ere Gaardnavnene, som komme mest i Betragtning her, stærkt udsatte for at forsvinde ved Gaardenes Deling, idet Særnavnene paa de enkelte Parter fortrænge det gamle Fællesnavn. Kun et temmelig ringe Mindretal af vore Stebsnavne kunne antages at have sit Udspring fra den hebenste Tid, og blandt dette Mindretal er der igjen kun saa, som med Rimelighed kunne føres længere op end til Hedendommens allerførste Aarhundreder.

Som Følge af disse Omstændigheder vise de Navne, der have Hensyn til den gamle Gubetro, sig ofte fordelte paa en temmelig paafaldende Maade. Vi finde f. Ex. Navnet *Hov*, og dermed Antydning til Tilværelsen af et Tempel i hebenst Tid, undertiden paa temmelig affidesliggende Steder, medens Navnet mangler i en Mængde betydelige Bygder, som nødvendig maa have havt Templer, og hvor saadanne af og til endog kunne paavises ved Hjælp af historiske Efterretninger (f. Ex. paa *Moster* i Søndhordeland, paa *Lade* ved *Throndbjem*, paa *Mære* i *Sparbuen*).

Man kan derfor vanskeligt paa disse Navne bygge Slutninger f. Ex. om Templernes samlede Antal i Landet eller om den større eller mindre Udbredelse, de forskjellige Gubdommes Dyrkelse har havt. Og om man ogsaa med Tiden, som det tør haabes, lærer at forklare Stebsnavnene med større Sikkerhed, end det nu er Tilfældet, vil man dog derved neppe komme synderligt videre i denne Henseende.

Register.

(Tallene angibe Siden.)

Male paa Spangereid	143, 144, 181	Mlvstid	164
Male, Masmunds Faber	176	Mlvor	173
Male (se Baale)	22	Mletb	68
Male den frøfne	169, 170	Mndrimne	48
Male den Dplandske	161	Mndvare	128, 129
Malov, Fraanmars Datter	116	Mndvare-Fos	128
Malref	166	Mnganty (banff)	167, 166
Malus af Sarland	107	Mnganty, Arngriims Søn	104—106, 164
Malus, Hrfas Noder	160, 161	Mnganty, Helbrets Søn	107—113
Mamsvartne	24	Mnganty, Hovunds Søn	106, 107
Marbeime	112	Mnganty, Jarl	189, 190, 193
Marvat	6, 133, 137	Mngerboda	24, 26, 51, 71, 72, 75
Masgaard	7, 48, 74	Mngefja	21
Maslaug (Kraata) 134, 143, 144,	181—185	Mresten	124
Masmund Sngjalbsøn	173	Mrngrim i Bolm	104, 114, 163
Masmund Kjempebane	175—179	Mff	6, 23
Masmund, Ronge	187, 188	Mfla	21
Masmund, Svipdags Søn	154	Mfle, Brynhilds Broder 136, 138—141	
Maspnier	8, 27—31	Mfle, Idmunds Søn	116, 117
Mbtis	161, 162	Mub	38
Mgnast	176	Mubbumbla	6, 7
Mgnar Geitrodsøn	86	Murgelme (se Hme)	6, 84
Mgnar, Ragnar Røbbrofs Søn 181, 183		Mustre	42
Mgnar, Raubungs Søn	85	Maalevg (se Dbin)	12
Mgnar, Roars Søn	160	Maara	38
Miberich	145	Malder 13, 16, 22, 71—74, 76,	
Mlebrand	178	79—81, 92, 111	
Mlfaber (se Dbin)	10	Malderbøge	189, 190
Mlgrøn	87	Malmung	145, 147
Mlius	175	Mand (Guberne)	10
Mlfvinn	6, 133, 137	Marre, Arngriims Søn	104
Mlv i Mlvheime	164	Mauge	82, 83
Mlv den gamle	124	Mele	188, 189, 193
Mlv den gamle, Jarl	187	Melle	18
Mlv, Hjalprefs Søn	127, 128	Mergelme	6
Mlv, Hundings Søn	127	Mergriifer (se Jøtner)	6, 7
Mlv, banff Ronge	176	Mergtrolde (se Jøtner)	6, 7
Mlv, Robmars Søn	118	Merurub	173, 174
Mlvblot	42, 43	Mesfla	6
Mlver	8	Meyla	75—79
Mlver, Ronge	178	Mhartemaalet	163
Mlvheim	8, 9, 18, 86	Mhartmar Jarl	104, 105
		Miffe	141, 142

Bil	7, 31	Dunbeden	113, 115
Bilegg (se Dbin)	12	Durin	42
Billing	81	Duva	38
Biffirne	15, 86	Dvaktu	42, 103
Biv-Røst (Bil-Røst) se Bæv-Raſt.		Dverge	6, 42, 43
Bjorn Jærnsibe	182—186	Dylgja	113
Bland den onde	180	Døſkalver	8
Blobughabba	38	Egil (Thjalves Faber)	54, 55, 61, 62
Blöbel	147	Egil (Diruns)	98, 100
Blot	194, 195	Eiſel (i Trier)	68
Bo	81	Eiſdyrne	48, 86
Bohn	81—84	Einberjer	9, 10, 47—50, 85, 91
Bolm	104, 114	Einride (se Thor)	14
Borghild af Braalund	122, 123, 126, 127	Eir	29
Borkar	177	Eiſla	21
Braalund	122, 123	Eiſti	138
Braavolde-Slaget	169, 170	Elbe	37, 38, 75
Brage	13, 21, 75	Elbrimne	48
Brage, Høgenes Søn	124	Elivaager	6, 60, 85, 163
Brame, Arngrims Søn	104	Eljubæc	39
Breidablit	16, 86	Elja	183—185
Breide (fru)	68	Elle	58—60
Briſtingemyſket	21, 27, 42, 69—71	Elſibe	190
Brober	142	Embla	6, 23
Broff	42, 51, 52	Erentel	68
Brünhild	145—147	Erik den maalkpæe	157—159
Brunavaag	123	Erik, Ragnar Lobbrots Søn	181, 183
Brune (Dbin)	170	Erik Uppſalakonge	166
Brunnater	31	Ermanarif se Jormunret.	
Brynhib, Bubles Datter	134—138	Ery, Atlas Søn	138
Buble, Brynhilds Faber	134	Ery, Jonaters Søn	141, 142
Buble af Svithjod	175, 176	Eſel	146, 147
Bue, Arngrims Søn	104	Eſyura	104, 114
Bur	6	Eſylme, Svavaas Faber	117
Bure	6	Eſylme, Hjorbis's Faber	127
Bygge	75—79	Eſyjava	21
Byleiſt	24	Eſyſtein, Ronge i Sverige	182, 183
Dylgja	38	Eſyvind Skinnbøll	176
Byrge	7	Faarbaute	24
Bæv-Raſt (Bifrøſt, Bilrøſt)	9, 10, 20	Faavne (Fadme)	128—131
Bøvær Bjarke	47, 161—163	Fadme se Faavne.	
Bøvilb	99—101	Fare	173, 174
Bølvhorn	6	Feng (Dbin)	130
Bølvork (se Dbin)	12, 82—84	Fenge	68
		Fenſa	158, 159
		Fenre	24—26, 77, 91
Daainsleiv	101—103	Fenring	164
Dag	38	Fenris-Ulven se Fenre.	
Dag, Høgenes Søn	124, 125	Fenſale	27, 72
Danparſad	112, 115	Fjalar (Dverg)	81, 82
Deſſing	38	Fjalar (Gane)	90
Dietrich af Bern (se Thjobref)	147, 178	Fimafeng	37, 38, 75
Diſeblot	34	Fimbultul	50
Diſer	34, 35	Fimbultvinter	90
Draugebrotten (se Dbin)	13	Finnſleiv	161
Draupne	12, 42, 52, 73, 74	Fjölne (Dbin)	130
Driva	37, 38	Fjölne af Uppſala	158
Drome	24, 26	Fjølvar	87
Drota	177	Fjörgyn, Friggs Faber	27, 28
Drota	178	Fjörgyn (se Jord)	28, 88, 90
Dulfin	103	Fjorm	50

Hjørbartne (se Rimfare)	38	Geruth (se Getrøb)	64, 65
Hjoturlund	124	Gervenbil	68
Hjok.	186	Gest se Horne-Gest.	
Hjokvang	27, 28, 48, 86	Gestumblinde	108—111, 114
Hornjot	36—38, 41	Gevar	80
Horsete	16, 21, 22	Gevjon	29—31, 76
Hossegrimen	44, 46	Geon (se Freyja)	28
Fraanangerfos	78	Gjallarbroen	39, 73, 74
Fraanmar	116	Gjallarhorn	20, 91
Framnes	188, 191	Gjaly	21, 63, 64
Frankland	127, 132	Gibid	147
Freb-Frode se Frode den fredegode.		Gilling	81, 82
Frekastein	118, 124, 126	Gimle	92, 94
Frefe	12	Ginnunga-Gap	5, 6
Frett	196	Gipul	50
Frey 17—19, 52, 73, 75—79, 91, 92, 154		Gisfelber	141, 145—148
Freyblot se Froblot.		Gisler	148
Freyfare	19	Gisfur Grøtingalfde	106, 112, 113
Freyja 17, 25, 27—31, 48, 69—71, 73, 75—79		Gjute	134
Fridleiv, Skjolbs Søn	157	Gjutunger	134—141, 170
Fridbjov den frøtne	164, 188—193	Gjøll (Elo)	39
Fridbjov den yngre	165, 192	Gjøll (Helle)	26, 73
Brigg	13, 27—29, 31, 72—79, 84—86, 118	Glabshelm	9, 10, 86
Frode den fredegode	103, 114, 156—159	Glaumver	138
Frode, Frodes Søn	160	Gleipne (Gleivne)	24—26
Frode den frøtne	160, 166	Glitne	21
Frodesreden	158, 159	Glaessvold	41, 65, 106
Froske (se Fokul)	37	Gnaa	27, 29, 31
Froblot	154	Gnipadulen	86, 90
Fulla	27, 29, 31, 74, 85	Gnitadeben	129, 130
Fylgier	32, 33	Gnjell	26
Fønn	37	Goder	195
Gagnraab (se Dbin)	11, 84	Goddetm	9
Galar	81, 82	Godmund af Glaessvold	41, 64, 65, 106
Galder	196	Goe	38
Galggramen (se Dbin)	13	Gor	38, 41
Gambare	28	Gorm	64, 88, 89
Gandalvs Sønner	170	Gote (Hest)	134
Ganglate	39	Graab	50
Ganglot	39	Graanmar af Svarinsbaug	124
Garm	39, 86, 90—92	Gram (Sverb) 42, 127, 130, 132,	134, 136
Gaut (se Dbin)	12	Gram af Danmark	152, 156
Geigab	166	Grane (Hest)	129—131, 134
Geiravor	35	Grav-Kaen	112
Geirdrivul	35	Greip	21, 63, 64
Geirhild	172	Grep	157
Getrøb (Fotun)	41, 62—65	Grib	13, 22, 63
Getrøb, Raubungs Søn	85, 86	Gribeslav	63
Getrøskogul (se Skogul)	34, 35	Grim, Berggrims Søn	163
Getrs-Ddb	11—13	Grim Lodenkind	173
Getrthjov	165, 192	Grima	143, 144, 181, 182
Getrvinul	50	Grimhild	134, 138
Getronul	35	Grimne (Dbin)	85, 86
Geigja	28	Grjotunagaard	66, 67
Gerð	18, 31, 51, 77	Grip	179
Geru	12	Greip	130
Gernot	145—148	Groa	67, 68
Gernoz	148	Grotte	158, 159
Gerfeme	27, 28	Grøning	174
		Gudmund, Graanmars Søn	124

Gubrun, Gjufes Datter . . .	134—143	Halvban, svenskt Ronge . . .	167
Guldfare	66	Halvsretter	187
Guldtopp	20, 73	Hamal	123
Gullinkambe	90	Hamde	141—143
Gullintanne (se Heimball) . . .	20	Hame	166
Gulltrønd, Gjufes Datter . . .	136	Hamingier	32, 33
Gullveig	50, 51	Hamløber	45, 47
Gungne	12, 42, 51, 52, 91	Hangarv (se Dbin)	13
Gunn	35	Harald baa Agder	164
Gunnar, Gjufes Søn	134—141	Harald Herse	173
Gunnar, svenskt Viking	177	Harald Hilbetand	169, 170, 178
Gunnthib, Asmund Svipdagsøns		Harald af Reibgotaland	107
	Hustru 154	Harbgrep	152, 153, 156
Gunnløb	13, 82—84	Harvabe-Hjelbene	112, 115
Gunnløb, Grips Hustru	179	Hate (Jotun)	41, 117
Gunnthjov	192	Hate (Ulv)	7, 90
Gunnthorin	50	Hatefjord	117
Gunnthro	50	Havfrue	45, 47
Gunnvar	157, 158	Havle	152, 156
Guntber	145—148	Havmand	45, 47, 186
Guritha	178	Hedin Hjarrandeson	101—103
Guse	173	Hedin Hjørvarðsøn	117, 118
Guthorm, Gjufes Søn 134—136, 141		Heidbraupne	133, 137
Guthorm, Grams Søn	152	Heidref	106—112
Guthorm, Ulvthids Mand	156	Heidrun	47, 86
Gybjør	195	Heimball (Heimdøll) 13, 20, 21, 69,	
Gyger	7		70, 73, 77, 91, 92
Gylvendørste	18, 19, 51, 52, 73	Helme	133, 134, 137, 143, 144
Gylve	29	Hel	24, 39, 51, 73, 74, 90, 91
Gyme (Gerds Faber)	18	Helblinde	24
Gyme (se Wge)	38	Helga Frodesdatter	167, 168
Gyvr	7	Helga Haraldsdatter	107
Gøll	35	Helge	167, 168
Gømul	50	Helge, Beles Søn	188—192
Gøndul	33—35, 49, 102	Helge den frøfne	179, 180
Gøpul	50	Helge Haddingjastate 118, 125,	
Gøtvar	157, 158		126, 180
Gaa (se Dbin)	12	Helge, Halvdans Søn	160—163
Gaaloge	193	Helge, Hildebrands Søn	176
Gaamund, Sigmunds Søn	122	Helge Hjørvarðsøn	116—118, 125
Gaarbarb	86—90	Helge Hundingsbane 48, 118, 122—126	
Gaas	101—103	Helgrinden	39, 74
Gad	170, 171	Helheim	9
Gadbing	152—156	Helvetene	39
Gadbing, Raums Søn	126	Heming, Hundings Søn	123, 127
Gadbing (svensk)	179, 180	Hemra	65
Gadbingerne (Arngrimsfønner) . . .	104	Hengeflest	158
Gadebrand	178, 179	Henrik, Asmunds Søn	154
Gast (Guberne)	10	Here	186
Gagal	123, 180	Herffjotur	35
Gagbard	168, 169	Hergerd, Rollaugs Datter	108
Gagen	146, 147	Hergrim Halvtrolb	163, 164
Gafe	166, 168, 169	Herja	35
Gafe Berserf	169, 170	Herjan (se Dbin)	11
Gallbjørn Halvtrolb	173	Herfia	140
Gallinnside (se Heimball)	20	Herlaug, Rollaugs Søn	108, 113
Gals	187, 188	Hermob	13, 26, 27, 73, 74
Galsban, Beles Søn	188—192	Herraud	181
Galsban, Borkars Søn	177, 178	Hertjiov	164, 192
Galsban, Frodes Søn	160	Hervard, Arngrims Søn	104
Galsban, Haralds Søn	107	Hervor Albitr	98

Hervor, Angantys Datter	105, 106, 164	Hunding	48, 123, 125
Hervor, Seidreks Datter	108, 112, 113	Hunding, Raasmunds Søn	155, 156
Hevring	38	Hunthjov	192
Hjadninge-Rampen	71, 101—103	Hvergelme	10, 39, 48
Hjalle	139	Hvitabo	182
Hjalmar	104, 105, 173	Hvitting	178
Hjalmbrimul	35	Hvitserk	182—186
Hjalprek af Danmark	127—130	Hyme	20, 37, 60—62, 77
Hjalte (Høtt)	161—163	Hyrroffen	73, 75
Hild	34, 35	Høb	13, 22, 72, 74, 92
Hild Dudesdatter	176	Høbbrodd, Graanmars Søn	124
Hild Høgenesdatter	101—103	Høgne, Hjuks Søn	134—141, 148
Hild den smætte	186, 187	Høgne, Hilds Fader	101—103
Hildebrand (tybft)	147, 178, 179	Høgne, Sigruns Fader	124
Hildebrand Huneffæmpe	176—179	Hølge (Helge)	35
Hildebrand af Sunaland	176	Høll	50
Hildregalt	161	Høne	6, 8, 17, 23, 53, 129
Hildiger	177, 178	Hørg	193
Hilding	189	Hørn (se Freyja)	28
Hildolv i Raadsø-Sund	87	Høtt see Hjalte.	
Himinglæva	38	Høvud	20, 21
Himmelbjergene	20, 86	Høvund	106, 107
Himmelbrøleren	61	Jarmerik se Jormunret.	
Hindarfjeld	131—133	Jarnsara	15, 21
Hjule	7	Jevolben	9, 92
Hjør den ældre	186	Jemund Jarl	116
Hjør, Hals Søn	188	Jhun	21, 31, 52, 53, 75—79
Hjørdis, Eplimes Datter	127, 128	Jlm.	31
Hjørleiv den kvindeliære	186, 187	Jmb	21
Hjorolv	187	Ingebjörg, Eplreins Datter	182
Hjorthrimul	34, 35	Ingebjörg den fagre	164, 188—192
Hjorvard, Arngtrims Søn	104	Ingebjörg, Ingvæs Datter	104, 105
Hjorvard, Helges Fader	116, 117	Ingefrey (se Frey)	18
Hjorvard Skattefonge	161—163	Ingjald paa Berurub	173
Hle (se Hge)	36, 37	Ingjald Starfadsfostre	167, 168
Hlesey (Lessa)	37	Ingunarfrey (se Frey)	18
Hlin	27, 29, 31	Ingve (se Frey)	18
Hlorride (se Thor)	14	Jrnstein	187, 188
Hløff	34, 35	Jonaker	141
Høddmines Holt	92, 94	Jrminful	11
Høddrovne	132, 137	Jrpa	35, 36, 46
Hørnen Sigfrieb	147	Jfenstein	145
Høpp og Ho	160	Junones Gabiae	30
Hørvendil	68	Jutulur (se Jotner)	46
Høthbrod	79	Jvalbes Søner	51
Høther	79—81	Jvar Venlæs	182—186
Høv	193, 194	Jving	40, 84
Høvvarpne	27, 29	Jøful	37
Hvost (Dbin)	133	Jørb	13, 27, 28, 31, 38
Hvostaty (se Dbin)	12	Jormungand (se Midgaards-Ormen)	
Hvund	35	Jormunret	141—143
Hvæda	26	Jörund	169
Hvævelg	36, 38, 85	Jørfurfeld	113
Huge	57, 60	Jøtner	6, 7, 14, 40, 41
Hugin	12	Jøtunheim	7, 9, 40, 41, 59
Hugleik	166	Kaara, Halsbansdatter	125, 126, 180
Hulb	45, 46	Kaara, Trolskvinde	180
Hulbefolk	44	Kaare	36—38
Huldren	44, 46	Ketil Høing	173
Humle	107, 112, 113	Kjaar	98
Hunaland	100, 107, 114, 115, 118		

Knevrob (Vinge)	138	Rikkelstein (Sverb)	104, 179, 180
Kolga	38	Rjøl	37
Koll	157	Rjølne 15, 42, 53, 55—59, 61, 69,	70, 73, 92
Kolle	156	Rode	15, 92
Kostbera	138	Rodgunn	73
Kraaka se Maslaug.		Rodfogne	42
Kraaka	157	Rundbilsfare	7
Kriembild	140, 145—148	Runtin	12
Kvaase	17, 78, 81	Rusvelheim	6, 91, 94
Kvelbrider	40, 41	Ryfting	159
Ladgunn Swanholt	98	Rälaren	176
Lauvey	24	Røskurkalse	67
Ledarb	87	Rørfrider	40
Leivtrase	92, 94	Rørteb	77, 112, 114
Lidkjalo	7, 8, 18, 78, 85	Raal (se Lauvey)	24
Ljod	118	Raakrandene	39
Lifer	153	Raglfar	91, 94
Lit	73, 75	Raglfare	38
Liv	92, 94	Ranna	16, 31, 73, 74, 80
Lobbrok se Ragnar Lobbrok.		Rare	78
Lobbroksfönerne	175, 182—186	Rat	28, 38
Lobur	6, 23	Rep	13
Lobyn (se Verb)	28	Rertfus	19
Loft (se Lofe)	23	Ribelung	145
Lofthöna	173	Ribelunger	144—148
Logaffelbene	124	Ribhög	10, 39
Loge	57, 60	Ribud	98—101
Loge (Fornjots Sön)	36—38	Ribung (se Ribud)	100
Lofe 23—26, 38, 51—59, 61—63,		Rifar (se Dbin)	12, 130
65, 69—72, 75—79, 91, 92, 129		Ritub (se Dbin)	12
Lofar	153	Risfen	45, 47
Loon	28, 29, 31	Ritbjerg	82
Luna	183, 186	Rivolheim	6, 9, 24, 39, 71
Lundunaborg	184	Rivolhel	39
Lymbalene	137, 138	Rivolunger	134—141
Lyngeve (Holm)	24	Rjorb	8, 17, 52, 75—79, 85
Lyngeve, Sundings Sön	127, 130	Rjorun	31
Lysalver	8, 18	Roatun	17, 86
Lytting	178	Ror	38, 41
Læding	24, 26	Rordre	42
Læraab	48	Rornegeft	140, 174, 175
Løb (Løbve)	107, 112, 113	Rorner	31, 32, 175
Løbve se Løb.		Rofs	27, 28, 31
Løbve (Ladgunns og Hervørs Faber)	98	Ryt	50
Maane	7	Røffen ,	44, 46, 47
Maanegarm (se Gate)	7	Rønn	50
Magne	15, 67, 92	Rørve	38
Mannabeim	9	Röt	50
Marbøll (se Freyja)	28	Oblaub	187
Maren	45, 47	Ob	27
Matronae Gabiae	30	Oba	148
Melle	13	Obb	157
Menja	158, 159	Obb se Drvar-Obb.	
Mibgaard	7	Obbrun	140
Mibgaards-Ormen	24, 26, 58—62, 91	Obin	6, 9, 11—14, 23, 48—50,
Mime	10, 23		52, 53, 66, 67, 71—86,
Mime (Smed)	100		91, 107—111, 118, 119,
Mimes Brönd	10, 12, 91		124—127, 129, 130, 132,
Miming	80		142, 153, 155, 165, 166,
Misk	34, 35		170, 172
Miskelstein	72, 75		

Obrøse	81—84	Rom	91, 94
Olav af Garde	179—181	Røgn (Guberne)	10
Olav Tryggvesøn	174, 175	Røgne (Dbin)	133
Oliuf	175	Røgnvald (Regnaldus)	168
Onar	28, 38	Røgnvald, Ragnar Lobbrot's Søn	182
Ormar	108, 112, 113	Røskole	10
Orskieb	147	Røngvib	179
Oter	128, 129	Rønn	38
Ostkar	16	Rønn (Els)	50
Prümbilt se Brünbilt.		Røstka	55, 59
Raabgrib	35	Raaga	29, 31
Raabss-Sund	87	Ralgovne	125
Raan	31, 37, 129	Ramsø	104—106
Ragnar Lobbrot	50, 144, 181—186	Randgrib	34
Ragnarøf (Ragnarøftr)	90—94	Raxnót	20
Ragnbilt, Habbings Kustru	154—156	Seib	196
Ragnbilt Oddsbatter	174	Sefsbrymne	27, 28
Randgrit	35	Sibylla	182, 183
Randve	141, 142	Sid	50
Rane, Arngrim's Søn	104	Sigar	118
Ranngrib	35	Sigar, Signys Fader	168, 169
Ratatoff	10	Sigarsholm	117
Rate	82—84	Sigarsvold	118, 123
Raubung	85	Sige	13, 118
Ravneguden (se Dbin)	12	Sigellind	145
Ravnstka-Witten	173, 174	Sigfader (se Dbin)	12
Regin (Guberne)	10	Sigfrted	145—148
Regin (Dverg)	138—131	Siggeir	119—122
Regin, Helges Fostersfader	160	Siglitne	26
Reginleiv	35	Sigmund, Sigurds Søn	136
Regnalb	177	Sigmund, Velsungs Søn 47, 49,	
Reibar	186, 187	118—123, 126—128	
Reibgotaland	107—116	Sigmund af Kanten	145
Reibmar	128, 129	Signy, Halvdans Datter	160
Reivne, Arngrim's Søn	104	Signy, Sigars Datter	168, 169
Rere	118	Signy, Velsungs Datter	118—122
Ribil	131	Sigrdriva	132, 133, 137
Rimfare	38	Sigrlame	114
Rimgerb	41, 117	Sigrunn, Svavnens Datter 116, 117	
Rimne	118	Sigrun, Sognes Datter 118, 123—126	
Rimthueser (se Jotner)	6, 7, 91, 94	Sigurd Faavneshane 128—138, 170, 175	
Ritub	13, 22, 31, 72, 80, 81	Sigurd Drm i Die	183—186
Ring	189—192	Sigurd Ring	169, 170, 181
Ringborne	73, 75	Sigvalbe	169
Ringja	186	Sigvard af Sachsen	178
Risser (se Jotner)	6	Siavn	25, 31, 79
Rist	34, 35	Sitkesto	174
Roar	160	Simul	7
Rodmar	116, 117	Sindre	51, 52
Rof den hvide	187	Sinfjotle . 47, 49, 120—122, 124, 126	
Rof den sorte	187, 188	Singastein	21, 70
Rof, Saxils Søn	160	Sisar	165
Rollaug i Barbarike	108	Siv	15, 30, 31, 51, 52, 75—79, 88
Roller fra Kenniss	157, 158	Sivard Snarensvend se Sigurd	
Rolv Krake	161—163	Faavneshane.	
Rom	133	Sivka	108
Romund Gripson	179—181	Sjovn	28, 29, 31
Rofsbaarsgrane	164—166	Stade	17, 31, 51, 52, 54, 75—79
Rofstjov	80	Stalmold	35
Rotte	104, 129, 131, 132	Steggold	35
Rungne	66, 67, 87	Stibladne	18, 19, 51, 52

Stinsfare	38	Lanngrisne	14
Stjold	13, 29, 157	Ljalve	54—59, 67, 88
Stirne	18, 24, 26, 27	Ljasse	17, 31, 53, 54, 77, 87
Strome	55, 56, 77	Ljodnuma	50
Stuld	32, 33, 35	Ljofref (se Dietrich af Bern)	140
Stuld Helgesbatter	161, 162	Ljor 13—16, 25, 36, 37, 51, 52, 54—70, 73, 77, 78, 80, 86—88, 91, 164, 165	
Stoqul	33—35, 49	Ljora Borgarshjort	181
Stofl	7, 90	Ljora Haakonsbatter	138
Slagfinn	98	Ljorb Ljingshusit	174
Sleipne	12, 25, 66, 71, 73, 111	Ljorgerd Helgabrud	35, 36, 46
Slibrugtanne (se Gylsdenborste)	18	Ljorkel Aelfar	64, 65, 88, 89
Snjo (Snæ)	37	Ljorkel Ljraa	170
Snotra	30, 31	Ljorre	37, 38
Sol	7, 31	Ljorklein Bearmagn	65
Son	81—84	Ljorklein Bitingasøn	189, 193
Sones	183, 186	Ljraain Berserk	179
Spangereib	143, 181	Ljribje (se Ddin)	12
Starlab Alubreng	114, 163, 164	Ljrima	35
Starlab Storsirksøn den Gamle	163—172	Ljrub	15, 31, 35
Stein se Innstein og Utstein.		Ljrubheim	15, 86
Storvotr	164	Ljrubvange	14, 59, 67
Surt	91—93	Ljruma	164, 165
Suttung	82—84	Ljrym	69, 70
Svaarang	87	Ljrymheim	17, 53, 86
Svaava, Hjartmar Jarls Datter	104, 105	Ljruning	155
Svaava, Gylmes Datter	117, 118, 125	Ljruser (se Jotner)	6, 46
Svaava, Humles Datter	107	Ljvite	26
Svaavne (af Svaavaland)	116, 117	Ljvyn	50
Svabifare	25	Ljvan	35
Svalin	7	Ljvoff	74, 75
Svanejomfruer	100	Ljvell	50
Svanfild	141—143	Ljind, Arngrim's Søn	104
Svanfvit	179, 180	Ljontvætte	47
Svarinsbaug	124	Ljorden	14
Svartalver	8, 42	Ljofte	155, 156
Svartalvheim	9	Ljrolbe	6
Svavrlame	103, 104	Ljy 13, 20, 24, 25, 60—62, 75—79, 91, 92	
Sveib	35	Ljyving	42, 103—116
Svertting	167	Ljbbe Friser	169
Sviagris	161, 162	Ljbbe, Ragnar Lobbros Søn	185
Svipdag, Kjempe	166	Ljbaainsaker	41
Svipdag, Ronge	152, 153	Ljffe, Kasmunds Søn	154, 155
Svipul	34, 35	Ljll	22, 31
Svøl	50	Ljlv Uarge	173
Svbre	42	Ljlvbale	98, 99
Svyn	30, 31	Ljlvfjærene	179
Svyr (se Freyja)	28	Ljlvfild	156
Svyrstrand	188, 191	Ljlvrun	21
Svæting, Arngrim's Søn	104	Ljlvse	98
Svæting, Ddins Søn	13, 35, 54	Ljlnn	38
Sværimne	48	Ljlv	32
Svævarfad	99	Ljlvbrønden	10, 32
Svævil Jarl	160	Ljlvopne (se Digrif)	94
Sv	7	Ljlv	145
Svfin	50	Ljlvgaard	40, 56
Svffvabeff	29, 86	Ljlvgaard-Lofe 41, 56—59, 86, 88, 89	
Svrl	141—143	Ljlvstein	187, 188
Sanne	166	Ljlvastfialv se Balastfialv.	
Lanngnjof	14		

Baale, Lokes Søn	78, 79	Bimer	63
Baale, Dbins Søn 13, 22, 72, 74, 92		Bin	50
Baar	29—31	Bina	50
Babe	100	Binbler (se Heimball)	21
Bagnhøvde	152, 154, 156	Binge (Knevrød)	138
Balaffjals	9, 22, 86	Bingolv	9, 10, 48, 50
Bale se Baale.		Bing-Lthor	14
Balfader (se Dbin)	12	Biffin	166
Balball	9, 10, 48, 86	Bisma	170
Balfyrjer	33—35, 48, 51, 73, 86	Bittich	100
Baltam	74	Bivvi	160
Banabis (se Freyja)	28	Bivillsberg	183, 186
Banabeim	8, 9, 17	Bon (Baan)	26
Vanargandr (se Fenre)	26	Byrmhere (Ormar)	115
Baneguden (se Njorb)	17	Batter	42—47
Baner	8, 9, 50, 51	Bøgg	161—163
Banlande	38, 45	Bølse	19
vargr i véum	193	Bølsung	118, 119, 122
Barulv	45, 47	Bølsunger	116—152
Bafe	166	Bølund	98—101
Bavthrudne	84, 85	Bølge	196
Be	6, 23, 76	Bør	30, 31
Bear (Guberne)	10	Bvale	22, 86
Behjörg	169, 170	Bæg (se Dbin)	11
Begvinn	50	Bægdrassil	10, 11, 32, 86, 91
Begtam (Dbin)	71, 74	Bine	6, 84
Belant (se Bølund)	100	Bingve af Uppsala	104
Verbande	32	Bingvefrey (se Frey)	18
Verland	88, 90	Birfa	150—162
Bestmar	157	Berge	37, 38, 60, 61, 75—78
Bestre	42	Befa, Alvs Datter	176—177
Bib	50	Befa den lyse	186, 187
Bibar	13, 22, 75—79, 91, 92	Befer	6, 8, 10, 50, 51
Bidfinn	7	Betternisbape	42
Bidga (se Wittich)	100	Bgn Alvsprenge	163, 164
Bibi	22, 86	Bgn, Roars Hustru	160
Bibrit (se Wittich)	100	Bhn	50
Bigrub	84, 91—94	Bhrun	98
Bifar	164—166	Bhusofs	163
Bil	26	Bhvalbe	54
Bilje	6, 23, 76	Brvandel	67—69
Bilkin	100	Brvar-Obb	105, 173, 174

Stedsnavne i Tillægget.

Auli	212	Ellvaag	210
Balberg	209	Elvaagen	206
Baldeseim	215	Engelbaug	208
Baldishol	208	Flekkeshov	210
Balanb	215	Flesater	210
Balleovif	220	Fletken	207
Ballefjorden	220	Fliksbaug	209
Balnes	217, 218, 220	Fhindrem	207
Basberg	211	Flovarb	219
Bisen	202, 205—208, 210	Forsfotelund	205
Biserub	202	Freberg	208, 211
Bvergsten	209	Fremo	218
Dyfesten	220	Frestab	213
Elgsæter	201	Frested	211

Fresvif	215, 216	Gusland	202, 211
Fretland	216	Guslund	202, 204, 211
Frette	216	Gustvet	205
Fretteim	216	Gaastoft	214
Freyáll	209	Gaavefjol	213
Frigfad	209, 213	Gaftun	210
Fribold	212	Galfteinsbiov	208
Frostvet	211	Gabeland	216
Frotveit	215	Gellfad	219
Fryáll	209	Gelbofstab	218, 219
Frygthvet	210	Gelgaaen	202, 217, 219
Frohol	205	Gelgaker	209
Froholm	217	Gelge	219
Frohov	208	Gelgebofstab	202, 206, 213
Froian	219	Gelgeim	217
Frothov	210	Gelgeborn	217
Frotiland	213, 214	Gelgeland	202, 209—211, 213—215, 217
Froines	215	Gelgen	212
Froiraf	212	Gelgeset	217
Froisaa	212	Gelgevolb	214
Froisaker	210	Gelgesen	208
Froife	217	Gelgisetr	201
Froifen	208	Gelgum	209
Froifet	218	Gelqs	202, 214, 220
Froisbiov	210	Gelland	202, 217, 220
Froisland	209, 213, 217	Gellebust	216, 217
Froisli	209	Gellenes	220
Froisnes	212	Gelnefet	220
Froifad	217	Gelvoff	213
Froifli	213	Genaug	206
Froifaker	215, 217	Gelpeften	209
Froifland	213	Gelsten	218
Froiflog	214	Hof	207
Froivoff	214	Hofeimadalar	205
Froiland	205, 212, 215, 217	Hof-Kringler	206
Frones	212, 218	Hoffet	206
Frosaker	209	Hofsrub	206
Frosfet	218, 219	Hofsbal	212
Frosbiov	204, 205	Hofffad	205, 212, 214, 218, 219
Frosfad	219	Hofsvet	206, 210
Frosfen	215	Hogrenning	216
Frothveit	216	Horg	201, 218
Frothvet	210, 211	Horge	216
Frotlef	214	Horgetim	217
Frovarp	219	Horgen	201, 204, 205, 208—211, 214
Frovif	212, 219	Horfem	219
Frovold	210	Hofvet	210
Gobaker	202, 208, 211	Hov	200, 204—211, 216—219
Gobe	202, 215, 217, 220	Hove	200, 208, 209, 211—213, 216—219
Gubdal	202, 213—215, 217	Hoveb	212
Gudem	209, 211	Hoveland	213
Gubenum	219	Hovelid	217
Gubim	204, 205	Hoven	219
Gubing	219	Hovin	200, 204—208, 210, 212, 218
Gubland	214	Hovinsholm	208
Gubsgaarden	210	Hovland	200, 204, 208—214, 216
Gubum	204, 211	Hovlandsbal	216
Gubvangan	216	Hovrending	216
Gui	205, 211	Hovsbal	213
Gurann	211	Hovset	217
Gusaas	202, 208	Hovstet	212, 213

Houtuft	212, 213	Lysfjorden	220
Houtun	213	Lysnes	215
Hovsen	219	Tysvin	215
Hoves	220	Lyttisfjord	220
Hvitsten	205	Lypaaq	217
Høgbofsab	213	Lypold	217
Hjell	205	Uland	211
Jufastein	220	Ulleberg	208, 211—213
Kongsbov	207	Ullebofsab	217
Morthov	208	Ullebs	216
Kalum	211	Ullebal	214
Karo	218	Ullebalen	212
Karum	210	Ulleland	208, 210, 213, 215, 217, 218
Karviken	213	Ullemoen	208
Kavlum	211	Ullenes	214
Kerdrum	206	Ullenbaug	214
Kerveen	218	Ullensaker	206, 209
Kevlungen	220	Ullenshov	206
Njardarlög	215	Ullensjord	211
Norberhov	203, 207, 210	Ullensvang	215
Norbrum	203	Ullenvif	219
Norbøtt	215	Ulleraal	210
Noreim	214, 215	Ulleren	205—207, 210
Norum	212	Ullerenq	206
Nelvik	218	Ullershaug	206
Nereim	214, 215	Ullerub	205, 207
Nerem	217	Ullers	205, 213
Nerland	214	Ullersøen	212
Nerum	205, 212	Ullstaf	214, 215
Nervif	215, 217, 218	Ullvaag	213
Ners	219	Ullvaal	205
Nerveen	217, 220	Ullvik	211
Nesaker	205, 209, 210	Ullvolb	214
Nesberget	209	Ullsinsbov	207
Nesrub	206	Ullinsyn (Ullinsin)	208
Nesfab	209	Ullaker	210
Nesum	209	Ullvet	205, 212
Nesø	205	Ullveland	210
Nesøien	218	Ull	201, 210, 211, 213, 214, 216
Nesland	216, 217	Ulla	214
Negge	204	Ulleberg	205
Neskebat	206	Ullebofsab	220
Neskauf	211	Ullebul	219
Nesjellungen	220	Ullebolt	212
Neskingberg	220	Ullebus	213
Nesenes	216	Ulle	209
Nesori	206, 211	Ulfset	201, 206, 211, 215
Nesnes	214	Ulfstaf	211
Nessey	211	Ulleum	205
Nesshov	204—207, 209	Ullevang	218
Nesnes	205, 214—216	Ulle	201, 217
Nesshvet	211	Ullstien	205
Nesseen	218	Ullshov	207
Nesrub	211	Ullstien	205
Nesrvif	217	Ull	215
Nesø	204, 205	Ullalir	216
Nesfjords	220	Ullenvif	219
Nesheim	217	Ullsøl	211
Nesnes	217	Ullrum	212

M248924

BI 11
M35
1370

THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY

